

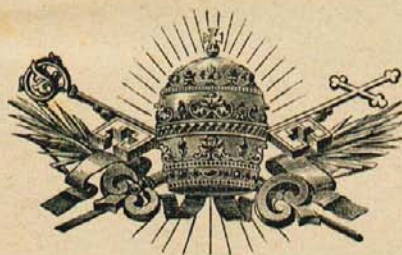
O Marija, prosi za Avstrijo in njenega cesarja!

DROBTINICE

XXIII. LETNIK.

UREDIL

DR. FRANCE LAMPE,
PROFESOR BOGOSLOVJA, VODJA MARIJANIŠČA.

IZDALA
KATOLIŠKA DRUŽBA ZA KRANJSKO.

Wan Urharr

V LJUBLJANI.

TISKALA „KATOLIŠKA TISKARNA!“

1889.

I, B 19265, b

030023842

AVSTRIJI!

Oj, zdrava mi Avstrija slavna,
In jadra s teboj starodavna!
Z zemljé ti v nebesa kipé,
Nebeških vetrov si želé. —

Viharji ti v temi pretijo,
Mordà ti še ladjo zdrobijo? —
Nikdár! — Saj ti zvezda z neba
Odkriva razburkana tla.
Oj Avstrija živi!
Tvoj brod je na varnem
V valovju viharnem,
Med burjo, nalivi.
Ne boj se, ne boj!
Marija bedí nad teboj!

Tvoj **LEOPOLD** prosi za-té
Mariji izročá vse tvoje zemljé;
Njen **ŽENIN** se vanjo ozira,
Naj roko vladarja podpira.
Ne boj se, ne boj;
Marija bedí nad teboj!

Poklekni! Vladar te pozdravlja,
Tvoj oče prosèč blagoslavlja,
K Mariji upira oči,
Ki vodi roko mu, srcé mu krepí.
Oj, trdno boš stala,
Marija te bo varovala.
Ne boj se, ne boj;
Marija bedí nad teboj!

Avstrijci srcé razklenite,
In novo luč vanje vsadite,
V cesarjevi veri vkresáno,
Ob njega ljubezni prižgano!
Ti Avstrija, krepka in číla
Tedaj boš svoj dom omladíla.
In svesta naloge sveté,
Evropi boš gorko srcé.
Glej! Versko imé te rodilo,
Vzgojílo, sovragom branilo;
Ni zbrisala slave imena
Ne pekla oblast ti ognjena,
Ne čas in preroki ne krivi: —
Katoliška Avstrija živi!

Vjunáci se, Avstrija moja!
V katolištvu zmaga je tvoja.
Ne boj se, ne boj;
Marija bedí nad teboj!

J. Št.

Predgovor.

Po svojem imenu so naše »Drobtinice« zeló krotke, pa bile so vedno pohlevne tudi po svoji vsebini. Srečen pisatelj, ako se more v njegovih spisih zrcaliti mir blage duše, mir povoljnih in ugodnih zunanjih razmer!

Na dosedanjem krotkem stališču so ostale »Drobtinice« večinoma tudi letos. Njih namen ni, da bi šle za bojno zastavo s hrumom proti sovražniku, ni njih namen prodirati v prve vrste nasprotnikov: pač pa je njihov namen, kazati in poučevati, kako se je treba vojskovati, namen jim je tudi z drobtinicami večnih in nebeških resnic okrepčevati onemogle, namen jim je, izbirati iz sedanjega in preteklega časa take drobce, katerih je škoda, da bi poginili. Res so »Drobtinice« mirne in pohlevne, a določno in čisto barvo imajo, ta je: dosledno katoliško mišljenje. Posamezni spisi imajo sicer, ako so od različnih pisateljev, svoje posebnosti, a upam, da se ni nobeden odtujil temu urednikovemu načelu.

Katoliško mišljenje! Katoliško! To se dandanes mnogokrat ponavlja in se tudi mora, ker prav po tem geslu se ločijo duhovi. Zato bi bilo pač lahko jasno, kaj je katoliško mišljenje. In vendar ni. Ni namreč vse katoliško, kar hoče katoliško biti. »Katoliško« se pravi po naše »za vse«, vesoljno; smemo reči, da je v tej besedi tudi pomen popolnosti, celote. In to poudarjam tukaj. Zato lahko imenujem v besednem pomenu »katoliško mišljenje« tisto, ki se celotno ali s celoma, vseskozi in popolnoma ravná po Krisusovem nauku. Ni katoliško ono mišljenje, ki je samo v cerkvi po nauku Gospodovem, zunaj cerkve v življenju, v politiki pa ne; ni katoliško mišljenje, ako se nahaja samo v bogoslovni vedi, v naravoslovni pa ne, ako se nahaja samo v cerkveni umetnosti, v posvetni pa ne. Kdor se ne ravná vseskozi v vseh delih in v vseh strokah svojega in sploh človeškega mišljenja po naukih naše katoliške vere, ta nima katoliškega mi-

šljenja. Rekel sem pa že preje nalašč: »človeškega mišljenja«, kajti mišljenje in prepričanje kakega človeka utegne biti katoliško, a njegova dela so grešna, torej ne po nauku Gospodovem. Kateri katoličan je, ki bi ne trkal na prsi rekoč: Bog bodi milosten meni grešniku! A oni, ki katoliško misli, sodi in misli o svojih grehih katoliško, ter priznava, da so grehi in vé, da se jih mora dalje varovati, da se jih mora resnično kesati, vé, da se jih mora spovedati, ako hoče krivico popraviti. Grešnika reši katoliško mišljenje, reši ga samo njegova vera: kdor pa tega mišljenja nima, ta se ne more rešiti, brez vere dere človek v strašno pogubljenje.

Zato je lahko umeti, zakaj se tako trudijo vestni katoliški duhovniki, da oživljajo, utrjujejo katoliško mišljenje. Tudi »Drobtinice« tako delujejo. Ni vse, kar stavijo pred oči, sveto in popolno, pač pa v katoliškem duhu, izvirajoče iz katoliškega mišljenja. Tako n. pr. nečem zamolčati, da ne odobrujem nepopolnostij na rajnem proštu Zupanu, ki je tukaj popisán, zlasti ne njegove samohvale v cerkvenih govorih in v zasebnem vedenju. A rečem lahko po resnici, da se je zahvaljeval za vse dobro, kar je storil in kar je dosegel, edino le Bogu; le veselil se je in čast je dajal Bogu, ker je bil tako neizrekljivo dober proti njemu. In to ga izgovarja: vreden se je zdel životopisa pisatelju in nekaterim znancem posebno zaradi svoje ljubezni do katoliške vere in cerkve. Napake tudi tukaj niso zamolčane in deloma jih razkriva životopis sam nehoté s tem, da je sestavljen popolnoma v Zupanovem duhu. Rečem lahko, da je životopis tak, kakoršnega bi bil Zupan sam pisal.

Svojo nalogo in svoj namen so izvršile »Drobtinice« letos tudi s tem, da so postavile majhen spomenik lanskim cesarskim slavnostim in tako pokazale udanost Slovencev do cesarskega prestola. A ta udanost mora sloneti na trdni veri katoliški: le ta more nas Slovence in cesarsko hišo oteti, ta vera pa zopet nas in cesarsko hišo najtesneje veže. Mogočna Kraljica nebeška varuj Slovence, da ne bodo nezvesti niti katoliški veri in cerkvi, niti avstrijski domovini! — Druga vsebina je raznovrstna, kakor je bila v dosedanjih letnikih. Zaradi drugega gradiva, katerega nisem lahko mogel letos odložiti, izostal je lani obljubljeni spis o potovanju v Rim in pa zabavni del. Še tako so se letos »Drobtinice« dokaj odebelile in zato, upam, ne bodo mi zamerili čitatelji, katerim želim obilno duševnega prida.

Urednik.

KAZALO.

	Stran
Avstriji	III
Predgovor	V

Prvi del.

Slavnostni spomini.

Slavljenje štiridesetletnice cesarjevega vladanja l. 1888	6
Kako smo proslavljali Slovenci štiridesetletnico cesarjevega vladanja?	9
Kratek pogled na ostalo Avstrijo	45

Govori o priliki cesarjeve štiridesetletnice.

I. O pokorščini do posvetne gosposke	47
II. O spoštovanju do našega cesarja	52
III. Ljubimo našega cesarja!	57
IV. Kaj nam je cesar Franc Jožef I.?	62
V. Habsburžani in presv. Rešnje Telo	69
VI. Srečni naš cesar — osrečuje narode	75
VII. Kaj je dolžna mladina cesarju?	80

Drugi del.

Duh svetega Frančiška Saleskega.

Predgovor urednika »Drobtinic«	85
Kratek opis življenja sv. Frančiška Saleskega	88
Prvi del	94
Drugi del	130

Tretji del.

Jožef Zupan, stolni prošt ljubljanski	169
I. Zupan — pobožen mladenič	172
II. Zupan — vrl kapelan	174
III. Zupan — izvrsten župnik	178
IV. Zupan — imeniten prelat	182
V. Zupan — sloveč pridigar	189
VI. Zupan — in Kropa	198
VII. Zupan — in Radovljica	204

	Stran
VIII. Zupan — in njegovi križi	209
IX. Zupan — in mrtva roka	212
X. Zupan — in njegova smrt	214
Ivan Belec, župnik in pisatelj	218
Ljudevit Perona, magistratni svetovalec ljubljanski	250
Dostavek »životopisóm«	258

Četrtri del.

Katoliški shod na Dunaju	261
Žalostni in veseli dogodki v sedanjosti.	
I. Suženjstvo v Afriki	277
II. Stiskanje katoličanov na Rusko-Poljskem	281
III. Vojska zoper versko šolo	282
IV. Posvečevanje prvostolnice v Sarajevu	283
Zmotnjave in zmote	290
Naše nabožne pesmi	296
Mati Božja po mislih sv. Alfonza	300
Slava Mariji	300
Pred sv. obhajilom	300
Po sv. obhajilu	301
Nebesa	301
Pogubljeni	302
Druge pesmi.	
Dve Jožef-Virkovi	302
Ne obupaj!	303
Le Ti si moja nada!	304
Nagrobnice	304

Popravki.

<i>Na strani</i>	<i>92</i>	<i>čitaj</i>	<i>1877</i>	<i>namesto</i>	<i>1871.</i>
"	"	257	"	sestaviti	"
"	"	297	"	Kameron	"
"	"	280	"	Chevalier	"
					<i>sostaviti.</i>
					<i>Kameran.</i>
					<i>Chevallier.</i>

Druge tiskovne pomote blagovoli čitatelj sam popraviti!

A.
Slavnostni del
v spomin
štiridesetletnice vladanja
presvetlega cesarja
Franca Jožefa I.

Slavnostni spomini.

Sgodovinski dogodki se vršijo, a izginejo s površja; bôji vihrajo, a mir nastopi za njimi; nevilhta divja, a tihota leže za njó po naravi; krasna godba odmeva po dvorani in ti pretresa srce, a kmalu potihne, ljudje odidejo — ni ga sledu po veličastvu: le eno ostane še vedno najstalnejše, najtrdnejše, in to je spomin. Tudi neštevilne lanske slavnosti so minile, s katerimi je ena soseska hotela prekositi drugo. A minil ni spomin onih dnij, zlasti mladina ga bode hranila in ohranila do pozne starosti.

Ta spomin nam je sedaj draga ostalina tega, kar je storila domovina v proslavo štiridesetletnice vladarjeve. Javne slavnosti niso bile sicer po mislih blagega vladarja, toda kdo ne vé, da se roditelji vendar le veselé z veselimi otroci ob svojem godu, da-si jim prepovedujejo napravljati potratnih vezil. Da je presvetli vladar zadovoljno pozdravljal veselje svojih narodov, temu je priča razglas »svojim narodom«, razglašen ob onem povodu. Glasi se tako-le:

„Ljubi grof Taaffe!

Bila je želja Moja, da bi štirideseta obletnica nastopa Mojega vladanja minila brez javne svečanosti, da bi se iz tega povoda opustile vse blesteče slovesnosti in vse s potroški združene naprave, in da bi se namesto takšnega razodevanja udanosti zvestih Mojih narodov mogel razveseljevati o delih ljubezni do bližnjega, o podpori ubogih in pomoči potrebnih.

Izraz Moje želje je zadostil, da je provzročil skoro nepregledno vrsto najrazličnejših dobrodelnih dejanj, ljudomilih ustanov in patrijotičnih odmemb, ki so Mojemu srcu najprijetnejši dokaz očitne udanosti in zvestobe in vsled katerih bode spominski dan nastopa Mojega vladanja izvor bogatih, še v najdaljnješo prihodnjost osrečujočih blagih naprav.

Za to Meni znova izkazano ljubezen in zvestobo Mojih narodov, katere vse ljubim z enako ljubeznijo, izrekam deželnim, okrajnim in občinskim zastopom, kakor tudi vdeleženim korporacijam, zavodom, društvom in posameznim osebam, vsem skupaj in vsakemu posebej, iz globoko ginenega srca Svojo cesarsko zahvalo.

Pri tem se, ponavlja je izražajoč najpopolnejše priznanje, spominjam ónih blestečih razstav, ki so Me, kažoč mogočni napredek znanosti in umetnosti, obrtne pridnosti in zemljedelstva v Avstriji za štiridesetletne dóbe Mojega vladanja, napolnile z veselim ponosom.

Naročam Vam, to javno dati na znanje.

V MIRAMARU, dné 2. decembra 1888.

FRANC JOŽEF s. r. "

Zakaj bi torej ne obnovili v »Drobtinica« tega spomina in ga ohranili poznim potomcem, zlasti mladini? Naj čuje, kako se je veselila šolska mladina v premnogih krajih ob slovesnostih, naj čuje, kaj so storili očetje v dobrodelnosti, posnemajoč blagega, dobrodelnega vladarja! Naj čuje, kako je posebej duhovščina spodbujevala vernike, stare in mlade, k zvestobi do vladarja, k ljubezni do avstrijske domovine! S kratka: naj ostane ta spomin splošnega narodnega veselja kot zgodovinsko spričevalo avstrijskega domoljubja naroda slovenskega z neizbrisljivimi črkami zapisano v list naše zgodovine.

In kakor bode tu zapisano zunanje veselje, tako bodo zapisane tudi notranje želje, katere je pošiljal verni naš narod pred prestol Vsegamogočnega. Te želje sevéda pošilja naš narod vedno pri službah božjih in naj bi jih pač še dalje pošiljal iz vnetega srca. Tudi to hočejo doseči »Drobtinice«.

Kjer je ljubezen otrôk, tam je tudi ljubezen očeta, še večja, čistejša, trdnejša, stanovitnejša. Tako ljubezen ima naš vladar Franc Jožef I. do nas Avstrijanov in prav taka ljubezen se je kazala lepo ob tej slavnostni priliki. Prava ljubezen je tiha, mirna, in zato se je nekako protivilo prevelikim javnim veselicam ljubezni polno srce. A ni se protivilo blagim činom, v katerih se je razodevala najmočnejša ljubezen in neomejeno spoštovanje do njegove osebe: milosrčnim ustanovam. Naj označajo te vrste kot neminljivi spomeniki to očetovsko ljubezen Franca Jožefa I.! In oni slavoklici, ki so se tolikrat ponavljali pri slavnostih, naj odmevajo še dalje, naj odmevajo v srcih čitateljev: Živel Franc Jožef I., Bog ga ohrani!

Slavljenje štiridesetletnice cesarjevega vladanja l. 1888.

Pozdravljam te, prekrasna domovina,
 Pozdravljam, Avstrija, te iz sreča,
 In na vesel tvoj god, oj god slovesen,
 Ti povišavam slavo do zvezdâ . . .
 Napočil dan je rádosti brezmejne,
 Za vse narode tvoje velik dán
 In dnès od róke Božje blagodejne
 Ti nov je blagoslov z nebá poslán,
 Ki prepričava z nóva vse naróde,
 Da Avstrija na vek živelá bode.

Nastópili so bili hudi časi,
 Temnilo sreče se ti je nebó,
 Drhtela trpko si v bolesti mučni,
 In solze so zalivale okó . . .
 Za dolgo ne! — Spet síne zvezda sreče
 In lepša se bodočnost razprostrè,
 Zacélijó se rane ti skeleče
 In v srcu muka sléharna zamrè, —
 Franc Jožef sólze grenke ti otira,
 Franc Jožef žitje novo ti odpira! —

In z rádostjo, s ponosom danes v srcu
 Ozíraš nánj se, ki let štirideset
 Z modrostjo in neskloneno pravico
 In milo vlada ves avstrijski svet. —
 A ne le tí, oj, kólikor pač nas je
 Za našega cesarja vsak gorí,
 Vsak izmed nas pripravljen vsaki čas je
 Zanj žrtvovati žitje, srčno kri: —
 V ljubezni ga pozdravljamo užgani
 In s tabo ga proslavljamo udani: —

Pozdravljen bodi svetli car,
 Proslavljen bodi naš vladar!
 Pozdravlja na današnji dan
 Pač sléharni Te Avstrijan,
 In zadnja gorska kočá
 Udanost Ti poročá.

Takóve zmage kakor Ti
 Noben vladar še vdobil ni: —
 Ti srca naša za vsekdar
 Pridobil si, oj svetli car!
 Za-Té, glej! nam živíjo,
 Za-Té krepkó goríjo. . . .

Veselja dnès solziš solzé,
 Veselja vtriplje Ti srcé; —
 Spomini srečni stot na stot
 Ti blagih kažejo dobrot
 Ki si naródom jih delil,
 Naródom svojim oče mil,
 Ko stiska jih je trla
 In srca so jim mrla. —

V ozráčje dviga se mogočni orel,
 Kot zvédeti bi hotel, kaj nebo
 Sedaj o domovini naši vkrepa,
 Trenotje hipno, a prevažno to — —
 Že v rádosti potaplja se višava,
 Ko rádostno se orlov krik glasi; —
 Povsodi kličejo Ti burno: Slava!
 Franc Jožef naj še dolgo nam živí! —
 Oj, živelá, habsburška rodovina,
 Oj, živelá, avstrijska domovina! —

J. K.

»Drobtinice« imajo prelepi namen gojiti in razvijati v srcih vernih Slovencev najplemenitejša čustva zvestobe in ljubezni do sv. cerkve, do svetlega cesarja in do lepe naše slovenske domovine. V ta namen prinašajo mnogovrstnega zdravega berila za glavo in za srce.

Tako so vam prinesle lani kratek spis o zlati maši sv. očeta papeža, da so vam pokazale, kolika je veljava papeževa na svetu; in da ste spoznali, kako pametno in spodobno in dobro je sv. očeta, poglavarja vesoljne cerkve, oklepali se z vso udanostjo in ljubeznijo. Videli ste iz tega spisa, da katoličani celega sveta spoštujejo papeža, ne le v besedi, ampak tudi v delih. Pregledovali ste veliko Vatikansko razstavo in občudovali mnogovrstna dragocena darila, koja je podarila sv. očetu ljubeča udanost vernih otrok. Našli ste razstavljenе tudi darove iz slovenskih naših deželâ in z veselim ponosnim srcem ste mogli reči: Slovenci mi, verni vsi, nismo zadnji v ljubezni in zvestobi do svete cerkve in do papeža. Ohranite, dragi čitatelji »Drobtinic«, vselej tako verno udano srce za papeža in za sv. cerkev, in prepričani smete biti, da blagoslov božji ostane nad našimi pokrajinami in nad našim ljudstvom.

Letos vam opisujejo »Drobtinice« drugo enako lepo slavnost, ki je nas Slovence prav tako močno in dobrodejno navduševala, kakor lanska slavnost papeževe zlate maše. Popisujejo vam nekoliko lepih slovesnostij, ki so se vršile po naših krajih na čast in na slavo našemu svetlemu cesarju Francu Jožefu I. Ni težko uganiti, zakaj se Slovenci tako lahko navdušujemo za vladarja, ako premislimo, da zvestoba do cerkve in do države izvirata iz ene korenine — trdne vere, da ljubezen do papeža in do cesarja in domovine krepko živi v srcu vsakega pravega Slovenca. To ni privzeto ali posneto in priučeno, to čustvo je že prešlo v meso in kri naroda našega. Te lastnosti so pa tudi najlepša dika in pravi narodni biseri, ki nam, malemu, ne gospodujočemu ljudstvu hranijo tisto nravsko moč, ki sama povzdigne ljudstvo nad ljudstvo. Ti biseri so pravi narodovi duhovi zavetniki, ki so nas vodili, branili in gojili do naših resnih časov.

Slovenci smo mal narod, zagozden v sredo med druga mogočna ljudstva. Sosedje naši so Lahi, Nemci in Madjari, svoje dni bili so sosedje celó Turki; ti sosedje niso bili vselej ljubeznjivi in krotki, včasih še pravice niso spoštovali, in da smo se ohranili žive, zdrave, delavne, srčne in navdušene Slovence do sedaj, to je prav čudež, in odgovora, kako je to bilo mogoče, nimamo boljšega, nego da pravimo: narodove svetinje, ti za-

vetni duhovi, zvestoba veri, domu in cesarju, ti so nas vzdržali na površju narodnega delovanja.

Obrača se nam polagoma na boljše, nade starih naših pesnikov se bližajo zvršitvi: »da Kranjcem vremena bodo se zjasnila«, da Slovenci pridemo mirnim potom do vseh naravnih svojih narodnih pravic.

V teh prehodnjih resnih časih pa je nam dvakrat potrebna stanovitnost in vstrajnost v starih načelih, ker le s temi moremo zmagati. Bog, oče vseh narodov, tudi za nas Slovence skrbi, in ker je pravičen, ni mogoče, da bi pripustil, da eden narod vedno hlapčuje in drugi gospodarijo. Tega Bog ne pripusti, ako se mi v svoji napačni omiki prostovoljno ne odrečemo tej pravici. Posameznim ljudem povrača Bog pō pravici, a ne vsega na tem svetu, ampak večino na onem, ker človek, kot neumrljivo bitje, ima več en obstanek, narodi pa so časne skupine, ki nastanejo in se razpusté, in zato vse svoje delovanje le na zemlji imajo in uživajo zanje tudi plačilo le tukaj.

Do naših časov smo bili Slovenci, — če dôbe gorotanskih vojvod in Samovega kraljevanja odštejemo — v stanju tlačanov, vendar se ni zadušil duh narodne zavesti, ki se nam blesti v viteških činih naših pradedov in ki nam doni po narodnih pesmih iz starodavnih časov v duše naše. To nam je pravo poroštvo, da zdrav in živ duh prešinja narod naš in ga more po odpravljenih zaprekah pripeljati do sreče, svobode in slave.

Ne smemo si sicer domišljavati krvave slave na bojnem polju. — Slovenci smo poljedelci mirni — ne nadvlade nad sosedi, prekrotki smo zato — pač pa smo sposobni v prirojeni svoji zdravi moči, vsestransko in mirno napredovati v znanstvu in védah, v umetnijah in raznih strokah dejanjskega življenja. Nastavljeno je že delo, smer določena, le krepke združene sile je treba, in sad se bo pokazal.

Usodno pa bi bilo v tem času zapustiti staro izročilo in narod staviti na novo tujo malo prikladno podlago, ker bi ali onemogli brez zaslonbe v narodu, ali pa bi stvorili reči za naše ljudi neužitne in nekoristne. Povestnica nam kaže, da se je malo število bratov izneverilo ob mejah slovenskih in prav ti, ki so odpadli od vere, zapadli so potujčevanju. Večina luteranskih Korošcev je zarod ponemčenih Slovencev. To nas mora

delati oprezne in nezaupljive nasproti tuji, brezverski, brezdomovinski vabi, da ne zapademo v naročje te pogubne morske deklice, ki bi nas na pol priliznjeno, na pol po sili zagrnila v tuje morje, od koder ni več rešitve naši slovenski narodnosti.

Zato se le držimo najprej svete cerkve in potem cesarja našega in rešili bomo sebi narodnost, jezik in svobodo slovensko. To je namen tega spisa, da se vezi zvestobe do cesarja in Avstrije še bolj nategnejo in še bolj okrepe, in odločno ustavijo vsaki skušnjavi.

Ker se je to slavljenje vršilo čisto samo ob sebi, brez ukazov in navodov, zato je naravno, da se je razvijalo raznovrstno.

Razdelili bomo poročilo tako, da pokažemo najprej splošnje slavnosti in potem razne vrste dobrodelnih in stalnih naprav, in na koncu povemo na kratko, kaj so drugod po cesarstvu storili v proslavo cesarju.

Kako smo proslavljali Slovenci štiridesetletnico cesarjevega vladanja?

a) Splošnje slavnosti.

Mogočno res se je gibal Slovencev rod ob tej priliki, lepi dnevi in krasni čini so pričali dostojno in mogočno, da je ljudstvo slovensko udano svojemu cesarju iz dna srca in notranjega prepričanja. Kjer se slovenski govori in ima Slovenec domače ognjišče, tam se je povsodi slovesno obhajala štiridesetletnica cesarovanja. Delale so se marljivo priprave in vsak večji slovenski kraj je imel praznik za-se. Vseh teh večkrat jako lepih in prijaznih slovesnostij ne moremo tudi tukaj opisati, ker nam je za to odmenjen premajhen prostorček. Obče pa se je videlo, da so združevali cerkveno z javnim praznovanjem. Mladina in odrasli so prihiteli v cerkev, da se najprej Bogu zahvalijo za to veliko milost, da nam je dal in ohranil cesarja tako dobrega in skrbnega celih štirideset let v hudih vojskinih časih. Gospodje duhovniki so razkladali ljudem nagibe veselja in praznovanja v lepih govorih — nekoliko jih najdete v teh »Drobtinicah« — in jih opominjali, naj le prav pristrčno Gospoda Boga prosijo za blagor svetlega

cesarja in mogočne Avstrije, in naj tudi svojemu viteškemu vladarju neomahljivo zvestobo hranijo do groba.

Po cerkvenem opravilu se je zbralo staro in mlado v šoli ali na prostem in napravili so skupno veselico posebno za mladino, da si dobro zapomni ta dan in se ga z veseljem spominja še na stare dni.

Obiščimo nekaj slovenskih krajev, in vdeležimo se njih slovesnostij!

Logatec, lep trg na Notranjskem, hotel je v svoji navdušenosti dati dober izgled.

Slavnostni dnevi so se pričeli 21. julija. Ob 2. uri popoldne se je zbralo v gorenje logaški šoli 48 ubožnih učencev in učenk. Vsi ti so bili obdarovani z oblačilom in nekateri tudi z obuvalom. Darila so delile gospe. Veselje je bilo gledati te radostne obraze nežne dece, ko je sprejemala v roke podarjena oblačila. Obleka ta se bo pač raztrgala, ostal pa bo trajen spomin šolski mladini na štiridesetletnico cesarjevo.

Zvečer pred slavnostnim dnevom je dospela godba iz Idrije. Vesela večernica iz Gorenjega v Dolenji Logatec je napovedovala, da drugi dan ne bo manjkalo zabave.

Dne 22. julija ob 9. uri je bila slovesna sv. maša pod milim nebom pred gradom. Hiše krasijo zastave, mlaji se dvigujejo v zrak, zelenje obsenčuje cesto. Od blizu in od daleč prihaja ljudstvo na vozeh z banderci in trakovi.

Pred gradom v lepem redu stojé uvrščena društva ognje-gaška, lepe čvrste postave v svetli leskeči obleki, v resnici lep prizor.

Okrog altarja je zbrano ljudstvo. Na prvem mestu poleg altarja zastopana so razna dostojanstva: svetli knez Hugon Windischgrätz, vladni svètnik Šemerl, državni in deželni poslanci itd. Zadej v lepem polukrogu polne vrste obilno število gosposčin in deklet v narodni noši.

Vse je pripravljeno — vse je tiho. Prične se sv. maša. Oglasi se idrijska godba in velik pevski mešani zbor broječ nad petdeset pevcev; peli so krasno, kakor še nikdar v Logatcu. To veličastno petje, ta okusno olepšani prostor, žarko solnce in prijetni dan: vse to skupaj je pripomoglo, da se sme sv. maša imenovati najlepši del v celi slavnosti.

Po službi božji so se poklanjali vladnemu zastopniku, izra-
zujoč čustva svoja do svetlega cesarja. H kratu so pogostili tudi
otroke. V grajskem parku je poleglo po travi čez tristo učencev
in učenk. Gospe so delile med-nje kruha in pečenke. Po tem
nagovori okrajni šolski nadzornik zbrano deco, ter jej razloži
pomen tega dne.

Zunaj tik grajskih vrat se posadita dve lipi, začetnici drevo-
reda, ki se ima posaditi ob cesti proti Kalcem.

Odpre se zasilna bolnišnica, dolenje logaški šolarji posade
prva sadna drevesa ob rovtarski cesti, in s primernim govorom
se otvori logaška posojilnica.

Ob 2. uri so gostje obedovali v sijajno olepšanih prostorih.
Čez 200 zastav in zastavic se je vilo na mlajih postavljenih v
čveterokotu okrog travnika odločenega za veselico. Pod dolgim
z zelenjem okrašenim kozolcem je bil prostor za obed, določen
za 200 oseb, drage goste iz Ljubljane, Trsta in od drugod. Vršile
so se pri obedu običajne napitnice na cesarja, na kneza pokro-
vitelja, na deželne in državne poslance, in slišali so se krasni
navdušeni govori, ubrano petje in umetna godba. Najprijetnejše
pa je bilo gledati veliki mešani zbor sto logaških pevcev in pevk
v lepi narodni noši in poslušati domače glase narodnih pesmij:
»Ko dan se zaznava«, »Preljubo veselje«, »Otok bleški« itd. Po
krepkem »Naprej zastava slave« se je vršila kmečka loterija,
bogato preskrbljena z dobitki za rabo v hiši in na polju.

Ko je trdni mrak zagrnil svoj temni plašč čez vlažno
zemljo, zasvitalo se je na enkrat na bližnji »Sekirici«, zagorel
je umeteljni ogenj. V trenutku porodé se v črni noči kresovi
drug za drugim, in kakor sveče na vrhuncih gričev svetile so
te luči čez dol in plan.

Iz Doljnega Logatca pa se pomika po cesti navzgor dolga
vrsta lučij, godba svira koračnice. To je bakljada, ki gre v
Gorenji Logatec. Vse hiše so razsvetljene, ljudstvo pa stopa
urnim korakom za dolgo vrsto ognjegascev - bakljašev, občudo-
vaje ta čarobni prizor, ki tako čudno odseva v nočni temnini.
Lepa je bila bakljada in končala se je s cesarsko pesnijo pred
gradom.

Tako je minil dan 22. julija. Ostal bode vsikdar v spominu
celemu okraju, zlasti pa Logačanom.

Najimenitnejša reč družega dne 23. julija je bila živinska razstava v Dolenjem Logatcu. To je bila tukaj do zdaj še neznana reč, a kmetovalci so je bili silno veseli, ker so prignali skupaj mnogo prav lepe živine, in posebno hvale vredno je, da se je priredila razstava ravno o cesarjevi slavnosti, ker so tako priložnost imeli tudi oni ogledati si razstavo, ki bi sicer ne mogli priti.

Popoludne je bil izlet v Planino, kjer so obiskali in pogledali g. Putickove vodovodne naprave »pod stenami«. Od tod so gostje krenili v druga romantična zakotja — pod Malim Gradom. Ta kraj je eden najzanimivejših na Notranjskem. Na dveh straneh se dvigajo v zrak strme pečine, na tretji strani kipi v višavo stolp nekdanje grajščine »Kleinhäusel«, ki kaže še dobro ohranjene ostanke gotičnih zidov, na četrti pa se vali reka Unca, ki prihaja z močnim šumom izpod zemeljskega grobovja. Stopi nekaj korakov gori ob vodi, in odpre se ti naenkrat velikanski podzemeljski obok, podoben mogočni cerkvi in čuditi se moraš tej veličastni stavbi vsemogočnega Stvarnika. Ko so bili gostje na mestu zbrani, oskrbeli so veličasten umeteljni ogenj v teh podzemeljskih prostorih in zapeli »Otok bleški«, čegar mili glasi so tajno odmevali ob večnih stenah temnega jezera podzemskega.

Tako je bila končana cesarska slavnost v Logatcu, pokazala je sijajno, da je ves okraj logaški zvesto udan svetlemu cesarju. Ta slavnost je kot iskra, ki bo tlela v spominu in srcu vseh vdeležnikov in jim vedno netila ljubezen do presvetle cesarske hiše.*

(„Slov.“ štev. 169 in 170.)

Ker so vrli Logačani cesarju naznanili svojo slovesno udanost, so dobili po g. deželnem predsedniku milostno cesarsko zahvalo.

Ob enem z Logačani praznovali so Vremeljani svojo cesarsko svečanost prav ljubo in dostojno. Tudi ti junaki kamnatega Krasa so najbolj Bogu hvalo dali za srečo, da imamo vernega krščanskega vladarja; potem so mladini napravili raznega veselja in revne šolarje obdarovali z obleko, in vsem dali za vedni spomin v roko lepi spis: »Naš cesar.« Naj jim ostane vedno to nedolžno navdušenje za cesarja in Avstrijo.

Obiščimo, častiti bralci, tudi Gorenjsko stran — lepi trg Mengeš. Veselimo se z Mengšani velike slavnosti na čast svetlemu

cesarju, slovesnosti, ki je daleč prekosila vse nade. Čuditi se je bilo že prej iskreni darežljivosti odličnih Mengšanov, ki so s posebnim veseljem zlagali znatno svoto za pogoščenje in obdavanje šolskih otrok. Strmeti pa je bilo še bolj v soboto in nedeljo večer, ko se je videlo, da se s skromnimi pomočki, katere imajo na kmetih, dá kaj tako lepega napraviti. Čvrsta ploha je bila ravno ohladila zemljo v soboto, ko je nastopil mrak in dež je pojenjal. Strel topičev naznani, da se je začela pomikati skoz trg domača godba, ki broji 40 môž, in prične se razsvetljava. Zaostati neče niti visoki grad, niti nizka kočica v udanosti do presvetlega cesarja. Ko bi tudi ne bili goreli kresovi po holmih nad Mengšem, je bila razsvetljava že tako velikanska, da bi bili vsled njenega svita v temni noči sosedje daleč na okrog lahko videli, kje stoji Mengeš. Vesela in obilna množica se je valila za godbo skoz trg. Mnogo hiš je bilo okrašenih s transparenti in lampijoni. Vse se je navdušeno razšlo k počitku.

Napoči jutro nedelje. Dobro izvežbana godba zopet koraka skoz trg, trobáč, da je prišel radostni dan. Ob 10. uri vre vse ljudstvo v farno cerkev. Pred svetiščem je zbranih 300 šolarjev, katerim je slovesna sveta maša ob enem zahvalna za prejete nauke v minolem šolskem letu. Veliko opravilo je imel č. gospod nadžupnik. Na koncu so zapeli zahvalno pesen. Mešani pevski cerkveni zbor je dobro prepeval in z bližnjega griča se je ob pozvanjanju razlegalo streljanje.

Nenavadna množica ljudij se zopet zbere poleg šolske mladine popoldne v cerkev k petim litanijam. Vsa ta množica se pa potem vlije iz cerkve proti velikemu trgu. V lepem redu gredó šolarji z zastavo in na čelu jim godba. Že od daleč naznanja slavnostni prostor štirideset metrov visoki mlaj, ki nosi pod svojo krono pozlačeno jabelko in cesarsko zastavo. Okrog njega pod hišami je stopetdeset drugih mlajev, na sredi pod cesarsko lipo govorniški oder, na levi okusno izdelane priprave za tombolo z dobitki v zlatu in srebru, in zadej oder za godbo in pevce. Vreme je zeló ugodno. Prepreženo je nebo z oblaki, ljudstva ne nadlegujejo prehudi solnčni žarki, pa tudi dež, katerega so se bali, jim popolnoma prizanese. Zdaj so spoznali, kolika je množica, ker je veliki trg tako napolnjen. Iz bližnjih in daljnih

krajev došli gostje se veselo pozdravljajo. Kar je domačih, so, djal bi, vsi tukaj zbrani in tujcev je skoraj ravno toliko. Med odlično domačo gospôdo smo zapazili slavne goste, ter zastopnike sosednjih gazilnih in veteranskih društev ter obilno duhovščine in učiteljstva iz bližnjih farâ.

Ko se je odgôdla in odpela cesarska himna, stopi na govorniški oder č. gosp. kapelan. »Kakor trdno stojé tù nad nami skalnate kamniške planine«, rekel je govornik v sklepu, »tako trdno stoji vedno naša zvestoba in udanost na strani našega ljubljenege vladarja.« Ganjeno je klicalo ljudstvo: »Slava Francu Jožefu!« po končanem govoru. A zdaj nas osupne nekaj čisto novega, in to je mengeška cesarska himna, katero je nalašč za to slavnost zložil čast. gospod Koblar, vglasbil pa za petje in godbo vodja našega glasbenega kluba g. c. kr. poštar Degischer. Kompozicija dela gospodu skladatelju vso čast, ker harmonija tako primerno izraža pomen besedij. Dobro sicer pojó pevci »Bralnega društva« mengeškega, a to pesen so peli izvrstno, in mengeška godba je že znana, a danes se je posebno odlikovala. Povzdignili so pa še slavnost kamniški »Liraši«, ki so se s svojimi zvonkimi glasovi in dobrim izvežbanjem našim ljudem močno prikupili. Vpletali so težke in umetne zборе pevske med posamezne točke programa. Mnogo bi še bilo pisati o bogatem obdarjevanju in obilnem pogoščevanju šolske mladine, a iz raznih vzrokov naj bo to zadosti.

Po čvrstem in primernem ogovoru do šolarjev je g. okrajni šolski nadzornik pripel nova spominska trakova na šolsko zastavo. Pokazali so potem nekateri učenci in učenke svojo deklamacijsko spretnost, in nato jih je nagovoril in jim darila razdelil g. c. kr. okrajni glavar, odlične navzoče gospe so jih pa ljubeznivo začele gostiti s pivom in raznimi jedili. Lahko si vsakdo misli, kako sta zavladala živahnost in veselje na mladih obrazkih. Tudi ta nežna bitja ne smejo pozabiti slavnostnega dneva! Kakor je mladini poslaneni pritikljej za zobe, tako je pri odraslih priljubljena tombola in dobra postrežba po sosednjih gostilnah vzdržala veselost. Zdelo se je vsem, da je naglo nastopil mrak, a prinesel je poseben kras in čudo — umetni ogenj. V raznem žaru se spreminjajo hiše, vrsté se ognjena kolesa, švigajo plamenite strele in pokajo raketi. Za sklep je prihranjen ves čar.

Zalesketajo se iz samega ognja sestavljene velike črke *F. J. I.* in spodaj 40, zgoraj pa cesarska krona. Kaj tacega še nikdar ni videl Mengeš. Navdušeno so zapeli med tem prizorom vsi slavljenci: »Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja, Avstrijo!«

Da, sijajno se je zvršila slavnost mengeška in le eden čut navdaja ljudi, čut zadovoljnosti. Pokazali so Mengšani pri tej priliki svoj stari ponos, pokazali pa tudi, kako visoko vzvišen nad vsemi strastni in strankami jim stoji presvetli vladar, ter da v jednom so vsi edini, namreč v ljubezni in udanosti do Nj. veličanstva. Lepo so izrazili to prepričanje v svoji pesmi, ki se glasi:

Mengeška cesarska himna.

Razlega se veselja glas	Let dolgih štirideset lepó
Po širni Avstriji;	In módro vlada nas,
Praznuje: mesto, trg in vás	Nam brani vero, dom krepkó,
In carstva národi.	Da srečni smo ves čas.
Tud' mi cesarju vdani	Zato cesarju vdani
Vsi kličemo Mengšani:	Vsi kličemo Mengšani:
Naš cesar ljubljeni,	Naš cesar ljubljeni,
Franc Jožef, naj živí!	Franc Jožef, naj živí!

Še mnogo let nam bódi Ti
 Pokoja, sreče vir!
 Danó pa radi srčno kri,
 Če vrag bi krušil mir.
 Cesarju vedno vdani
 Vsi kličemo Mengšani:
 Naš cesar ljubljeni,
 Franc Jožef, naj živí!

(„Slov.“ štev. 177.)

Med prva mesta na Gorenjskem se šteje Škofja Loka, in temu prvenstvu dostojno je obhajala tudi štiridesetletnico cesarjevo. Priprave so bile nenavadne. V soboto 11. avgusta popoldne je prišla godba iz Idrije, ki je zvečer svirala gredé po krasno razsvetljenem mestu. Navdušenost množice je bila velika. Vse mesto je bilo praznično okrašeno, da bolj ni moglo biti, veličastne zastave so vihrale s poslopij. 12. avgusta je č. g. župnik ob 10. uri blagoslovil kapucinski most in ga krstil na ime »Franc Jožefa«-most v pričo cesarskih uradnikov, mestnih

zastopnikov in ljudstva. Moški zbor je zapel Jenkovo »Molitev« in mestni župan je govoril slavnostni govor. Zatem se je vršila cerkvena slovesnost, peta sv. maša z zahvalno pesmijo. Pri obedu in večernih veselicah je bilo vse polno veselja. Ta dan Ločanom ostane vedno v prijetnem spominu.

Daleč tam na Notranjskem v podnožju ponosnega Sneznika leži mesto Lož, ne veliko pa prijazno in cesarju vsikdar zvesto. Dne 12. in 13. avgusta so praznovali v Ložu cesarjevo štiridesetletnico, in kako lep je bil Lož tiste dni! Po celem mestu so bili zasajeni zeleni mlaji, hiše krasno ozaljšane in množica trobojnic vihrala je po ulicah. Celó iz temnih razvalin starega grada je kipela proti nebu velika zastava in kazala vsej dolini, da se praznuje v Ložu velika slavnost. Zvečer 12. t. m. je začela pred c. kr. okrajnim sodiščem domača godba cesarsko himno in svirajoč šla skozi mesto, katero je bilo sijajno razsvetljeno. Na »Tolstem vrhu« so zažgali velikanski kres, kateri je na daleč razsipal svojo svetlobo. Zjutraj dne 13. avgusta zbudi ljudi iz prijetnega spanja budnica in gromovito pokanje možnarjev se oglasi ob ozidju starega gradú. Ob 10. uri dopoldne pel je častiti gospod župnik slovesno sv. mašo, pri kateri so bili navzoči: c. kr. okrajni glavar, vsi c. kr. uradniki in drugi zastopniki z mestnim županom. Vrle Ložanke so se oblekle v staro narodno nošo, katera je marsikomu izvabila besedo iz ust: »Glejte, kako lepa je bila stara noša, tako priprosta in vendar tako mična.«

Po sveti maši se je vršilo v slavnostni hiši gospoda župana predstavljanje pri c. kr. okrajnem glavarju in sicer c. kr. sodnijskih in davkarskih uradnikov, c. kr. notarja, načelnika cestnega odbora za ložki okraj, in zastopnikov ložke, bloške in starotržke občine. Potem so zasadili začetno drevesce drevoreda ob okrajni cesti. Ob polu jedni uri bil je obed pri gospodu županu. Prvi vstane gospod župan in povdarjajoč v krepki in čili besedi pravičnost in dobrotljivost milega vladarja, oziraje se na zgodovino mesta, izreka v imenu vseh občanov najglobokejšo in neomahljivo udanost presvetlemu cesarju in habsburški dinastiji. Potem se vrši napitnica za napitnico. Po vsaki napitnici zasvira za burnimi »živio« domača godba in pospešuje veselost in navdušenje. S tem je bila končana slavnost, katera se je Ložanom globoko vtisnila v srce.

Stari Trg pri Ložu je praznoval 19. in 20. avgusta cesarsko slavnost. Že prejšnji dan dopoldne se je preobrazil ves Trg divno, kar poznati ga ni bilo, ko si stopal po ulicah. Povsod zeleni mlaji, povsod krasne zastave! — Pač je pokvaril mnogo dež, a vkljub slabemu vremenu se je vršila bakljada skozi Stari Trg in godba je prijetno igrala. Po gričih so goreli kresovi, in razsvetljava v Starem Trgu bila je res lepa.

K sreči razpodi drugi dan burja oblake in nebo se zjasni. Za rana so že pokali možnarji in godba je svirala budnico. Ob 10. uri je bila slovesna sv. maša, pri kateri so bili navzoči vsi uradniki in zastopniki občine, požarna bramba, gospé in gospice v pečah in zavijačah, v krasni narodni noši. Ob 1. uri popoldne se je začel obed na dostojno ozaljšanem vrtu.

Med obedom je govoril č. g. župnik in povdarjajoč neomahljivost Slovencev napil našemu presvetlemu cesarju, na kar je zaoril gromovit trikraten »živio!« In godba je zasvirala vesele koračnice. Po obedu se začne ljudska veselica. Pevci zapojó cesarsko pesem, na kar sledi slavnostni govor in tombola, koje čisti dohodek je namenjen dobrodelnemu namenu.

Ta veselica, katero je priredila starotrška občina združena s čitalnico, ne bode nikdar pozabljena! Pokazali so Starotržani in drugi občani, da jim navdušeno bije srce za blago habsburško rodovino. Bog daj

»Da srce zvesto, kakor zdaj,

Ostalo bode vekomaj.«

(„Slov.“ št. 192.)

Lepo mesto Kamnik, tujcem priljubljen kraj, s čistim zdravim podnebjem, premožnimi, naobraženimi meščani, je tudi praznovalo cesarsko slavnost res plemenito. Mesto ni hotelo zaostati, ter je sklenil mestni zastop, združen s korporacijo meščanov, prirediti slovesnost, kolikor mogoče velikansko, kar se mu je tudi popolnoma posrečilo, vkljub neugodnemu vremenu.

Že na predvečer, t. j. 18. avgusta, bilo je mesto z zastavami okrašeno, posebno lepi so bili slavoloki, eden na cesti v Ljubljano, drugi na cesti proti Štajarski. Zvečer so že topiči pokali na »gradu« in mesto je bilo razsvetljeno, društva pa so priredila z godbo mirozov, pred okrajnim glavarstvom je pelo društvo »Lira« Vilharjevo slavnostno pesem. Med petjem se je prižigal lep umeteljni ogenj.

Na dan slavnosti 19. avgusta je bila zjutraj budnica domače godbe; potem srčen sprejem gornjegradske požarne brambe; pričakovali so jih veterani z zastavo in godbo, gasilci, domači fantje in dekleta v narodni noši. Gornjegradčane pozdravi gospod župan, in dekleta so jim na zastavo pripela lipov venec s trakovi, brambovce pa odličile s šopki. Malo pred 10. uro je prikorakalo pevsko društvo »Slavec« po ljubljanski cesti s svojo zastavo in okoli štirideset pevcev. Pri slavoloku z napisom »Slavčev glas, domovini kras« sprejme ga g. župan; gospica pa je v lepih besedah pozdravila »Slavca« ter na zastavo pripela lipov venec s trakovi, na kar se je »Slavčev« predsednik toplo zahvalil. Nato so krenili z godbo in zastavami naravnost v mestno cerkev, kjer je daroval g. dekan Oblak z asistencijo veliko sv. mašo, katere so se vdeležila vsa društva z zastavami, okrajni glavar, župan, uradniki in obilo občinstva; na koro so lepo peli cerkveni pevci latinsko mašo, h koncu cesarsko in zahvalno pesem.

Ob 1. uri so imeli »Slavci« in Gornjegradčani obed pri županu, pri katerem jim je domača godba svirala.

Ob polu peti uri pa so se vsa društva zbrala pred mestnim poslopjem ter z godbo odšla na slavnostni prostor. Napravljen je bil lep oder s cesarskim kipom ter okrašen z zastavami. Tu se je pričela prava ljudska veselica med sviranjem godbe in lepim petjem. Lepo je pel tudi domači mešani zbor v narodni noši pesem: »Nazaj v planinski raj«, katero je moral ponavljati. Gosp. dr. Samec se je dneva spominjal v lepem govoru, končal pa z vsklikom »živio!« in »slava!« na cesarja, kar je obilo občinstvo z burnimi klici odzdravljalo, godba pa igrala cesarsko himno.

Zvečer je bil krasen umeteljni ogenj, kakoršnega Kamnik še ni videl, ter prosta zabava. Ves dan je bil v istini lep ter krasen in ostane v živem spominu vsem meščanom.

(„Slov.“ štev. 192.)

Idrija ima med kranjskimi mesti mnogo posebnostij; a v cesarski slavnosti je gotovo z drugimi častno tekmovala. Zraven vsega drugega, kar sicer Slovencu srce ogreva za cesarja, ima mesto idrijsko še to prednost, da je cesar najvišji rudniški gospod, pokrovitelj »veteranskega društva«, dobrotnik nežne mladine, revežev in sirot. Zato so se potrudili in v dejanju pokazali lju-

bezen, spoštovanje, udanost in zvestobo do svojega ljubega vladarja Franca Jožefa I. ter dne 17. in 18. avgusta slovesno praznovali 40letnico Njegovega vladanja. Tu bi videl, častiti bralec, kako je šlo vse na delo, stari in mladi so se veselili prišlega slovesnega dneva, dečki so nosili smrekove vejice in bršljan, deklice nabirale cvetlice, dekleta vila vence in pletla šopke, mladeniči in možje postavljali male mlaje, na katerih so vihrale cesarske in narodne zastave. Pridni rudar je pokazal, kako ljubi svojega dobrotnika. Bogastva res idrijski rudar nima, pa veselje in ljubezen do vladarja sta ga v nemala za delo, da je olepšal svojo uborno hišico in razobesil mnogo zastav na svojem domovju.

Pošteni meščani in zavedni narodnjaki niso gledali ne na denar, ne na škodo, ter so vse moči napeli, trudno delovali in vspešno povzdignili to slavnost. Videl si njih hiše bogato z zelenjem okrašene, na oknih so vihrale male in na strehah pa velike zastave. Tudi si zapazil dva transparenta s podobami cesarja in cesarice, nasproti temu na vrtu pa nad 150 lampijonov različnih barv, zopet drugje napis: Francu Jožefu slava! itd.

Tudi cerkev je bila znotraj in zunaj lepo ozaljšana, na zvoniku pa so vihrale velike zastave; cesarske hiše in šolo je dal tudi gospod rudniški predstojnik častno olepšati in raz nje razobesiti zastave. V sredi mesta stoji novo kupljena mestna hiša, katera je bila zelo bogato ozaljšana in sredi hiše na »balkonu« je bila razpostavljena cesarjeva podoba, okoli nje venci, mali mlaji in zastave.

Idrija je bila že 17. avgusta popoldne v praznični obleki in nisi videl hiše brez lepih okraskov.

Proti 6. uri zvečer se je sprehajalo na stotine ljudi po ulicah ter radostnim srcem ogledovalo si olepšano mesto.

Pred gledališčem je čakalo veliko občinstva. Točno ob 7. uri se odpró vrata, ter v trenutku je bilo gledališče tako napolnjeno, da se je morala blagajnica zapreti. Ko godba zasvira cesarsko himno, vzdigne se zastor in glej podobo presvetlega cesarja Franca Jožefa I., na desno allegorično Avstrijo in avstrijska ljudstva v narodnih nošah! Vse občinstvo je navdušeno odpelo dve kritici cesarske himne. Gostje niso mogli prehvaliti krasnega prizora.

Po predstavi je bil novi trg pred gledališčem bengalično razsvetljen. Tu sém prikoraka godba z novo opravljenimi rudarji,

kateri so z lampijoni svetili okoli mesta. Zdaj se je pričel lep prizor; krasna svetloba je odsevala po mestu. Nisi videl ne ene hiše, da bi ne bila lepo in primerno razsvetljena. Na bližnjih gričih in vrhovih so se žarili kresovi.

Ko pride bakljada z godbo pred občinsko hišo, kjer je bila cesarska podoba izpostavljena, ustavi se godba, napravi kolo in igra dva komada. Med tem so peli čitalniški pevci, združeni s pevci »Bralnega društva«, katerih je bilo do 40, dva lepa in močna zbora, nazadnje pa cesarsko pesem, na kar je godba zasvirala cesarsko himno. Okoli stoječi uradniki, meščani in rudarji pa zakličejo trikrat »živio!« in »slava!«, da so daleč po mestu odmevali glasovi na čast našemu ljubemu vladarju.

Dné 18. avgusta se zasliši prvi strel ob $\frac{1}{2}$ 5. uri zjutraj in koj na to c. kr. rudniška godba, katera je svirala po mestu, med tem, ko se je streljanje vedno močnejše razlegalo, tako, da je do 9. ure počil 101 strel.

Točno ob 9. uri se zberó idrijski veterani pod vodstvom svojega predsednika ter odkorakajo z godbo v grad, kjer so bili zbrani rudarji in kovači v novi obleki. Pred 10. uro se vzdignejo zastave in godba zasvira cesarsko himno. Potem godba zasvira koračnico, na kar se uvrsté najprej kovači s svojo zastavo, potem veterani, godba, za njo rudarji in člani idrijske čitalnice s svojo zastavo, na to pa mestni župan s svetovalci, c. kr. rudniški predstojnik s spremstvom, c. kr. sodnik, davkarski in gozdarski uradniki, za njimi na stotine drugega občinstva ter odidejo v cerkev.

Ob 10. uri dopoludne se prične sveta maša, katero je daroval g. dekan Jožef Kogej z leviti. Šolska mladina je bila z učitelji in učiteljicami zbrana v cerkvi. Po končani maši se je pela cesarska pesem.

Popoludné je bil obed v zeló lepo okrašeni dvorani pri »Črnem orlu«, pri katerem je svirala c. kr. rudniška godba. Župan napije v imenu mesta in prebivalcev v dokaz lojalnosti in zvestobe prvo napitnico našemu presvetlemu cesarju Francu Jožefu I. Godba zasvira cesarsko himno in gostje pojó stojé cesarsko pesem.

Vrstile so se potem lepe napitnice, dohajale navdušene brzojavke in glasile lepe pesmi čitalniških pevcev.

Z umetelnim ognjem se je slavnost končala in ljudstvo se je razšlo na svoj dom.

Dneva 17. in 18. avgusta 1888 ostaneta z zlatimi črkami zapisana v zgodovini idrijskega mesta. (*„Slov.“ št. 192 in 193.*)

Trebnje je znan lep kraj na cesarski karlovški cesti. Trebanjci, Slovenci stare korenine, so tudi prav slovensko praznovali dne 22. avgusta cesarjevo štiridesetletnico. »Kaj takega še Trebnje ni videlo — in tudi morebiti več ne bo!« — čulo se je od vseh strani. Res je bila to izvenredna, veličastna in ljubezniva slovesnost!

Zvečer pred slavnostnim dnevom je bilo že Trebnje praznično oblečeno. Raz hiše so vihrale zastave, in vsaka, prav vsaka hiša je bila lepo, mnoge pa prav okusno razsvetljene. Ob napovedani uri nastopi požarna bramba ter gré z lepo ubrano godbo pred stanovanje c. kr. sodnika. Tu zadoni najpopred cesarska himna, katero razoglavi poslušajo. Igrala je godba še dve skladbi tukaj, potem tri pred gradom, kjer so c. kr. uradi, in potem zopet tri pred stanovanjem preč. g. dekana. Že ta večer je bilo v Trebnjem vse »po koncu«!

Drugi dan ob $\frac{1}{2}$ 9. uri je bil že ves trg poln otrok. Bil je na ta dan nastavljen sklep šole. Ob 9. uri je bila slovesna sveta maša; pri sv. maši so bile vse c. kr. uradnije, vsa trebanjska, pa tudi več odlične gospóde iz obližja. G. okrajni sodnik je želel, da bi bil to praznik in slavni dan za celi trebanjski okraj, in to se mu je tudi posrečilo!

Po končani daritvi sv. maše in po odpeti cesarski pesmi, katere veličastni glasi so marsikaterega poslušalca srce povzdignili, da se je še bolj živo spominjal današnjega slavljenca, našega milega cesarja, — vrelo je vse v šolo. Vsi otroci so silno veselega obraza zapustili šolsko poslopje, ker veliko izmed njih je dobilo knjigo »Naš cesar«, vsakateri pa še od g. kateheta lepo podobico v vedni spomin štiridesetletnice našega svetlega cesarja. Marsikdo je rekel: Škoda, da ni tu blizu Nj. veličanstva, da bi se skrivaj opazujoč te prizore veselilo Njegovo blago srce nad toliko ljubeznivo udanostjo in nad temi srčnimi brezštevilnimi »živio!« in »slava!«-klici, kateri so iz ust mladeži, gg. učiteljev in drugih navzočih doneli iz solskega poslopja!

Za daritvijo svete maše je bila pač poglobitna in naj-sijajnejša točka slavnostnega dne ljudska veselica v pičle pol ure oddaljenem gabriju blizu Nemske vasi. Gospod sodnik je bil ta kraj izbral pač srečno. Sredi lepe hoste prav prijeten velik prostor za vse goste, blizu pa griček, s katerega trdne skale so s toliko večjo močjo topiči na vse strani oznanjevali to lepo slovesnost; vse to je bilo kakor nalašč za ta dan prirejeno.

Ob 2. uri je izvabila godba mlado ljudstvo na prostor. To je bil dan za otroke! Potem so pa drdrale kočija za kočijo, voz za vozom skozi Trebnje. Ob 3. uri popoldne se je veselica pričela. Najprej so dečki in deklice rekali, seveda so bili vsi govori le o štiridesetletnici našega cesarja. Najbolj je bil navzočim všeč deček, ki je v lepem govoru slavil rodbino Habsburško, še posebno slavnostne čine in dejanja sedanjega vladarja. Gromoviti »slava!«-klici so se razlegali, ko je končal, topiči so jeli pokati, cesarska pesem je zadonela, katero je zopet vse odkrito poslušalo. Potem sta dva učitelja razredila otroke. Bilo jih je 315. Vsakateri izmed njih je dobil v obrokih velik kos kruha, kos mrzle pečenke, potice, kolača, piva ali pa vina. Grajska gospá je darovala sod navadnega vina in sodček črnine, g. katehet pa sodček izvrstnega dolenjca, tri hiše po eno celo peko kruha, drugi nam neznani dobrotniki pa okusno svinjino, kolačev, štruc in potic, tako, da je bilo vsega v izobilju in na ostajanje; prečastni g. dekan je ob koncu veselice kupil otrokom več jerbaščkov hrušek, da sploh takega še niso otroci v tem kraju nikdar doživeli! To so ti gledali šolarji in šolarice v obraz gospem in gospodičinam, katere so tako ljubeznivo razdeljevale okusna jedila! Potem so se pričele razne igre. Najbolj je mikalo dečke plezati po mlaju, na katerem je bila tablica s tolarjem, pa tudi mnogo robcev, listnic za denar, mošnjčikov, nožičev in obče-znanih »pipecev« privezanih. Ko so vse doli pobrali, zopet so vsi v kolo stopili, rekali, peli, z zavezanimi očmi lonec iskali ter razbijali itd. Za vsako odliko so potem zopet gospe delile darila. Ob ½7. uri je bil pa koštrun prav okusno pečen, po katerem so hitro zbrani gostje segli. — Godba je svirala, govorile so se napitnice itd. Ravno o pravem času je začelo deževati, kajti tema se je delala, svečave ni bilo nič pri rokah, otroci so morali domov. Ves čas ni bilo najmanjšega nereda, nevolje ali

nesloge, — in to pri takem številu povabljenih in tako različne vrste ljudeh.

Ta dan pač ne bo nobenemu vdeležencev prešel iz spomina.

(„Slov.“ štev. 197.)

Belokranjci, vedno zvesti cesarju in narodu svojemu, so to dvoje pokazali tudi o priliki štiridesetletnice cesarjeve dne 18. in 19. avgusta v mestu Črnomlju. V soboto, dne 18. avgusta zjutraj na vse zgodaj je naznanjal grom topičev, da je mestu Črnomelj ta dan posebno slavnosten dan. Ob 9. uri bila je v farni cerkvi sv. maša z veliko asistencijo v pričo vseh uradniških in občinskih oblastij, na čelu vsem okrajni glavar. Takoj po sv. opravilu se zbere vsa slavna gospôda, požarna bramba z godbo in velika množica občinstva okoli lipe, katero je dal slavnostni odbor prejšnji dan zasaditi v spomin slavne prilike. Kmalu potem pride čast. duhovščina in vpričo vseh blagoslovi drevo. In zdaj izpregovori g. mestni župan. Kratko in malo, vendar dokaj pomenljivo. »Mesto Črnomelj«, rekel je, »praznuje danes spomin štiridesetletnice vladanja našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. V to ime smo zasadili lipo, katero je prečast. duhovščina danes blagoslovila. S tem smo pokazali veliko spoštovanje do presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Zato se bo tudi ta lipa od danes zanaprej imenovala »Franc Jožefova lipa«. In v to ime kličem: Bog poživi našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I.!« Burni odmev navdušenih »živio!« razlegal se je daleč na okrog.

Istega dne, na večer je bila razsvetljava praznično oblečenega mesta in godba. Vkljub neugodnemu vremenu se je nabralo občinstva, da se je vse trlo. Klici navdušenja so gromeli iz grl mladega in starega.

Drugega dne ob 5. uri zagromé zopet topiči in godba zavrta po mestu gori in doli. Toda dež je že kar curkoma lil in tudi, ko je bilo treba že odriniti na odločeni prostor k veselici, ni še prenehal. Še le proti 5. uri popoldne se je bilo nekoliko razvedrilo. Takoj se napoti družba na mestni grič. Prišedšim na odmenjeni prostor govori g. okrajni glavar. Najprej pozdravi vse došle goste. Slika nadalje dolžnosti nasproti presvetlemu vladarju, pravi tudi, da se pretaka po naših žilah še vedno tista kri navdušenja in zvestobe, katero so nekdam prelivali očetje za slavno Avstrijo. Sklene s trikratnim »živio!«, čemur je občinstvo

navdušeno odgovarjalo. Précej potem se uvrsté brhke Črnomaljke v lepi narodni noši v »kolo«. Sledilo je petje lepih narodnih popevk. Tudi dekleta zakrožijo s svojimi lepoubranimi glasovi, a jedva utihnejo, že zagromé močna grla vrlih ognjegascev. Med vsem tem pa so goreli kresovi po nekaterih hribčkih. Krasni raketi z mestnega hribčka so kaj poveličavali slavnostni večer. Toda približeval se je že tretji dan, zato so se tudi vsi veseli in zadovoljni počasi vračali zopet v mesto. („Slov.“ štev. 195.)

Krško mesto ob bistri Savi tako mogočno raste, da se vidi, kakor bi se hotelo vspeti nad druga dolenjska mesta. Skusilo je prekositi vse tudi s praznovanjem štiridesetletnice cesarjeve. Združili so se: »Slovensko pevsko društvo«, »Pedagogiško društvo« in meščanje, in so ustanovili slavnostni odbor pod predsedništvom g. okrajnega glavarja, kateremu so marljivo pomagali meščanske šole učitelji in še drugi gospodje, da se je vse za to svečanost priredilo in napravilo. Cel mesec je bilo s priredbami posla — in zadnji trenotek se je mnogo pokazilo zaradi grdega vremena, kajti ravno dan poprej je začelo deževati — in na slavnostni dan je kar lilo curkoma do 4. ure popoldne. A vendar se je vsa slavnost završila povoljno — rekel bi izvrstno.

Da je vse tako izpalo, gre velika hvala vojaškemu poveljniku iz Zadovinjeka pri Krškem, ki je dal vojakov, da so postavili oder na šolskem trgu za 300 pevcev in vojaško godbo; dalje velikanski slavolok med šolo in cerkvijo, kakoršnega Krško še nikdar ni videlo. Polovico mesta so okrasili z venci, zvezanimi na visokih drogih; vrh teh so vihrale zastave, po sredi pa male zastavice in lampijoni.

Na slavoloku je bilo čitati več krasnih napisov: spredaj »Hrast se omaje in hrib — Zvestoba Slovenca ne gane«; na nasprotni strani »Vse za vero, dom, cesarja!«; na desni strani nekoliko niže »Vsa, kar solnce je obsije — Cvěti, mirna Avstrija!«, na nasprotni strani »Bog ohrani nam cesarja — Ljube Avstrije vladarja!«; na levi strani spodaj »Živi cesar, domovina — Srečna bode Avstrija!«, tej strani nasproti »Vse za dom in za cesarja — Za cesarja blago, kri!« Vrh slavoloka so pa vihrale velikanske zastave cesarske in narodne.

Tudi na odru je bil cesarski grb s črkama *F. J. I.*, letnici 1848—1888 in pevska lira, na kateri je stalo napisano »Slovensko pevsko društvo«.

Pred vhodom v mesto sta stala dva mlaja z zastavama, zvezana z vencem. Meščani so večinoma hiše nakitili z zastavami, nekateri tudi olepšali z zelenjem.

Nekaj pevkinj, pevcev in gostov je prišlo na Krško že na večer pred slavnostjo. Največ jih je prišlo drugi dan: s Štajarskega, iz Ljubljane, s Hrvaške, Brežic, iz Novega Mesta, Sevnice itd. Ljudstva je bilo nad tisoč, pevkinj in pevcev pa nad sto! Kolika bi bila vdeležitev pri lepem vremenu!

Slovesno sv. mašo so imeli ob 9. uri v mestni cerkvi, katero je daroval domači g. vikarij. Cerkev je bila z vernim ljudstvom napolnjena.

Po sv. maši se je slovesno otvorila »prva slovenska stalna učilska izložba« po primernem nagovoru g. predsednika. Ogledalo si je izložbo ostalo slovensko razumništvo, ki je ta dan prišlo na Krško.

Ob 1. uri je bil skupni obed. Prvo napitnico napije predsednik »Slovenskega pevskega društva« svetlemu vladarju v prekrasnem govoru. Vojaška godba na to zasvira avstrijsko himno. — Druga napitnica okrajnega glavarja je veljala slovenskemu narodu. Omenjal je neomahljivo zvestobo in udanost slovenskega ljudstva do vladarja in cele cesarske hiše. Po teh besedah nastane nepopisno navdušenje. Ob enem se še zahvali »Slovenskemu pevskega društvu« za lojalnost, spodbujevaje ga še dalje gojiti prekrasno slovensko petje. »Živio! in slava!« so sledili končanemu govoru.

Ob 4. uri se prične slavnostni koncert, po koncertu pa je prišla prosta zabava. Na večer se je mesto razsvetlilo. Vdeležencem te slavnosti nikakor ne bode žal, kajti vkljub grdemu vremenu se je izšlo vse v najlepšem redu na čast »Slovenskemu pevskega društvu« in »Pedagogičskemu društvu« ter vsemu slovenskemu narodu v slavo.

(„Slov.“ štev. 202.)

Vrhnika, lep trg, za rimskih časov že dobro znan, tudi med nami ni izgubila ponosa in slave svoje. To sta dobro pokazala dneva slavnostij 25. in 26. avgusta. Mnogo so se trudili,

pa so tudi res lepe reči napravili. Po trdnem dnevu napočil je lep večer 25. avgusta. Oko in duh sta si odpočila pogledujoč zadovoljno na zalo nevesto, lepo odičeno Vrhniko. Kako so se jej dvigali ponositi mlaji k nebu, pa kako so vihrale raz nje ter raz vsako, še tolikanj ubožno hišo, dolge zastave! In najlepša snažnost, najlepši red je gospodoval po trgu.

Ob 8. uri zvečer se je pričel izvrševati slavnostni spored. Bil je krasen prizor, ko so godci Idričanje spremljani od osmih z lampijoni svetečih mož požarne brambe in mnogobrojnega občinstva stopajoč skozi trg do dekanijskega poslopja, in po novi cesti do slavnostnega prostora nazaj, svirali večernico svojo. S holmca sv. Trojice so gremeli strelji, a ljudstva spremljajočega broj jim je odzival z burnimi svojimi »živio!«-klici.

Rano v jutro drugega dne, 26. avgusta, jeli so se zopet oglašati topiči z omenjenega holmca in prazničnih zvonov glasovi so plavali čez tiho raván. A ko je pojenjalo to dvoje, zadonela je krog polu pete ure -- budnica.

Vsprejem gostov, med njimi gosp. c. kr. okrajnega glavarja, vršil se je dopoldne med 9. in 10. uro. Do tedaj došli in pa domači odličnjaki so se zbrali krog polu desete ure v čitalnici, odkoder so šli z društveno zastavo in godci na čelu, zadej pa v spremstvu vrhniške ter sosednje verdske požarne brambe v župnijsko cerkev sv. Pavla k slovesnemu cerkvenemu opravilu.

Sveto mašo je ta dan iz posebne prijaznosti daroval gospod kanonik in državni poslanec Klun in je prevzel i cerkveni govor, o kojem rečemo le toliko, da je bil vrednega očeta vreden sin. Po sv. maši je šel sprevod v istem redu do čitalnice.

Točno ob eni uri se je pričel obed, kjer se je napivalo tu edino le Nj. veličanstvu, presvetlemu cesarju.

Po skupnem obedu med 3. in 4. uro so sprejeli ostale razne goste in društva, med slednjimi društvo »Slavec«, požarno brambo horjulsko, logaško itd.

Slavnosten govor gosp. državnega poslanca Poklukarja krog 4. ure je zbral na slavnostnem prostoru na stotine občinstva. Tega, kar je gospod govornik v svojem govoru omenjal, ni nam mōči tudi v kratkih potezah priobčiti; zadostuje naj, če povemo, da je po izbornem tem govoru navdušenost ljudstva do presvetlega cesarja prikipela do vrhunca, tako vsaj so govorili

tisočeri gromoviti »dobro! slava! živio!«-klici, s kojimi je občinstvo pretrgavalo vrlemu govorniku besedo, s kojimi ga je obsulo, ko je končal svoj govor.

Med slavnostnim govorom so pripeljali gg. učitelji lepo opravljeno šolsko deco na travnik, kjer je poslej igrala glavno vlogo. Deček IV. razreda je propovedoval prav v otročjem navdušenju o lepem dnevu, ki ga praznuje ta dan šolska mladež vrhniška, za njim je nastopila deklica s podobnim govorčkom in poleg še s pozdravom gospodu c. kr. okrajnemu glavarju vročivša mu prelep šopek »v spomin na današnji slavnostni dan ter v znak hvaležne otročje ljubezni.« Po dveh drugih kratkih govorih se je vršilo na eni strani pogoščevanje in obdarovanje učencev in učenk, na drugi zasaditev prvega drevesca enemu treh drevoredov, ki naj v pozna leta krasé vrhniški trg ter spominjajo potomce na spominsko leto štiridesetletnega vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I., na leto 1888.

Ob tričetrti na peto uro se je blagoslovil novi železni most vodeč čez Ljubljano, dodelan ravno prejšnji dan.

Toda najlepše je prinesel večer. Komaj se je storil mrak, čuj! pok na pok, in na holmeu sv. Trojice so vsplapolali h krati trije kresovi, a z drugih holmcev sém odsevali so jim drugi. In trg! Bil je ves v svetlobi.

Po bakljadi krog polu devete ure se je pričela prosta zabava v čolnih na Ljubljani. Bilo je krasno. Milo petje je donelo tako slavnostno v tiho noč, »živio!«-klici tako gromovito, in raketi rezali so si drug za drugim tako prosto pot v zračne višave, pa se utrinjali, pa izginjali . . .

Stari ljudje pomnijo marsikatero iz onih starih časov, a takega, so dejali, kot je to bilo, ne pomnijo, kar so na svetu!

(„Slov.“ štev. 199.)

V nedeljo, dné 14. oktobra je praznovala Šentviška fara nad Ljubljano slavnost štiridesetletnice vladanja svetlega cesarja. V ta namen sestavljeni slavnostni odbor je rešil svojo nalogo prav dobro. Kdor je hodil v soboto, dne 13. oktobra proti Št. Vidu, moral se je čuditi tako izvenrednemu zvonjenju in streljanju, vás je bila vsa v zastavah in zastavicah. To so bili prvi pojavi pričete slavnosti. Vsakateri se je trudil, da bi kolikor najlepše ozaljšal domovje svoje, da bi prekosil ali

vsaj dosegel soseda svojega — kako bi najlepše pokazal ljubezen in udanost do onega, kojemu na čast diči svoje domovje. — A najlepše je še čakalo. Komaj je zagrnil večer s temnim plaščem svojim vás v polumrak, zapeli so zvonovi pri fari in podružnicah še bolj veličastno in svečano ko prej; izpod bližnjega »Grička« pa so odmevali gromoviti poki iz možnarjev in topičev — in ta grom in don se je razlegal v mogočni harmoniji čez hrib in dol v tiho noč. Ob enem pa so zaplapolali po bližnjih hribih in gričih — celo na Šmarijini gori — kresovi, v vasi sami pa je zablestela lučica pri lučici, razsvetljajoča noč v svetel dan. To ti je bila razsvetljava, s kojo je prekosil Št. Vid sam sebe! To se je dalo le videti, opisati ne moremo! Hiša premožnega ko kočica siromaka bliščala se je v stoterih lučih in lučicah. Med vsemi pa se je odlikoval pač najbolj zaradi lične razsvetljave in lepih transparentov društveni dom sv. Jožefa. Po vasi pa se je premikal poleg mnogobrojnih domačih in tujih občudovalcev pevaje cesarsko himno in druge priljubljene jej pesmi sprevod šolske mladine pod vodstvom učiteljstva. Učenci so nosili baklje in svetilnice. Pred hišo gospice, botrice nove šolske zastave, ki se je imela druga jutro blagosloviti, zapela je mladina tri lepe domače pesmice in na to se razšla.

Pozno v noč so še goreli kresovi po hribih in lučice po oknih, dokler jim ni zmanjkalo redilne snovi in ni ugasnila in zamrla druga za drugo. A ž njimi ni ugasnila in zamrla ljubezen v srcih šentviških faranov do preljubega vladarja, gorela je in bode gorela neprenehoma z najmogočnejšim plamenom — oni večer pokazala se je v dejanju v najlepšem svitu.

Komaj pa je drugo jutro zasijal zor na vshodnem nebu, že je zopet odmeval don zvonov šentviških in vmes grom topičev po širnem polju ljubljanskem oznanjevaje visoki pomen bližajočega se dné.

Ob 8. uri bil je slovesni sprejem gospoda c. kr. okrajnega glavarja. Pri kapelici lurske Matere Božje je čakala visokega gospoda šolska mladina, občinski odborniki, nadalje čitalnica in katoliško društvo rokodelskih pomočnikov s svojima zastavama. Ob 8. uri se pripelje gospod spremljan od prečast. gosp. dekana. Po kratkem pozdravu občinskih odbornikov in zastopnikov omenjenih dveh društev pristopita dve belo oblečeni deklici, ter v

srčen pozdrav podasta g. okrajnemu glavarju krasen šopek, katerega se je visoki gospod vidno razveselil.

Od todi se je premikal sprevod dalje po cesti, obsajeni z najlepšimi smrekicami. V obširni lopi pred cerkvijo je čakala zbrana duhovščina, pred njo pa je na mizi ležala prekrasna nova šolska zastava; domača gospica pripne na-njo dragocen trak ter jo izroči zastavonoscu. Nato poprime gospod okrajni glavar besedo ter v prelepem mladini kakor vsem navzočim do srca segajočem govoru razlaga pomen današnjega dné ter jih še posebej opominja, kaj naj jih uči in k čemu naj jih izpodbuja nova šolska zastava. Vpliv besedij njegovih na mlada srca je bil nepopisen. Navdušeno zapojó vsi cesarsko himno — in na to odide veličastni sprevod med zvonjenjem, streljanjem in orgljanjem v cerkev, kjer g. govornik, profesor iz Ljubljane, naslika pomen svečanosti po zgodovinskih podatkih, dokazovaje slavo in čast cesarske rodovine in širne Avstrije. — Po odpetem »Asperges« se je pričela slovesna, velika sv. maša, katero je daroval preč. gosp. dekan. Ob koncu se je zapela zahvalna pesem.

Opoludne, po dokončanem sv. opravilu, bilo je pogoščevanje šolske mladine na Vojdovi ledini. Otrôk bilo je do 400 — pač ogromno število in dokaj dela, predno so se med vse razdelila jedila. A dobrotne roke dobrotnikov in prijateljev mladine nanesle in darovale so toliko, da ni jedil primanjkovalo, ampak še ostalo jih je mnogo. Ljubeznivo je bilo gledati, kako so otroci med seboj in z njimi najodličnejši gospodje in gopé prav domače kramljali in zabavali se. Po pogoščenju so sledile deklamacije in za tem obdarovanje otrôk s knjižico »Naš cesar«, z raznimi svetimi podobnicami, s potvicami in belim kruhom. Po skupni molitvi so zapeli še enkrat cesarsko pesem in potem je hitel vsakateri z najlepšimi spomini na današnji dan proti domu. — S tem bila je končana dopoludanja slavnost.

Ob polu dveh se je pričel slavnostni obed v krasni, s cvetjem in zelenjem okrašeni dvorani. Pred gledališčnim odrom je stal krasno odičen doprni kip presvetlega cesarja. Med banketom je napil domači gospod župnik na presvetlega cesarja. V napitnici svoji je izrekel v imenu cele fare, v imenu šolskega vodstva čveterorazredne ljudske šole in bodoče prostovoljne požarne brambe neomahljivo zvestobo in vedno hvaležnost preljubljenemu

vladarju. »Slovenski rod je narod siromakov,« dejal je govornik s pesnikom, »in ne moremo se meriti z drugimi bogatimi narodi, ki tekmujejo med saboj; a nekaj imamo in to polagamo ponižno pred prestol Njegov: srca polna vroče ljubezni do Njega, srca polna neomahljive zvestobe in udanosti — to naj bodo skromna naša darila!« Povdarjal je govornik, kako mora biti katoliško društvo rokodelskih pomočnikov pred vsem iz dna srca hvaležno presvetlemu cesarju; saj On je položil z izdatnim svojim darom temeljni kamen prezalemu društvenemu domu, dobrotna Njegova roka jih je krepila pri zidanju društvene hiše. — Gromoviti trikratni »živio!« je zaoril iz prs in src navzočih po dvorani, ter z največjim navdušenjem odobral besede govornikove — in nato se je stojé zapela cesarska himna. Nadalje prosil je i gospod govornik gospoda c. kr. okrajnega glavarja, da bi blagovolil brzojavno naznaniti izražena ta čustva Nj. veličanstvu presvetlemu cesarju.

Po prijazni zahvali, kojo je izrekel na to gospod okrajni glavar za izražena čustva, pošljejo na Dunaj sledeči telegram:

»Najvišji kabinetni pisarni

na Dunaju.

Svečano praznovaje Najvišji 40letni jubilej vladanja Njegovega c. kr. apostolskega veličanstva presvetlega in ljubljene našega cesarja se drznejo zbrani zastopniki župnijskega urada, županstva, krajnega šolskega sveta, čitalnice, katoliškega društva rokodelskih pomočnikov in prostovoljne požarne brambe na najponižnejši način izraziti globoko-udano svoje častitanje zatrjevaje neomahljivo zvestobo in neomejeno hvaležnost.

Predstojnik: Volc, župnik.

V Št. Vidu nad Ljubljano, dné 14. oktobra 1888.«

Banket sam se je izvršil v najlepšem redu. Izgledno lepo vedenje in tiho-mirno kramljanje vdeležencev med seboj všeč je bilo vsem visokim navzočim gospodom tako, da je gospod c. kr. okrajni glavar javno izrazil svojo pohvalo. — Med banketom samim nas je razveseljevala godba z milimi domačinkami.

Po končanem banketu bile so ob $\frac{1}{2}$ 4. uri v farni cerkvi slovesne pete litanije.

Po litanijah je sledilo po primernem kratkem nagovoru razkritje spominske plošče v društvenem domu sv. Jožefa po preč. gospodu J. G n j e z d i, kot vrhovnem predsedniku vseh katoliških

društev rokodelskih pomočnikov v ljubljanski škofiji. Plošča je vzidana v veži društvene hiše, ter ima sledeči napis:

Za časa praznovanja slavnega štiridesetletnega vladanja Njeg. veličanstva našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. se je dozidal le-tá dom sv. Jožefa. 1888.

Temu je sledila ustanovitev prostovoljne požarne brambe v spomin svečanega praznovanja štiridesetletnice Nj. veličanstva.

Ustanovitvi požarne brambe je sledilo otvorjenje novega kegljišča na društvenem vrtu.

Kot drugi del 13. točke je prišla na vrsto tombola, katero je priredilo »katoliško društvo rokodelskih pomočnikov«. Lepi, krasni dobitki so bili večinoma darovi dobrotnih rok prijateljev rokodelskega društva. Ljudstva se je zbralo toliko, da niso bili le notranji, ampak tudi zunanji prostori obširne hiše do tesnega napolnjeni.

Za tombolo je prišla slavnostna beseda, katero je priredila narodna čitalnica v društveni dvorani. Petje čitalničnih pevcev je bilo povsem izborno. V prekrasnem slavnostnem govoru slikal nam je govornik z navdušenimi besedami one žalostne čase, ko se je Slovenec neprestano stoječ na braniku za vero in domovino skoro skozi 300 let bojeval s krutim sovražnikom kristijanstva: z ljutim mohamedanom. Spominjal nas je na junaška dela pradedov naših, spominjal nas na potoke krvi, katere je lil Sloven pod udarci turškega handžara, spominjal nas na one néme gomele po bojnem polju, v katerih spé očetje naši, spominjal nas je britkih solz, katere so točili očetje naši pod jarmom tujih tlačiteljev. — A pokazal nam je na drugi strani tudi moža — rešitelja, pokazal na ono dobrohotno roko, ki nas je rešila iz jarma sužnosti, podelila nam zlato svobodo ter nas uvrstila med druge proste narode sveta. — Besede te so združile v prsih vseh navzočih vročo domovinsko ljubezen z neminljivo hvaležnostjo do preljubega vladarja — v trenutju vstane navzoče mnogobrojno občinstvo ter navdušeno zapoje s čitalničnimi pevci cesarsko himno.

Vrstila se je nadalje veseloigra s petjem »Bob iz Kranja«. Posamezne osebe so rešile izborno svoje vloge. — Po končani predstavi je bil slovesni odhod gospoda c. kr. okrajnega glavarja. S svetilnicami, bakljami in lampijoni, katere so nosili rokodelski pomočniki, spremili so ga drugi odlični gospodje do voza, kjer se je še enkrat v imenu Njegovega veličanstva prav

prijazno zahvalil slavnostnemu odboru za vsa izražena in izkazana čustva ter ob enem izrekel, »da so se vse točke izvršile izvrstno« — na to pa je oddrčal med glasnimi »živio!«-klici in gromovitim streljanjem voz izpred očíj.

S to točko končala se je tudi cesarska svečanost. — Pokazal je Št. Vid, da nima le prebivalcev, katerim gori srce za vero, dom in narod, da gojijo i najzvestejša čustva do predragega vladarja: da nima le navdušenih Slovencev, polnih domovinske ljubavi, da goji tudi zveste Avstrijane, neomahljive podložnike visoke vladarske hiše!
(„Slov.“ št. 253—256.)

Koliko je bilo takih slovesnostij tudi po drugih krajih, katerih pa ne moremo popisovati! Deloma namreč so se godile po enakem načinu, kakor smo tukaj popisovali, deloma pa moramo gledati, da se spis preveč ne razširi. Časopis »Slovenec« sam, iz katerega smo tukaj mnogo črtic povzeli, ima blizu 90 popisov in naznanil takih slovesnostij.

Vendar si ne moremo kaj, da ne bi posebej omenjali kaj lepe in zares primerne, da, veličastne slovesnosti, katero je priredilo v proslavo cesarjeve 40letnice ljubljansko Marijanišče. Da hiša, kateri je presvetli cesar sam zagotovil svojo milost in svojo podporo, — katere ji gotovo tudi ne bode odrekel — da taka hiša, na katero se vedno ozira pazljivo mnogo dobrotnikov, nikakor ne sme prezreti take prilike, to se umeva samo ob sebi. In zato se je res začelo pripravljanje za slovesnost že zgodaj. Tu se je pisalo, tam vadilo v petju, tam zopet v deklamovanju, drugod so se pripravljala oblačila za slovesno predstavo. Prišel je slovesni dan, 19. november, god presvetle cesarice, šolski praznik, ki je bil torej res primeren za slavljenje cesarjevo. Otrokom se je razložilo, kaj pomeni slavnost, in skrbelo tudi, da so se je mogli res po otroško veseliti. Mnogo gostov je bilo povabljenih, in to tem več, ker je ob tej priliki mogla prvič goste sprejemati velika dvorana, posebej pripravljena takim namenom, ki zavzema vso dolgost novega prizidanega dela — torej dobro tretjino cele hiše. Tu je bil napravljen na eni strani popolnoma igralšk oder z lepimi dekoracijami, na nasprotni strani pa precejšnji pevski oder z okusno, a priprosto ograjo. Tako je ta dvorana kakor nalašč ustvarjena za predstave in igre, kakoršna se je imela igrati tudi ta večer. Na 5. uro je bil napovedan začetek, a že mnogo

poprej so bili zasedeni prostori in ko je bila ura pet, bilo je skoro že vse natlačeno. Bilo je namreč na ta večer vse povabljeno, kar je le v zvezi s hišo, in sicer s posebnimi, doposlanimi vabili. Tu si videl visoko gospôdo ljubljansko, kakoršna je le redkokdaj zbrana, z najvišjimi dostojanstveniki vred: Mil. gospod knezoškof, visokorodni gospod deželni predsednik z gospo, visok vojaški dostojanstvenik, večina ljubljanske duhovščine z gg. bogoslovci vred, da je bil res zanimiv pogled po tej družbi. Lepo je, da se visoka gospôda rada mudi v hiši, kjer biva zapuščena mladina. Ta večer se pač ni zdela zapuščena!

Ko vstopita kmalu drug za drugim gospoda deželni predsednik in knezoškof v dvorano, tedaj zadoni po dvorani slavnostna pesem g. p. Angelika, ki je bila za to priliko zložena in ki je bila res primeren uvod celi slavnosti. Na to pa so se vrstile pesmi in deklamacije, izmed katerih prvo — uvod ali prolog — tukaj podajamo.

Prolog.

Kje so v dalji gore Krkonoške,
 Kje Karpatov silni so vrhovi,
 Kje je Dunav stari, slavna reka,
 Kje orjaške Tise so valovi?
 Daleč krone naše krog se širi,
 Krone zlate — Avstrije premile;
 Zvila jo je sama roka božja,
 V njej zakrila čarov množne sile.
 Zlata krona, ena skupna krona,
 Skupna krona milijon zemljanom,
 Dom predragi Ogrom, Nemcem, Lahom,
 Dom preljubi zvestim nam Slovanom. —
 Vse se druží, vse se v eno spaja,
 Raznolikost bujna je v enoti,
 Govorica, vera, nprav jih razlikuje,
 Vendar ena skupnost so v celoti.
 Lepa krona, zlato delo božje,
 Mnogi biser se iz nje leskéče,
 A nad vse se demant s srede sveti,
 Vse ožarja, kamor žarke meče.
 Demant dragi, kroni kras največji,
 Demant neokrušni, večno trajni:
 To ljubezen je do carske hiše,
 To zvestobe hrast je neomajni!

Ljubi dom habsburški hladni sever,
 Ljubi Avstrijanec ga na jugu,
 Ljubi bogatin, težák z vaščanom,
 Ljubi srčno kmetič ga pri plugu.
 Če v habsburškem domu radost vlada,
 Src v veselju milijon ž njim bñje,
 Če se vanj pa toge mrak naseli,
 Milijon ž njim grenke solze lije.
 Solnce njega sreče vse razvname,
 Britka njega ura vse užali,
 Ž njim rodovi Avstrije mogočne
 Se na vekov vek so zavezali.
 Kaj li čuda, če veseli praznik,
 Ki ga letos carski dom obhaja,
 Vsa ogreva srca, kvišku dviga,
 Kaj li čuda, če i nas navdaja?
 Tudi mi, sirot neznatna četa,
 Vmes se druží, v radosti razvnetá,
 Za bodóće dni se pripravljaje,
 Zvesto vdanost carju dnes obeta.
 Koliko otrl je solz sirotam,
 Koliko je tožnih src vradostil,
 Koliko je žejnih že napojil,
 Koliko je lačnih že pogostil?!
 Kaj li čuda, če otrok-sirota
 Med gospôdo slavno kvišku vstane
 In v zavesti glas i svoj povzdigne,
 Ki mu dviga se iz duše vdane?
 Bog nam Franca Jožefa ohrani,
 Kličemo — v Njegovo slavo zbrani.

Neko drugo — nemško — je zložila naša znana pesnica gospa Lujiza Pesjakova. Sklep tem manjšim komadom, izmed katerih omenjamo le še gosp. Sattnerja slavnostno himno, bila je deklamacija: »Grof Habsburški«, za katero se je na pevskem odru harmonij čvrsto oglasil v mičnih varijacijah avstrijske narodne himne. Sedaj preneha, zastor se odprè in pokaže se ti krasna živa podoba, kažoča znani dogodek iz življenja Rudolfa Habsburškega, ko je mašniku idočemu k bolniku sè sv. popotnico ponudil konja. Mašnik hoče iti čez potok, nad katerim je slaba brv, a tu ga ustavlja grof ter mu ponuja konja za to slovesno pot. Kako je bilo občinstvo veselo ganeno, kazalo je ploskanje ob koncu tega prvega dela.

A vrhunec slavnosti je bila predstava spevoigre »Živela Avstrija!«, katero so »Drobtinice« večinoma že lani objavile, pa samo deklamacije. Sredi odra, nekoliko v ozadju, postavljen je na vzvišenem stalu med bogatim zelenjem kip svetlega cesarja. Zastopniki cele Avstrije po raznih kronovinah prihajajo na oder, izmed katerih vsak proslavlja svojo ožjo domovino, h krati pa daje tudi svetlemu cesarju primerno hvalo in mu častita na tej veseli slavnosti. Po jeziku so se razdelile dežele v slovanske in neslovanske, zato se je deklamovalo slovensko in tudi nemško.

Ko zastopnik dežele odstopi iz srede odra in stopi v vrsto krog cesarjevega kipa, oglasi se krepko pevski zbor spremljan s primerno godbo: klavirjem, harmonijem, goslimi in drugimi glasbenimi orodji. Dasi tudi ni ta glasbeni del (Schweninger-jev) prav našemu narodu vzeti iz »grla«, a kaj umeten je in kaže nam značaj petja vsake dežele. Nikjer nič ponavljanja, nič nepotrebne, vse je mično, povsodi razlika. Krasne so bile oprave zastopnikov, narejene prav po narodni noši. Kranjec n. pr. je bil čvrst gorenjski fant, z visokimi škornji, rudečim telovnikom in malim klobukom. A nad vse krasna je bila oprava zastopnika Ljubljane. Bogato v gube nabrana obleka belo-zelene barve, precej visoko pokrivalo z vitkim peresom — vse to je delalo podobo res mično. Deklamacija njegova pa je ta-le:

Na zadnje bela jaz Ljubljana,
Emone stare slavna hči,
Oglašam se, da zvesto vdana
Cesarju sem vse žive dni.

Kar z Avstrijo sem se spojila
In orel brani moj mi dom,
Zvestobe nisem prelomila
Cesarju, — tudi je ne bom.

Hrumeli so viharji silni,
Turčin, Francoz grozil strašno,
Skazála v stiski sem grozilni
Srcé zvesto — krepkó rokó.

Že šeststoletni žar ljubezni
Mi druží z Avstrijo srcé,
Če zahrumé viharji jezni,
Pač bolj ga mi še zaneté.

Zato presvetli cesar ceni
Ljubljano — svojo drago last,
Zato svoj kip podaril meni,
Da bode mi v spomin in čast.

Še imam srca Bogu vdana
In vdana carju do krvi,
V ljubezni bela tej Ljubljana
Navdušeno še zdaj plamti.

Bog, ki četrdeseto leto
Cesarju prestol si vzdržal,
Nam spolni željo src razvneto:
Da dolgo bi še caroval!

In ko je po deklamaciji pevski in glasbeni zbor začel najkrepkejše peti cesarsko pesem, tu je pač priklopelo navdušenje do vrhunca. Po dvorani je močno petje z godbo veličastno donelo, da je bil ta konec res pretresljiv in veličasten. Občinstvo je stojé poslušalo. Umeva se lahko, da je odmevala burna pohvala, ko so potihnili pevski glasovi. Sedaj, ko je bila na odru vrsta zastopnikov popolna in združena v slikovito skupino, sedaj se na odru čarobno zasveti, žar obseva cesarjev kip in vrsto njegovih podložnikov, ki se mu spodobno klanjajo. Sedaj se še le prav vidi lepota barv, raznovrstnost zastav, lesk bujnega nakitja — pač lepa podoba bogate in tako obširne Avstrije.

Pač ni treba še le praviti, kako so bili iznenadjeni, kako oveseljeni vsi gosti. Splošni glas je bil, da je ta predstava res v čast mlademu zavodu. Neki poročevalec je pisal, da to ni bila predstava, kakoršne so po navadi v zavodih, ampak res umetniška produkcija.

Tudi ni treba posebej omenjati, da se je tej veselici pridružila za dečke še druga, brez katere ne bi prva imela pravega pomena.

Tako se je praznovala štiridesetletnica v tem zavodu. Torej naj tudi o njej ostane na teh listih mal spominek. Naj bi ta spominek bil tudi izraz prisrčne zahvale vsem tistim, ki so k tej slavnosti kaj pripomogli.

Tudi na Štajarskem se je na več krajih praznovala štiridesetletnica. Radi bi tudi o teh kaj več pisali, toda prostor ne dopušča. Omenjamo samo nekatere.

Ljutomer je daleč po svetu znani trg, sloveč po svoji lepi legi, okolici in po svojem izvrstnem vinu. Nič manj ga ne diči narodna zavest in neomahljiva zvestoba do cesarja. Dne 18. avgusta je razodel Ljutomer svoje pravo slovensko lice.

Na predvečer v mraku so topiči že naznanili začetek slavnosti in godba ga je po mestu razglasila. Drugo jutro na vse zgodaj grom topičev in godbe glasi pokličejo tržane na praznik. Ob 8. uri se je zbrala skupščina okrajnega zastopa, ki je enoglasno sklenila, da želi štiridesetletni spomin slavnega vladanja Nj. veličanstva proslaviti s tem, da daruje 4000 gld. iz okrajne blagajnice za dobrodelni namen, in sicer tako, da se podeli

3500 gld. novi ljutomerski »Franc-Jozefovi narodni šoli«, katera je pred kratkim dobila od cesarja 4000 gld. podpore in povrhu še dovoljenje, da sme nositi cesarjevo ime, 500 gld. pa za razširjenje narodne šole pri Sv. Križu. Ob 10. uri je bila slovesna božja služba, katere so se vdeležile vse oblasti, šolska mladina in toliko priprostega ljudstva, da ni bilo dovolj prostora v cerkvi. Takoj po zahvalni pesmi je šel dolgi spreved šolskih otrok in drugih ljudij na prostor bodoče nove šole, kjer je najprej na vzvišenem odru č. gosp. dekan razložil obilnemu ljudstvu pomen te slavnosti povdarjajoč, da mora narodna šola otroke voditi po poti, ki pelje k časni in večni sreči. Izrekši nado, da se bodo tudi v novi šoli otroci tako poučevali in odgojevali, da bodo dosegli srečo na zemlji in enkrat svoje izveličanje v nebesih, blagoslovil je vogelni kamen, ter trikrat udaril nanj želeč, naj v novi šoli, ki bo tukaj stala, vedno svetijo tri zvezde: krščanska vera, beseda materina in domoljubje avstrijsko. Za častitim gospodom dekanom so zaporedoma s kladivom vogelni kamen potrjevali gg.: c. kr. okrajni glavar, okrajnega zastopa predsednik, nadučitelj i. dr.

Potem je razložil deželni poslanec gospod Ivan K u k o v e c v navdušenem in jedrnatem govoru ljudstvu pomen slavnosti štiridesetletnega vladanja Nj. veličanstva, do katerega je zvestoba Slovencev vedno neomahljiva in neomadežana. Za gromovitimi »živio!« svetlemu cesarju je šolska mladina zapela cesarsko pesem. Na koncu se je šolski vodja še zahvalil svetlemu cesarju, okrajnemu zastopu, okrajni posojilnici in občini ljutomerski za velika darila v prid novemu šolskemu poslopju ter ljudi vsodbujal, naj se ne plašijo truda in troškov pri stavljenju nove šole, katere načrt je bil na prostoru izpostavljen, da si ga je lahko vsakdo ogledal. V vogelni kamen je bila vložena listina na pergament pisana, na kateri je popisani vzrok in dan začetka nove šole in katero je mnogo navzočih podpisalo.

Na prizadevanje okrajnega glavarja je bil ob 1 uri skupen obed. Med obedom je rahel dež zrak precej ohladil, zraven pa tudi nekoliko pokvaril čitalnično veselico. Precēj ljudi je odšlo domov, vendar pa so bili še vsi prostori natlačeni, da so nekateri morali stati, dokler jim kdo ni prostora prepustil. Godci in pevci so svojo nalogo jako dobro izvršili, posebno mešani zbor, ki je

jako lepo zapel Vilharjevo »Domovino«, Ipavčevo »Pod lipo« in cesarsko himno.

In tako je minil cesarjev rojstni dan zapustivši navzočim same ugodne spomine.

(„Slov.“ štev. 191.)

V Rožni dolini pri Celju so obhajali cesarjevo štiridesetletnico v ponedeljek 27. avgusta. Najprej je bila poskušnja v šoli, kjer so dobili otroci od gospoda dekana lepih šolskih daril, potem se je vršil lep šolski praznik. Po slovesni božji službi se je zbrala šolska mladina s krajnim šolskim svetom v šoli, katera je bila zunaj in znotraj lepo okrašena. Tam se je razložil vsem pomen tega praznika, potem so zapeli cesarsko pesem in sledilo je več deklamacij in pesmij. Na to se podá mladina na prostor pred cerkvijo, kjer dobi malo južino ter se razveseljuje s primernimi igrami, katere so nadzorovali udje krajnega šolskega sveta in domači dijaki. Z navdušenim trikratnim »živio!« na svetlega cesarja se je razšla mladina, kateri ta lepi praznik ne pride iz spomina.

Ljubno v Savinjski dolini je priredilo 18. in 19. avgusta cesarju slavnost, ki dela vso čast vrlim Ljubenčanom. Že v soboto vršeče se priprave, mnogobrojne slovenske in cesarske zastave, lepi mlaji in mično olepšane hiše so pričale jasno o vsesplošnem navdušenju ljudstva za kolikor mogoče dostojno praznovanje redke in velike svečanosti.

Zvečer pa, ob $\frac{1}{2}$ 9. uri, ko je že temna noč svoje krilo razpela, naznani gosti strel topičev začetek slavnosti, milo trijančenje zvonov se oglasi, hiše po trgu se krasno razsvetlijo, in na trgu pred farno cerkvijo zbrani domači pevski zbor zapoje v navzočnosti prostovoljne požarne brambe ter mnogobrojnega ljudstva vbrano cesarsko himno, kateri so sledili navdušeni, zrak pretresajoči »živio!« Potem zasniva lučka godba, in začne se mirozov po trgu.

Drugo jutro, v nedeljo, zbralo se je na »forštu« obilno število v občini bivajočih rezervnikov in domobrancev, od koder so ob $\frac{1}{2}$ 10. uri združeni s prostovoljno požarno brambo, občinskim odborom, krajnim šolskim svetom in šolsko mladino korakali v farno cerkev, kjer je bilo blagoslovljenje krasne šolske zastave, šolski mladini v spomin štiridesetletnice Nj. veličanstva podarjene.

Od tod je bil spreved na Rosule in tam slovesno sv. opravilo z zahvalno pesmijo.

Po službi božji so se podali na »foršt«, kjer je bilo za veselico vse prirejeno. Na krasno olepšani oder stopi g. župnik, razloži mnogobrojnemu, od daleč in blizu došlemu ljudstvu v krepkih in jedrnatih besedah pomen slavnosti in k sklepu zakliče Nj. veličanstvu trikrat »živio!«, kateri je ljudstvo navdušeno in gromovito ponavljalo, pevski zbor pa je zaoril cesarsko himno. Za tem so korakali mimo vojaki in prostovoljna požarna bramba pred cesarsko podobo, pogostili so se šolarji, na to se je začela tombola, petje, godba in sploh prosta zabava. Le prekmalu je razgnala temna noč goste na domovja.

Gosp. župniku, ki je kupil sto knjižic »Naš cesar Franc Jožef I.« za razdelitev iz svojega, dalje vrlemu gospodu županu, kakor tudi slavnemu občinskemu odboru, krajnemu šolskemu svetu ter drugim sodelovateljem pri slavnosti in sploh narodnim Ljubencanom pač velja: Slava!
(„Slov.“ štev. 204.)

Dobrna, sloveče kopališče na Slovenskem Štajarskem, slavila je 4. oktobra štiridesetletnico cesarjevanja. Odbor se loti priprav in jih izvrši ugodno. Ob 8. uri se zberó vsi gostje k sveti maši, po sv. opravilu pa v šolo, katero je gdč. učiteljica lično okrasila z venci. Raz občinsko hišo, oziroma učilnico, vihrala je velika črno-rumena zastava. Tu na trgu se je mladež ločila: učenci šli so pod bližnjo streho, kjer jim je postregla gospa Braunerjeva, učenke pa je vzprejela gospa Oroselova.

Med tem so se v učilišču zbirali prijatelji solske mladeži. Ščasoma so od zajutreka prišli tudi otroci. Sedaj je po molitvi veleč. gosp. dekan kot načelnik krajnošolskemu svetu navzoče ogovoril, rekši, da danes slavimo dvojno slavnost: god presvetlega cesarja in pa spomin, da bode letos dné 2. decembra poteklo 40 let, odkar je Nj. veličanstvo zasedlo cesarski prestol. Govornik je pokazal na dolžnosti, ki jih mi kakor udje ene družine v širni in lepi Avstriji imamo do skupnega očeta našega, do ljubeznivega in slavno vladajočega Franca Jožefa. Za njim je slikal gosp. nadučitelj svetlega cesarja kakor blagega, dobrosrčnega, skrbnega vladarja. Saj je med ostalim tudi ta občina še ne predavno dvakrat dobila izdatno podporo iz radodarne roke cesarjeve, namreč za olepšavanje farne cerkve in pa za

šolski vrt. Ko je bil svoj govor sklenil, zaklicali so z učenci vred trikrat »živio«! Nato se je zapela avstrijska himna. Sledile so raznovrstne deklamacije, potem delitev obleke, ki jo je krajnošolski načelnik oskrbel z nabranim denarjem. Gospod ravnatelj topliški je pa dobrotno obljubil, da bode dva učenca oblekel on sam. Konečno so se otroci oglasili s pesmijo: »Dom moj je moja Avstrija«.

Iz šole so se učenci napotili na vrt gospé pl. Heiderjeve. Tu jim je naproti prišla milodušna mati, počastila jih je njena družina.

Tik košatega drevja so za male goste razpeli šator, pod katerim je bivala lastnica s svojo družino, ko je o svojem času obiskala Egiptet in pa sveto deželo, le s tem razločkom, da je potovalce streha tam varovala pred pekočimi žarki solnčnimi, a sedaj je tu branila pred dežjem, ki je veselico deloma motil. Tukaj se je ta dan mladi svet krepčal z okusnimi jedili, tu so se sedaj vrstile deklamacije in petje. Kakor je podoba kazala, prikupili so se posebno vrli deklamatorji. Oglasila se je tudi blaga dobrotnica in čašico vzemši nazdravila presvetlemu godovnjaku. Da so se vsled tega razlegali »živio!«-klici iz malone 200 šolarskih grl in da je zaodmevala cesarska pesem, zakaj li bi to človek še le posebej pravil!

V darežljivi hiši se je za to slavnost pripravilo obilo obleke in drugih učencem potrebnih rečij. Ker pa slabo vreme ni dopuščalo posebne zabave pod prostim nebom, zavoljo tega je dobra gospa otroke povabila, naj bi se v nedeljo po večernicah zopet zbrali. In da se bo to tem bolj gotovo zgodilo, odložila je iz tega obzira razdeljevanje pripravljenih daril za omenjeni dan. Za tedaj so pa na zabavišču dečica pred razhodom pač dobila še slavnostne knjižice in dotične spomenice.

Sklepoma bodi dostavljeno, da je povodom te svečanosti poklonilo slavno vodstvo topliško blagovoljno 50 gl. občini kot prinesek za poravnanje stroškov pri nakupu šolskega vrta. In da bi se ustanovilo tudi kaj stalnega, izročil je nekdo 40 gl. gosp. dekanu in tako osnoval podlago za nameravano zidanje cerkvice na grobišču dobrnskem.

(„Slov.“ štev. 232.)

Slovenska Bistrica, po tujcih sicer tlačena, vendar čuti še krepko slovensko narodnost in kar je še več, tudi zvestobo do cesarja. Trdno so se nadejali Bistričanje, da jih obišče svetli

cesar sam, pa zaradi ovir ni mogel priti, prišli pa so tje svetli nadvojvode Albrecht, Rainer in Viljem; ti so tukaj prebivali in praznovali tudi cesarsko slavnost.

Od mestnega odbora osnovana olepšava mesta se je kaj lepo izvršila. V nedeljo zjutraj že je bilo celo mesto krasno olepšano z zelenjem, cvetjem in drugim lepoticjem; raz vsako hišo je viselo najmanj po dve do šest velikih zastav, manjših niti šteti ni bilo mogoče.

V nedeljo popoldne ob 3. uri so se z brzovlakom pripehljali Njih cesarske visokosti nadvojvode Albrecht, Rainer in Viljem. Pričakovali so jih na bistriškem kolodvoru g. dekan z nekaterimi gg. župniki in drugimi duhovniki, načelnik okrajnega zastopa, mestni župan z nekaterimi mestnimi odborniki, gospod okrajni sodnik, vsem na čelu pa g. okrajni glavar, ki je pričujoče visokemu gostu predstavil. Nj. cesarska visokost nadvojvoda feldmaršal Albrecht je z vsakim izpregovoril nekoliko besedij, odličnejšim osebam: okrajnemu sodniku, dekanu, okrajnemu načelniku, mestnemu županu, podal je pa roko. Mnogo častnikov je še razun omenjenih gospodov spremljevalo cesarske goste v krasno ozaljšano mesto.

Zvečer 9. septembra je bilo mesto lepo razsvetljeno. Več ko pet tisoč svetilnic, na vsakem oknu polno sveč, na nekaterih lampijoni in krasni transparenti — mostovi čudovito razsvetljeni, bengalski ognji na ulicah, mnogobarveni raketi, visoki cerkveni stolp ves razsvetljen z umetnim ognjem — vse to je učinilo tako čaroben vtis na gledalce, katerih so bile vse ulice natlačene, da so najstarejši ljudje rekli, tudi taki, ki so že kaj po svetu hodili, da kaj tako čudovito lepega še niso nikoli videli. Tudi častniki so se izjavili, da niti Gradec ni bil lepše razsvetljen. Najčastnejša pa je pohvala Nj. cesarske visokosti nadvojvode Albrechta: »Taka razsvetjava bi bila za glavno mesto!« Visoki gosti so si namreč ob 8. uri zvečer, in sicer peš, ogledali vse mesto.

Drugi in tretji dan so bile vojaške vaje, ki so se vršile med Dravo in Slovensko Bistrico. Te vaje so napravile na gledajoče mnogoštevilno kmečko ljudstvo silno globok in resen vtis.

V ponedeljek ob 2. uri je bil v gradu dvorni obed, h kateremu so bili povabljeni vsi častniki in pa gg. okrajni glavar, sodnik, dekan, mestni župan in pa okrajni načelnik, kjer so pili

34ga iz nadvojvode Albrechta kleti — vino, ki ga je že menda težko kje dobiti.

Zvečer se je ob 8. uri nadvojvoda Albrecht spet odpeljal s poštnim vlakom v Baden. Vse ga je prisrčno pozdravljalo.

(„Slov.“ št. 210.)

Celovec, glavno mesto Koroške dežele, nekdanj ves slovenski, sedaj skoraj ves potujčen, ganil se je vendar ob tem imenitnem povodu. Podružnica sv. Cirila in Metoda za Celovec je napravila prelepo cesarsko slavnost dne 14. novembra. Veliko je obljubila na vabilih, pa še več je poklonila zbranim gostom. Petje, govori, vse je bilo vredno tega dne. Čez vse pa dramatičen prizor, ki je zvezal dva momenta med seboj in jih budil v srcu slovenskih Celovčanov, vernega Slovence in zvestega Avstrijca. Naj so se spodtikali nasprotniki nad to veliko, narodno in domoljubno slavnostjo, vsekako dela Celovcu in Slovencem čast. Le naj se naši rojaki pri vsaki taki priliki pokažejo srčno na dan, kmalu se jim boda vremena zjasnila. Na veke naj ostane v srcu ta narodni praznik slovenskim Celovčanom.

Gorica, lepo mesto na mejah slovenskega in laškega plemena, je pokazala na rahlo sicer, pa ljubo svoja domoljubna čustva. Močno še tlači goriške Slovence sovražni laški živelj, a gotovo se ga otresemo Slovenci, če se držimo katoliške vere in svojega cesarja in če složno delamo rodu in domovini v korist. Le pogumno, bratje ob Soči, poprimite vsako priložnost, da se skupno pokažete svetu v tem blesku verske in domoljubne zvestobe!

Da vsaj nekoliko spomina ohranimo še o drugih slovesnostih, katerih nismo mogli popisati, omenjamo tukaj še nekatere druge po vrsti, kakor so se vršile:

4. avgusta v Tujnicah; 5. avgusta požarna bramba v Gorenjem Gradu in »Slavec« na Kozlerjevem vrtu; 12. avgusta čitalnica v Ormožu in občina na Bledu; 13. avgusta v Šiški; 18. avgusta »strelsko društvo« v Ribnici in Fuzine na Gorenjskem; 19. avgusta Gorje, Ig, Hrušica, Bizovik in Motnik; 20. avgusta pri Sv. Gregorju; 26. avgusta občina ržiška pri Čemšeniku, Bohinjska Bistrica, Saleska čitalnica in Šturije; 30. avgusta Cerklje na Dolenjskem in Križevo poleg Kostanjevice; 2. septembra »Krško slovensko pevsko društvo« in »pedagoško društvo«, Raka in Bloke;

5. septembra Št. Vid pri Zatičini; 8. septembra Vipava; 8. in 9. septembra v Trziču; 16. septembra Velike Lašiče in Ledine; 23. septembra pri Devici Mariji v Polju; 24. septembra Sv. Jakob pri Savi; 4. oktobra Domžale, Šiška, Srednja vas in Sora; 6. oktobra čitalnica v Kranju; 7. oktobra Vinica, občina Žirovska, podružnica Kotmaroves, Šmartno pri Litiji, Preserje, Višnja gora, Col, Selca, Zagorje, Kranj in Sodražica; 9. oktobra Št. Ruprecht in Dol; 21. oktobra v Ihanu, Dobu in Hotiču; 23. oktobra Vevče, Polje in Senčur pri Kranju; 25. oktobra »Slovensko učiteljsko društvo«; 28. oktobra Podkraj nad Vipavo; 4. novembra Senčur pri Šmarju in Št. Jurij pod Kumom; 11. novembra Št. Jernej in Št. Jošt; 25. novembra Dobrava; 1. decembra v Strugah in čitalnica v Gorici; 2. decembra Vipava in Cerknica; 3. decembra Škofja loka v nunski šoli, Košana in Žabnica.

b) Dobrotne naprave.

Naš svetli cesar pozna potrebe časa in pozna srca svojih narodov. Vedel je, da je beda in reva velika med ljudmi. O zvesti udanosti pa je tudi ne gledé na slavnosti prepričan. In to je bila njegova želja, da bi se o štiridesetletnici njegovega cesarjevanja ne napravljale potratne in šumeče zunanje veselice, katere veliko stanejo, pa malo koristijo, ampak želel je, naj se denar za vesele naprave odmenjen obrača raje v dobre namene. Slovenci so to željo umeli in so jo tudi po možnosti izpolnjevali.

Le nekaj malega vam naj povedó »Drobtinice«, da spoznate, kako dobro srce imajo Slovenci in kako radodarne roke, kakor ne vsako drugo ljudstvo.

1. Gospod J. Gorup, posestnik in veletržec na Reki, je ponudil 120.000 gld. deželi kranjski za bolnišnico, da jo porabi za višjo dekliško šolo; 50.000 gld. je naložil ta dobrotnik za 10 ustanov za dekleta, katere se bodo v tej novi šoli učile; 60.000 gld. je naložil za ustanove revnim dijakom višjih in srednjih šol.

2. 120.000 gld. je naložila gospa Marija Kalisterjeva za Hrenovško župnijo, da se razdelé med prebivalce, in še 200 gld. za ustanovo sirotiško.

3. Lep je dar gospe Hočevanjeve, ki je to-le podarila: 10.000 gld. vredno hišo za hiralnico; 30.000 gld. za ustanove

v tej hiralnici; 20.000 gld. za samostojno župnijo v Krškem; 28.000 gld. za reveže v Radoljici; 2000 gld. za vzdrževanje revne hiše, katero je darovala njena blaga sestra gosp. soproga deželne vlade svètnika Dralke;

4. 60.000 gld. mariborska hranilnica za sirote, olepšavo mesta in za obrtnike;

5. 10.000 gld. za uboge mornarje mestna občina v Porečju;

6. 20.000 gld. onemoglim revežem v podporo po ustanovah za 50 gld. in za 30 gld. mesto Ljubljana;

7. 36.000 gld. za bolnišnico in sirotišnico v Korminu;

8. 2400 gld. č. g. župnik Novak za razne dobre namene;

9. 1000 gld. darilo lavantinskega premil. g. knezoškofa za hišo rokodelskih pomočnikov;

10. 1000 gld. izroči neznan rodoljub okrajnemu glavarju v Ptujju za 40 daril revežem;

11. 1000 gld. dá ljutomerska hranilnica za šolo, 100 gld. za uboge in 100 gld. za požarno brambo;

12. 500 gld. darilo Kalistrovo v Postojni za revni zaklad;

13. 100 gld. barona Wurzbacha dar kočevski sirotišnici;

14. 100 gld. stolnega dekana, preč. g. dr. Paukerja, ravno temu ustavu;

15. 100 gld. dar č. g. vojaškega kapelana Čarmana za šolo pri sv. Ani pri Tržiču;

16. darila iz vseh krajev za knjige, podobe in gostije šolski mladini.

Prelepe ustanove so se otvorile v spomin cesarjeve štiridesetletnice:

a) podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju;

b) ubožni zaklad ljubljanskega mesta za cesar Franca Jožefa ustanove;

c) ubožnica v Idriji;

d) sirotišnica v Kočevju;

e) nove šole;

f) deželni muzej in deželna sadna razstava;

g) posadili so drevorede, vrtove in lipe v spomin tega dné;

h) prišle so na svetlo spominske knjizice »Cesar Franc Jožef I.«, »Franc Jožef I. cesar avstrijski« in »Naš cesar«, katere so se v tisočih razpečale med ljudstvom.

i) 1250 knjig je podarila »Matica Slovenska« in drugi dobrotniki, zlasti duhovniki so jih mnogo razdelili med šolarje;

j) 350 revežev je nahránila 2. decembra ljubljanska ljudska kuhinja zastonj, in še neštevilno drugih del usmiljenja se je vršilo.

Tako je očitno, da je bila cesarjeva štiridesetletnica v veselje in v srečo mnogoterim Slovencem, in ta spomin naj bo zastava neomahljive zvestobe do svetlega cesarja.

Kratek pogled na ostalo Avstrijo.

Vsa širna Avstrija se je veselo gibala ob štiridesetletnici cesarjevi, če tudi ne tako mogočno kot na Slovenskem. Po deželnih zborih so se glasili govorniki, navdušeno se spominjali cesarjevih zaslug in zatrjevali mu svojo udanost in zvestobo. Povsod skoraj so ustanovili kako dobro reč v spomin na to srečno leto. Ustanove za učence, za obrtnike, za vojake in učenjake so sad tega blagega navdušenja. Napravili so šol, muzejev, razstav, vrtov itd., ki naj nosijo cesarjevo ime in njegovo slavo med pozne rodove.

Naj tukaj le ene imenujem namestu mnogoštevilnih.

100.000 gld. je Dunaj odločil za uboge obrtnike; ravno tukaj se je ustanovilo tudi podporno društvo za slovenske visokosolce; 103.000 gld. ustanovi Marija pl. »Miller zu Aichholz« na Dunaju za razne dobrodelne naprave; kapelica v zavodu hernalskem za častniške hčere se pozida.

Zlata Praga, kraljeva prestolnica, je največ storila:

300.000 gld. dar češke hranilnice za slepce, 200.000 gld. ustanova deželnega zbora češkega za akademijo znanostij, 40.000 gl. dar g. Jos. Tvrđy-ja v Pragi za akademijo znanostij in 40.000 gld. za ustanove, 1000 gld. dar g. župnika v Počatkah za bolnišnico, 5000 gld. dá mesto Plzen za vdove in sirote delavske, 1000 gld. pa za sirotišnico.

Zagreb je ustanovil deželni zavod za gluhoneme, 1000 gld. je darilo mil. gospoda škofa Hranilovića, 2000 gld. dá mesto Križevac za povzdigo vednosti in za ustanove.

Vsako mesto je kaj storilo v ta namen in postavilo tako trajen spomenik teh srečnih časov pod trdno, dobrotljivo vlado cesarja Franca Jožefa I.

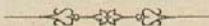
Nikakor naj ne misli čitatelj, da smo tu vsaj nekoliko temeljito zaznamovali vse dobrodelne naprave in ustanove, sploh vse vrle čine, s katerimi se je proslavljala vladarjeva štiridesetletnica. Časopisi so prinašali dan na dan poročila o takih činih, in ko smo začeli nabirati jih, spoznali smo kmalu, da ne bomo dosegli nikake popolnosti. Zato smo hoteli podati le nekaj malega za »izgled« ali priliko, iz česar čitatelj lahko sklepa, kako je bilo drugod.

V imenu cele Avstrije se je spominjal tudi predsednik državnega zbora te dolge dōbe, nove dōbe za Avstrijo, dōbe prostosti, narodne in ustavne vdeležbe ljudstva pri zakonodajskih in upravnih poslih cele države, posameznih kronovin. Mož, sam star, je po božji previdnosti bil predsednik državnega zbora, kadar je naš svetli cesar nastopil vlado in je predsednik zdaj, ko že vlada srečno štirideset let.

Mnogo se je premenilo ta čas, eno pa se ni premenilo, ampak le okrepilo, in to je ljubezen in udanost vseh Avstrijcev do svojega dobrega cesarja Franca Jožefa I.

Ozrimo se tukaj malo nazaj, ozrimo se na slavnosti domače in na dobrodelne čine! Poseben znak slavnostij je bil, da so opozarjali šolsko mladino na ta imenitni prigodek. Dolgo, dolgo še, ko jej bodo že skrbi in trud upognili pleča in pobelili lase, spominjala se bode tega dne, ko je bila šola vsa v cvetju in zelenju, ko so imeli petje, govore, godbo, igre in zabave, ko so dobili darila: podobe, knjige in zvezke. Spominjala se bode, kako ljubeznivo so ji stregli odrasli gospodje in gospe, kako čeznavadne gostije je uživala. In vse to naj bi bil spomin na cesarja, ki je tako dobrotljiv in ljubezniv, da želi vsem svojim podložnikom, zlasti še otrokom, vedno in le takih srečnih, veselih dnij. Zraven sladkega spomina ohranila bode mladina tudi trdne sklepe, da bode večkrat molila za blagor in srečo cesarja.

Dobra dela pa, katera so storili Avstrijani in Slovenci posebej v tem letu, prinašala bodo obilnega sadú potomcem; njim pa, ki so jih storili, donašala bodo v nebesih sad večnega plačila.

Govori

o priliki cesarjeve štiridesetletnice.

I.

O pokorščini do posvetne gosposke.

(V Logu na Goriškem, 21. nedeljo po binkoštih, 14. oktobra 1888.)

Dajte cesarju, kar je cesarjevega,
Bogu, kar je božjega.

Mat. 22, 21.

Uvod.

Če praznujeta oče ali mati v družini vesel spomin, tedaj je veselje za vso družino. Če obhaja slavnost duhovski ali deželski predstojnik, tedaj to čutijo i podložni; vesel, častitljiv dan je za nje. Tako je lansko leto sv. oče papež Leon XIII. obhajal svojo zlato mašo in po vsem katoliškem svetu se je oglašalo to veselje. Letos pa (2. decembra 1888) obhaja pri nas v Avstriji presvetli cesar Franc Jožef I. 40 letnico svojega vladanja. In tudi letos obhaja se ta dogodek po vsej Avstriji več ali manj slovesno. 40 let vladati — to je veliko! Le redko kateri vladar vlada tako dolgo. In v kakem času je nastopil vlado Franc Jožef I.? V puntarskem letu, ko je vse vrelo in vrvelo, kakor v kotlu, sprejel je vlado 18letni mladenič. Pač se mu je milo storilo, in zaklical je bolešno: »Ostani zdrava moja mladost!« In koliko truda in skrbi pozneje! Komaj je vladal pet let, t. j. leta 1853, že ga je hotel usmrtiti krojaški pomočnik Libeny. Le čudežno ali vsaj po srečnem naključju je bil rešen smrti. Zato pa je dal v zahvalo sezidati lepo zaobljubno (votivno) cerkev, ki so jo zidali 25 let. — Imeli smo za vladarstva Franca Jožefa I. tudi razne vojske, ki niso bile vselej srečne; posebno ne l. 1859, ko so ga nemški knezi zapustili, nezvesti mu postali. A obrnilo

se je na bolje. Z zadovoljnostjo se lahko ozira vladar nazaj na to, kar je prebil. — Prav je tudi, da i mi to slavimo, in posebno mi Slovenci. Znano je, da ni ljudstva, ki bi bilo tako udano, zvesto, lojalno, patrijotično, kakor je naše; in vendar so nas sumničili, črnili, obrekovali, češ, da smo nezvesti!

No, da še jaz malo pripomorem k tej slavnosti, hočem vam danes — kakor se mi vidi primerno — govoriti in razlagati:

1. Naše dolžnosti do svetne gosposke sploh,
2. in one do Franca Jožefa I. posebej.

Razlaga.

I. Sploh. Po četrti božji zapovedi smo dolžni slušati očeta in mater. Božja beseda pa je mnogoobsežna, ima »širok pomen«. Tu ne pomeni le telesne roditelje, nego vse višje, torej i duhovske in deželske predstojnike. Kaj smo dolžni torej deželnim oblastnikom sploh?

1. Dolžni smo: spoštovati, v časti imeti.

a) Pomisliti je v tem, da so oni božji namestniki, t. j. namestniki večnega, neumrljivega kralja. Od Boga samega imajo oblast. Res je, da Bog sam vlada svet in da gré le Njemu, kralju vseh kraljev, vsa čast in hvala; vendar pa — ker je Bog nevidljiv, postavil je svoje vidne poglavarje, da vlada svet po njih, daje zapovedi ljudem, odpravlja nered, strahuje hudobneže in skrbi za mir in varnost deželam. *Po meni kraljujejo kralji in zapovedniki določujejo, kar je pravično. Po meni gospodujejo poglavarji in mogočni določujejo pravico.* (Pregovori 8, 15, 16.)

b) Dalje pa tudi Bog še posebej zapoveduje to. Sv. Peter piše (I. 2, 17): *Vse spoštujte, brate ljubite, Boga se bojte, kralja častite.* Sv. Ignacij: »Dolžni ste spoštovati cesarja, in nihče naj se ne povzdiguje čez njega, nihče naj se ne enači ž njim« (ne dela njemu enakega). Polikarp: »Gosposkam in oblastvom, ki so od Boga postavljena, moramo dajati takošno čast, kakoršna jim gré.« Teofil: »Spoštuj cesarja ali kralja s prisrčno udanostjo; in ako to storiš, spolnjuješ božjo voljo!«

c) Izgled nam je v tem David, ki je spoštoval svojega kralja, hudobnega Savla. (I. Kralj. 24, 1—23.) Kako zeló so spoštovali prvi kristijani cesarja, kako so zanj molili, in sicer za cesarja, ki jih je preganjal!

2. Dalje smo dolžni gosposki zvestobo in pokorščino. — Zakaj?

a) Postavljena je ta oblast od Boga, da brani in varuje pravične in da strahuje hudobne. *Od Boga je dano gospodovanje in moč od Najvišjega.* (Modrostna knjiga 6, 4.) In sv. Pavel piše: *Božja služabnica je (gosposka), maščevalka k strahovanju tistega, ki dela hudo.* (Rimlj. 13, 4.)

b) Pa i Bog sam to zapoveduje zopet: *Bodite podložni vsaki človeški stvari zaradi Boga, bodisi kralju kot najvišjemu, ali vojevodom, kakor od njega poslanim v maščevanje nad hudodelniki, dobrim pa v pohvaljenje: ker to je božja volja!* (I. Petra 2, 13—15.) *Podložni morate biti oblastvu ne le zaradi strahovanja, nego tudi zaradi vesti.* (Rimlj. 13, 5.) *Kdor se ustavlja oblasti, ustavlja se božji volji. Kateri pa se ustavljajo, oni sebi nakopavajo pogubljenje.* (Rimlj. 13, 2.)

Vprašajmo pa se: v čem moramo biti pokorni?

V vseh rečeh, ki niso grešne — če so tudi težavne in zoprne, da so le potrebne in hasnovite za občni blagor.

α) Treba torej, da vsak opravlja zvesto svojo službo, posebno vojaško, če je k njej poklican, da varujemo in pospešujemo blagor in srečo svojega deželnega vladarja, da mu radi prihitimo na pomoč v sili, da razdiramo naklepe njegovih in deželnih sovražnikov, da ne jemljemo v zavetje vojaških begunov, ne podpiramo tihotapcev in drugih krivic zoper deželne postave in rajše vse pretrpimo, kakor bi vzdignili upor proti postavni gosposki.

β) Dalje treba dajati davek. *Dajte vsakemu, kar ste dolžni, davek, komur gre davek, dac, komur dac.* (Rimlj. 13, 7.) *Dajte cesarju, kar je cesarjevega!* (Mat. 22, 21.)

γ) Izgled nam je v tem sveta družina. Šla je v Betlehem k popisu, dasi težko. In Kristus sam je tako zgodaj trpel zaradi tega. Kristus je ubogal Pilata v svetnih zadevah, plačal davek za-sé in za Petra! In prvi kristijani bili so najzvestejši državljani in so plačevali natančno naloženi davek. In tako tudi naš cesar plačuje dohodninski davek od svojih posestev.

Ne poslušajte torej onih, ki hujskajo in šuntajo: čemu cesarja treba, čemu davki? Glejte, v panju treba matice! — In davki? Potrebni so. Da se ohrani mir, red — treba vojske, orožnikov, uradnikov, sodnij. Treba v izomiko šol, učiteljev in potrebščin, — šol raznih, višjih, srednjih, domačih, kmetijskih itd.

Treba jetnišnic, bolnišnic, treba cest, mostov. Odkod vse to? Če ti je sladko, da uživaš ljubi mir, ne smeš se jeziti zaradi davkov.

Spominjam tu basni ali prilike o želodecu in udih, ki jo je govoril puntarskim Rimcem Menenij Agripa. Udje so se uprli in niso hoteli delati za želodec, a kmalu so oslabei in tako izprevideli, da je tudi želodec potreben. Če vam težko dá davke dajati, pomislite, da bi tudi vi oslabei in trpeli škodo, ako bi ne bilo pravice.

3. Naposled smo dolžni še moliti za svetno gosposko, da bi Bog v obilni meri delil modrosti in umnosti, ki je toliko potrebna za vladanje. Sv. Pavel pravi: *Prosim vas, da naj se opravljajo prošnje, molitve, priporočanja in zahvaljevanja za vse ljudi, za kralje in vse oblastnike, da bi mirno in pokojno živeli v vsej pobožnosti in čistosti. Ker to je dobro in dopadljivo pred Bogom, našim Zveličarjem.* (I. Timot. 2, 1—3.) In res se moli pri vsaki maši pred povzdigovanjem, pri farah vsako nedeljo še eno molitev, pri litanijah pa ob procesijah, veliki petek. Tako i mi storimo sklep, za vladarja moliti, za srečno, umno vladanje!

II. Če smo vse to dolžni vsaki svetni gosposki sploh, da je le postavna, dolžni smo pa še posebno spoštovati, ubogati, moliti za našega presvetlega cesarja Franca Jožefa! In zakaj to? — Zaradi njegovih lepih lastnostij, blagih čednostij!

a) Naš visoki vladar je mož poln vere, resnično pobožen, prav kristijan! Vdeležuje se redno cerkvenih opravil, rad obiskuje cerkve na potovanju; gre s procesijo, prejema svete zakramente; umiva noge 12 starčkom veliki četrtek. Ko je bil leta 1869 v sveti deželi, stopil je s konja ter pokleknil na posvečeno zemljo vpričo vseh velikašev. Kje stori kaj takega drug vladar dandanes? Kako je to »pod nos« mnogemu beraču, ki noče pripogniti svojih kolen, kakor slon! Glej: Najvišji, ki zapoveduje 38 milijonom, on se uklanja pred Bogom — in ta ali ona sirota, revež, misli, Bog si ga vedi, kaj je; da je sv. vera le za stare babice in šolske pobáče, a ne zanj učenega, prosvetljenega puhloglavca, ki misli, da je vso pamet in učenost vzel v najem, misli, da je to poniževalno zanj, če gre v cerkev, poklekne, pristopi k spovednici, se odkrije gredoč mimo cerkve, križa, vzame blagoslovljeno vodo itd. Sirote sirotinske, ki se

tako povzdigujejo, kakor prazen klas, ki visoko moli svojo snetjavo glavo!

b) Naš vladar je zeló uljuden, zgovoren, prijazen; videli ste to ob njegovem potovanju tu skozi; vsakega je pripravljen sprejeti, poslušati. Pa tudi pomagati, povsod sluje njegova radodarnost. Leta 1862, ko je bila povodenj v predmestju Leopoldstadt (Brigittenau), vozil se je sam okrog v čolnu ter tolažil in delil podporo. Leta 1879, ko je bila povodenj v Szegedinu, šel je sam obiskat ter prinesel ponesrečencem carski dar 50.000 gld.! Na milijone je izdala visoka carska obitelj za uboge, šole, sirotišnice, bolnišnice, sploh dobre namene. Ko je vprašalo uredništvo nekega ameriškega lista, koliko je izdal vladar naš za dobre namene, odgovoril je blagajnik njegov, da 24 milijonov, odkar je vladar. Tako se zgodi včasih, da v njegovi privatni blagajnici zmanjka penezev, da si mora od drugod izposoditi. In glejte! Še našega Loga ni zabil; lep dar imamo od njega.

c) On je skrben za vse podložne po možnosti. Leta 1848 (7. septembra) je odpravil tlako, roboto, ki so jo morali prej opravljati grofom in pri tem delati kot črna živina! Odkupiti so se morali kmetje, rešiti od tlačanstva: kaka dobrota! Leta 1860 je dal ustavo, sam odstopil del vlade, da zdaj vlada skupno s poslanci, od narodov izbranimi. Leta 1867 podelil je ravnopravnost vsem svojim narodom, vsem jezikom, vsi se smejo po svoje razvijati; vsi imajo enake pravice. Njegovo geslo je: »Viribus unitis — z zedinjenimi močmi«, skupno vsi delujmo za razcvit in ohranjenje naše lepe Avstrije! Njegove besede: Jaz hočem mir med narodi! Pač prelepe besede: ravnopravnost — mir! Da bi le tudi slušali narodi te viteške besede! Da bi le močnejši ne tlačili slabejšega! Potem bi ne bilo tožeb, bilo bi drugače, bolje! — Za njegovega vladarstva so se osnovala razne šole, uredila sodnijska justična opravila, vojaštvo, zemljiški davek, ceste, železnice, kupčija! Reči se more: storilo se je mnogo, mnogo. Se vé — vsega se ne more tirjati, vsem je težko ugoditi! Kaj čemo? Pomislite, kako težko je v družini, kjer so razni značaji, kjer so ljudje od raznih vetrov, z juga in severja: kako še le v cesarstvu, kjer je 38 milijonov ljudi, 18 dežel, 16 jezikov, 6 raznih ver! Pomislite, da je naš cesar ustaven vladar, da ne more sam vsega ukazati, kakor bi želel

in hotel! »Ustavni vladar ne more tako prosto ravnati, kakor zahtevata njegovo prepričanje in vest! Vladar bi ravnal proti načelom sedanjega vladanja, ko bi uporabljal neomejeno svojo pravico!« (*Slov.*). »Gospodje, pomislite, da sem ustaven vladar«, rekel je cesar sam. A kako skrbi, kako se trudi blagi vladar, da vse modro uravna in tudi odpravi, kar bi žalilo njegove podložnike! Posebej o katoliški cerkvi smemo reči, da bi bilo veliko hujše pri nas, če bi njega ne imeli.

Sklep.

Ali bi torej takega vladarja ne spoštovali, ubogali, zanj ne molili?! Da, in posebno danes! Zahvalimo Boga, da ga ohrani, prosimo ga, da mu še dolgo dá slavno vladati, modro uravnavati uteže na državni pezi. Danes zakličimo iz polnega srca:

Bog ohrani, Bog obvari
 Nam cesarja — Avstrijo,
 Modro, da nam gospodari
 S svete vere pomočjo!

Têšemir G.

II.

O spoštovanju do našega cesarja.

(18. nedeljo pobinkoštno in na dan slavnosti štiridesetletnice cesarjeve pri Devici Mariji v Polju pri Ljubljani.)

Množice so strméle in častile Boga,
 kateri je dal tako oblast ljudem.

(Mat. 9, 8.)

Vsled velikega čudeža, ki ga je storil naš Zveličar na mrtvoudnem človeku, *strmele so množice in častile Boga, kateri je dal tako oblast ljudem.* (Mat. 9, 8.) Strmele so po pravici, kajti svojo božjo oblast je pokazal Zveličar, ko je ozdravil neozdravljivega bolnika. Pa ne samo oblast nad boleznijo je pokazal Zveličar ob tej priliki, ampak tudi oblast odpuščati grehe. Ta oblast se je pismarjem zdela tako velika, da so se spodtikali nad Gospodom, ko je rekel mrtvoudnemu: *Zaupaj, sin, odpuščeni so ti tvoji grehi!* Vi veste, dragi moji v Gospodu zbrani,

da je Zveličar prinesel to oblast, odpuščati grehe, z nebes, da je grehe sam odpuščal, potem pa jo dal svoji cerkvi, rekoč: *Katerim bodete grehe odpustili, odpuščeni so jim, in katerim bodete zadržali, zadržani so.* (Jan. 20, 23.) Čudovita, veličastna, nebeška je ta oblast. Cerkev jo ima in v tej oblasti more utolažiti vest, pomiriti bolnika, z Bogom sprijazniti sploh grešnike. O, da bi vselej to oblast zaradi Boga tudi spoštovali in cenili! — Poleg te oblasti je pa na svetu še druga oblast, ki je ustanovljena od Boga in dana ljudem od stvarnika in zato se izvršuje ta oblast v božjem imenu, kajti Bog jo je izročil ljudem. To je posvetna oblast, katero zastopa in ima v najvišji meri vladar kake dežele, ali pri nas naš presvetli cesar. Prav danes se spominjamo prav živo posvetne oblasti, ko praznujemo štiridesetletnico vladanja našega ljubljenega vladarja Franca Jožefa I. Blizu in daleč se slavi cesarjeva štiridesetletnica, zato niste tudi vi, dragi poljski farani, hoteli zaostati in jaz sem bil povabljen, da imam danes primerno cerkveno slovesnost. Kaj rad sem to prevzel in rad porabim to priliko, da unetim v vašem srcu, zlasti pa v srcih šolske mladine, ki je tukaj navzoča, nekoliko ognja domovinske ljubezni, ljubezni do presvetlega vladarja. Zato sem se namenil razložiti vam, 1. da Bog sam hoče in veleva, naj spoštujemo vladarja in svetno oblast. 2. Naš svetli cesar tudi to zasluži zaradi ljubezni do nas. 3. Naš cesar je zelo vreden naše ljubezni, ker nam je tudi v izgled krščanskega življenja.

I. Bog sam nam je zapovedal, da spoštujemo vladarja in skazujemo mu pokorščino. *Stori, kar ti oni porekó, ki so predstojniki na mestu, kamor jih je Bog postavil, veleva že Mojzesova postava.* (V. Mojz. 17, 10.) In drugodi govori sv. Duh: *Kjer ni vladarja, tam bo ljudstvo razpadlo.* (Preg. 11, 14.) Sv. Peter v tem-le smislu piše: *Bodite pokorni vsem človeškim oblastim, kakor kralju, ki je poglavar, tako tudi predstojnikom, kateri so od njega poslani, hudobne kaznovati in dobre poplačati, ker to je volja božja. Vse spoštujte, brate ljubite, Boga se bojte, kralja častite.* (I. Petr. 2, 13—17.) Tako in enako nam veleva sv. pismo, naj imamo spoštovanje do posvetne oblasti, in sicer zato, ker je od Boga. Zveličar sam je tako ravnal. Ko mu je rekel Pilat, da ima oblast križati ga in tudi izpustiti ga, ni tega tajil naš Zveličar, ampak samo to je

dostavil, da ne bi imel te oblasti, *ako bi mu ne bila dana od zgoraj*. (Jan. 19, 11.) Spoštovali so oblastnike tudi aposteljni, sevéda bolj pa Boga. Prvi kristijani so morali od gosposke veliko trpeti in tudi jej niso hoteli pokorni biti v verskih rečeh, vendar niso se pregrešili proti spoštovanju. Tako piše sv. Ignacij: »Dolžni ste spoštovati cesarja. Nihče naj se ne vzdiguje (povišuje) čez njega, nihče naj se mu ne dela enakega.« (Ep. ad Smyrn.) In Origen pravi: »Čim večji je strah božji kristijanov, tem bolj služijo cesarju... Mi kristijani se borimo z molitvijo za postavnega cesarja in vsakega vladarja. Mi potlačimo s svojo molitvijo vse hujskače, vse nemirneže in razdiralce.« (Origen. 7. ctra. Celsum.) Enakih izrekov bi mogli še veliko navesti iz spisov sv. očetov. Sploh je pa dovolj znano, da so v vseh časih vsi katoliški učeniški učili z besedo in dejanjem pokorščino do svojih svetnih oblastij. Učili so izpolnjevati vse dolžnosti do njih, tako n. pr. plačevati davke, iti v vojsko itd. V tem oziru pravi jako odločno sv. Ambrož: »Ako je sam sin Božji plačal davek, kako moreš trditi, da ga ni treba plačati? On je plačal davke, dasi ni imel nikakega imetja, ti pa, ki se trudiš za posvetni dobiček, zakaj se ne udaš pokorno zahtevam svetne oblasti?« (S. Ambr. lib. 4. ad cap. 5. Luc.)

Tako torej uči sv. vera spoštovati posvetno oblast in skazovati jej pokorščino. Najvišjo oblast pa ima pri nas presvetli cesar, ima oblast, ker jo je prevzel od svojih prednikov, ker jo ima po postavi in zato je božja naredba, da ga spoštujemo, da smo mu pokorni, udani, pravi in zvesti podložniki.

II. Dolžni pa smo našemu svetlemu cesarju še posebej skazovati pokorščino in imeti do njega neusahljivo otroško ljubezen, ker nas cesar Franc Jožef I. res ljubi po očetovsko. Ob vsaki priliki je pokazal naš vladar, da neče izpolnjevati samo dolžnostij krepkega vladarja, ampak tudi dobrotnega očeta. Da spoznamo, kako smo dolžni ljubiti ga, pomislimo le, koliko hudega in bridkega je užil v svojem vladanju. Kako hud in težaven je bil precej začetek! Povsodi vojska, povsodi upor, povsodi nezadovoljnost, in vendar je srečno premagala naša država te skušnje. Kaj hudo je bilo za našega cesarja leta 1859. Od nekdanj je imela Avstrija zakrite sovražnike, ki so jej želeli neprenehoma škoditi, da bi sebi pridobili kak kos lepe države. A vladar mora

braniti to, kar je prejel, njegova dežela mu mora biti nedotakljiva. In tako se je branil tudi naš svetli cesar in branil pravico. Pa zmagati ni mogel svojega nasprotnika. A še hujše je prišlo leta 1866. Tu sta se dogovorila oba nasprotnika naša, Prus in Pijemontez, da zgrabita skupno našega cesarja. In res! Ko je naša vojska na Laškem krepko zmagovala, zgrabi nas na severu proti dani besedi Prus in toliki sili premetenih in nepoštenih združenih nasprotnikov se ni mogla ubraniti naša država, ki je bila brez zaveznikov. Pač si lahko mislimo, kakšni udarci so to bili za našega cesarja, kateremu je sreča Avstrije tako zelo pri srcu, vse drugače, kakor kakšnemu usiljenemu svetovalcu. In prav zato ga moramo toliko bolj ljubiti, kakor tudi otroci ljubijo svoje stariše, ki pa morajo mnogo trpeti in se mnogo zanje truditi. Pa tudi stariši ljubijo toliko bolj svoje otroke, kolikor bolj morajo zanje trpeti.

Da res ljubi naš cesar svoje narode po očetovsko, to kaže njegova dobrotljivost, njegova požrtvovalnost. Koder je bila kaka velika stiska, n. pr. povodenj ali požar, tam je naš cesar prvi bil s svojo pomočjo. Sicer je pa vsakateremu izmed nas znano, koliko stori naš cesar za dobrodelne naprave. Lahko rečem, da je skoro ni fare na Kranjskem, katera bi se ne bila v kaki potrebi obrnila do svetlega cesarja in bi ne bila uslišana. Kjer popravljajo kako cerkev, ali jo zidajo na novo, kjer ne morejo napraviti šole, tam pripomore blagi cesar. Dan na dan beremo o kakih darovih. Tukaj slišimo, da je daroval za cerkev — in res posebno rad daje za cerkve, za altarje, za zvonove, za orglje, tam za šolo, tam pogorelcem, tam zopet kakemu ubogemu uradniku, vojaku, umetniku, vdovi, siroti. O koliko deleža bode imel naš cesar zlasti pri cerkvah avstrijskih! Vsaka cerkev skoro bode pričala o njegovi darežljivosti in njegovi unetosti za lepoto hiše božje, da ni zastonj apostolski kralj. In večkrat smo letos že brali, da se je povzdignila marsikaka šola, ker jo je on podpiral s svojo pripomočjo. Ali ni to najlepše spričevanje, da naš presvetli cesar res ljubi očetovsko svoje podložnike in je tudi vreden naše ljubezni? Kako ginljiv prizor se je kazal pred več leti na Dunaju pred neko prodajalnico! Tu je bilo izpostavljenih več podob za naprodaj, med njimi tudi podoba našega svetlega cesarja. Ljudje so postajali, ogledovali podobe

in zopet šli svojo pot. A pride tudi priprosta, stara ženica mimo in obstoji pred prodajalnico. Ko ugleda cesarjevo podobo, razveseli se je, naredi križ in vidi se jej, da pobožno moli. Za nekoliko časa zopet naredi križ in reče dovolj glasno, da so jo drugi umeli: »Bog te obvari, ljubi cesar!« Ta prizor je mnoge privabil, da so gledali to pohlevno udanost in ljubezen in se vsposodbujevali zaradi nedolžne priprostosti te žene. — Tako, dragi poslušalci, imejmo tudi mi v srcu ljubezen in spoštovanje do blagega vladarja, ki nas tudi ljubi, kakor ljubi dobri oče svoje otroke.

III. Pa mi nismo samo Avstrijanci, mi smo tudi verni katoličani, ki ljubimo svojo mater katoliško cerkev in svojo vero nad vse. Prav zato pa moramo ljubiti tudi presvetlega cesarja, ker on je tudi veren sin matere katoliške cerkve, izpolnjuje natančno svoje dolžnosti, katere mu naklada naša vera, tako, da nam more biti v tem tudi posnemanja vreden izgled. Kadar se podá naš svetli cesar na potovanje, imajo prebivalci priliko videti, kako natančno se drži cerkvenih zapovedij. Tako obiskuje rad cerkev in je pri službi božji. Natančno pazi posebno, da se nič ne zanemari ob nedeljah in praznikih. Pa tudi ob delavnikih je rad pri sv. opravilu, ako nanesejo okoliščine. To smo mogli opazovati tudi pri nas, ko je bival l. 1883 nekaj dnij na Kranjskem. Znano je, da ima naš cesar lepo staro navado umivati na veliki četrtek 12 starčkom noge, da spoznava tako očitno svojo vero, vero v svojega božjega Zveličarja. Kaj lep dogodek se pripoveduje še iz njegove mladosti. Ko je nekod šel mašnik s sveto popotnico prav osamljen s cerkovnikom po cesti, pripelje se mimo krasna kočija. Ko ima iti mimo mašnika, obstoji kočija, in iz nje izstopi mlad gospod, ki spoštljivo poklekne pred svetim Rešnjim Telesom. Nihče drugi ni bil, kakor naš cesar Franc Jožef I. Tako torej spoznava naš cesar očitno svojo vero in ljubezen do katoliške cerkve. Kaj lepe reči pripovedujejo, kako se cesar natančno drži zapovedij, ki veljajo za uživanje mesnih jedil, a tudi drugih določb, ki veljajo za postni čas. Kako spoštuje naš svetli cesar sv. katoliško cerkev, vidi se iz njegovega spoštovanja do sv. očeta papeža in do škofov, katerih nasvete in priporočila kaj rad sprejema in tudi uslišuje, kadar le more.

Tako imamo pač dovolj dokazov, da nam daje naš cesar res lep izgled krščanskega življenja. In to nas posebno vsposodbuja,

da ga ljubimo. Saj to vidimo lahko, da tudi naš cesar ljubi in ceni najviše to, kar tudi mi najbolj cenimo in ljubimo — sveto katoliško vero. Zlasti nam Slovencem je bila vedno nad vse naša katoliška vera. In zato smo tudi tako iz srca udani svojemu vladarju, ker je on sam enakega srca, enakega mišljenja. Zato pa hočemo po izgledu svojega cesarja vedno ostati in trdni v veri, zvesti sinovi katoliške cerkve.

Draga šolska mladina! S sv. kraja si tukaj slišala nauke o nebeški oblasti, katero ima sv. cerkev, in o posvetni oblasti, katero ima naš presvetli vladar, naš cesar Franc Jožef. Prepričan sem, dragi otroci, da se ozirate v svoji šolski sobi vedno z veseljem na podobo cesarjevo, ki visi pred vami; prepričan sem, da vam vselej zaigra v ljubezni srce, kadar se ozrete na njegov mili obraz. Naj vas veselje, katero bodete in ste že imeli danes, še pogostokrat navdaja in vas spominja, česa ste se v šoli učili o presvetlem cesarju. In vaša ljubezen do njega naj vam nikdar ne izgine iz srca! Tako bodete nekdam dobri Avstrijani, ki bodete pripravljeni tudi življenje dati za svojo milo domovino — Avstrijo. Ne zabite pa tudi danes, kakor tudi ne pozneje, moliti goreče za svojega deželnega očeta: to vezilo in darilo je najlepše, katero morete pokloniti ljubljenemu cesarju. Sklenimo torej z gorečo željo in prošnjo do Boga:

Bog obvari, Bog ohrani
Nam cesarja — Avstrijo!

Amen.

(Okrajšano.) Dr. Fr. L.

III.

Ljubimo našega cesarja!

(V Višnji Gori, dne 21. oktobra.)

Skazujte spoštovanje vsakemu, bojte se
Boga in častite kralja. Pet. I. 2, 17.

Bere se, da je nekov kralj poklical k sebi svoje dvorjane, ter jim je zastavil vprašanje: Kaj je na svetu najmočnejše. Eden je mislil, da lepota, kajti ona premaga in ukroti najbolj divjega

človeka. Drug zopet, da vino, kajti ono prevari najmodrejše. Tretji je mislil, da najmočnejši na svetu je kralj, ker vse, kar on ukaže, mora se zgoditi. Zopet drug je mislil, da najmočnejša na svetu je smrt, ker njej se mora pokoriti na svetu vse, kar je rojenega. Drug zopet je bil mnenja, da najmočnejša na svetu je — resnica. Ako tudi zaničevana in teptana, konečno vendar vselej zmaga ona. In kralj se mu prijazno nasmehlja, ter mu že hoče podariti darilo, odločeno onemu, kateri mu bode najbolje rešil zastavljeno vprašanje, kar se oglasi še nekdo, ki je do sedaj molčal, bil je to častitljiv starček, ter dé, da je po njegovih mislih na svetu najmočnejša — ljubezen. Ona premaga vse, nje pa nobena reč ne, tudi ne smrt. In ta je imel prav ter dobil darilo. Zares, ljubezen do Boga in bližnjega je storila svetnike, storila je mučenike, ki so dali za Kristusa v strašnih bolečinah svoje življenje. Ljubezen je storila, da so plemeniti ljudje, zatajivši sami sebe, ne gledé na svojo korist ali škodo izvršili v prosep človeštva velikanska dela, katerim se še sedaj čudi ves svet. In ako to premišljujem, razvedri se moje srce. Tudi naš majhni slovenski narod mora imeti globoko v srcu zasajeno to nebeško kalico prave ljubezni do Boga in bližnjega. Vkljub žalostnim okoliščinam in velikim nevarnostim ostal je vedno zvest Bogu in svoji materi sv. katoliški cerkvi; vsaj so zapadli žalostnemu razdoru v 16. stoletju, ko so hoteli Slovence odtujiti katoliški veri, večinoma le tuji grajščaki in potujčenci. Naš rod je ostal vedno zvest svojim od Boga postavljenim vladarjem. Več nego 600letna zgodovina naša, kar smo pokorni slavno vladajoči habsburški rodovini, priča nam, kako je Slovenec, vedno zvest Bogu in svojemu vladarju, dal zanjo vse, tudi svojo kri in življenje. Da, tudi letošnja slavnost štiridesetletnice vladanja našega cesarja, ko se zbira naš verni narod v cerkvah moleč za svojega vladarja, ko se zažigajo kresovi in se kažejo druga znamenja ljubezni, je dokaz, da je resnica, kar sem govoril. Imamo pa tudi vladarja, ki je zaslužil našo ljubezen, in to vam hočem spričati s božjo pomočjo.

Podlaga krščanskega življenja je vera, ona je središče, okrog katerega se suče vse, ona je vir, iz katerega zajemljejo svojo veljavo vsa dela in dejanja človeška. Zato pravi sv. apostelj Pavel: *Brez vere je nemogoče Bogu dopasti.* (Hebr. 11, 6.)

Potrebna pa ni mrtva vera, ampak živa, t. j. ona, ki se kaže v dejanju, kakor pravi sv. apostelj Jakob: *Kaj pomaga, bratje moji, ako kdo pravi, da ima vero, del pa nima. Kakor je telo brez duše mrtvo, tako je tudi vera brez del mrtva.* (Jak. 2, 14. 26.) In kako lep izgled pravega kristijana daje nam v tem obziru Nj. veličanstvo Franc Jožef I.! V praznik prečistega spočetja Marije Device l. 1857 bilo je lepo toplo popoldne in po ulicah Dunajskega mesta bilo je vse polno ljudij, ki so se sprehajali. V široki ulici, kjer je bilo največ ljudij, začuje se zvonček in duhovnik nese sv. popotnico nekemu bolniku. Ljudje gredo svojo pot, le malokateri se odkrije, in še redkeje kdo poklekne. Približa se lepa kočija, v njej sedi plemenit mlad gospod; zagledavši duhovnika in sv. Rešnjega Telo, stopi iz kočije, odkrije se in poklekne, dokler duhovnik mimo ne gre. Potem gre odkrit za njim do hiše, kjer je stanoval bolnik. In kdo menite, da je bil ta plemeniti mož, ki je tako živo in goreče kazal svojo vero? Glejte, to je bil naš ljubeznivi cesar Franc Jožef. Kako lep dokaz njegove žive vere, njegovega pobožnega in vernega srca! Dokaz temu je tudi navada, da gre cesar vsako leto veliko soboto in praznik sv. Rešnjega Telesa z vsem svojim sijajnim spremstvom z gorečo svečo v roki s procesijo. Dokaz temu je tudi, da gre vsako leto k velikonočni spovedi in prejme z veliko pobožnostjo zakrament sv. Rešnjega Telesa. Dokaz temu je njegovo potovanje v sv. deželo. V dan 25. oktobra 1869 je odrinil cesar z Dunaja, dne 9. novembra je slovesno stopil v Jeruzalem, padel v pričo zbranega ljudstva na kolena, spoštljivo poljubil tla, koder je hodil Zveličar svetá, obiskal v priprosti obleki razne imenitnejše kraje, prejel ondi zakrament sv. Rešnjega Telesa, priporočivši v molitev sebe, svojo obitelj in državo. L. 1879, ko je praznoval svojo srebrno poroko, bil je sam s celo svojo obitelji pri svetem obhajilu. In ko je bil leta 1883 na Kranjskem, primerilo se je, da je bil petek in ker cesar ni vedel, da je pokojni škof Pogačar polajšal postno postavo vsem onim, ki so v Ljubljani, poslal je v škofijo prosit svojega adjutanta, da bi mu mil. g. knezoškof dovolil mesne jedi uživati. Še bi vam naštel lahko več takih izgledov, a ti, menim, dokazujejo dovolj jasno, da tudi v srcu našega presvetlega cesarja vlada ona živa, dejanjska vera, ki je posebni znak vseh vladarjev habsburškega rodú. Prav posebno

pa povdarjam to radi tega, ker je žalostno znamenje našega časa to, da nekateri ljudje hočejo kazati svojo omiko z zaničevanjem vsega, kar je verskega. In takim na pol ali vsaj enostransko omikanim kažem jasni izgled našega presvetlega cesarja, ki se kaže v vsem svojem dejanju zvestega sina sv. matere katoliške cerkve, da ga posnemajo; vsem onim pa, ki so zvesti nazorom svojih očetov, da ostanejo v veri stanovitni. — Nadaljni dokaz plemenitega srca našega vladarja je njegova usmiljenost in dobrotljivost. Več milijonov presegajo darila, ki tekó iz njegove roke vsako leto revežem in nesrečnim. Toliko in morebiti še več iznašajo tajni milodari, za katere ne vé drug, kakor obdarovani in oko večnega Boga. In kolikokrat je pokazal svetli cesar z nevarnostjo za lastno življenje, da mu je blagor podložnikov pri srcu. To na priliko se je zgodilo meseca februarija l. 1862, ko je voda popolnoma preplavila dunajsko predmestje Leopoldstadt in sosedne predkraje, in spravilo mnogo prebivalcev v bedo in smrtno nevarnost. Cesar se je dal sam peljati v najbolj nevarne kraje, da je dovedel brzo pomoč onim, ki so je najbolj potrebovali. Ko je leta 1882 strašna povodenj zadela sosedne dežele Tirolsko in Koroško, poslal je velikodušni vladar iz lastnega premoženja 6500 gld. za pomoč v prvi sili, kmalu potem pa je sam obiskal te nesrečne kraje, da se prepriča o bedi, da tolaži žalostne, da osrčuje obupujoče. Ko je lansko leto toča pokončala pridelke vinorodne Dolenjske, bil je naš svetli vladar med prvimi, ki so prišli z izdatno svoto na pomoč. Pa nočem več naštevati posameznih slučajev, samo to rečem, da, kjerkoli je beda in nesreča, tamkaj je tudi roka in srce ljubeznivega vladarja; kjer so potrebovali podpore za zidanje cerkvá, šol, bolnišnic in drugih človekoljubnih naprav, nahajamo med dobrotniki v prvi vrsti našega cesarja. Tudi naša ožja domovina bi vedela marsikaj povedati v tem obziru. Pa more-li tudi drugače biti? Ako sem povdarjal, da je cesar veren katoličan, vé, da so mu tudi globoko v srce zapisane besede velikega aposteljna: *Ni oblasti zunaj od Boga; katera pa je, tista je od Boga postavljena.* (Rimlj. 13, 1.) Cesar je torej namestnik božji. Na svetu odgovoren nikomur, vé, da je odgovoren Bogu, odtod njegova vernost, pravičnost, usmiljenje. Na svetu najvišji med vsemi, vé, da je po Kristusovem uku tudi najubornejši podložnik njegov brat, odtod njegova do-

brotljivost. Zatorej pa lahko trdim, da je naš cesar velik in pomenanja vreden kakor kristijan, in ravno zato tudi velik kakor človek. Kako grozne novice smo brali zadnja leta, da so namreč napadali kralje in cesarje, da bi jih umorili! In res so hudobneži ruskega cesarja tudi usmrtili. A prav v teh hudih časih čuje nad našim cesarjem božja roka, in obdaja ga ljubezen Avstrijancev. In tako mislim, da sem vam dokazal, da je naš svetli vladar vreden naše ljubezni, kakor morebiti nihče drugi ne, da jo pa tudi uživa, kakor ne nikak drug vladar v Evropi.

Kaj pa sledi iz tega za nas, ki obhajamo danes štiridesetletnico njegovega vladanja? To, da mi za cesarja pobožno molimo, naj mu Bog dá milost in razsvetljenje od zgoraj, da nas more modro in pravično vladati, in nam zna postavljati take oblastnike in uradnike, tako gosposko, katera ima razumnost in voljo varovati in braniti naše pravice, umno skrbeti za deželске potrebe, in zvesto izpolnjevati dobri namen našega cesarja. Prav prisrčno priporoča sv. Pavel molitev za gosposko, ker pravi: *Prosim te najprej, da se opravljajo prošnje, molitve, priporočbe, zahvale za vse ljudi, za kralje in za vso gosposko, da bi mirno in pokojno živeli v vsej pobožnosti in čistosti.* (I. Tim. 2, 1. 2.) O kako potrebuje tudi cesar naše molitve! Glej, ti si gospodar in imaš več otrok in poslov pod oblastjo, ali kako moraš včasih pretresovati in prizadevati si, da modro vladaš svoje podložnike in tako urejuješ svoje hiševanje, da ne gre rakove poti. Gospodar je tudi cesar; ali svoje podložnike šteje po milijonih, za vse mora skrbeti, vse varovati, vsem pravico delati, za vse bode moral dajati oster odgovor pred Gospodom. O kako težka butara, o kako potrebuje priprošnje, da mu Bog dá umnosti in moči, nositi tako breme! Ne odtegnite mu tedaj svoje molitve, verni kristijani, da bode te vredni otroci sv. matere cerkve, ki pri vsaki sv. maši in litanijah moli za kralja in cesarja. Jaz pa sklepam z besedami sv. cerkve: Gospod ohrani cesarja ter nas usliši ob dnevu, ko kličemo v tebe. Amen.

M. T.

IV.

Kaj nam je cesar Franc Jožef I.?

(Pridiga za slavnost štiridesetletnice vladanja svetlega cesarja Franca Jožefa I. dne 17. novembra 1888 v Šmihelu pri Novem Mestu.)

Kralja častite! I. Petr. 2, 17.

Prvi dan tekočega leta, ki se h koncu nagiba, obhajali smo z vsemi vernimi kristijani po celem širokem svetu slavnost zlate maše častitljivega papeža, svetega očeta Leona XIII. Kaj pa je danes posebnega, da ste prišli v cerkev v tako obilnem številu, akoravno je delavnik? Kaj je danes posebnega, da je altar praznično ozaljšan, sliši se godba, petje, strel, stojita maja pred šolo in so razobešene zastave? Odgovarjate mi: obhajamo slavnost štiridesetletnice vladanja našega ljubljenelega cesarja Franca Jožefa I., ker drugi dan prihodnjega meseca bo štirideset let, odkar je prevzel vladarstvo avstrijskega cesarstva.

Odločeno je bilo, da bi ta cesarjev slavnostni dan nekoliko govoril otrokom v šoli o Nj. veličanstvu cesarju Francu Jožefu I. Toda mislil sem si: Ne bom govoril samo otrokom v šoli, govoril bom raje vsem skupaj — otrokom in odraslim v cerkvi; zakaj kateri otrok ne bi rad slišal o svojem očetu in kateri podanik ne bi rad slišal o svojem kralju ali cesarju?

Vém, da bodo danes pri slavnosti mnogi gospodje z zgovorno besedo slikali podobo Nj. veličanstva Franca Jožefa I., in sicer vsakdo s svojega stališča: jaz pa hočem govoriti, ker sem katoliški duhovnik, nekoliko o Nj. veličanstvu s svojega duhovniškega stališča ter vam pokazati, da je naš svetli cesar Franc Jožef I. 1. iz srca udan katoliški veri, 2. zvest sin katoliške cerkve, 3. velik dobrotnik svojih podložnikov.

I. *Korenina vsega dobrega je vera.* (Hebr. 11, 6; Mark. 16, 16.) Glejte, ta vera je v srcu Franc Jožefa I. globoko vkoreninjena in iz svojih korenin poganja močne veje. Nj. veličanstvo svoje vere nima skrite le v svojem srcu, kaže jo očitno pred vsem svetom, ker vé, da je Kristusa treba spoznati pred svetom, da nas bi on spoznal pred očetom. Nj. veličanstvo kakor dobro poučen kristijan vé, da te besede veljajo za cesarja ravno tako, kakor

za berača, za gospoda ravno tako, kakor za kmeta. In kako lepo, kako pogosto se kaže očitno spoznavanje sv. vere pri cesarju Franc Jožefu! Želel bi, da bi bili veliki teden na Dunaju. Kaj bi mogli tukaj videti? Veliki četrtek bi videli cesarja s kolenom na tleh 12 starim, revnim možem noge umivati in veliki petek bi videli cesarja, kako odkrito časti na tla položeno sv. razpelo ter trikrat pred njim poklekne. Tega cesar ne stori na skrivnem, ampak očitno vpricho svojega sijajnega dvora, tega cesar ne stori enkrat v življenju, tako dela vseh štirideset let, odkar nosi na glavi cesarsko krono. Tako tudi o prazniku presvetega Rešnjega Telesa. On gre, akoravno je mogočen cesar, vsako leto za presvetim Rešnjim Telesom, ko se nese v procesiji, in s tem časti cesarja vseh cesarjev, kralja vseh kraljev. Želel bi, da bi bili pričujoči leta 1869, ko je šel na božjo pot v Jeruzalem dne 25. oktobra 1869. leta in 9. novembra bil na Jeruzalemski višavi. Prišedši v sveto mesto je stopil s konja, pokleknil in poljubil sveta tla, po katerih je Jezus hodil in katera je močil s svojo krvjo Zveličar. Pri tem prizoru je bilo ljudstvo vseh veroizpovedanj globoko gineno, in ko cesar vstane, pozdravljalo ga je radostno in spremilo s častjo v mesto. Ali ne govore taka dejanja, kakoršna sem navedel, glasno o verskem prepričanju Nj. veličanstva?

Sv. Pavel o nekaterih vernih pravi: *Niste se še do krvi ustavljali, niste še za vero krvi prelivali.* (Hebr. 12, 4.) Glejte, jaz pa skoro lahko rečem, da zaradi vere je že tekla cesarjeva kri. O času prekucije leta 1848 so bili nekateri redovi izgnani. Naš cesar se je pa kmalu po svojem nastopu pokazal katoliškega vladarja in zato uvedel, da so se smeli pregnani redovi zopet vrniti, da, vpeljali so še novih, katerih delovanje se je zdelo koristno: katoliške bratovščine so se zopet oživile in udje so se smeli shajati. Cesar sam je skrbel, da so se oo. jezuitje smeli povrniti in leta 1852 so imeli na veliko radost dunajskih katoličanov majevo slovesnost.

Vse to pa je neznansko podkurilo stranko, ki na tihem ruje in tla izpodkopava veri in državi. Ta stranka sklene s poti spraviti cesarja, ki tako neustrašeno postopa v prid vere. Bilo je 18. februarja 1853, ko se je cesar sprehajal s pobočnikom grofom O'Donnelom ob dunajskem nasipu. Poleg starih koroških

vrat se je cesar naslonil na ograjo ter je zrl v rov. V tem trenutku se priklati mlad človek ter sune cesarja z nožem, na dve strani brušenim, v zatilnik. Žena, ki je šla za cesarjevim spremstvom, je videla, kako se je nož zablislil, ter je zaklicala: »Jezus, Marija, Jožef, pomagajte!« Med tem se cesar obrne in nož, zavihten z vso silo, je zdrsnil in noževa ost je šla v vrat samo kakega pol palca. Pobočnik grof O'Donnel je zgrabil zavratnega morilca Libenija in ga je na tla podrl, in dunajski meščan, ki je ravno mimo prišel, držal je morilca dotlej, dokler ni straža prišla in ga v zapor tirala. Žena, ki je na pomoč klicala, izgubila se je med množico, ki je od vseh strani vkup vrela. — Cesarju je močno kri lila in podal se je v palačo nadvojvode Albrechta, kjer so ga obvezali in potem peljali v cesarski grad. Tri tedne je moral cesar doma ostati, vse cesarstvo je žalovalo; ko se je 12. marca peljal v cerkev sv. Štefana se Bogu zahvalit za rešitev, bilo je povsod nepopisno veselje. V hvaležni spomin rešitve so sezidali na Dunaju prekrasno cerkev, ki se imenuje obljubna cerkev.

Ali pogumnega cesarja ta napad ni ostrašil, neupogneno je hodil nadalje po svojem potu, sklenil s papežem primerno pogodbo (konkordat) in tudi večkrat rekel: »Delam in prizadevam si za to, da imajo podložni časnih dobrot, pa da zaradi njih ne izgubé večnih.« Vi predniki, gospodarji: vi ste vladarji v svojih hišah in družinah. Ravnajte se po tem verskem načelu cesarja, delajte za časni blagor svojih podložnih, pa še bolj skrbite, da večne sreče ne izgubé. Ni dosti, da poslu daste le zasluženo plačilo in se potem nič ne zmenite, kako zasebno živi, da vam le dela. Tudi o njegovi duši bodete vi sami odgovor dajali.

Da je svetli cesar veri udan, spričuje tudi to, da želi, naj bi njegovi podložni bili verno izobraženi, da bi imeli versko šolo. Leta 1883, ko se je obhajala 600letnica, odkar je kranjska dežela pod žezlom Habsburžanov, dné 11. julija ob 5. uri popoldne je cesar prišel v Ljubljano. Takrat je tudi Šmihelska občina imela čast, da je bila pri zaslišanju pri cesarju. Šlo je namreč nekaj gospodov zastopnikov občine k cesarju, da bi milostno dovolil šolskim sestram naseliti se v Šmihelu, in ta deputacija je bila prav milostno sprejeta. Takrat je cesar, popotovaje po Gorenjskem, prišel tudi v Repnjo, kjer imajo šolske

sestre III. reda sv. Frančiška šolo, in cesar je pri tej priložnosti izrekel željo, da bi bilo več takih šol po deželi, ker se v redovnih šolah otroci versko izgojujejo; ali ni ta izrek dokaz, da je cesar veren mož?

Letos je pred malim časom cesar rekel Dunajčanom iz predmestja Währing, da želi, da bi se Dunaj s svojimi predkraji razvijal »pod varstvom Vsegamogočnega«. In letos je enako izrekel željo, da bi večje cerkve nastale, kjer so se povečale občine. »Tako prizadevanje je vsega priznanja vredno«, rekel je dotičnim gospodom, ki so ga prosili varstva in podpore.

Naša farna cerkev je silno potrebna poprave, zlasti zunaj na zidovju; ostrešje se bo moralo prenoviti. Ali bi ne bilo lepo, ko bi mi v proslavo cesarske štiridesetletnice cerkev zunaj poplepšali in jej dali lepšo obliko? Napravilo se je po svetu letos že mnogoštevilno zastav, zlasti šolskih, v proslavo štiridesetletnice. Pri naši farni cerkvi pogrešamo zastav: ali bi ne bilo lepo, ko bi se letos sklenilo v proslavo štiridesetletnice napraviti veliko zastavo, za drugo bom jaz sam skrbel. Ako bi dal vsak odrasli faran v ta namen le en groš, mogel bi že omisliti krasno zastavo. Najljubše bi mi bilo, ko bi se osnoval odbor, ki bi prevzel nalogo, skrbeti, da se napravi zastava. Jako me bo veselilo in prav častno bo za vas, ako homo obhajali prvo procesijo pod zastavo, narejeno v spomin štiridesetletnice vladanja cesarja Franca Jožefa I.

II. Cesar je veren mož, pa tudi pokoren sin svete katoliške cerkve. Jozue je ustavil solnce na nebu, da je zmagal sovražnika, jaz bi želel danes, da bi se ustavila ura, da bi mogel toliko več časa govoriti vam o cesarju kot zvestem, pokornem sinu katoliške cerkve. Zvest, pokoren sin svete cerkve je cesar, ker izpolnjuje cerkvene zapovedi. On natanko izpolnjuje drugo cerkveno zapoved, ki vелеva, da bodimo ob nedeljah in praznikih pri sveti maši. Ne le, kadar je cesar doma, tudi kadar je na potovanju, kadar je na lovu, kadar je pri vojaških vajah, pričujoč je cesar ob nedeljah in praznikih pri sv. maši. Ko je bil pred leti v Galiciji, moral je neko nedeljo že ob treh zjutraj odriniti; ali poprej je bil še pri sv. maši. Cesar ni le pri sv. maši ob nedeljah, on je tudi pobožno pri sv. maši, on navadno kleči pri službi božji. Kako cesar z izpolnjevanjem druge cerkvene zapovedi osramočuje

tiste, ki ob nedeljah in praznikih sv. mašo zaspijo, jo zapijejo, ali se še nespodobno pri njej vedejo! On izpolnjuje sv. cerkveno zapoved, ki nam zapoveduje si v jedi pritrgovati in se včasih mesnih jedij zdržati. Leta 1856 je bil cesar s cesarico prišel na Kranjsko, bilo je to ravno od danes pred 32 leti, in ostal je na Kranjskem od 17. do 20. novembra; presvetla cesarica je obhajala v Ljubljani svoj god. Iz Ljubljane je potoval cesar na Laško, obiskat Benečansko in Lombardsko, kateri deželi sta bili takrat še avstrijski. V Milanu je bil v začetku posta 1857. V Milanu pa je navada, da se prične 40danski post nekaj dni pozneje, kakor drugje. Cesar pošlje k nadškofu vprašat, ali je tudi njemu pripuščeno pozneje post pričeti, ali se mora držati navade, ki velja drugje. Pred nekaj leti se je odpeljal cesar v Inomost ravno tisti dan, ko so imeli post za sv. leto. Ko je cesar to izvedel, ukazal je, naj mu prinesó prežgane juhe. Kako osramočuje cesar mnogo takih, ki se za postno postavo nič ne zmenijo in meso uživajo tudi takrat, kadar to prepoveduje sveta cerkev pod smrtnim grehom! Da cesar izpolnjuje tudi četrto zapoved, katera veli, da prejmemo vsaj enkrat na leto zakrament sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa, o tem nam ni dvomiti. Kako ginljivo je n. pr., kar se je godilo l. 1870 pri prvem sv. obhajilu takrat 12letnega prestolonaslednika Rudolfa, kar na drobno povedati ne spada semkaj, a omeniti le hočem, da, ko je bil obhajan prestolonaslednik Rudolf, pristopila sta k sv. obhajilu tudi cesar, njegov oče, in cesarica, njegova mati.

Vsakega vernega kristijana prva dolžnost je, da se drži rimskega papeža, katerega je Jezus Kristus postavil, da bi bil kakor trdna skala na viharnem morju sedanjega življenja. Vsakemu rimskemu papežu veljajo besede: *Ti si Peter-skala, na to skalo bom zidal svojo cerkev in peklena vrata je ne bodo premagala.* (Mat. 16, 18.) Spoštovanje do sv. očeta papeža, udanost sv. apostolskemu sedežu je pokazalo Nj. veličanstvo cesar Franc Jožef I. mnogokrat, zlasti o času zlate maše Leona XIII. Cesar je poslal 12. decembra 1887 kneza Franca Liechtensteina v Rim z lastnoročnim vošilnim pismom k zlati maši in z dragocenim darom; podaril je namreč naš presvetli cesar sv. očetu zlat, dve pedi visok križ z vdelanimi dragimi kamni. V Rimu so cesarja zaradi lastnoročnega vošilnega pisma in zarad dragega darila močno

hvalili. Pač po pravici se imenuje »apostolsko veličanstvo«, ker z dejanjem kaže tako udanost sv. očetu. Zaradi vsega tega je očitno nekdo v Rimu izrekel: »Bog blagoslovi cesarja, cesarsko družino in cesarstvo!« (Osservatore Romano.)

III. Sv. Štefan, ogerski kralj, je umrl 15. avgusta 1038 na Veliki Šmaren, ker je bil velik častilec Marije, v katere varstvo je izročil svoje kraljestvo. Bil je sv. kralj Štefan velik dobrotnik siromakov, vdov in sirot, neštivilno veliko miloščine je njegova roka razdelila. Bog ga je zavoljo dobrotljivosti počastil že pred svetom z velikim čudežem. Njegova desna roka se je našla nestrohnena in se hrani nestrohnena še sedaj. Kdo nosi zdaj krono sv. kralja Štefana? Nosi jo cesar Franc Jožef I. in to prav po pravici, ker tudi cesar Franc Jožef je velik dobrotnik svojih podanikov, velik dobrotnik siromakov. Cesar ne hodi na skrivnem med reveže, kakor je hodil sveti Štefan, vendar pa deli tudi mnogo mnogo dobrot. Kjerkoli se zgodi kaka velika nesreča, kjerkoli je kaka velika stiska, tja vselej prihiti cesar prvi na pomoč z izdatno svoto. In koliko deli za cerkve, za šole, za bolnišnice in druge dobrodelne namene! Neki Američan, ki je vedno v časopisih bral, koliko cesar daruje, trudil se je zvedeti, koliko je skupaj podaril, in zvedel je, da je cesar v času svojega štiridesetletnega vladanja razdelil za dobre namene že 24 milijonov goldinarjev. In vse to iz svoje zasebne blagajnice, ali kakor pravimo: iz svojega žepa. In to je bilo že pred leti. Jaz pa mislim, da se je Američan zmotil in navel — premalo. Kajti vse ne pride v časopise, ampak le to, kar se nekako javno podeli kaki občini, ali cerkvi, ne pa posameznim osebam. Tudi naša občina je bila že od cesarja obdarovana. Zvonovi, ki se v Gotni vasi, naši podružnici, vsak dan glasijo, bili so napravljeni s cesarjevo podporo, šolske klopi, na katerih sedijo vaši sinovi, so se plačale s cesarjevim darom. Utegnil bi kdo reči: Cesar lahko daje, ker je bogat. A jaz pravim, da vsak bogatin ni radodaren. Jud Rotschild je po mojih mislih bogatejši, kakor pa cesar, pa vendar ne beremo, da bi le senco tega vbogajme dal, kar cesar.

Ne le, da cesar rad v denarjih dobrote deli, podajal se je že sam v nevarnost, da pomaga svojim podložnim. Meseca februarija 1862 je voda popolnem preplavila dunajsko predmestje Leopoldstadt in sosedne predkraje in spravila mnogo pre-

bivalcev v bedo in smrtno nevarnost. Cesar se je dal sam v čolnu peljati na najbolj nevarne kraje, da je dovedel brzo pomoč onim, ki so je najbolj potrebovali. Letos je bila strašanska povodenj na Češkem, cesar, ki je bil ravno v deželi in se je imel že odpeljati, je potovanje odložil, da je šel od povodnji zadete obiskat, tolažit in jim pomoč prinest.

Radodarna je cesarjeva roka, blago je njegovo srce, to kažejo tudi letos od njega izražene želje. Presvetli cesar je izrekel večkrat, da za svojo štiridesetletnico ne želi potratnih veselic in zunanjega blišča, ampak da bi se proslavljal ta slovesni spomin z dobrotnimi čini. In te besede, ki jih je cesar izrekel, so padle na plodna tla. Koliko dobrot so te besede rodile! Kdo bi mogel prešteti vse, kar se je vsled te cesarjeve želje darovalo za siromake in dobre namene! Darovalo se je tu 10, 15, 20, 40, 100, 200, 1000 gld. Tudi vaši otroci bodo danes dobili v spomin knjižice, bodo pogoščeni z mesom, kruhom, vinom: za vse to se imate zahvaliti presvetlemu cesarju in tistim gospodom, ki so zarad cesarjeve štiridesetletnice vam te reči darovali. Pač po pravici bote pri obedu glasno klicali: Živio cesar! Živeli naši dobrotniki!

Vprašam zdaj vse: Ali ni cesar Franc Jožef I. res udan svoji katoliški veri in veren sin sv. cerkve? Ali bi ne izpolnjevali z ozirom na takega cesarja z lahkoto zapovedi sv. Petra, ki veli: *Kralja častite*? Na mnogih krajih so proslavljali slavnost štiridesetletnice vladanja s tem, da so zažigali na gričih in gorah kresove: jaz želim, da bi se v srcih vas odraslih in v srcih vas otrok danes zažgal kres, kateremu pravimo ljubezen do cesarja, spoštovanje do cesarja, da bi izpolnjevali radi zapoved, katero sv. Pavel oznanjuje, rekoč: *Prosim vas tedaj, da se opravljajo molitve za kralje in vse oblastnike*. Prvi kristijani so pri službi božji navado imeli moliti tudi za poganske kralje in cesarje, tudi za take, ki so jih preganjali in morili.¹⁾ Ker so verni kristijani molili in še

¹⁾ Sv. Ciprijan je odgovoril, ko so ga obdolžili, da se je zarotil proti cesarju: »Longissime absumus nos christiani ab ista culpa, qui Caesari, etiam alia sacra, alios Deos colenti, tamen, quia princeps noster est, bene cupimus . . . precamur et rogamus Deum nostrum, ut ad cogitationem verorum honorum adducat.« In še starejši Tertulijan pred obrekljivimi pogani tako zagovarja kristijane: »In coelum suspicientes christiani manibus expansis, quia innocuis,

molijo za nevernike, kralje in cesarje, ali ne bomo mi tako storili, ker imamo cesarja, ki je veren mož, dober kristijan, velik dobrotnik svojim? — Na drugih krajih so štiridesetletnico tudi s tem proslavljali, da so umetalni ogenj spuščali kvišku. Pri nas tega ni bilo in mesto tega pošiljajte proti nebu goreče molitve — take iskrene molitve imajo veliko večjo vrednost, kakor dragi raketi, ki kake trenutke oko razveseljujejo, potem izginejo. Kolikor višje je nebo od zemlje, toliko večjo ceno in vrednost ima molitev za cesarja od vsake druge slovesnosti. Kako malo je takih, da bi za cesarja molili! Kako malo molijo za cesarja taki, ki se ponašajo s tem, da so cesarju udani! Naj bo to prihodnjič drugače! Od danes naprej se bomo pogosto spominjali cesarja v molitvah, zlasti bomo to storili danes, ko obhajamo spomin štiridesetletnice. Danes bode pri nas sv. Rešnje Telo izpostavljeno. Tukaj torej zahvalimo Boga za vse milosti, katere je v teku teh let Bog skazal našemu ljubljenu cesarju in po njem tudi nam. Bogu izročajmo mnogo in velikih skrbij, ki tlačijo srce vestnega vladarja, z Jezusom in po Jezusu prosimo nebeškega Očeta, da nam cesarja še dolgo ohrani, da bi njegovo vladanje bilo srečno v blagor cerkvi in državi, za vse cesarstvo in tudi za našo kranjsko deželo.

Bog živi, Bog ohrani nam vladarja, našega ljubega cesarja Franca Jožefa I. Amen. (Okrajšano.) M. Peterlin.

V.

Habsburžani in presv. Rešnje Telo.

(Pridiga za slavnost štiridesetletnice svetlega cesarja Franca Jožefa I. v Črnučah dne 2. decembra.)

Boga se hojte; kralja častite.

I. Petr. 2, 17.

Vsa Avstrija je letošnje leto razodevala svoje pristrčno veselje zaradi časti, katero je dobri Bog skazal našemu presvetlemu

capite nudo, quia non erubescimus, denique sine monitore, qui pectore oramus; precantes semper pro omnibus imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, orbem quietum et quaecumque hominis et caesaris vota sunt.

cesarju Francu Jožefu I.; letos namreč in sicer današnji dan, t. j. 2. decembra, je ravno štirideset let, odkar on vlada prelepo, mogočno Avstrijo.

Tudi naša Črnuška fara je po vnanjem pokazala svoje veselje pri tem imenitnem in častnem dogodku; kakor vam je še v spominu, imeli smo o priliki šolskega sklepa v ta slavni namen slovesno službo božjo in potem veselico s šolarji, ki so bili vsak po nekoliko tudi obdarovani.

Za danes, kot dan prave štiridesetletne obletnice pa so presvetli cesar sami prepovedali po vsem cesarstvu kakoršnakoli šumeča in draga razveseljevanja, in po vladarjevi želji in besedi so ukazali naš prevzvišeni knezoškof, naj mi njihovi podložni verniki na Kranjskem, pri Bogu in z Bogom slavimo ta veseli, imenitni dan cesarjeve štiridesetletnice.

In tudi slušati hočemo cesarja in škofa; in da bodete vi vsaj nekoliko spoznali, kako vesel je današnji dan, zakaj ravno je vesel današnji dan za cesarja in njegovo cesarsko rodovino, za vso Avstrijo in torej tudi za našo slovensko domovino, hočem vam nekoliko izpregovoriti o avstrijski cesarski hiši, in sicer to dvojno: 1. o rodovini habsburški sploh, in 2. o našem cesarju posebej.

I. Ker praznujemo danes cerkveno slavnost hiše habsburške, oziroma njenega sedanjega vladarskega zastopnika, veleslavnega našega cesarja Franca Jožefa I., hočem vam tudi govoriti o hiši habsburški le v cerkvenem oziru, t. j. podal vam bom kratek, toda resničen, če tudi ne popoln obris delovanja hiše habsburške v prid katoliške cerkve.

Znano vam je, da se avstrijska vladarska hiša imenuje habsburška, katero ime ima po prvem svojem vladarskem gospodarju, Rudolfu, s priimkom »Habsburški«. Rudolf je spoštoval sveto cerkev in njene služabnike. Zgodovina nam priča med drugim o njem to dogodbo: Rudolf se razvedruje z lovom; naenkrat zasliši glas zvončkov; postoji, posluša in sedaj ugleda sivolasega starčka-duhovna, ki hoče prestopiti in prebresti potok, da onkraj njega podeli bolniku sv. popotnico. Ta veličasten prizor rodi v tem hipu v Rudolfu zlato misel. Stopi s svojega konja in ga ponudi sivolasemu starčku, naj séde on nanj in

takim potom hiti k bolniku. Duhoven sprejme ponudbo, po končanem opravilu pa hoče konjiča Rudolfu s hvaležnostjo oddati. Ali blagi Rudolf seže duhovnu v besedo ter reče njega vredne besede: »Nikdar več ne bodem jaz sédel na konja, ki je nosil mojega Zveličarja. Cerkvi ga podarjujem, vam naj služi, vzemite ga!«

Koliko spoštovanje do sv. cerkve in njenega služabnika! Ta Rudolfov čin nam kaj glasno govori, da je pravi krščansko-katoliški duh prešinjeval Rudolfovo srce; in ko gledamo v poznejše življenje Habsburžanov v ozir njihovega katoliškega mišljenja, ter jih vidimo vse zvesto udane sv. cerkvi, naj smem reči, da si je morebiti ravno Rudolf, prvi Habsburžan, izprosil s tem blagoslova iz nebes za svojo hišo, kajti enak cerkveni duh cvetel je dalje in še cvete v srcih Habsburžanov.

Omenjam cesarja Ferdinanda II. (1619—1637); o njem govori zgodovina nekako tako: V praznik presv. Rešnjega Telesa se je vselej vdeležil procesije; peš, z odkrito glavo in s svečo v roki spremlja Najsvetejše. Nekoč mu desnica nekoliko oboli in zato mu svetujejo, naj v tej bolezni izostane od procesije. Cesar pa odbije ponudbo in reče: »Saj imam še drugo roko, s katero morem Bogu služiti!« — K sv. obhajilu je šel po petdesetkrat na leto in na večer pred sv. obhajilom se je postil najostreje; pri sv. obhajilu pa je bilo videti, kakor da je zapustil zemljo in se razveseljuje s svojim nebeškim Gospodom. Ako je srečal duhovnika, ki je nesel sv. popotnico bolniku, vselej je stopil z voza, pokleknil na golo zemljo in častil kralja nebeškega.

Poskusil je pa tudi Bog tega svojega častilca. O tem času so Luteranci vse svoje moči napenjali, da bi zatrli katoliško vero in to krivo vero vpeljali po vseh avstrijskih deželah. Blagega Ferdinanda je ta nevarnost hudo strašila in bolela! Zato moli, vzdihuje za pomoč k Bogu. In glej! Pri molitvi kleči v hišni kapelici; in — Luteranci se priklatijo v kapelico, kažejo mu napisano listino, katero naj nemudoma podpiše, »da bode odslej vera Lutrova postavna vera v državi«. In čujte! V tej toliki duševni stiski zasliši glas, ki mu je prišel s križa, pred katerim je molil, glas, ki pravi: »Non Te deseram, Ferdinande! — Ne bom Te zapustil, Ferdinand!« (Ta križ, lesen, hranijo še sedaj na Dunaju v dvorni domači kapeli.) In v tem trenutku vstopijo njegovi vojaki!

Kristijan! Premišljuj! Občuduj! — Ustanovil je tudi samostan č. o. Kapucinom v Dunajskem Novem Mestu in č. o. Barnabitom na Dunaju. — Imenujem Eleonoro cesarico, gospo cesarja Ferdinanda II., († 1635), in cesarico Eleonoro, gospo cesarja Leopolda I., († 1720), kateri sta imeli čudovito ljubezen do presv. Rešnjega Telesa. O tej slednji se bere: »Trpela je na hudi očesni bolezn. Pri sv. maši moli; in glej! v trenutkih povzdigovanja izgubi popolno svoj vid. Kolika britkost! Ali cesarica vzdihne: Pravi čas! Zakaj kaj lepšega bi pač na zemlji ne mogla videti v zadnjem trenutku, ko presv. Rešnje Telo!«

Imenujem princesinjo habsburško, Ano Marijo, ki je pozneje postala soproga francoskega kralja Ludovika XIII. in mati Ludovika XIV., († 1666). O tem času so različni notranji nemiri razdevali Francosko; v tej sili se obrača kraljica k Bogu za pomoč. Uslišal jo je Bog. S svojim spovednikom ustanovi red, v katerem naj bi device noč in dan častile presv. Rešnje Telo, ter izprosile od Boga mir, red in blagoslov. Kraljica sama prične; pobožne nune potem izpolnjujejo njeno željo, in čujte! V kratkem času se poleže ves vihar, in ko njen sin Ludovik XIV. nastopi vladarstvo, vse je mirno in v redu po prej razburjeni Franciji.

Imenujem še cesarja avstrijskega Ferdinanda I., strijca našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I., tega, kateri se je odpovedal vladarstvu v Avstriji ravno od danes pred štiridesetimi leti; in o njem se bere med drugim to: »Ko je bil še pod očetovim nadzorstvom, jezdi ta cesarski princ nekega dne po dunajskem mestu mimo cerkve sv. Štefana; v tem trenutku izstopi iz cerkve duhoven, ki nese bolniku sv. popotnico; cesarjevič stopi raz konja, poklekne in očitno časti Najsvetejše.

Še imamo mnogo lepih izgledov v življenju Habsburžanov, ali ti naj zadostujejo, da vémo, kako zelo veren duh živi že od nekdanj v srcih naše cesarske hiše.

Vidite! v tem malem obrisu sem vam po zgodovini pokazal, iz kakšne rodovine prihaja naš slavni vladar; pokazal sem vam verni čut avstrijske hiše od one strani, ki nam kaže živo vero in živo ljubezen v najsvetejši zakrament presv. Rešnjega Telesa.

In sedaj vprašam: ali nismo srečni mi Avstrijanci, ki imamo v svoji vladarski hiši toliko lep izgled in vspodbudo h krščanskemu življenju, k enako sveti živi veri in ljubezni v najsvetejši zakra-

ment? Ali bi ne bilo sramotno za naše hiše, ako bi zaostajale v sveti veri in sveti ljubezni do presv. zakramenta za našo izgledno cesarsko hišo?

II. Da, in da! in to še tembolj, ko tudi v srcu njenega potomca, sedanjega našega presvetlega vladarja Franca Jožefa I. gori enako sveta in živa vera ter ljubezen do svete cerkve, osobito do presv. Rešnjega Telesa.

In tudi to besedo nam izpričuje in potrjuje zgodovina: življenje cesarjevo. Naj vam povem nekoliko.

α) Kako živi cesar Franc Jožef I. zasebno? Vzoren kristijan je.

Molitev mu je spremljevalna prijateljica, naj bode že domá, ali na potovanju; pri sv. maši je zanesljivo vsako nedeljo in zapovedani praznik, naj si je že domá, ali na potovanju, in sveto Rešnje Telo časti pri sv. maši tudi v delavnik, ako mu je le mogoče pri premnogih svojih opravilih; točno ob $\frac{1}{2}$ 8. uri pristopi mašnik in vstopi cesar. S sv. obhajilom časti Najsvetejšega ne le o velikonočnem času, ampak mnogokrat tudi med letom. Procesije sv. Rešnjega Telesa se vdeleži vsako leto ob kakoršnem koli vremenu, in spremlja z odkrito glavo Najsvetejše, ter tako časti svojega Boga; tudi, ako v neslovesnem slučaju vidi, da nesejo sv. popotnico k bolniku, počasti presv. Rešnje Telo brez ozira na svoj visoki svetni stan ali na mnenje gledalcev.

Bilo je 8. decembra 1852. leta; lep zimski dan je in mnogo Dunajčanov zapušča svoja stanovanja in hiti na prosto. Tudi cesar Franc Jožef I. se hoče veseliti prijaznega dneva, in se pelje na sprehod. Po neki Dunajski ulici pa hiti duhoven s sv. Rešnjim Telesom k bolniku; ljudje ga vidijo; nekateri se umikajo in odkrivajo, drugi tebi nič, meni nič hité svojo pot, drugi in sicer le redki poklekujejo. Med to množico pa naenkrat obstoji voz cesarjeve hiše, in iz njega izstopi človek v najlepši mladosti; ponižno se odkrije, poklekne na gola tla in prejme po duhovnu blagoslov s sv. Rešnjim Telesom; in ta mladenič je bil naš ljubljeni cesar Franc Jožef I.

Tudi v drugem oziru naš cesar zeló spoštuje sveto cerkev in njene naredbe. Tako n. pr. uživa vsaki petek in vsaki zapovedan postni dan postne jedi, in tega reda se drži tudi na potovanjih. Ali ni v resnici pravi katoličan? Ali ni nam tudi v

postni zapovedi izgled, ki sramoti one imeno-kristijane, ki svoje-lastno ter brez vzroka prezirajo in zaničujejo cerkvena določila o postu?

Vidite, takó živi naš cesar v svojem zasebnem domačem življenju in s tem pač očitno daje na znanje, da se po vsi svoji moči trudi in prizadeva, priromati v nebeški Jeruzalem, kakor je na zemlji romal v pobožnem duhu v sveto deželo, v Jeruzalem, in je ponižno poljubil tla, ko je stopil na sveto zemljo v deželi, po kateri je Jezus Kristus učil in hodil.

β) In kakega duha je Franc Jožef kot vladar? Enako lepo, enako vestno, enako vsestransko, kakor za svojo časno in večno srečo, skrbi tudi za časno in večno srečo svojih narodov, svojih otrók.

»Mir hočem med svojimi narodi!« to je beseda in gêslo Franca Jožefa, cesarja. Vsakemu posebej in vsem skupaj — vsakemu brez razločka hoče oskrbeti mir, pravico, srečo. In v dosego te svoje želje vlada svoja ljudstva v strogo vernem duhu in želi, da bi se dale v enakem duhu tudi vse deželske postave. Ako se ne zgodi vselej tako, ne moremo tega pripisovati cesarju samemu, ker v mnogih rečeh se mora ravnati po želji drugih in po mislih svetovalcev.

»Mir« — in sicer časni in večni mir hoče po vsi svoji moči priboriti vsem svojim otrokom vladar Franc Jožef. Je li pa to majhna in lahka naloga? Naj rabim priliko: Oče, mati! pomislita, koliko skrbij in truda imata na vse strani, da bi dobro, pošteno in srečno vzredila svojo družino! In kakó majhna je ona proti celi Avstriji, kateri je oče Franc Jožef I. In po tej podobi lahko posnamete veliko veliko skrb cesarjevo pri vladanju in težavo njegovo. In vendar, glejte, že je štirideset let, odkar nosi toliko breme! Ali ni tedaj pač po pravici za nas vesel današnji dan, ko vidimo tega našega vladarja še čvrstega, gledamo ga v veselem upanju, da bode njegova skušena roka še dolgo dolgo nas vodila srečno in zanesljivo!

Da! To moremo, to smemo upati zanesljivo, ker roka Gospodova je z njim. Čujte!

Bilo je dné 18. februvarija 1853, in ta dan pride naš cesar v smrtno nevarnost. Ta dan se on sprehaja s svojim adjutantom O' Donellom po dunajskem obzidju, in zdajci plane hipoma mlad

človek nad-nj in mu zasadi ostro brušen kuhinjski nož v tilnik. K sreči je zadel nož ob spono in je cesarja samo lahko ranil. Besnega napadnika primejo in odpeljejo. In cesar? Cesar Franc Jožef I. pa spoznava v tej resitvi moč božjo in skaže se Bogu tudi hvaležnega. Storil je obljubo, da hoče Bogu v zahvalo sezidati cerkev, v kateri naj se čast in slava prepeva Najvišjemu. In cerkev sedaj stoji, popolno dodelana, je prekrasna, vredna svojega ustanovitelja; imenuje se »obljubna cerkev«.

In zdaj naj končam. Upam, da sem vam, predragi poslušalci! — ako tudi v slabem, vendar dovolj jasnem obrisu pokazal, da je on vreden sin svojih pradedov, vladarjev habsburških, v čegar srcu cvete prava živa vera in ljubezen do Najsvetejšega. In ako mi te besede v vernem duhu še enkrat premislimo, bomo pač gotovo spoznali, da čudovita roka božja vlada in varuje našega cesarja Franca Jožefa I.; in smemo pač reči, da srečni smo mi Avstrijci, katere slavno vlada mož tolikega vernega, toliko pobožnega duha. In zato rečem k sklepu: Molimo, molimo iz otročje ljubečega srca za cesarja Franca Jožefa I. in njegovo slavno rodovino, da ga nam Bog ohrani še mnogo mnogo let v slavo in čast veliki, mogočni Avstriji! Amen.

Janez Kobilica.

VI.

Srečni naš cesar — osrečuje narode.

(Govor o cesarjevi štiridesetletnici v šolah uršulinskih v Ljubljani dne 3. decembra.)

Zares ljubezniv, vesel, prav očetovsk praznik obhajamo danes, ko se radostno spominjamo štiridesetletnega slavnega vladanja presvetlega cesarja našega Franca Jožefa I. Ravno včeraj je minulo štirideset let, ko je 2. decembra 1848 naš preslavni vladar — takrat cvetoč osemnajstletni junak — zasedel cesarski prestol mogočne Avstrije, ko je v krepko roko sprejel cesarsko žezlo preljube naše skupne domovine. Štirideset let delavnega življenja je že za navadnega človeka preimenitna doba, kaj naj

še le rečem o štiridesetletnem slavnem vladanju mogočnega cesarja! — Ni se vam torej čuditi, če so se letos po vsem Avstrijskem, zlasti pa še po Slovenskem, takorekoč drug pred drugim skušali, kako bi lepše pokazali svojo hvaležnost in neomejeno udanost do srčno ljubljenega vladarja. Otroška ljubezen in hvaležnost do predobrotljivega očeta je tudi nas tukaj sem zbrala, da obhajamo prekrasni družinski praznik.

O kako srečni bi bili danes, ko bi imeli tukaj pred seboj preljubljenega cesarja, ko bi mogli od blizu zreti v njegov mili očetovski obraz! Kako bi se mu iz globočine svojega srca zahvalili za vse dobro, kar smo v štiridesetih letih sprejeli iz njegovih predobrotljivih rok! Kako bi mu navdušeno čestitali, in srečo in nebeški blagoslov vošili še za prihodnjost! Kako bi potlej radostno poslušali iz njegovih ust spodbudljive nauke in opomine, s katerimi bi nas gotovo blagovolil osrečiti v odgovoru!

Pa tolike sreče nimamo; zbrali smo se le pred lepo ozaljšano podobo milega vladarja. Vendar nič ne marajte; če tudi ne morete iz ust presvetlega vladarja samega slišati osrečujočih besedij in spodbudnih naukov, dovolj glasno nam govori prelepi izgled prevzvišenega vladarja!

Ker se o takih prilikah, kakor je današnja naša svečanost, govori le o veselju in sreči, želim zdaj tudi jaz izpregovoriti besedico o sreči ter rečem: srečen je naš presvetli cesar, pa osrečuje tudi vse svoje narode.

Marsikateri je že rekel: »O, ko bi bil jaz cesar, kako bi bil srečen!« Pa v svoji priprostosti gotovo ni premislil, kaj želi, kaj govori. Cesar ni že zato srečen, ker je cesar: o, cesarjevo življenje je težko življenje, polno skrbij in težav, in pa kako odgovorno pred Bogom in pred ljudmi! In veliko kraljev in cesarjev je bilo že nesrečnih na svetu. Ako pa vendar trdim, da naš avstrijski cesar je srečen mož, srečen vladar, moram imeti za to svoje dokaze in razloge.

Lansko leto nam je podala »družba sv. Mohorja« knjižico z naslovom: »Osmero blagrov na svetu, ali dolga pridiga za kratkočasno življenje.« V tej knjigi sem na široko razložil resnico, da le oni je zares srečen na svetu, kateri je s trdno in junaško voljo spravil iz srca vse strasti in hudobije ter svojo dušo ozaljšal

s krščanskimi čednostmi; le oni, kateri gre po cesti, ki pelje v nebesa, gre ob enem tudi po potu, ki ga privede v časno srečo.

Ako se torej na to edino pravo stališče postavimo, moramo po vsi pravici blagrovati in srečnega imenovati našega preljubljenega vladarja, ker vémo, kako je pobožnega srca, kako plemenitega značaja, kako dober in goreč kristijan. — Že iz otročjih let se tako ginljive reči pripovedujejo, kako je bil že takrat milega srca naš sedaj tako slavno vladajoči cesar Franc Jožef I. Stari oče Franc I. je malega vojvoda silno ljubil ter rad seboj jemal na sprehod. Nekega dné se sprehajata blizu vojaka, ki je stal na straži. Plemenitemu dečku se vojak smili, in poprosi zanj darú. Stari oče mu z veseljem dá denar, naj ga podari vojaku. Deček ves radosten teče in ponudi denar vojaku; toda vojak na straži se ne smé zmeniti za nobeno reč, stoji, kakor bi bil lesen. Žalosten priteče nazaj blagi deček; a stari oče mu reče, naj mu vrže dar v telečnjak (kanistro); a tudi to se mu ne posreči, ker je premajhen. Še le tedaj, ko ga pridvigne, da more oddati vojaku izprošeni dar, potolaženo je malega dečka plemenito srce!

Ta dobrotljivost mu je ostala za zmerom in je, kakor se pri krščanskih čednostih sploh godi, od leta do leta le še naraščala. Njegova blažena roka, njegovo zlato srce vsak dan neizmernih blagrov siplje svojemu ljudstvu; dan za dnevom nam poročajo raznoteri listi, koliko je cesar podaril za cerkve, šole, za pogorelce, po vodi poškodovanim, in za druge dobre namene. Znano je, da je že do leta 1886 iz lastne blagajnice izdal 24 milijonov! Koliko potrjih src je pa v svoji dobrotljivosti že oveselil, koliko britkih solz ubožnih vdov in sirot obrisal, koliko revežem pomagal, ne da bi bilo prišlo na dan, za kar nihče ne vé, kakor on sam in oče nebeški! In pri tem je gotovo oveseljeno njegovo plemenito srce, saj Jezus sam pravi: »Slajše je dajati, nego jemati.«

Ali ni tak vzvišen izgled glasen klic do nas vseh, kako moramo biti tudi usmiljenega srca? Ako bodete morebiti pozneje v srečnih okoliščinah, da ne bo treba skrbeti — delati za vsakdanji kruh: o nikar ne pozabite, da jih je premnogo, ki ga nimajo, in če ne bo treba skrbeti in delati za-se, — o tedaj skrbite in delajte za druge!

Če pa kdo méni, da cesarjeve radodarnosti ne more posnemati, naj pa posnema njegove druge čednosti in dobra dela. Kako delaven in natančen je v svojih težkih in preobilnih opravilih! In da bi mogel vse svoje dolžnosti natanko izpolnjevati, prikrajšuje si spanje, zgodaj vstaja in si komaj najpotrebnejši počitek privoši. Kako redno je njegovo življenje, kako trezen in zmeren je v jedi in pijači! Vsak petek in zapovedani postni dan uživa postne jedi; vsako nedeljo in vsak praznik, prav dostikrat tudi ob delavnikih pri vseh svojih preobilnih opravilih hodi k sveti maši in sv. zakramente pogostoma v letu sprejema. In kako dostojno in pobožno vse to opravi! Nikdar se ne sramuje očitno pokazati svojega verskega prepričanja in srčne pobožnosti. — Bilo je leta 1852 na Dunaju, 8. decembra, v praznik brezmadežnega Spočetja Device Marije. Veliko ljudij se je gnetlo po ulicah proti tako zvanemu »Praterju.« Kar se začuje tenki glas zvončka, ki naznanja, da gre duhovnik previdet bolnika. Premnogo ljudij se le malo, ali celó nič ne zmeni za Jezusa v presvetem Rešnjem Telesu, ki ga nese mašnik bolniku v zadnjo tolažbo in popotnico v večno življenje. Kar pridrdra dvorska kočija; nagloma se ustavi; iz nje stopi lepo oblečen gospod, poklekne, ko gre mašnik mimo in potem ga spremlja dalje. In ta plemeniti gospod — bil je cesar Franc Jožef I., takrat še edenindvajsetletni mladenič! Leta 1869 romal je naš cesar v sveto deželo. Ko pride že tako blizu Jeruzalema, da zagleda mesto od daleč, stopi raz konja, poklekne in pobožno poljubi zemljo, katero so nekdanj posvetile najsvetejše stopinje, — stopinje gospoda našega Jezusa Kristusa. In v Jeruzalemu se je pobožno spovedal in prejel sv. obhajilo.

Glejte, tako glasno nam govori in kliče prevzvišeni izgled našega cesarja. Ali ni, kakor bi nam hotel vsem reči: Ne želite si tolikanj cesarske časti in cesarskih zakladov, marveč želite si cesarjevega srca, njegove plemenitosti, dobrotljivosti, pobožnosti, krščanske uneme — in sreča vam ne bo odšla niti večna, niti časna!

Pa naš cesar ni le samo za-se tako vzvišenih mislij in tako plemenitega srca, ne išče le za-se prave sreče; marveč kakor solnce ni le za-se svetlo in vroče, temveč razpošilja na vse strani svoje svetle in ogrevajoče žarke, enako želi tudi

naš cesar oveseliti in osrečiti vse narode, kateri so njegovi očetovski skrbi izročeni. Kakor je Zveličar rekel: »Kjer je tvoj zaklad, tam je tudi tvoje srce«, enako bi smeli reči, da cesarjevo srce ni samo na Dunaju, marveč je razdeljeno po vseh avstrijskih deželah. In lahko se reče, da ga ni bilo dneva v dolgih štiridesetih letih, da bi ne bil skrbel za srečo svojih podložnih.

O tem bi vam sevéda imel veliko govoriti, pa rečem le ob kratkem: Celih štirideset let je z junaško roko varoval Avstrijo pred tujimi sovražniki, ki so jo napadali od vseh strani, in avstrijska vojaščina, do katere ima posebno očetovsko ljubezen, je njegov ponos in strah tujcem! — Štirideset let se je cesar z modrostjo prizadeval ohraniti v notranjem mir med raznimi narodi, ki so si po jeziku in navadah tako različni! — Štirideset let se je trudil za pravo srečo svojih narodov — še zlasti s tem, da je varoval pravo katoliško vero pred raznovrstnimi sovražniki. Napadi so bili sevéda večkrat hudi; vsemu zlu se ni mogel ustaviti, vendar moramo hvaležno spoznati, da je mnogo mnogo hudega odvrnil, kar je po drugih deželah vernike močno stiskalo, ali jih pa še stiska! — Štirideset let je darove delil, kakor sem že poprej omenil! — Zato se danes iz globočine svojega srca zahvalimo Bogu, da nam je dal takega vladarja; goreče prosimo Boga, naj ga še ohrani mnogo let njemu v veselje in zasluge, nam v tolažbo in srečo!

Še nekaj imam naročiti, predno končam. Presvetli cesar je prepovedal vse take svečanosti, katere prizadevajo nepotrebnih stroškov; želi pa, naj se v dobrodne namene obrne, kar bi se odločilo za slavnost, naj se n. pr. zidajo sirotišnice, hiše za reveže, bolnike itd. Vém, da niste v takem položaju, da bi mogle tako hišo zidati; a jaz vam nasvetujem nekaj drugega, kar vam ne bode prizadejalo nikakoršnih stroškov: sozidajte si vsaka v svojem srcu hišico prelepo, ozaljšajte jo vso z zlahtnimi kamni, z biseri in demanti, hočem reči — z lepimi čednostmi in dobri deli po izgledu prevzvišenega vladarja! — Prepričan sem, da bi vam presvetli cesar, ko bi bil danes v sredi med nami, enake nauke in opomine dajal, če tudi ne prav po besedi, gotovo pa po pomenu take. In prepričan sem, da imate dobro voljo vse izpolnjevati. Amen.

A. Kržič.

VII.

Kaj je dolžna mladina cesarju?

(Kratek nagovor učencem štirirazredne deške ljudske šole praznujočim cesarjevo štiridesetletnico ob koncu šolskega leta, meseca julija, v Loki.)

Ljubi otroci! Zastava, katero so vam omislila radodarna srca dobrotnikov in šolskih prijateljev, je blagoslovljena. Izročča se vam, da se ob posebnih prilikah in šolskih slovesnostih zatekate pod njo, da vas skupno vodi zlasti iz šole v cerkev glasno vam oznanjujoča: Rednemu učencu ni dovolj samo pridno se učiti, temuč treba je tudi goreče moliti. Saj posebno vam otrokom mili Zveličar kliče iz hiše božje, prijazno vas k sebi vabeč: *Pustite otročičem k meni priti, in nikar jim ne branite! kajti takih je božje kraljestvo.* (Mark. 10, 14.)

Na zastavi, ki je odslej vaša, vidite podobi sv. Alojzija in angelja varha. Sv. Alojzij je šolski patron. Kadarkoli se ozrete na svojo novo zastavo ter ugledate na njej svojega zaščitnika z belo lilijo v roci — znamenje nedolžnosti —, spominjajte se njegovega čistega življenja. Vsakratni tak pogled naj vam bode tudi opomin: Le sramožljivi in nedolžni otroci so vseč Bogu in ljudem. Angelj varuh na drugi strani s povzdigneno roko, kažočo proti nebu, vam pravi: Tje gori — v nebesa dospete tudi vi, ako poslušate moj glas!

A na vaši novi šolski zastavi je danes pripet krasen svileni trak z napisom: »V trajni spomin štiridesetletne vlade Nj. veličanstva Franc Jožefa I.« Te besede povedó vam vzrok, zakaj ravno letos končate šolsko leto bolj slovesno, kakor po navadi. Narodi avstrijski se to leto v radosti in navdušenosti spominjajo, da jim je Vsegamogočni v svoji milosti naklonil učakati štirideseto leto, odkar imajo za vladarja sedanjega presvetlega cesarja. To notranje veselje pa kažejo po vnanje s posebnimi slavnostmi. Ker ste tudi vi udje velike družine avstrijskih podložnikov, prav je in spodobno, da se zavedate tega radostnega dogodka s posebnim šolskim praznikom.

Toda, kaj pač hočete vi darovati na dan veselja in slave svojemu vladarju? Res je, zlatá in srebra nimate, da bi je poklonili Nj. veličanstvu. A vendar ima vsak izmed vas nekaj, kar

bode svetli cesar rad od njega sprejel. Ta mala stvarica imenuje se hvaležno srce. Zato ste se zbrali danes v hiši božji še s tem namenom, da se pri daritvi sv. maše iskreno zahvalite dobremu Bogu za zdravje in srečo milega cesarja, priporočujoči se nebeškemu očetu, da ga božji blagoslov ravno zato spremlja tudi v prihodnje pri vseh njegovih delih in opravilih, kakor do sedaj.

Saj ta hvaležnost je nam vsem v obilni meri potrebna! Otroci! Že v šoli ste brali in se učili, da nam vlada mogočen in skrben vladar cesar Franc Jožef I. S svojo hrabro roko nas brani vnanjih sovražnikov. Njegovo pazno oko pa čuje, da so tudi doma njegove postave v veljavi ter se ohrani mir in red. Ker le v mirnih in varnih časih je mogoče vašim starišem pre-skrbeti vas s kruhom, obleko in zavetjem v domači hiši ter vas brez skrbi izročevati šoli.

K hvaležnosti pa otroke še posebno vspodbuja cesarjeva ljubezen do šolske mladine. Kadarkoli se na kakem kraju naše slovenske domovine napravlja nova šola ter stavi v ta namen šolsko poslopje, bere se in čuje od ust do ust, da je presvetli cesar v svoji radodarnosti in skrbi za šolstvo blagovolil nakloniti izdatno podporo iz svojega lastnega premoženja.

A hvaležnost vaša naj se ne kaže le danes, marveč ravnaj se po napisu, ki ga berete na šolski zastavi, kajti »V trajni spomin štiridesetletne vlade Nj. veličanstva Franc Jožefa I.« se vam je ta dan zastava blagoslovila. Bog daj, da bi dokončavši šolske nauke in nastopivši novo dōbo v svojem življenju pridružili se kdaj tudi vi onim dobrim in značajnim možem, ki se ravnajo vedno in povsod po besedah: Vse za vero, dom, cesarja! Toda, da v resnici enkrat postanete zvesti Bogu in udani podložniki habsburški hiši, treba je, da si že sedaj v mladosti utisnete v spomin in srce izglede takih mož, ki goré ljubezni in udanosti do cesarskega prestola.

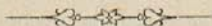
Ravno v tem mesecu je preteklo pet let, kar je svetli cesar razveselil našo slovensko deželo s svojim visokim obiskom. Staro in mlado je prihajalo od vseh stranij ter se zbiralo v mestih, trgih in vaseh, skozi katere se je peljal, da vidi Nj. veličanstvo. Poleg ceste neke neznatne vasice pričakuje ga med obilno množico ljudij tudi osivel starček koprneč, da uzrè svojega dobrega vladarja z lastnimi očmi. Možu se je želja izpolnila. Ob napo-

vedani uri se pripelje cesarsko veličanstvo. Ko opazi vladar, da je mnogo ljudij zbranih, ukaže nekoliko postati. Starčka pokliče k sebi, pozvedujoč po njegovem imenu. To preprijazno vedenje cesarjevo dobrega moža tako iznenadi in oveseli, da solznih očij in s tresočim glasom nagovori cesarja: »Veličanstvo! Kakor je nekaj starček Simeon željno pričakoval Zveličarja, ravno tako iskreno sem jaz prosil vsegamogočnega Boga, naj mi dopusti v svoji neskončni milosti učakati, da na stare dni gledam svojemu milemu vladarju v obličje!« Iz srca prihajajoče in toplo govorjene besede so tudi ganile videzno vladarja samega. Zato pravi starčku: »Vém, da me kranjska duhovščina — ker starček je bil duhovniškega stanú — ljubi, pa tudi jaz njo čislam!«

Dragi otroci! Taki izgledi naj polnijo vaša nežna srca že sedaj v mladih letih s hrepenenjem, da jih posnemate pozneje v življenju. Saj je po besedah sv. Hijeronima mladina enaka novi posodi, katera dolgo časa ohrani duh po tem, kar je bilo enkrat v njej. Zvestoba in udanost preblagemu vladarju, pričeta v mladosti, razvijala se bode v mladeniški dôbi ter petdeseteren in stoteren sad rodila še na stare dni.

Za nas vse, predragi moji, pa ni še preteklo leto dnij, ko se veselimo dveh velevažnih in svetovno imenitnih dogodkov kar zaporedoma slaveči ju po svojih skromnih močeh. Zadnji dan starega leta spominjali smo se v otročji ljubezni očetovega praznika — zlate maše — vidnega poglavarja sv. katoliške cerkve na zemlji. To leto pa se s hvaležnim srcem zavedamo o raznih prilikah in na različen način štiridesetletne slavne vlade cesarja Franca Jožefa I. Da, prav res — sv. oče Leon XIII. in cesar Franc Jožef I. — to ste dve svetli zvezdi, žareči se na obzorju avstrijskim narodom v vsej svoji krasoti ter kažoči jim pot k časni in večni sreči. Ozirajmo se proti njima, sledimo jima z voljo in srcem ter dopolnile se bodo besede vladarjeve, katere je govoril 18. junija 1856 svojim podložnikom: »Moja želja je, da meni izročeni narodi dobrote časnega življenja uživajo, pa večnih ne izgubé.« Amen.

M. Erzar.

B.
Nabožni del.

Vernim Slovencem
v pouk
in dušni napredek.

DUH

svetega Frančiška Saleškega.

(Povzet iz spisov J. P. Camus-a, škofa Belleyskega).

Predgovor

urednika „Drobtinic“.

Nič se ne bojim povedati, da izmed velike vrste božjih svetnikov ljubim in častim posebno enega, na katerega se mi je že od nekdaj obračala pozornost, in ta je sv. Frančišek Saleški. Ljubezen, pravijo, stori človeka slepega, da vidi na ljubljennem predmetu vse le dobro in lepo. Res je, da vidim na sv. Frančišku vse dobro, vse lepo, neizrekljivo mično in vablivo: toda zaradi tega nisem slep, ampak le hvalim Boga za to luč, kajti sveti Frančišek Saleški je imel v resnici čudovito mnogo lepega in ljubeznivega na sebi. Njegova najboljša učenka in duhovna hči, sv. Frančiška Chantalska, je izrekla resnično besedo, da si je mogel vsakdo misliti ljubega Zveličarja, ako je imel pred seboj sv. Frančiška, češ, on je bil najlepša podoba našega Gospoda.

Kar nič se ne čudim tem besedam. Saj se že iz spisov, iz knjig našega svetnika dá spoznati pravi duh Zveličarjev. Zdi se skoro, kakor bi slišali govoriti onega, ki je rekel: *Pridite k meni vsi, ki se trudite in ste obteženi, in jaz vas poživim!* (Mat. 11, 28.) Zdi se, kakor bi slišali nauke njega, ki je rekel: *Učite se od mene, ker sem krotak in iz srca ponižen, in našli*

bodete pokoj svojim dušam. (Mat. 11, 39.) Da, prav ta zlati mir, ki ga nam vlivajo v srce besede sv. Frančiška Saleskega, to je v resnici neprecenljiv zaklad v njegovih spisih in v njegovih izgledih.

Izmed spisov sv. Frančiška nimamo Slovenci do sedaj drugega, kakor njegovo Filotejo, ki je zares za vsakterega najrabljivejša knjiga. Gotovo pride čas, ko bodo »Drobtinice« marsikaj iz njegovih milih in blažilnih spisov podale ljubim Slovencem. Izglede sv. Frančiška pa nam kaže kaj lepo in dokaj obsirno »Življenje svetnikov« družbe sv. Mohorja v I. delu na str. 119—126. Po tej knjigi je pač mnogim življenje sv. Frančiška dovolj znano. Prav tam pa se omenja neka knjiga z naslovom »Duh svetega Frančiška Saleskega« s pristavkom, da jo je napisal eden izmed najboljših njegovih prijateljev, ki ga je dobro poznal.

Te knjige mali oddelek ti podajam tukaj, dragi čitatelj, in sicer izmed osemnajst delov samo prva dva, ker več ne pripušča prostor naših »Drobtinic«. A prihodnja leta bodo podale »Drobtinice«, ako bode le mogoče, še več delov in tako bode cela knjiga »Duh sv. Frančiška« objavljena v »Drobtinica« v 4—5 letih.

»Kaj pa je na tej knjigi, da se nam tukaj ponuja?«, vprašaš me radovedno. Prav rad in pa tudi s polnim prepričanjem ti odgovarjam, dragi prijatelj »Drobtinic«. Malo knjig poznam ali pa celo nobene, ki bi v taki lepi zvezi podajale krščanske resnice in pa h krati tako milo in vablivo kazale, kako naj se te resnice razodevajo v krščanskem življenju. Tukaj ni nič ostrega, nič strašnega, nič odurnega, nauki se ne zdé težavni, skrivnosti ni nobene, vse je lahko, vse umljivo. In poleg tega ne podaja knjiga naukov v suhoparni obliki, ampak kot nekake izgleda ali prilike, kot prigodbe v življenju, ki nam pokažejo takoj, kako moramo i mi storiti.

Kar pa daje tej knjigi »Duh sv. Frančiška Saleskega« posebno ceno, je to, da je popolnoma resnična. Tu ni nič izmišljenega. Dogodki so povzeti vsi iz življenja sv. Frančiška in pa pisatelja škofa Camus-a. Sv. Frančišek je bil v svojem govorjenju in obnašanju zelo odkritosrčen in prostodušen. Kakoršen je bil, tako je govoril in delal. Zato so njegovi odgovori tako primerni, tako zanimivi, tako jasni. Pisatelj, škof Camus, je v tem oziru precèj podoben sv. Frančišku: odkritosrčen, priprost, goreč —

vse to mu je dajalo zmožnost, da je sv. Frančiška prav razumel. Le enake duše morajo prav umevati druga drugo. Poleg tega pa je imel še drugo prednost in sposobnost: dober spomin. Camus si je natančno vse zapomnil, kar je slišal, prav do besede. Zato je pa tudi mogel vse natančno zapisati. Sevéda, Camus je imel že med življenjem to misel, da bi po smrti svetnikovi dal na svetlo natančen popis vsega, kar je svetnik rekel in storil. Smemo se torej na popise popolnoma zanašati in ni se bati, da se nam ponuja kaj izmišljenega.

Da boljše umejemo, naj povem, da je škof Camus imel svetega Frančiška mnogo let za svojega spovednika. Tu se je pač kazal sv. Frančišek svojemu škofovskemu bratu in duhovnemu sinu takega, kakoršen je bil. Tudi je bil škof Camus edini, katerega je posvetil sv. Frančišek za škofa in ljubil ga je zato prav po očetovsko. Ta prijaznost in zaupnost med obema možema je nekaj neizrekljivo ljubega, domačega, kakor ni mogoče najti v kaki drugi knjigi. Čitatelju se zdi, da je sam v tej prijetni svetniški družbi, sliši moza govoriti, in zdi se mu, kakor bi vse tudi njemu veljalo.

Kar nič ne dvomim, da bodem zeló ustregel čitateljem z »Duhom sv. Frančiška«. Da ne bodo mislili, da je le meni tako na srce prirastla ta knjiga, naj povem, kako sodijo drugi o njej. Tako pravi predgovor k nemški izdaji (l. 1830): »Knjiga, katero imaš v roki, je prav tako kratkočasna, kakor poučna. Ne podaja skupnega poučevanja. Cela knjiga je samo zbirka posebnostij in dogodeb, pravil in nasvetov, dejanj in krepostij iz življenja sv. Frančiška Saleskega, brez reda in zveze. Vsako poglavje je za-se celota in podaja posebno dogodbo. Samo duh, ki veje v celi knjigi, je eden, — duh razsvetljene ljubezni, duh pravega, rekli bi, poveličanega človekoljubja. Tu gledamo, tu slišimo človekoljubje svetega škofa iz Genove. Kakor v ogledalu se kaže tukaj njegov duh, njegovo notranje in zunanje življenje, njegove misli, besede in dejanja.« In sloveči L. G. de Segur piše v predgovoru k francoski izdaji (l. 1879): »Duh sv. Frančiška Saleskega je prava zakladnica, v katero je nabral blagi in pobožni spomin škofa Camus-a, tesnega prijatelja sv. Frančiška Saleskega, mnogo najlepših dogodeb in izrekov svetnikovih. Sveti škof Genevski je v knjigi kakor fotografovan. — Ponavljam: ,Duh sv. Frančiška

Saleškega' je mojstersko delo, in prepričan sem, da bomo mnogim pobožnim osebam storili veliko dobroto, razširjajoči na vse kraje to dragoceno knjigo.*

Da pa bode čitatelj še bolje umel, kako je z našo knjigo, naj povem še kaj o njenem začetku ali postanku. Škof Camus je opisal svetnika prav obširno, tako, da obsega njegovo delo tri zelo debele knjige največje oblike. Toda na tem obširnem polju hoče včasih trava zakrivati cvetlice. Zato so potem iz tega dela povzeli najboljše in najlepše podatke in nauke ter je podali občinstvu v mali obliki. In to okrajšano delo Belleyskega škofa imamo tu pred seboj.

Da smo pripravili to delo za drage Slovence, ozirali smo se na francoski izvirnik izdan l. 1879 od »družbe sv. Frančiška Saleškega« v Parizu in na nemški prevod, ki ga je izdala leta 1830 na Dunaju »družba za razširjanje katoliških bukev«. Tako bode mogla imeti ta slovenska izdaja potrebne lastnosti dobrega prevoda in se ognila napakam.

Kratek opis življenja sv. Frančiška Saleškega.

Predno podamo čitatelju knjigo, o kateri smo že precèj povedali v predgovoru, moramo popisati vsaj nekoliko življenje sv. Frančiška. Težko bi namreč sicer bilo umeti vse to, kar je v tej knjigi. Dobi se sicer popis njegovega življenja v zgoraj omenjenem »Življenju svetnikov«, toda vsakdo nima pri roki te knjige. Tudi moramo ta kratki životopis tako uravnati, da bode pojasnjeval naravnost našo knjigo. Zato bomo tudi primerno izbrali tvarino za kratke črtice.

V onem času, ko se je rodil sv. Frančišek, razširila se je bila na Francoskem močno kriva vera Kalvinova; tudi so divjale takrat hude domače vojske. Ljudje so podivjali, katoliška vera je močno trpela. Zato je takrat vzbudil Bog sv. Frančiška Saleškega, mogočnega aposteljna krivovercem in učitelja krotkosti in ljubezni najprej onim hudim časom, pa tudi vsem poznejšim dóbam.

Rodil se je naš svetnik dné 21. avgusta 1567 na gradu z imenom Sales na Savojskem, v Genevski škofiji. Njegovi roditelji so bili starega plemenitega rodú, a plemeniti tudi po duhu, po živi dejanjski veri. Zlasti je bila njegova mati pravi vzor po-

božne in skrbne matere, naučila ga je torej že v prvi mladosti spoznavati Boga v vseh stvareh, vedno misliti nanj in ljubiti ga s celim srcem. Da mu je njegova pobožnost bila tako vkoreninjena, da se je njegov um vedno oziral na Boga, katerega je vselej tako lahko našel, da je znal o vseh rečeh tako lahko, modro in bogoljubno govoriti, zato se je moral dokaj zahvaljevati svoji materi. Ljubil je sv. Frančišek kaj zelo svoja roditelja; mater mu je Bog precěj dolgo ohranil.

Zgodaj se je začel sv. Frančišek učiti in je kazal pri tem veliko pridnost. Sploh je bil velik prijatelj učenja in je pozneje zelo ljubil vede. Zato je došel do visoke stopinje tadanje posvetne, a še višje bogoslovne učenosti. Že zgodaj se je vadil v vsem dobrem, trudil se je za vse krščanske kreposti. Domača vzgoja je bila jako dobra, nekako preprosta in vendar primerna stanu. Tako si je pridobil Frančišek že v očetovski hiši podlago bodisi za um, bodisi za srce, pridobil ono plemenito značajnost, odločnost in vendar tudi milobo, ki so ga v poznejšem življenju tako krasile. Umevamo pa tudi, zakaj se je pozneje imenoval kmeta (V. 3) in zakaj je ljubil preprosto življenje.

Iz domače hiše so ga poslali stariši najprej v šolo ali kolegij v Annecy (Anesi), kjer je hitro napredoval v znanju, a tudi v pobožnosti. V dvanajstem letu je želel prejeti tonzuro (t. j. odločil se je za duhovski stan) in oče mu je dovolil.

Kmalu potem ga pošljejo stariši za nadaljno izobraževanje v Pariz. Imel je sabo za očetovskega spremljevalca, varuha in učitelja kaj učenega duhovnika, Janeza Daage-a. Tukaj se mu je odprlo široko polje znanja, na katerem si je nabiral Frančišek, kar je bilo najboljšega, bodisi v posvetnih vedah, bodisi v svetih vedah ali v bogoslovju. Poslušal je vélike učitelje, kakor Maldonat-a, Générard-a i. dr. Ako bi že priče ne pravile ničesa o njegovi pridnosti, dovolj nam povedó njegovi učeni spisi iz poznejšega življenja, ki se dajo lahko primerjati spisom največjih cerkvenih učениkov. Pa ni zanemaril pobožnosti, marveč je od dne do dne stanovitno v njej napredoval. Tukaj v Parizu je naredil tudi oblubo večnega devištva pred podobo Matere Božje v cerkvi sv. Štefana.

Prišla je nadenj huda notranja skušnja. Zdelo se mu je, da ga je vse zapustilo in tudi Bog sam, da ne more biti zveličan.

Zeló ga je tlačila ta notranja skušnjava in mnogokrat je v samoti bitko jokal, a Bog se ga je zopet usmilil in mu povrnil veselje in mir. Kdo bi ne spoznal tu previdne božje volje, ki je hotela Frančiška pripraviti za notranje življenje in ga poučiti, kako se godi tudi pobožnim ljudem, kakšne skušnjave in težave imajo. Prav tako ga je Bog pripravljaj za veliki poklic »duhovnega voditelja«. V Parizu je srečno odšel vsem velikim nevarnostim, ki so mladeniču pretile, dasi se ni ogibal nobene prilike za napredovanje, bodisi v telesnih spretnostih, ali pa v oni zunanji oliki, ki je potrebna v višjih stanovih.

Da bi mogel sin dospeti do vrhunca omike, pokliče ga oče iz Pariza in mu ukaže iti v Padovo, kjer je takrat cvetla visoka šola. Tukaj naj bi se izuril posebno v pravnih vedah, pa tudi dovršil bogoslovje. Tukaj si izbere hitro duhovnega vodnika, slovečega jezuita Possevin-a, ki je takoj spoznal, za kak poklic pripravlja Gospod njegovega duhovnega sina. V Padovi je Frančišek po svoji navadi neutrudljivo delal, učil se in vadil. A še bolj goreče se je lotil onih vaj, ki so potrebne za duhovno življenje. Zlasti je tukaj bral cerkvene učeníke, grške in latinske. Tukaj v Padovi je tudi premagal dve hudi skušnjavi zoper sveto čistost, ker tovariši njegovi so ga hoteli z zvijačo zapeljati v greh. Tako je Bog pripustil, da je bil skušan njegov zvesti hlapec, pa tudi hotel, da bi se njegova nedolžna in čista duša toliko lepše svetila pred ljudmi in pred nebesi. Odslej se je začel Frančišek hudo zatajevati, in to mu je nakopalo hudo, smrtno bolezen. Ko zopet ozdravi, dovrši svoje učenje in postane doktor prava leta 1591, star okoli 24 let.

Po volji svojih starišev je obiskal na to glavna mesta in kraje po Laškem, Rim in tudi Loreto. Tu je obnovil svojo obljubo. Vrnivši se domov, mislil je, kako bi najlože izvršil svoje namene. Na eni strani se mu je ponujalo veselje sveta in njegova čast; že so ga izvolili za odvetnika v Chamberry in oče mu je namenil lepo in pošteno nevesto, — a na drugi strani ga je klical Bog v svojo službo. Tu razodene Frančišek očetu svojo obljubo in svoje namene. Oče je potrj, kajti vse drugačne so bile njegove namere. Toda bil je mož po volji božji in tej se ni hotel upirati. Dovolil mu je stopiti v duhovski stan. Ne smemo misliti, da je takrat duhovski stan obetal kakih prijetnostij ali

zloznega življenja. Zlasti v Genevski škofiji, kjer je vstopil sveti Frančišek, bilo je zelo žalostno. Škofijska stolica, Geneva, je bila v rokah Kalvincev, in katoliški škof je moral imeti drugodi, v Annecy-u, svoj sedež. Duhovsko delovanje je bilo takrat nevarno zaradi krivovernikov in moralo je biti res apostolsko. Prav tako apostolsko in nevarno življenje je mikalo Frančiška. Z veseljem ga sprejme škof Granier in mu podeli v treh letih svete redove, izroči mu službo stolnega prošta, a poleg tega težavno in nevarno opravilo, da preobrne krivoverce v okraju Chablais h katoliški veri. V tem opravilu se je kazala Frančiškova gorečnost, neustrašenost, ljubeznivost v najlepši svetlobi. Ni se bal smrti, ni se strašil nikake nevarnosti, nobena kočica mu ni bila prerevna, nobena postrežba preslaba, da bi izgubljene zopet pridobil Kristusu. Ker je bil poln sv. Duha in pa temeljito učen v vseh verskih naukih, v spisih sv. očetov, v sv. pismu dobro izurjen, niso se mu mogli upirati krivi učitelji kalvinski in zato so ga do smrti sovražili. Splošno se sodi, da je s tem apostolskim delovanjem preobrnil sv. Frančišek nad 70.000 krivovercev.

Ker je bil škof Genevski že slaboten, želel je imeti pomočnika in je odločil za to sv. Frančiška. Svetnik se je iz ponižnosti upiral, a moral je biti pokoren. Podal se je v Rim, da bi tam dokazal svojo sposobnost in prejel potrebne oblasti. Mnogo modrih naredeb si je izprosil v Rimu, da bi mogel toliko bolje delovati za sveto katoliško vero.

Njegovo ime je začelo sloveti daleč na okrog. Moral se je podati tudi v Pariz, kjer so ga zelo čislali. Visoki cerkveni dostojanstveniki so ga vpraševali za svet in se po njem ravnali: tako so bili preverjeni, da ima Frančišek dar modrosti. Mnogo slabih je potrdil, slabovernikov ali krivovercev preobrnil.

Leta 1602 umrè škof Granier in dne 8. decembra istega leta je posvečen za škofa sv. Frančišek. Pripravlja se za sveti red z duhovnimi vajami dvajset dnij. Osem dnij potem zasede svoj škofovski sedež.

Njegovo škofovsko delovanje se nam kaže tako mnogostransko, da ne moremo vseh posameznostij iz njegovega delovanja omenjati. Skrb za njegovo škofijo, za duhovščino posebej, za bolnike, za zmotene — o vsem tem bi se dalo kaj povedati. Neprenehoma je oznanjeval božjo besedo, doma in drugodi,

povsod preprosto, a vedno z velikim vspehom. Njegova hiša je bila vsakemu odprta, njegova beseda je bila proti vsakemu prijazna.

Vendar je treba vsaj nekaj strani iz njegovega delovanja opisati, da moremo bolje umeti posamezne podatke v naši knjigi:

Njegovo višepastirsko delovanje je bilo zelo težavno. Škofija je bila zelo razdejana zaradi rogoviljenja kalvincev. Zato je bilo treba neumornega dela. Frančišek je bil čudovito delaven. Kdor prevdarja njegova delovanja, mora se čuditi, kako mu je bilo mogoče vse izvršiti.

Posebno skrb je imel za pravo krščansko popolno življenje. Ustanovil je zato s pobožno vdovo, s sv. Jovano Frančiško Chantalsko, ženski red »Obiskovanja Marije«. Ta red ima namen sprejemati take osebe, ki imajo hrepenenje po samostanskem življenju, pa niso dovolj močne za stroge redove. Sv. Frančišek je novi red, ki je imel svojo prvo hišo v Annecy-u, sam vodil in tako mu vcepil onega duha božje ljubezni, s katerim se je red pozneje odlikoval. Blažena Marija Margareta Alacoque, kateri je Zveličar razodel češčenje svojega presv. srca, bila je iz tega reda.

Sv. Frančišek je izmed največjih učencov duhovnega življenja vseh časov. Kako je treba živeti, da smo srečni tukaj in tam, to uči on tako jasno, primerno in vabljivo, da pridobiva čitatelja popolnoma za-se. Zato je deloval sv. Frančišek kot duhovni vodnik pobožnih duš jako mnogostransko. Iz vseh stanov in krajev so prihajali ljudje k njemu in iskali sveta. In vsakemu je znal tako modro odgovoriti, kakor vidi čitatelj v knjigi »Duh sv. Frančiška Saleskega«. Posebno je pa pomagal osebam, ki so hrepenele po višji popolnosti. Mnogo je dobil tudi pismenih vprašanj, in odgovarjal je tudi pismeno.

Sv. Frančišek je bil imenovan leta 1871 cerkveni učenik, kakor so n. pr. sv. Avguštin, sv. Tomaž i. dr. in s tem je slovesno izrečeno, da so nauki Genevskega škofa čisti, pa tudi imenitni, za cerkev važni. V resnici je njegova učenost vsestranska, temeljita, razsvetljena. To se kaže v mnogih spisih njegovih. Najimenitnejši spisi so: »Filoteja ali navod k pobožnemu življenju«, spis namenjen posebno za svetne ljudi. Za one, ki hočejo doseči popolnost zlasti v samostanih, je spisal sveti

Francišek: »Teotim, ali o božji ljubezni.« V tej knjigi se razodeva velika učenost svetnikova, res sme se reči, da je polna sv. Duha. Znamenit je tudi spis: »Zastava svetega križa«, ki zagovarja češčenje sv. križa. Zraven tega je spisal nekaj zagovorov katoliške vere proti krivovercem. Med spisi so tudi njegove pridige in njegova pisma.

Glavni nauk v njegovih knjigah je ta: Prav živeti se pravi — Boga ljubiti. Ljubezen do Boga, to je nekaka rudeča nitka, ki veže med seboj vse njegove spise.

Sv. Francišek je bil krepak, močan in čvrste, visoke postave. A obilno delo, hudo in ostro zatajevanje mu je prikrajšalo življenje. Ko se je podal l. 1622 v Lyon, odpovedale so mu naenkrat moči in kmalu potem ga je zadel mrtvoud, dné 28. grudna. Umrl je star 55 let, ko je bil škof dvajset let. Pokopali so ga nazadnje v samostanu »obiskovanja Marije Device« v Annecy-u, kakor je sam želel.

Že v življenju so ga imeli verniki za svetnika in ga imenovali svetega škofa. L. 1665 je bil razglašen slovesno za svetnika. Celi katoliški svet se je tega radoval.

Sv. Francišek je imel vse krščanske čednosti lepo združene v veliki, junaški meri. A odlikoval se je posebno po svoji milobi, krotkosti, potrpežljivosti in veliki ljubezni do Boga. O tem se bode prepričal čitatelj te knjige.

Živel je ubožno. Dohodki njegovi so bili pičli, toliko, da je izhajal. A dasi je bil velik v vseh čednostih, zakrival je vse to, in ni hotel nikdar niti storiti, niti govoriti kaj posebnega. Njegovo načelo je bilo: čednost ni posebnost, ampak popolnost v navadnih opravilih.

Zato se nam kaže svetnik v tej knjigi »Duh sv. Frančiška« kot človek iz naše vrste, in mi smo mu takoj domači.

Toliko se nam je zdelo potrebno povedati o življenju tega svetnika. Sedaj pa prepuščamo besedo drugemu govorniku in pisatelju, ki bode to najlepše spričeval, kar smo rekli mi tukaj le kakor mimogredé.

Omenjamo še, da mesti Annecy in Belley nista daleč drugo od drugega; prvo ima kakih 12.000, drugo pa 5000 prebivalcev. Obe mesti imata še dandanes škofijske sedeže.

Dr. F. L.

Prvi del.

I. Poglavje.

O ljubeznivi resnici.

Ako je naš blaženi Francišek govoril o bratovskem opominjevanju, dajal mi je večkrat res pomenljive nauke. Pravim: večkrat, kajti čestokrat je ponavljal ta nauk, da bi ga tem globlje in krepkeje vtisnil mojemu spominu.

Ta imenitna resnica sicer lahko koristi ljudem vsake vrste stanú, vendar pa posebno tistim, ki imajo druge voditi in nanje paziti. »Resnica, ki ni ljubezniva«, govoril je sv. mož, »prihaja iz ljubezni, ki ni prava.« — Beseda resnična in zanesljiva, vredna, da jo radi sprejmemo in skrbno premislimo!

Sveti mož je bil izvedel iz verjetnih poročil, — povedali so mu taki, ki so sami videli in slišali — da sem bil jaz v prvih letih svojega škofovskega poslovanja pri cerkvenih obiskovanjih sicer goreč, ali moja gorečnost bila je nekako trpka in ni poznala prave meje. Da govorim jasno in naravnost: moja gorečnost je bila nepremišljena, brez potrebne umnosti. Kadar sem svaril, bile so moje besede ostre, grenke in večkrat pretrde. Moj jezik ni poznal prave krščanske krotkosti.

Nekega dné, ko se mu ravno ponudi pripravna prilika, začne mi govoriti o onem zlatem pravilu, in to se je tako globoko vtisnilo moji duši, da ga nisem potem nikdar več pozabil. Govoril je o tem predmetu s svojo navadno modrostjo, previdnostjo in spretnostjo; te njegove lastnosti niso bile nič manj čudne, ko njegova krotkost.

Kdor je vsled svoje službe in dolžnosti primoran, da graja napake svojih podložnikov, ta mora resnice, ki so sicer trde za prebavljanje, poprej prekuhati pri tako močnem ognju notranje ljubezni, da izgubi graja svoj grenki okus. Drugače je opominjevanje enako nezrelemu sadju, po katerem najrajše želodec boli, nikar pa, da bi mu bilo dobra in tečna jed. Ako pa izgovori jezik resnično besedo, a ni oslajena z ljubeznijo, tedaj se vidi zeló jasno, da ljubezen našega srca nikakor ni prava.

II. Poglavje.

Na čem se pozna, ali prihaja resnica iz ljubezni.

Neki dan vprašam našega svetnika: »Na čem naj pa človek spozná, ali izvira opominjevanje iz ljubezni?« On mi odgovori z ono odločnostjo, ki je vodila vsa njegova dela in razsvetljevala vse njegovo govorjenje: »Takrat gotovo izvira resnica iz ljubezni, ako jo kdo pové samo iz ljubezni do Boga in iz ljubezni do onega, ki je karan«, to je, ako pri tem edino le na Boga misli in kako bode koristilo njemu, kateremu velja opominjevanje.¹⁾ Ta odgovor je vreden, da ga preišljujemo. Ta odgovor je zadel pravi namen in kaže pravi konec vsega našega dejanja. To je posebni znak ljubezni, po katerem se loči od drugih čednosti, da ne išče svojega dobička.²⁾

Vse druge čednosti so omejene na osebe, katere se vadijo v njih, ker njih glavni namen je, da storé človeka srečnega. Edino le ljubezen doseza svoj namen, kakor spričuje apostelj s tem, da časti Boga. In ta njen namen je najvišji; človek ne more po višjem hrepeneti. Tu je konec vseh njegovih želja.

Kdor pa svojega bližnjega opominja, pa hoče kaj drugega doseči, kakor da bi častil Boga in pomagal onemu, ki ga opominja k večnemu blagru: o takem človeku moramo kar naravnost trditi, da resnica ne prihaja iz duha ljubezni, pač pa iz kakega drugega vira.

Boljše zamolčati kako resnico, kakor pa jo povedati na neprijazen način. To bi se reklo prinesiti na mizo dobro, pa slabo pripravljeno jed, ali bolniku dati zdravila o nepravem času. Vprašam pa vas, ali se ne pravi to kovati resnico v krivične sponse? Ne! gotovo ne; marveč prebridka resnica bi le skrunila pravico, kajti pravična resnica in resnična pravica sta v ljubezni. Dobro premisliti in molčati je bolje, nego govoriti resnico brez ljubezni.

¹⁾ Sv. Avguštin piše: »Zato moramo grajati z ljubeznijo, ne kakor bi želeli komu škodovati, ampak samo koga poboljšati . . . Ako to storiš iz lastne ljubezni, nič ne storiš. Ako pa storiš iz ljubezni do njega, izvrstno storiš.« (Serm. 82; alias 16, de Verbis Domini, c. 3.)

²⁾ I. Kor. 13, 5.

III. Poglavje.

Se en znak, da prihaja resnica iz ljubezni.

Prosil sem svetnika, naj mi pové še en znak, v katerem bi vselej za gotovo spoznal, ali prihaja opominjevanje iz ljubezni. Odgovoril mi je iz svojega polnega, krotkega srca v smislu velikega aposteljna: Ako opominjate, *podučujte v duhu krotkosti.*¹⁾ Krotkost je v resnici najboljša prijateljica ljubezni in je njena neločljiva družica. Na to kaže sv. Pavel, ko pravi: *Ljubezen je dobrotljiva, vse pretrpi, vse prenese.*²⁾

Bog, ki je sama ljubezen, vodi krotke po svojem načinu in uči prijazna svoja pota. Njegovega duha ni v pišu, ne v viharju, ne v nevihti, ne v šumenji padajočih vodâ, temveč v hladnem, lahkem pihljanju, v prijaznem vetriču.³⁾ *Ako pride krotkosta*, pravi prerok, *potem smo strahovani*, t. j. poboljšamo se.⁴⁾

Svetnik je svetoval, naj posnemamo izgled dobrosrčnega Samarjana, ki je vлил olja in vina v rane ubogemu bolniku. Prijubljen rek njegov je bil: »Za dobro salato je treba več olja, kakor kisa in soli.«

Naj podam še neko drugo posebno misel našega svetnika, ki spada tudi sem k tej stvari, in ki sem jo večkrat sam slišal iz njegovih ust. »Bodite kolikor največ mogoče krotki in pomislite, da se z eno žlico medû več muh privabi, kakor s sto čebrov kisa. Če pa vendar mora kdo včasih grajati, naj se to stori iz krotkosti. Preveč sladkorja še ni nikdar pokvarilo prikuhe.«

»Človeški duh je že tako uravnan, da se ustavlja trdim stvarjem, milobi se pa vselej rad uda. Kakor voda pogasi ogenj, tako tudi krotka beseda utolaži jezo. Nobena tla niso tako nerodovitna, da bi vsaj nekoliko sadežev ne obrodila, ako se pridno obdelujejo. Kdor govori resnico s krotkostjo, ta usiplje na obličje zmotenega človeka oglje ali bolje cvetlice. Kdo naj bi se jezil nad takim, ki se z nami bori le z biseri in dragimi kameni?«

»Ako je oreh še zelen, je njegov okus grenak; ako se pa vkuha v sladkorju, tedaj je neizrekljivo sladek in krepljen za

¹⁾ Gal. 6, 1.

²⁾ I. Kor. 13, 4. 7.

³⁾ 3. Kralj. 19, 11. 12.

⁴⁾ Ps. 89, 10.

želodec. Graja je sama po sebi grenka; potresimo jo pa s sladkorjem, skuhamo jo pri ognju ljubezni, in naredili smo jo popolnoma prizrčno, ljubeznivo in slastno.*

»Ali resnica«, odvrnem mu jaz, »ostane vendar resnica, naj jo človek pové, ali naj jo sprejame, kakor hoče.« Pri tem sem se tudi še oborožil z besedami, ki jih piše sv. Pavel Timoteju, rekoč: *Oznanjuj besedo, ne jenjaj, bodisi priložno, ali nepriložno, prepričaj, prôsi, svari z vsem potrpljenjem in ukom.*¹⁾

Sveti mož mi odgovori: »Besede: *Z vsem potrpljenjem in ukom* imajo glavno moč v tem nauku svetega aposteljna. Nauk znači resnico, in resnico moramo povsod s potrpljenjem učiti, to se pravi: človek mora mirno prenašati, ako tudi kdo resnico odbija, in si ne domišljevat, da se vsakikrat z glasno pohvalo sprejme. Ako so Sinu božjemu tolikrat nasprotovali, tedaj mora tudi njegov nauk, ki je nauk resnice, vedno boriti se z nasprotovanjem.

Kdor hoče druge ljudi učiti pot pravice, ta si mora biti v svesti, da mu bodo povračevali z nasprotovanjem in s krivico. On mora njihovo nehvaležnost sprejemati kot svoje dnevno plačilo.*

IV. Poglavlje.

O ljubezni in o čistosti.

Ko sem postal škof, tožil sem nekoč svetemu možu, da se bojujeta v mojem srcu dve čednosti.

Vpraša me, kateri sta ti dve čednosti, in sicer prijazno, kakor je bilo le njemu dano. Imenujem mu ljubezen in čistost. Ljubezen, ki je hrabra in močna in se nič ne boji; kajti ako se gre za čast božjo, loti se tudi najdrznejšega dela. Ona premore vse z Bogom in nobena reč je ne more ločiti od njega. Ona zaničuje smrt, lakoto, žejo, nagoto, preganjanje, meč. Ne vpraša ne po preteklosti ne po sedanjosti, ne po prihodnosti. Premaga angelje in ljudi, ječe in smrtne kazni²⁾, s kratka: vse stvari; kajti močnejša je ko smrt in si upa bojevati se tudi s peklom.³⁾ Ona je potrpežljiva in krotka, vse veruje, upa in trpi in ne išče

¹⁾ II. Tim. 4, 2.

²⁾ Rimlj. 8, 35.

³⁾ Vis. pes. 8, 6.

pri tem svojega dobička. Ni jej mar, ali se zameri ljudem, da ugaja le Bogu, katerega ljubi čez vse. Njemu daruje žive svete darove, darove vsečne njegovim božjim očem. Ljubezen je delavna, močna, pogumna, odločna, neustrašljiva.¹⁾

Nasproti tej pa je druga čednost nežna in mehka, plaha in boječa. Trese se pri vsaki prikazni in jej je tesno pri vsakem šumu. — Najneznatnejši dogodek jo vznemirja, najmanjša stvarica jo pripravlja v strah.

Boji se malega pogleda in naj bi bil Job sam, ki je vendar trdno zavezo sklenil s svojimi očmi.²⁾ Lahka beseda jo vznemirja; najlepše dišave se jej dozdevajo sumljive, in v boljših jedeh misli, da so jej nastavljene zanjke. Veseli smeh ima za razuzdanost, v družčinah vidi nastavljene mreže, zabavnega berila se boji, kakor nevarne pečine v morju. Z eno besedo: hodi kakor slava, vsa pokrita z očesi in ušesi; ali kakor popotnik, ki nosi mnogo zlata in dragega kamenja, pa ga vodi pot skozi gozd, nevaren radi roparjev; on misli, da so mu tolovaji vedno za petami in se zato hoče skriti, da le sliši nekoliko šuma.

Ljubezen hiti, da pomaga bližnjemu, naj bode zdrav ali bolan, ubog ali bogat, mlad ali star. Ona se ne ozira ne na starost, ne na stan, ne na spol; kajti v vseh rečeh vidi le Boga in vse reči v Bogu. Čistost pa nikdar ne pozabi, da hrani drag zaklad v lončeni posodi, in da se ta zaklad lahko zgubi v različnih skušnjavah. Kako naj si pomagam iz te zadrege? Kaj naj storim, da združim ti dve čednosti?

Slušajmo glas našega preroka, v katerem dihamo res nebeški, angeljski duh. »Tu je vse na tem ležeče«, pravi mi naš svetnik, da ločimo take ljudi, ki opravljajo častno službo, in ki so postavljeni čez druge, od takih, ki živé le za-se, in ki imajo skrb samo za-se. Oni morajo svojo čistost izročiti v varstvo ljubezni do bližnjega. Ako je njih ljubezen prava, tedaj jim bode to v zaslugo in bode branila čistost kakor močen zid in trden nasip. Zasebni ljudje pa bolje storé, ako izročé ljubezen v varstvo čistosti in se vedejo med svetom lepo pohlevno in trezno.«

Vzrok je ta: predstojniki se morajo radi službe v marsikako nevarnost podati, v kateri jim Bog izdatno pomaga s svojo

¹⁾ I. Kor. 13, 4.

²⁾ Job. 31, 1.

milostjo, da le Boga predrzno ne skušajo. To bi pa storili vsi oni, ki bi se podajali brez pravega poklica v nevarnosti. Kajti sv. pismo pravi: *Kdor nevarnost ljubi, bo v nji poginil.*¹⁾ To pa še bolj velja o tistih, ki nevarnosti iščejo.

V. Poglavje.

Kako veliko moč ima krotkost.

Bil je neki duhovnik v škofiji našega svetnika, ki je pa zelo pregrešno in pohujšljivo živel, in morali so ga za kazen zapreti. Ko je bil zaprt nekaj dnij, začne se kesati, milo joka in obeta za trdno, da se hoče poboljšati. Silno prosi, da bi mu dovolili podati se pred svojega svetega škofa, ki mu je že pač marsikatero zmoto odpustil.

Duhovni uradniki in svetovalci niso mogli tega dovoliti, kar je on zahteval, kajti poznali so redko krotkost moža po volji božji. Dobro so vedeli, da sveti škof ne bode mogel jetnika pogledati, da bi ne bil ginen in ga ne pomiloval, dasi tudi je zavoljo pohujšljivega obnašanja zaslužil prav posebno in svarilno kazen.

Duhovnik pa vendar prosi in prosi; uslišavši njegovo prošnjo ga peljejo pred višjega pastirja. Zaslužena kazen se spremeni v res junaško delo našega svetnika, ki je bila pač največja posebnost našega škofa. Božja previdnost ima sredstva, o katerih se še ne sanja človeški modrosti.

Ko ugleda kaznjeneec svojega škofa, pade pred-nj in ga prosi milosti. Zatrjuje pred Bogom in pred njim, da se bo poboljšal in izgledno zanaprej živel, s tem pa tudi izbrisal spomin na pohujšanje, ki ga je dajal. Tudi pobožni škof poklekne pred tega kaznivrednega duhovnika, in ga ves prevzet prosi, naj ima usmiljenje ž njim. Ves razjokan mu pravi: »In jaz Vas rotim pri usmiljenju Jezusa Kristusa, na katero se vse naše upanje opira, da se usmilite mene in vseh duhovnikov moje škofsije, da se usmilite sv. cerkve in vere, ki ste jo tolikrat onečastili s svojim pohujšljivim življenjem, da tako več ne dajate našim sovražnikom priložnosti grditi našo sv. vero. Prosim vas, usmilite

¹⁾ Sir. 3, 27.

se sebe in svoje duše, ki jo pehate v večno pogubljenje. Jaz vas opominjam v imenu Jezusa Kristusa, da se s pravo pokoro zopet spravite z Bogom. Jaz vas rotim pri vsem, kar imata blaženega in svetega nebo in zemlja, pri krvi Jezusa Kristusa, ki jo teptate z nogami, pri dobroti našega Zveličarja, ki ga z nova križate, pri Duhu milosti, ki ga sramotite.*

To opominjevanje je toliko izdalo — saj je govoril Duh božji iz ust svetega prelata —, da se grešnik od te ure ni več povrnil k svojemu nerodnemu življenju, temveč je postal res pravi izgled kreposti.

VI. Poglavlje.

Znamenita potrpežljivost.

Sveti škof je bil porok za veliko svoto denarja nekemu plemiču, s katerim sta živela v prijateljstvu in bila tesneje zvezana. Ko zapade plemič določeni čas, zahteva upnik od blagega škofa, naj plača. Ta opomni z največjo krotkostjo, naj bode radi obresti brez vse skrbi, ker plemič ima stokrat več premoženja, kakor iznaša posojilo in je tedaj tudi radi glavnice popolno varen. Dolžnik da je namreč v knezovi vojski in ne more takoj nazaj priti in ukreniti potrebnega, da se denar izplača; zato naj še nekoliko počaka.

Upnik se pa nikakor neče dati potolažiti, dasi so bili ugovori škofovi pravični in tudi pametni; morda je kdo drugi to od njega zahteval, ali pa je bil slabe volje. Ne neha ga tirjati, nadleguje ga in naganja, razgraja in se pritožuje.

Sveti škof ga prosi, naj mu pusti vsaj toliko časa, da piše plemiču in vso stvar tako reši, da bode zadovoljen. Upnik pa neče nič slišati o tem, da bi odložil in se drzne prijemat ga prav z grenkimi in razžaljivimi izrazi.

Tedaj ga nagovori sveti mož z neverjetno krotkostjo nekako tako-le: »Gospod, jaz sem vaš pastir, in kot zvesti duhovni podložnik mi morate vi skrbeti za živež. Ali mi morete torej mesto tega revni kruh odtrgati od mojih ust? Znano vam je, kako pičli so moji dohodki in veste, da komaj zadostujejo za moje potrebe. Nikdar še nisem imel toliko denarja v svojih rokah, kolikor znaša svota, ki jo sedaj od mene zahtevate, in za katero

sem le iz krščanske ljubezni bil porok. Čemu me hočete preje tožiti, kakor glavnega dolžnika? Ako vam je ustrezno z mojim imetjem, katero imam od očeta, rad je vam prepustim. Ako se hočete nad mojim pohištvom znositi, prodajte je javno! Vse to prepuščam vaši volji. Le eno vas prosim, da me ljubite zaradi Boga, in da se ne pregrešite zoper njega z jezo, sovraštvom ali pohujšanjem. Sicer pa storite, kar vam drago, jaz sem z vsem zadovoljen.*

Nadležni upnik mu odvrne: »To so vse prazne besede, dvorjansko sleparstvo.« In tako se togoti še dalje. Sveti mož pa še nejevoljen ne postane, dasi ga človek brezštevilkokrat hudo žali, vse sprejme, kakor bi bilo blagoslov, kakor bi mu metal bisere in rože v obraz. Vendar mu pa težko žaljenje Boga seka globoke srčne rane. Da bi torej vso stvar z enim udarcem končal in pregrešno govorjenje ustavil, opomni nekako čudežno vesel:

»Gospod, vi ste se ujezili radi mojega neprevidnega poročva, jaz pa hočem vse storiti, da bodete zadovoljni. Bodite pa sicer prepričani, ako mi tudi eno oko izderete, bodem vas z drugim še prav tako ljubeznivo gledal, kakor najboljšega prijatelja, ki ga imam na tem svetu.«

Upnik se odpravi osramočen, mrmra pa še vedno sam s seboj in pové še marsikatero dosti umljivo, razžaljivo besedo. Sveti mož sporoči vse to plemiču; ta ukrene hitro vse potrebno, urno plača in ga reši upnika, ki ga je tako žalil. Upnik pa kmalu potem pride k svetemu škofu, sram ga je in ves zmeden ga prosi tisočkrat, naj mu odpusti. On ga sprejme z odprtimi rokami, kaže mu svoje veselje in svojo ljubezen posebno prisrčno in ga imenuje prijatelja, ki ga je zopet našel.

VII. Poglavje.

Kako previdno je znal opravičevati svojega bližnjega.

Tožil sem svetemu možu, da so nekateri mali plemiči na deželi revni kakor Job, zraven pa vendar hočejo za velike gospode veljati in govoré vedno le o svojem plemstvu in o hrabrih činih svojih dedov. Odgovori mi čudovito prijazno, kakor je le on mogel:

»Kaj pa prav za prav hočete s tem reči? Ali naj bodo ti ubogi ljudje dvakrat ubogi? Čim bolj si domišljujete, da so bogati radi časti, tem manj se spominjajo svoje revščine. Spominjate me onega mladega Atenčana, ki se je v svoji norosti imel za najbogatejšega v celi deželi. Prijatelji so ga sicer ozdravili te njegove boleznin na duhu, pa on jih je pozval pred sodnijo, češ, naj mu povrnejo prejšnje srečne sanje. Kaj hočete torej? Plemiči imajo srečno lastnost, da tudi v največji nesreči ostanejo pogumni in veseli. Oni posnemajo v svoji velikodušnosti palmo, ki se upira proti teži, katero bi nanjo obesil. Bog daj, da bi le večjih napak ne imeli! Mislite raje na nesrečne in kazni vredne dvoboje! O teh je treba tožiti.« To govoreč, žalosten vzdihne.

Neka redovna oseba se je bila zelo pregrešila, dasitudi le iz slabosti. Stvar so ostro obsojali in jo grajali z najgrenkejšimi napadi. Sveti škof pa, ki je bil tudi priča tej ostri sodbi, ne reče nič drugega, kakor: *Človeška reva, človeška reva!* Pri drugi priliki zakliče: *Same slabosti nas obdajajo!* Ob drugi priliki zopet pravi opravičevaje: *Sami iz sebe ne moremo nič, kakor grešiti.* Drug dogodek mu dá zopet priliko, da pravi: *Bili bi še veliko slabejši, ako bi nas Bog s svojo desnico ne podpiral, in bi nas ne vodil po svoji sveti volji.*¹⁾

Ko pa nazadnje le vidi, da grenkega grajanja ni konca ne kraja, in da vso stvar le povekšujejo in z vedno svetlejšimi barvami slikajo, zakliče: »Oj srečna zmota, ki stori toliko dobrega! Ta duša bi se bila z mnogo drugimi pogubila, ako bi se ne bila sedaj pregrešila. Ta padec bode njej v dobiček in vrhu tega še koristil mnogim drugim.« Te preroške besede so nekateri prav slabo sprejeli.

Ali prihodnjost je pokazala, da je imel sveti škof prav, kajti osramočena grešnica se je spreobrnila tako izvrstno, in je tako blagonosno vplivala na vso občino, da je bilo prav zelo v čast božjo.

¹⁾ Teh zelo milih besedij svetnikovih ne smemo tako umeti, kakor bi opravičevale ali popolnoma izgovarjale greh, marveč le nam priporočajo ponižnost, da ne sodimo ostro in brez ljubezni drugih. Prav tako je učil Zveličar: *Ne sodite, da ne bodete sojeni. Zakaj s kakoršno sodbo sodite, s takšno bodete sojeni.* (Mat. 7, 1. 2.) Te besede pomenijo vse kaj drugega, kakor dandanašnja lažnjiva človekoljubnost, ki imenuje grde grehe — človeške slabosti.

VIII. Poglavlje.

Ob opominjevanju.

Ta ljubljeni oče me je večkrat opominjal radi mojih nepopolnostij in mi je potem rekel: »Upam, da mi bodete hvaležni za to, ker svojega prijateljstva vam ne morem boljše skazovati, in spoznal bom, da me tudi vi srčno ljubite, ako bodete enako storili. Toda vi ste v tej reči preveč mrzli in previdni. Ljubezen ima zavezane oči in ne vpraša nič po okoliščinah; ona stopa naprej in se ne pomišljuje toliko.

Ker vas v resnici najprisrčneje ljubim, zato ne morem tudi najmanjše nepopolnosti na vas trpeti. Jaz bi rad, da bi moj sin ravno tako bil popoln, kakor si sv. Pavel želi svojega Timoteja. Kar se mi pri drugih ljudeh, ki jih manj ljubim, dozdeva kakor muha, to je pri vas kakor slon, ker vas ljubim iz cele duše, za kar mi je Bog na pričo.

Ali bi zdravnik ne bil kazni vreden, in ali bi ga ne dolžili, da je bolj trdosrčen kakor usmiljen, ako bi pustil bolnika umreti, ker nima poguma obvezati rane? Udariti z jezikom je v pravem času za dušno svetost ravno tako važno, kakor ubosti z iglico na pravem mestu za telesno zdravje. Že marsikomu so življenje rešili, ker so mu puščali kri o pravem času, in več kot ena duša je bila rešena večne smrti, ako jo je kdo opominjal o pravem času.«

IX. Poglavlje.

Kako je ljubil duhovnike.

Nekega duhovnika iz njegove škofije so za kazen zaprli, ker je zeló pohujšljivo živel. Svetovalci so silili svetega škofa, naj ga kaznuje ostro, kakor zahteva postava. On se uda, svojo krotkost pusti ukovati v verige, in dovoli svojim svetovalcem, naj storé po svoji volji. Razun družih pokoril, katere je moral v zaporu prestati, prepovedó mu še vrhu tega, da šest mesecev ne sme opravljati nobenega duhovskega opravila. Ali ta kazen ni imela zaželenega uspeha: duhovnik se ni poboljšal, postal je še veliko slabejši, tako, da so ga morali od njegove službe odstaviti in iz škofije izgnati. V zaporu je vse slušal in storil, kar so hoteli; bil je ponižen in na videz kazal veliko kesanje in žalost.

Jokal je, prosil in obetal, da se bode poboljšal. Ko mu omenjajo, da bi ga utegnili odstaviti od službe, dela se, kakor bi se hotel poboljšati. A ker je bil pravico že tolikrat goljufal, bila so mu zaprta vrata usmiljenja.

Nekaj let potem je bil neki drugi duhovnik iz enakih vzrokov obsojen v ječo. Svetovalci škofovi nameravajo na isti način ž njim ravnati in ne pripusté, da bi svetega škofa prosil usmiljenja. Nesrečnež pa vzdihuje vsako uro po njem in zraven obeta, da nima druge želje, kakor položiti svojo službo k njegovim nogam. Trdno je namreč zaupal, da mu bode škof že iz očij bral resnično kesanje. Svetnik zapové, naj ga pripeljejo. Uradniki se ustavljajo. »No«, pravi, »če on ne sme pred-me priti, pač mene ne more nič zadrževati, da jaz grem k njemu. Ako on ne sme iz zapora, pač ne bode nihče mogel imeti ničesar zoper to, da jaz grem k njemu in sem ž njim skupno zaprt. Tudi moram tolažiti ubogega brata, ki vzdihuje po meni. Sicer pa vam zatrjujem, da drugače ne zapusti ječe, kakor da vi dovolite.«

Potem se podá v ječo in njegovi uradniki ga spremljajo. Ko vidi nesrečneža pred svojimi nogami, zajoka bitko, objame ga in srčno poljubi. Potem se obrne k okoli stoječim in pravi: »Kako morete drugače misliti, kakor da je Bog temu možu že odpustil? Ali morejo biti kdaj pogubljeni, ki so v Kristusu Jezusu? Ako ga Bog opravičuje, kdo naj ga potem pogublja? Kolikor je na meni, jaz tega ne storim.« Potem reče obsojencu: »Pojdite, brat moj, pojdite v miru in ne grešite več! Prepričan sem, da svojo krivico resnično obžalujete.«

Svetovalci opomnijo, da je to le hinavec, da je óni, ki so ga od službe odstavili, veliko bolj kazal svoje kesanje.

»Kdo vé, odvrne sveti mož, ali bi se ne bil resnično spreobrnil, ako bi bili ž njim milejše ravnali! Glejte, da ne bodete primorani enkrat odgovarjati radi njegove duše. Kar se mene tiče, za tega sem jaz porok, ako vam to poroštvo zadostuje. Prepričan sem, da se v resnici kesa. Sicer pa, ako me tudi goljufa, škoduje sam sebi več, nego meni.«

Nesrečnež se bitko joka in je pripravljen podvreči se vsaki pokori; pravi: »da hoče takoj brez ugovora zapustiti svojo službo, ako le velečastiti škof zapové, kajti njegova žalost je hujša, kakor vsaka druga kazen.«

»Zelo žal bi mi bilo to«, pravi sveti mož, »kajti najboljše upam od vas. Vi ste zvonik, ki je padel in s tem veliko škodo napravil cerkvi; sedaj pa, ko so ga vzdignili, bode še lepši in bode krasil cerkev.«

Svetovalci uvidijo, da so primorani odjenjati in ječina vrata se odpró. Kaznjenec ne sme en mesec opravljati duhovskih opravil, potem pa zopet nastopi svojo službo. Njegovo življenje je bilo izgledno, in prerokovanje svetega škofa se je povsem uresničilo.

In ko so pozneje v njegovi navzočnosti govorili, da je ta duhovnik kaj napačnega storil in da se je oni poboljšal, izpregovoril je on znamenite besede: »Bolje je s krotkostjo narediti spokornike, nego z ostrostjo hinavce!«

X. Poglavje.

Kako umno je znal vsodbujati.

Leta 1608 me je imenoval veliki Henrik ¹⁾ škofa Belleyskega. Dné 30. avgusta 1609. leta mi je podelil sveti škof v stolnici v Belley škofovsko posvečevanje. Bil sem star še le 25 let in ker nisem torej imel postavne starosti, oprostili so me tega. Cerkev v Belley je bila že štiri leta brez škofa in ker je potrebovala višjega pastirja, ni se nič pomišljal sveti oče papež, ko mi je dal spregled.

Ker sem bil tako zgodaj posvečen, začelo me je pozneje nekoliko skrbeti. Vse dvome in skrbi odkrijem svetemu škofu, ki je bil moj dušni vodnik. On me tolaži in mi daje poguma z mnogimi tehtnimi razlogi. Govoril mi je, da me je škofija potrebovala, da sem dobil spričevala od mnogih izvrstnih in krepostnih môž, skliceval se je na razsodbo velikega Henrika, in nazadnje na določbo svetega očeta. Zaradi tega se ne smem več nazaj ozirati, ampak moram svoje roke po tem stegovati, kar je spredaj, kakor svetuje apostelj. Med drugim mi je rekel: »Vi ste prišli že prvo uro svojega dneva v vinograd; zato morate krepko delati, da ne ostanete za delom in plačilom onih, ki so nazadnje prišli.«

¹⁾ Francoski kralj Henrik IV. (1589—1610). Ker je za blagor Francije mnogo storil, imenuje ga pisatelj »velikega«.

Nekoč mu pravim: »Ljubi oče, dasitudi so vaše čednosti vzorne in jih sploh spoštujejo, vendar ste napačno storili, da ste mene tako zgodaj posvetili.« On mi odvrne: »Na vsak način sem se s tem pregrešil in se bojim, da mi tega greha Bog nikdar ne odpusti, kajti do sedaj še nisem čutil radi njega najmanjšega kesanja. Prosim vas v srcu najinega Gospoda, da tako živite, da mu ne bodete zaradi tega nevšeč. Glejte, večkrat so me povabili, ko so posvečevali druge skofe, ali bil sem le za pričo. Vi ste edini, katerega sem jaz posvetil. Vi ste prvi in zadnji, moje začetno in moje mojstersko delo, oboje skupaj. Bodite pogumni, Bog bode nama pomagal. On je naša pomoč in naše zveličanje, česa naj se bojimo?« *Gospod je varuh mojega življenja, pred kom se bom tresel?*¹⁾

XI. Poglavje.

Ponižnost v govorjenju.

Sveti škof je bil zeló zoper to, ako je kdo preponižno govoril, in ni to izhajalo iz odkritega in pravega srca. Primerjal je tako govorjenje z drobnim cvetom, z mlekom, s posnetkom najbolj prekanjenega napuha. »Resnično ponižni nikakor neče, da bi se zval ponižen«, rekel je, »on hoče v resnici ponižen biti. Ponižnost je tako nežne narave, da se straši svoje lastne sence. Lastnega imena ne more slišati, da bi je ne obšel strah, da pogubi samo sebe.

Kdor sam sebe graja in v nič devlje, hodi za častjo po krivih potih, in je najbolj podoben mornarju, ki istemu kraju hrbet obrača, kamor vesla z vso močjo.

Zeló bi ga bolelo, ako bi verjeli krivici, ki si jo sam navezuje; le iz napuha hoče veljati za ponižnega.«

XII. Poglavje.

Kako malo je sveti škof sam sebi zaupal.

Sveti škof je moral neki dan potovati skozi Genevo, da bi se posvetoval radi več cerkvenih zadev z baronom Luz-om, ki je bil redovniški vitez in namestnik v Burgundiji, ki ga je francoski

¹⁾ Psalm 26, 1.

kralj sam odposlal. Pri tej priliki je bil v mnogih nevarnostih. Ko so v nekem prijateljskem krogu jeli o tem govoriti, pové vsak svoje mnenje, tudi jaz nisem zamolčal svojega mnenja. Sam pa le sebe dolži nepremišljenosti in še na misel mu ni prišlo, da bi zvrčal krivico na svoje ljudi, kajti v resnici so mu zagotavljali, da se še upal ne bo nihče napasti ga, ali mu kaj žalega storiti, in tako so ga zapeljali na to nevarno pot. Jaz mu pravim pri tej priložnosti: »Ljubi oče, najhujše, kar bi se bilo vam utegnilo pripetiti, bilo bi se v najbolje za vas preobrnilo. Ako bi vas bilo ljudstvo umorilo, naredili bi bili mučenika iz spoznavalca.«

»Kako morete vendar vedeti«, odvrne mi, »da bi mi bil Bog dal to milost in mi dodelil potrebno stanovitnost, da bi dosegel tako krono?«

Jaz mu odvrnem: »Kar se meni dozdeva, to je dobro podprto, ker prepričan sem, da bi bili raje tisočkrat smrt pretrpeli, kakor pa vero zatajili.« Sveti mož mi odvrne: »Poznam svojo dolžnost, vém, da bi bil moral prav tako delati, kakor vi pravite: toda ali sem morda prerok, da bi mogel že poprej povedati, kaj bom pozneje storil? Sveti Peter, patron cerkve Genevske, je bil ravno tako srčen kakor jaz, in vendar veste, kaj je storil na besede priproste dekle. *Blagor človeku, ki je zmiraj boječ*,¹⁾ ki svoji slabosti nič ne zaupa, ne zanaša se na-se in vse svoje zaupanje v Boga stavi. Ako nam on moč daje, potem premoremo vse, brez njega pa nič.«

XIII. Poglavje.

Kako naj bodo predstojniki pokorni.

»Ljubi oče, kako je vendar mogoče«, vprašam ga enkrat, »da se tudi predstojniki vadijo v pokorščini?«

On mi odgovori: »Bolje se morejo vaditi v njej in bolj junaško, kakor podložniki.«

Zavzel sem se nad tem odgovorom in ga prosil, naj mi to natančneje razloži. Pojasnil mi je vse tako-le: »Tisti, ki so primorani pokorni biti, so navadno le pod enim predstojnikom, in kar ta zapové, to jim je čez vse. To velja v toliki meri,

¹⁾ Preg. 28, 14.

da ne smejo nobenega ubogati, ako njih prednik ne dovoli in ne dopusti.

Oni pa, ki so predstojniki, imajo veliko prostejšo roko, da se vadijo v pokorščini in se lahko kažejo pokorne tudi, ko drugim zapovedujejo. Ako namreč pomislijo, da jih je Bog čez druge postavil, morajo spoznati, da spolnjujejo le božje povelje, ko drugim zapovedujejo. Ali ni tako povelje, ki je dajó drugim, za-nje nekaka pokorščina?«

»V taki pokorščini se lahko vadijo najvišji vladarji, ki imajo edino le Boga za svojega gospoda, kateremu so tudi dolžni dajati račun o svojem delovanju.

Vrhu tega še pomislite, da nobena moč na zemlji ni tako visoka, da bi ne poznala še višjega gospodstva nad seboj, vsaj v dušnih zadevah, posebno dušnega vodnika in spovednika. Še višje stopinje pokorščine, do katere se predniki morejo povzdigniti, nas opominja sv. apostelj Peter, ko govori: *Bodite tedaj podložni vsaki človeški stvari zavoljo Boga.*¹⁾ Ravno ta občna pokorščina proti vsem stvarem stori, da postanemo vsem vse, da jih pridobimo Kristusu. S tem postavimo vse ljudi nad sebe in postanemo služabniki vseh radi našega Gospoda.«

Sveti škof je bil tem načelom zvest celo svoje življenje, to sem dobro opazil. V njegovem vedenju je bila neka blaga pokornost, katere tudi do najnižjega ni zatajil. On ni nikdar nobenega odpodil, z vsakim se je pogovarjal, vsakega je poslušal, in ni nikdar pokazal, da bi bil nejevoljen, nepotrpežljiv ali nemiren, če se mu je še tako sitno zdelo, da ga je kdo obiskal, ali mu še toliko časa vzel.

Navadno je rekel znamenite besede: »Bog tako hoče, on zahteva to od mene, kaj hočem še več? Ko to delam, nisem dolžan nič drugega delati. Središče vsega našega delovanja je najsvetejša volja božja, in izven nje je le nemir in skrb.«

XIV. Poglavje.

Kako je ljubil pravico in kako je zaničeval časne stvari.

Našega svetega škofa prosi precěj visoka oseba, da bi jej dal neko tirjalno pismo. Stvar se je pa dozdevala škofu nepr-

¹⁾ I. Petr. 2, 13.

vična, zato si je vse prizadeval, da prosilca pregovori s prijazno besedo in tehtnimi razlogi, naj prošnjo umakne.

Radi obotavljanja svetega škofa se pa oni stogoti in začne vpiti, da je to krivica. Sveti mož ostane miren in pravi: »Obžalujem, ali vest mi ne dopušča ustreči vaši prošnji.«

»Moje prijateljstvo«, dostavi še, »sega samo do oltarja. Služba božja in prostost moje vesti pri tem ne smeta škode trpeti. Zahtevajte, kar je prav in pravično, in vse se vam bo zgodilo.«

Prosilca pa to še bolj razkači in se obrne do senata (světa) v Chamberry-u. Tu dobi dovoljenje za tirjalno pismo, katero bi mu bil moral sedaj škof dati. Toda mož po božji volji ostane trden kakor skala v sredi morskih valov. Njegov odgovor je bil, da svojega zveličanja neče zapraviti, in svoje vesti ne more omadeževati; pripravljen je vsak trenotek navesti razloge, radi katerih se ustavlja. Pride tako daleč, da mu hočejo vzeti vse svetne dohodke.

Ko je vsa nevihta prešla in so se pogovarjali o tej zadevi, rekel je sveti mož po svoji krotki navadi: »Ne bili bi mi mogli večjega veselja storiti, kakor da bi bili moje časno premoženje vzeli, potem bi bil jaz popolnoma duhoven in bi bil tako njih sodnik. Saj je pisano: *Duhovni človek vse sodi, in ni sojen od nikogar*. Ob drugi priložnosti smo zopet govorili o tej stvari in tu reče, da se mu je velika krivica zgodila, ker so mu uradniki še pustili časno premoženje, saj bi ga bil zato Bog stoterno poplačal. »Ali morda mislite«, pristavi, »da bi me bili prebivalci moje škofije pustili lakote umreti? Prepričan sem, da bi mi več truda prizadjalo ogniti se njih ponudbam, nego sprejemati njih darove.«

XV. Poglavje.

Kako čudovito prijenljiv je bil.

Kdor se podvrže svojemu predstojniku, ravna bolj pravično kakor ponižno, ker to pamet veleva, da jih spoznamo za svoje gospode. Kdor je pokoren proti takim, ki so njemu enaki, tisti ravna prijateljsko, vljudno, olikano. Kdor pa se podvrže volji svojega podložnika, dokaže s tem pravo ponižnost; ta čednost namreč nam kaže, da nismo nič, in nas stori podložne celemu svetu.

V tej čednosti je dosegel sveti škof prav visoko stopinjo. V vsem je bil pokoren svojemu služabniku, kdaj naj gre spat, kdaj naj vstane, kaj naj obleče, kdaj naj se sleče, in sicer tako natanko, kakor da bi bil služabnik gospod, on sam pa sluga. Ako je bil dalje časa po koncu, ali se je učil, ali pa je pisal pisma, prosil je vedno svojega strežaja, naj gre spat; ker se je bal, da bi ne bil radi čakanja nejevoljen.

Nekega jutra polétu se vzbudi zeló zgodaj, in ker je pre-mišljeval neko važno zadevo sam s seboj, zato pokliče svojega strežaja, da ga napravi. Ta pa je tako dobro spal, da ni slišal gospodovega klicanja. Sveti prelat vstane misleč, da strežaja ni v njegovi sobi. Ko pa vanjo pogleda, vidi, da spi najslajše. V skrbeh za njegovo zdravje se napravi sam, odmoli, uči se in piše.

Ko se mladenič vzbudi in napravljen v njegovo sobo stopi, najde škofa pri pisalni mizi. Vpraša svetnika nekako jezno, kdo ga je napravil? »Sam sem se«, odgovori mu sveti prelat. »Morda nisem dovolj star, da se lahko sam napravim?« Strežaj pa se jezi in odvrne: »Ali je bilo morda to za vas pretežavno, da bi me bili poklicali?« — »Zatrjujem ti, moj sin, da nisem jaz vzrok«, odgovori mu sveti Frančišek. »Saj sem večkrat klical, ker sem pa mislil, da si šel iz shrambe za oblačila, tedaj sem vstal in šel gledat, kje si ti. Ali našel sem te v najslajšem spanju in vest mi ni pripustila, da bi te vzbudil.« — »Kakor se meni dozdeva, veseli vas iz mene norčevati se«, odvrne strežaj. — »O ne, dragi mi prijatelj«, odgovori mu sveti prelat, »ti me ne poznaš. Jaz nisem tega povedal, da bi se iz tebe norčeval. Pač sem danes dobre volje, norčujem se ne iz nikogar. Pojdi, obetam ti, da te bom zanaprej tako dolgo klical, da se vzbudiš in vstaneš, in ker ti tako hočeš, ne bodem se nikdar brez tebe napravil.«

XVI. Poglavlje.

O njegovi posebni prijaznosti.

Sveti škof je imel slugo, po obrazu prav lepega. Tudi je bil zelo kreposten, poleg prijetne zunanosti so cenili na njem prijazno obnašanje. Mnogi meščani bi ga bili radi imeli za svojega zeta.

Mladi mož je znal vso stvar tako zasukati, da je tudi škof o tem izvedel. On ga vsled tega pokliče k sebi in mu pravi: »Moj sin, ljubim tvojo dušo, kakor svojo, in ti želim vse dobro, kar le mogoče. Vse storim rad za-te, kar mi le okoliščine dopuščajo. Upam, da si prepričan o tem. Ti si še zelo mlad, in najbolj gotovo draži tvoja mladost ljudi, ki se želé s teboj tesneje zvezati. Premisli, kaj delaš. Po mojem mnenju mora biti človek že bolj v letih in mora znati zrelejšje soditi, da začne svoje gospodarstvo. Ne prenašli se! Ako si šel na ladjo, tedaj je kesanje prepozno.

Zakon je red, v katerem se mora obljuba storiti že pred poskušnjo (novicijatom). Ako bi imeli ženini in neveste le eno leto za poskušnjo, kakor v samostanih, potem bi jih le malo storilo zakonsko obljubo. Sicer pa, kaj sem ti storil, da me hočeš zapustiti? Star sem, in ne bodem več dolgo časa živel: po smrti lahko storiš, kakor hočeš. Priporočil te bom svojemu bratu, ki ti bode ravno tako dobro službo preskrbel, kakor ti jo hočejo oni, ki se zate poganjajo.«

Ko izgovori sveti škof te besede, pade mladi mož pred njim na kolena, in ga prosi, naj mu to odpusti, da je mislil iz njegove službe izstopiti. Vnovič zatrjuje svojemu blagemu gospodu vso zvestobo in mu obeta, da ga neče nikdar zapustiti.

»Ne, moj sin, tako nisem mislil. Ti moraš ohraniti svojo prostost, za katero bi jaz dal svojo lastno, enako svetemu Pavlinu. Jaz sem ti hotel le svetovati kakor prijatelju; kajti ako bi bil moj lastni brat toliko star, povedal bi mu bil ravno tako.«

Tako je ravnal s svojo družino. Bil je popolno oni blagi družinski oče, ki le z nežno ljubeznijo vse vlada. Svoje služabnike je imel kakor svoje lastne brate in otroke.

XVII. Poglavje.

O pripravi za sv. mašo in o zahvali po njej.

Sveti mož je slišal, da se jaz neizmerno dolgo časa pripravljam za sv. mašo in da je več ljudij radi tega nejevoljnih. Zato me hoče o tem poučiti.

Prišel je ravno v Belley, ker sva imela navado vsako leto obiskati se drug drugega. Tu se primeri, da je moral nekega jutra med svojim bivanjem več službenih pisem pisati, kar ga

je zelo dolgo časa zadržalo v njegovi sobi. Skoro je ura udarila enajst in on še ni maševal, česar ni razun v boleznih nikdar opustil.

Slednjič se podá v roketu in plašču v kapelo, pozdravi navzoče, moli nekoliko trenutkov pred oltarjem, obleče se in opravi sv. mašo. Ko konča presveto daritev, zopet poklekne, moli in za malo časa pride k nam nazaj. Njegov obraz je bil tako prijazen, da se mi je zdel kakor angelj. Ker je do obeda le malo manjkalo, pogovarjal se je z nami prav veselo.

Ker sem bil navajen vsa njegova dejanja natanko opazovati, zdelo se mi je čudno, da se tako malo časa pripravlja za sv. mašo, še bolj pa sem se čudil, da se je tako malo zahvaljeval po njej. Ker sem bil njegov duhovni sin in sem imel polno zaupanje do njega, porabim priliko, ko sva bila sama in ga prosim, naj mi to razloži. »Preljubi oče«, rečem mu, »vi ste velik mož, pa greste precèj hitro. Opazoval sem vas danes zjutraj, ko ste se pripravljali za sv. mašo, in pri molitvi po sv. maši, in po pravici vam moram povedati, da se je meni oboje zdelo zelo kratko.«

»Moj Bog!« odgovori mi, »vi ne veste, kako sem vesel, da mi svoje mnenje tako odkritosrčno poveste.« Objame me najpristrčneje in nadaljuje: »Že tri ali štiri dni nameravam vam nekaj podobnega povedati, samo vedel nisem, kako bi vas dobil, sedaj pa ste mi sami dali priložnost. Povejte mi vendar, kako morete opravičevati svojo dolgočasnost, ki vsakega pripravlja v nejevoljo? Splošno in glasno se ljudje čez to pritožujejo. Skoro gotovo pa še o tem niste ničesar slišali, ker le malo ljudij ima pogum, da škofom povedó resnico. Pač zaradi tega niste slišali, ker vas tu nobeden tako ne ljubi, kakor jaz; ker drugače bi se ljudje radi tega ne bili name obrnili. Bodite prepričani, da imam pristno pooblaščenje, dasitudi vam ni treba kazati podpisov. Nekoliko od tega, kar imate vi preveč, služilo bi nama obema prav dobro. Vi bi hodili potem nekoliko hitreje, jaz pa nekoliko počasneje. Ali pa ni to čudna prikazen, da škof Belleyski kara Genevskega škofa, ker hodi prehitro, škof Genevski pa Belleyskega, ker hodi prepočasi? Ali ni to narobe svet?«

»Verjemite mi«, nadaljuje on, »kdor hoče biti pri vaši maši, temu gotovo nikake usluge ne skazete, da se toliko časa

pripravljate, da toliko molitev in drugih pobožnih vaj opravite na klečalniku v zakristiji; še manj pa ustrezete tistim, ki hočejo konec vaše maše pričakati, da bi o raznih zadevah z vami govorili.«

»Ali, ljubi oče«, odgovorim mu jaz, »kako pa naj se človek pripravlja za sv. mašo?«

On mi odgovori: »Zakaj se pa ne pripravite že zjutraj pri jutranji molitvi, ki jo nikdar ne opustite, česar sem prepričan.«

»Po letu vstajam ob štirih«, odvrnem mu, »in grem proti deveti ali deseti uri v cerkev.«

Sveti škof odgovori: »Ali morda mislite, da te štiri ali pet ur oni šteje posebej, kateremu je *tisoč let kakor včerajšnji dan, ki je minul?*«¹⁾

»Kako pa z zahvalo po sveti maši?« vprašam ga dalje.

»Pazite, da jo opravite ob svoji večerni molitvi«, pravi sveti škof. »Saj to spada v izpraševanje vesti, da premišljujemo o tako važnem dejanju. In zahvala sama je ena točka v izpraševanju vesti. Oboje pa se opravi zjutraj in zvečer veliko mirneje in prikladneje. In tako ne bodete nikomur v nadlego, opravili bodete svojo dolžnost bolj in trezneje, svojega uradnega delovanja ne bodete kar nič motili, in svojemu bližnjemu ne bodete zoprni.«

»Ali se pa ne bode nihče pohujšal, ako se to vse tako hitro opravi?« vprašam ga dalje, »ker se vendar ne sme prehitro moliti: Bog neče, da ga človek moli, ko teče.«

»Naj tečemo še tako, Bog gre vendar hitreje kakor mi«, odvrne sveti mož. »On je duh, ki se dvigne s solnčnim vzhodom in se v istem trenutku prikaže na solnčnem zahodu. Njemu je vse sedanje, ker za njega ni ne preteklosti ne prihodnosti. Kod naj se skrijemo pred njegovim duhom?«

Jaz sem slušal njegov svēt in od takrat sem se prav dobro počutil.²⁾

¹⁾ Ps. 84, 4.

²⁾ Confratribus sacerdotibus satis notum est, quid de hac re magistri morales et spirituales praecipiant. Nemini haec S. Francisci sententia ratio sit brevioris reddendae praeparationis et gratiarum actionis, nisi vere urgeat causa legitima. S. Alphonsus dicit sacerdotem non excusari ab aliqua culpa, qui sine ulla praeparatione saltem domi facta accedat ad sacrificandum.

XVIII. Poglavje.

Duhovnik se ne sme ustrašiti težav in skrbi, ki so združene s sveto službo.

*Ne poslušajte skušnjave, govoril mi je sveti mož, da bi pustili svojo službo, odpovedali se škofiji, in bi ločeni od sveta mirno v samoti živeli tiho sami za-se.

Vaša nevesta je sveta (v mislih je imel cerkev, s katero me je poročil pri škofovskem posvečevanju, ko mi je podal prstan), ki vas more bolj posvetiti, kakor zvesta žena, o kateri govori apostelj.

Res je, da veliko skrbi napravlja množica dušnih otrôk, ki jih vam poklada v naročje: to je nekako mučeništvo. Ali pomislite, da bode v tej najgorenjši gorenjosti našli mir svoji duši, našli mir božji, ki presega vse naše misli. Ako zapustite zaradi ljubezni do miru to nevesto, prav lahko vam Bog skali vaš mir, da vam pošlje mnogo preganjanja in britkosti. Lahko se vam godi, kakor onemu samostanskemu bratu Léonice-u, ki je kot oskrbnik v svojem samostanu imel vedno dela čez glavo, ali Bog ga je večkrat obiskoval z notranjimi tolažbami. Ko je pa prosil in so mu višji dovolili, da se je zaprl v svojo tiho celico, da bi tamkaj bolj zbrano premišljeval, tedaj mu je Bog odtegnil notranjo tolažbo.

Pomislite (kako globoko so se vtisnile te besede mojemu spominu!), da Bog sovraži mir tistih, katere je izvolil, da se bojujejo. On je Bog vojskinih trum in vojskâ ravno tako, kakor je Bog miru.*

Dasitudi me je posvetil za škofa, ko sem bil še le pet in dvajset let star, sevêda z dovoljenjem svetega sedeža, vendar je zahteval, da naj vse dolžnosti višjega pastirja natanko izpolnujem. Jaz naj vsak dan mašujem, brez razločka delim svete zakramente, bolnike obiskujem, pridigujem in krščanski nauk

(Th. in VI. 410. 2). Idem s. doctor postulat, ut vel tepidiores saltem quadrantem horae praeparationi impendant. (De cerem. missae.) Quodsi Dei honor et salus proximi commendant, imitetur sacerdos S. Franciscum, eiusque monitiones sequatur. Insuper considerandum est, de ea praecipue hic agi praeparatione, quae fit ab episcopo coram altari.

učim: kratko, jaz naj sploh brez kakega razločka izpolnujem svojo dolžnost.

Ves truden in upehan pod težo težkega dela tožim mu neki dan o težavah svojega stanú. On mi pa odgovori: »Ne pozabite, da je v evangelju zapisano: *Žena, kadar je na porodu, ima žalost, ker je prišla njena ura; kadar je pa porodila dete, ne misli več v britkost od veselja, da je človek rojen na svet.*¹⁾

Kako častno je to za vas, da vas je Bog izvolil, da toliko duš rešite smrti greha in pripeljete nazaj v življenje milosti! Tako delo nas spominja trgincev v vinogradu in žanjic, ki niso nikdar bolj zadovoljni in veseli, nego takrat, ko se upogibajo pod težo svojega bremena. Ali je že kdo kdaj slišal, da se pritožujejo radi rodovitne žetve ali trgatve?

Pač vidim, kaj prav za prav hočete: jaz naj vas malo pomilujem in malo pobožam radi sladke butare. Naj bode torej! Kakor se tedaj oni imenujejo mučeniki, ki zatajé sami sebe in Boga pred ljudmi spoznavajo, tako se prav lahko in po pravici tudi oni imenujejo mučeniki, ki nam dajejo izgled, kako naj križe nosimo, nas vsposodbadajo, da stanovitno trpimo do smrti ter ljudi spoznavamo pred Bogom: oni so spoznavalci in zraven tudi mučeniki.« Tako me je vzbujal, naj ostanem v tem križu stanoviten do konca.

»Ako je vaše mnenje pravo, o čemer ne dvomim«, odgovorim mu jaz, »tedaj se gotovo morajo isti imenovati več nego mučeniki, ki morajo take spoznavati in spovedovati, ki nimajo nikdar mirne vesti in jih vedno kaj peče.«

»O resnično, tu imate popolno prav«, odvrne mi on, »tak je podoben človeku, ki si namaže obraz z medom in pusti, da ga celi roj čebel pika.«

XIX. Poglavje.

Belleyski škof hoče svetnika posnemati, da bi pridigal kakor on.

Tako zeló sem cenil svetega škofa, da me je zeló veselilo vse njegovo početje. Tedaj mi tudi pride na misel, da bi ga posnemal v pridiganju. Nihče pa naj ne misli, da bi si bil jaz

¹⁾ Jan. 16, 21.

drznil posnemati visoke njegove misli, globoke nauke, močne dokaze, pravo sodbo, njegove pohlevne besede, umetno in primerno razvrstitev, lepo ujemanje njegovih govorov in prečudno mikavnost, ki bi bila mogla tudi skale ganiti. Predobro sem vedel, da vse to presega moje moči.

Storil sem, kakor tiste muhe, ki se vsedejo na okvir, ako se na gladkem zrcalu ne morejo prijati. Kazal sem torej v svojem vedenju njegove zunanosti, ali bolje, kazil: hotel stati, kakor on stoji, gibati se, kakor on, izgovarjati, kakor on. Mislil sem si, da si bom lahko prisvojil le njemu lastni mir in enakomerje, koje so na njem vsi občudovali. Toda še to sem skazil, kar sem hotel dobro storiti. Kajti jaz sem se vse drugače gibal, vse drugače izgovarjal, in tako se je vse premenilo in izgubilo, kar je bilo meni lastnega. Sam sebi nisem bil več podoben, in ko sem svetega škofa zelo slabo posnemal, pokvaril sem še svoje izvirne lastnosti.

Naš sveti škof izvé tudi to prečudno moje vedenje. Pri neki priložnosti navede pogovor na pridiganje in po nekolikih ovinkih mi pravi: »Kaj pa je neki novega? Nekdo mi je pravil, da ste vi pri svojih govorih začeli posnemati škofa iz Geneve.«

Ta napad hitro odbijem vprašaje ga: »In če bi ga bil tudi? Ali sem tako slab vzor izvolil? Ali mislite, da ne pridiga bolje, kakor jaz?«

»Oho! tu se gre za napadeno čast«, odvrne mi. »V resnici res tako slabo ne pridiga. Ali najhuje je to, da ste vi velike napake delali, ko ste ga hoteli posnemati; kakor sem slišal, ste skazili škofa Belleyskega in niste nič pokazali, kar bi moglo spominjati na škofa Genevskega. Treba bi skoro bilo posnemati tistega slabega slikarja, ki je na platno pod zmazane podobe zapisal imena istih, katere je hotel naslikati.«

»Le pustite ga, da nadaljuje«, odgovorim jaz, »in videli bode, da bode učenec počasi postal mojster in bode vsakdo imel njegovo posnemanje za izvirno delo.« — »Pustimo šalo!« odgovori sveti mož: »Vi kvarite in podirate dobro poslopje, da bi na njegovem mestu sezidali drugo, zoper vsa pravila narave in umetnosti. Ako se kdo navadi v vašej starosti kaj slabega, odstrani prav težko to razvado. Da rabim izgled: ako se blago za obleko zravna napačno, dá se potem prav težko zlikati.«

»O Bog! ko bi zamenjali lahko svoje naravne zmožnosti! Kaj bi vsega ne dal, da bi smel vaše darove imenovati svoje! Jaz storim, kar morem, da bi se bolj ogrel, skušam, da bi več gibčnosti spravil v svoj govor; ali čem bolj si v tej zadevi prizadevam, tem manj dosežem. Večkrat mi nedostaje besedij, večkrat ne morem najti potrebnega izraza, še bolj pa se moram bojevati z izgovarjanjem. Bolj sem neukreten nego štor, in ne morem ne sebe ganiti in ne drugih. Neizrečeno veliko si prizadevam in vendar ne pridem nikamor naprej. Vi jadrate s polnimi jadrji naprej, jaz pa moram trudapolno veslati. Vi letite, jaz lezem ali se plazim počasi naprej enako želvi. Vi imate več ognja v koncu prsta, kakor jaz v celem telesu. Bog vam je dodelil posebno urnost; vaša živahnost bi se smela primerjati ptičem. Sedaj pa pravijo ljudje, da skrbno premislite, kar govorite, svoje stavke in besede štejete in tako dolgočasni postanete, da sebe dolgočasite in se zdeha vašim poslušalcem.«

Lahko zagotavljam, da je to zdravilo tako koristilo, da sem popolno ozdravel te zmote in se nazaj vrnil k prejšnji navadi.

XX. Poglavje.

O ljubezni do čistosti, in o čistosti ljubezni.

Ob neki priložnosti smo govorili vpričo svetega škofa o hčeri iz dobre hiše, ki se je bila zelo pregrešila in s tem naredila veliko pohujšanja. On pa pravi: »Vendar je čudno, da so vsi tako vneti za ljubezen do čistosti, pa tako malo za čistost ljubezni!«

Pridene pa to-le razlago: »Vsi so vneti in skrbé, da ohranijo sveto čistost, in še tisti, ki je sicer ne ljubijo, hvalijo jo večkrat radi. Da, celó taki, ki sami niso čisti, hočejo, da vsaj njihovi domači skrbé za čistost. In to je vsekako hvale vredno, ker nikdo si ne more dovolj prizadevati, da ohrani ta bogati zaklad. Zunanja poštenost se tu druží s častjo rodbin.

A Bog daj, da bi ravno tako vneto skrbeli za čistost ljubezni! Čistost ljubezni imenujem čistoto in neomadežanost te čednosti, ki je mati, kraljica, da, duša vseh drugih čednostij, brez katere ni nobene prave čednosti, vsaj žive in pred Bogom zaslужljive ne. Žalibog nahajamo v življenju marsikatero nečisto

in umetno ljubezen, ki pa tudi radi tega ni niti čista niti popolna. Škoduje pa ljubezni do Boga in do bližnjega. Izposodi si podobno ljubezni, katero s tem izdâ, in tako zasluži ostro kazen. Taka ljubezen izdaja izdajalca samega s svojimi rokami. Večkrat sem že rekel, da je gorečnost nevarna čednost, ker le malo jih je, ki bi jo znali rabiti, kakor je treba. Mnogo jih je podobnih slabim krovcem, ki več opeke razbijejo, nego je položé. Kateremu je kaj ležeče na čistosti in devištvu ljubezni, ta naj gleda in ljubi Boga v vseh rečeh in vse reči v Bogu. Zato je tako malo ljudij gorečih v gorečnosti božji, ki je ogrevala velikega aposteljna narodov.*

Po tem modrem ovinku je znal pogovor zasukati na drugo stran, ker žalila je obrekovalna govorica njegovo uho, s katero se dela Bogu nečast.

XXI. Poglavje.

Kako zelo je čistal krotkost.

Nekoč pripeljejo pred njega mladeniča, da bi ga ostro zavrnil in posvaril zaradi slabega življenja. On pa govori z njim po svoji navadi prav krotko. Ko pa škof opazi, kako je mladenič zakrknjen in nepoboljšljiv, začne britko jokati in pravi: »To trdo in neupogljivo srce bode storilo žalosten konec.*

Ko povedó svetemu škofu, da je lastna mati klela nesrečnega mladeniča, zakliče ves zavzet: »O to je najhujše! Ako bi ta žena vedela, da se je njena kletev izpolnila, pač bi zastonj objokovala svoje preklinjevanje. O nesrečna mati še bolj nesrečnega sina!*

Kar je prerokoval sveti mož, izpolnilo se je le prenatančno, ker mladenič je kmalu potem padel v nekem dvoboju, in njegovo telo so raztrgali psi in volkovi. Njegova mati je za njim zalovala, da je umrla.

Blagi prelat je moral še slišati od nekaterih očitaje, da je prekrotko postopal, ko je svaril mladeniča. On pa pravi: »Kaj pa naj bi bil storil? Saj sem storil vse, kar sem mogel. Prijel sem svoje srce z obema rokama, a nisem imel moči, da bi mu je bil vrgel v obraz.

Govorim odkritosrčno: Bal sem se, da bi še te kapljice krotkosti v eni četrti ure ne izlil, ki sem jo dva in dvajset let nabiral v posodo svojega srca. Bučele potrebujejo več mesecev, da nanosijo malo medú, ki ga človek na enkrat dene v usta. Kaj pa koristi nazadnje, če kdo govori gluhim ušesom? Ta mladenič je vsakemu podučljivemu opominjevanju zamašil svoje uho, kajti luč njegovih očij, to se pravi, njegovega razuma je otemnela. Jaz mu nisem mogel več pomagati, in prav napačno bi bil ravnal, tako, kakor oni, ki utonejo s tistimi, katere so mislili rešiti. Ljubezen mora biti pametna in premišljena.«

XXII. Poglavje.

Nekdo ga vpraša, ali so se aposteljni tudi v kočiji vozili.

Leta 1619 pride sveti škof v spremstvu kardinala Savojskega v Pariz. Kardinal je namreč hotel biti navzoč pri poroki svojega brata vojvode Piemonškega, ki je vzel v zakon Kristino Francosko, sestro kraljevo.

Neki človek, pripadajoč h kalvinski stranki, je želel govoriti s svetim škofom. Sluga pelje tujca k njemu, tujec pa ne skaže škofu nikake prijaznosti ali časti, temveč ga kar vpraša: »Ali ste vi tisti, ki se imenuje Genevski škof?«

Naš prelat mu odgovori: »Da, gospod, tako me imenujejo.«

»Ker vas imajo vsi za res apostoljskega moža«, nadaljuje tujec, »izvedel bi od vas rad, ali so se tudi aposteljni vozili v kočijah?«

To nepričakovano vprašanje se je zelo čudno dozdevalo svetemu možu, ali on se hitro zavé in se takoj spomni, kar je v »dejanju apostolskem« pisano o sv. Filipu, ki se je peljal v vozu dvornika etijopske kraljice Kandace. To poročilo svetega pisma ¹⁾ porabi škof in mu odgovori, »da so tudi aposteljni potovali z vozom, ako se jim je ponudila priložnost.«

Kalvinec maje z glavo in pravi: »Jaz želim, da mi to pokažete v svetem pismu.«

Sveti mož mu pokaže omenjeno mesto.

»Ali ta kočija ni bila Filipova«, odvrne tujec, »bila je lastnina dvornikova, ki je primoral Filipa, da je prisedel.«

¹⁾ Dej. ap. 8, 27.

»Saj nisem rekel, da je bila kočija njegova lastnina, jaz sem le opomnil, da so se tudi aposteljni vozili, ako se jim je ponudila priložnost.«

To še ni bilo zadosti tujcu, in zaničljivo se smehljaje vpraša dalje:

»Ali so se pa vozili aposteljni v pozlačenih in tako bogato okrašenih vozovih, da bi se jih nobeden kralj ne smel sramovati? Ali so imeli najdražje konje in krasno opravljene kočijaže? To se gotovo ne bere o njih in ravno to je, nad čimer se pri vas spodtikam, ko vendar hočete svetnika predstavljati in vas vse za svetnika ima. To so lepi svetniki, ki hočejo v nebesa iti po svoji zložnosti in kakor je njihova volja!«

»Oh, gospod«, odgovori škof, »vlada v Genevi pridržuje dohodke moje škofije in me je tako pristrigla, da si s to malenkostjo, kar mi je ostalo, komaj najpotrebnejše reči omislim. Nikdar še nisem imel svoje kočije, tudi ne vém, od kod bi denar za-njo vzela.«

»Torej ni vaš oni dragoceni voz, v katerem vas vidim, da se vsak dan peljete?«

»Ne«, odvrne svetnik, »in prav imate, ako pravite, da je ta voz dragocen in krasen, kajti lastnina je njegovega veličanstva, in spada med kočije, ki jih je kralj odločil vojvodi Savojskemu, v katerega spremstvu sem tudi jaz. Saj kočijaž nosi kraljevo opravo, in tako se lahko prepričate, da je resnica, kar govorim.«

»Tedaj sem zadovoljen in vas zato še enkrat tako ljubim. Kakor vidim ste ubogi.«

»Pač ne tožim radi svoje revščine; dovolj imam, da pošteno živim, če mi tudi nič ne ostaja. Ako bi pa moral res čutiti neprijetnosti, katere ponuja revščina, pač ne bi storil prav, ako bi hotel radi tega tožiti. Saj si je Jezus v svojem zemeljskem življenju revščino izvolil za svojo prijateljico in kot ubožec živel in umrl. Kar se pa tega mojega popotovanja tiče, vedite, da je družina, v kateri sem jaz rojen, pod oblastjo Savojske hiše, zato sem si štel v čast, da spremljam na tem potovanju vzvišenega gospoda kardinala Savojskega, in da smem prisostovati pri poroki njegovega gospoda brata vojvode Piemonskega s svetlo sestro njegovega kraljevega veličanstva.«

To pojasnilo je tako zadovoljilo kalvinca, da je zagotavljal svetniku, da ga hoče vedno spoštovati, in se je popolno zadovoljen poslovil od njega.

XXIII. Poglavlje.

Sveti škof se podá v boj s kalvinskim pridigarjem.

Ko je naš svetnik nekđaj v postu in v adventu pridigoval v Grenoblu, gnetlo se je vse poslušati ga, in ne le katoličani, temveč tudi kalvinci so tako pritiskali, da so njihovi pridigarji govorili praznim stenam.

Neki kalvinski pridigar pa, ki je bil sploh znan kot nemirnež, začne strašno surovo in razžaljivo zasramovati sv. škofa, ko vidi, da ga vsi njegovi poslušalci zapuščajo. Njegovo sovrašтво ne pozna nobene meje in tako vzkipi, da pozove častitega prelata na učen boj, češ, da se hoče ž njim skušati v učenosti. Sveti škof sprejme njegov poziv.

Neki obče spoštovan gospod skuša vso stvar zabraniti in neče, da bi se sveti mož izpostavljal surovim napadom njegovega strupenega jezika.

Blagi prelat vendar drugače misli in pravi: »Ravno to je, česar jaz želim.«

Ko mu prijatelj slika, da bode kalvinski pridigar nečastno ž njim počel in ga zaničeval, kakor bi ne bil nič, odgovori svetnik:

»Tem bolje, to mi je ravno prav! Ako me bode osramotil, bode to le v večjo čast božjo.«

»Ali vi zabite popolnoma, da ste škof, zabite, kaj ste dolžni svoji škofovski časti? Ali hočete, da jo zasramujejo?« — odvrne mu skrbni prijatelj.

Sveti škof pa odgovori: »Naš Zveličar je pač še drugačno zasramovanje trpel! Ali ga ni prestal do sitega?«

»O, vi merite predaleč«, odgovori prijatelj.

»Kako naj vam na to odgovorim?« nadaljuje svetnik. »Upam, da mi bode dal Bog milost, prenesti več razžaljenja, kakor ga bode moj nasprotnik mogel name sipati. Čim večje je naše poniževanje, tem sijajnejša je čast božja radi tega. Bodete videli, koliko se jih bode radi tega spreobrnilo! Na tisoče jih

bode padlo na levi in deset tisoč na desni. Bog navadno tako vodi in uravnava naše stvari, da je naše poniževanje njemu v čast. Ali niso aposteljni veselega srca zapuščali zборе, v katerih so jih radi Jezusovega imena zasramovali in zaničevali? Le pogum, Bog nas ne bode zapustil. Kdor vanj zaupa, tistemu ne manjka ničesar, on ne bode osramočen.«

Toda hudobni duh je imel strah, da se bode zanj slabo izteklo, in zato ne neha kalvinski stranki šepetati na uho, da naj bode vsaj previdna. Ker si niso upali s svojimi močmi kaj doseči, pustili so boj. Skrili so se za kraljevega namestnika, ki je bil takrat še na njihovi strani, in ko je ta posegel vmes, bilo je konec boja, še predno se je začel.

XXIV. Poglavlje.

Kako je sveti škof častil svojega prejšnjega učitelja.

Svetnik je imel v svoji mladosti jako krepostnega duhovnika za učitelja, katerega ni pustil od sebe do njegove smrti. Ta je vodil njegovo izobraževanje na Savojskem, spremljal ga v Pariz in Padovo in imel je pri njem veliko veljavo.

Svetnik ga je vedno zelo častil in ga je imenoval svojega očeta in mojstra. Ko je postal škof, izvolil ga je pri svoji stolnici za kanonika, najlepše je skrbel zanj, stanovala sta vkupaj in obedovala vkupaj.

Dobri duhoven je bil pa tudi tako vnet za čast svojega škofa, da ni mogel trpeti, ako je v njegovi navzočnosti le kdo kaj slabega o njem povedal. Že najmanjša beseda ga je razdražila.

Blagi škof ga včasih opomni, da ima preveč skrbi in občutljivosti za čast svojega učenca in pristavi zraven :

»Ali sem že popolnoma? Ali sem svetnik?«

»Želim, da bi bili«, odgovori mu dobri duhovnik.

Hvaležni učenec odvrne : »In ako bi tudi bil, ali bi se smel pritoževati radi graje? Ali niso tudi svetnike zelo grajali in jih zasramovali? Ali niso morali čutiti biča preganjanja in nasprotovanja? Kaj vsega niso govorili o našem gospodu Zveličarju! In ali ni sv. Pavel grajal sv. Petra? Da, ali niso samega svetega Pavla kljubu njegovi globoki modrosti imenovali norca?«

Dobri starček se ni mogel popolno s temi razlogi sprijazniti in ni dopustil ničesar, marveč vse grajal, kar bi po njegovem mnenju le količkaj bilo napačno. Pri tem si je marsikaj dovolil, česar bi kdo drugi ne bil prenesel; to njegovo prostodušnost je mogla opravičevati le goreča vnetost učiteljeva in res občudovanja vredna krotkost učenceva.

Ko je svetnik postal škof — takrat je imel kakih 36 let — pustil je vsakega človeka brez razločka k sebi, da bi postal sol in luč celi občini. Staremu, dobremu učitelju ni bilo to povšeči. Mislil je, da se to ne spodobi za škofovsko čast. Tega pa še posebno ne more trpeti, da ga tudi ženske obiskujejo, in se on ž njimi dolgo pogovarja. Pobožni škof je imel samega sebe za dolžnika vseh ljudij in zato ni odpodil nikogar.

Nekega dne postane dobri starček že nekoliko silen in nadleguje svojega blagega učenca, naj vendar temu stori konec, da ne bodo tako tiščali k njemu; naj varčuje s časom in naj ga porabi za bolj važna opravila, posebno radi tega, ker to lahko napravi govorjenje, ki bi škodovalo njegovemu poklicu.

Svetnik mu odgovori na to: »Pomislite vendar, gospod Daage, da dolžnost duhovnova ni samo nositi močne, temveč tudi, da se usmili slabih. Kdor sprejme to dolžnost, ne sme ničesar na pol storiti. Bog sovraži mlačne. On hoče, da se popolno udamo njegovi službi. Jaz ljubim sicer kačjo premetenost, ali brez primere mi je ljubša golobja priprostost. Bog, ki je ljubezen sama in ki mi je to službo ljubezni naložil, on vé, da se v vseh teh stvareh le na njegovo ljubezen oziram. Dokler se ga jaz trdno držim, ne bo me zapustil. Tisti, ki ga iščejo, ki ga iščejo z vso dušo, ne smejo nikdar obupati. Le pogum, on nam bode že pomagal, in ne bode pustil, da bi padli in se ranili. Njegova roka nas bode podpirala; on je mogočen pomočnik, in kdor se nanj zanese, ne more nikdar pogubljen biti. On nas lahko nazaj izvleče iz zemeljskih prepadov. Koliko lažje mu je še zabraniti, da ne pademo. On mori in oživlja; on pelje k peklu in nas dvigne zopet kvišku. Ako imamo njega na strani, ne smemo se bati, in tudi ako se tisoči zoper nas bojujejo; kajti ž njim smo dovolj močni, da premagamo vse zapreke.«

XXV. Poglavje.

O popolnosti.

Naš svetnik je rekel včasih: »Povsod slišim govoriti o popolnosti, ali le malo jih je, ki bi se resno zanjo prizadevali. Vsakdo si domišljuje neko popolnost na svoj način. Eni mislijo, da je to popolnost, ako kdo nosi spokorno obleko; drugi mislijo, da je popolnost v hudem postu; tretji, ako kdo miloščino daje; še drugi, če kdo velikokrat prejema sv. zakramente. Eni mislijo, da so že dosegli vrhunec, ako se poprimejo notranje molitve, drugi pa mislijo, da obstoji popolnost v zamaknenju in čeznartornem premišljevanju. Drugi jo stavijo v one izvenredne milosti, ki nam jih Bog zastonj daje. Ali vsi se motijo in varajo: sredstva, pomočke in sadove popolnosti imajo za vzroke njene.

Jaz pa, kar se mene tiče, ne poznam druge popolnosti, kakor, da človek ljubi Boga iz vse svoje duše in svojega bližnjega kakor sam sebe. Brez te je vsaka druga popolnost napačna. Ljubezen je edina vez popolnosti med kristijani, edina čednost, ki nas na pravi način druží z Bogom in bližnjim, in to je namen našega življenja in vrhunec našega namena. Kdor pa hoče kovati kako drugo popolnost, oni nas vara.

Vse druge čednosti, naj bodo na videz še tako velikanske in sijajne, niso nič brez ljubezni. Tudi vero še le ljubezen oplemeni in povzdigne, in ako bi gore prestavljala in bi v najsvetejše skrivnosti prodreti mogla, nič ne bi pomagala brez ljubezni. Ako bi imeli dar prerokovanja, jezik človeški in angeljev, ako bi vse razdelili med uboge, prestali celó mučeništvo, ako bi bili na gromadi: nič nam ne bi koristilo brez ljubezni.

Kdor ni v ljubezni, je v smrti. Vsa dela, ki niso spočeta v ljubezni in v njej rojena, so mrtva dela in brez vrednosti za večnost, ako se sama na sebi še tako dobra dozdevajo človeku.

Dobro vém, da so huda pokora, molitev in druge čednosti izborno sredstvo, da napredujemo v popolnosti: roditi jih mora ljubezen in v ljubezni morajo biti storjena. Človek ne sme iskati popolnosti v sredstvih, temuč v namenu, h kateremu nas ta sredstva vodijo; kajti drugače bi človek ostal na poti in bi obstal med tekou, in ne bi dosegel pravega smotra.«

XXVI. Poglavlje.

Nadaljevanje o popolnosti.

Vprašal sem svetnika, kaj naj človek stori, da pride do te popolnosti. On mi odgovori: »Boga moramo čez vse ljubiti, in svojega bližnjega, kakor sami sebe.«

»Nisem hotel vedeti«, odvrnem jaz, »kaj je popolnost, vprašal sem le, katera pot pelje do nje.«

On mi odgovori: »Ljubezen je občudovanja vredna čednost. V njej sta združena sredstvo in namen. Ona je pot in konec, ona je cesta, ki nas vodi do popolnosti, z drugimi besedami, uči nas napredovati v popolnosti. *In še boljše pot vam bom pokazal*, pravi sveti Pavel¹⁾ in nam potem nadrobno popisuje ljubezen.

Brez nje je vsaka čednost mrtva, zato je ljubezen tudi življenje. Brez nje bi ne mogli priti k Bogu, ki vedno ostane naš edini in zadnji smoter; in zato je ljubezen pot. Brez nje ni nobene prave kreposti, in zato je ljubezen resnica. Ljubezen je življenje naše duše; ker le ona nas dvigne iz grešne smrti k življenju, polnemu milosti. Ona je, ki oživlja vero, upanje in vse druge čednosti in jih krepi ter užiga. Kakor je duša telesno življenje, tako je ljubezen dušno življenje in nje popolnost.«

»Kar mi pravite, to mi ni neznano«, odgovorim mu jaz, »ali jaz želim izvedeti, kako naj človek začne, kaj naj stori, da bode ljubil Boga iz vse svoje duše, bližnjega pa, kakor sebe.«

On odvrne: »Človek mora Boga čez vse ljubiti in bližnjega, kakor sebe.«

»Prav toliko vém sedaj, kakor poprej«, pravim jaz. »Izvedel bi rad, kaka sredstva naj človek rabi, da se uči Boga čez vse ljubiti, in svojega bližnjega, kakor samega sebe.«

»Najložje, najboljše, najkrajše, najkoristnejše sredstvo je, da Boga ljubimo iz vsega srca . . .«

Imel je svoje veselje nad tem, da je videl, kako težko čakam.

Slednjič izpregovori vendar jasnejše in pravi: »Že mnogi so me vprašali, kakor vi, o pravem načinu, kako more človek

¹⁾ I. Kor. 12, 31.

dospeti do skrivnosti, ki se imenuje popolnost, in odgovoril sem jim, da vsa umetnost v tem obstoji, da mi Boga iz vsega srca ljubimo. Skrivna pot do te ljubezni je v tem, da ljubimo. Kakor se vadimo v učenju s tem, da se učimo, kakor v govorjenju s tem, da govorimo, v letanju s tem, da letamo, kakor se vadimo dela z delom: tako se naučimo v ljubezni ljubiti Boga in svojega bližnjega. Kdor se na drugo pot obrne, ne hodi prav.

Najboljše sredstvo, da Boga ljubimo, je to, da ga vsak dan bolj ljubimo. Pojdite vedno naprej in ne gledite nazaj za tem, kar je za vami! Učenci morajo le resno začeti, in ako bodo dobro napredovali, postali bodo kmalu mojstri. Isti pa, ki so najdalje prišli, naj še krepkeje stopajo naprej, in si ne smejo nikakor domišljati, da so že dosegli smoter, kajti ljubezen more v tem življenju rasti do zadnjega dihleja. In isti, ki so v ljubezni najdalje prišli, naj rekó z Davidom: *Sedaj začnem*¹⁾, ali z velikim sv. Frančiškom: „Kdaj bomo začeli Boga ljubiti iz vse duše, in svojega bližnjega, kakor sami sebe?“

XXVII. Poglavje.

O istem predmetu.

Zopet mu pravim: »Pač dobro vém, da krščanska popolnost izvira iz ljubezni, in da je ta ljubezen v tem, da ljubimo Boga zaradi njega samega, bližnjega pa zavoljo Boga; ali kaj pa se pravi ljubiti?«

On mi odgovori: »Ljubezen je prvo nagnenje našega srca, ki nas nagiba, da hočemo dobro.

Boga in človeka ljubiti v duhu prave ljubezni, v oni ljubezni, ki se lahko imenuje ljubezen prijateljstva, to se pravi, Bogu dobro hoteti zaradi njega samega, bližnjemu pa v Bogu in iz ljubezni do Boga.«

Odvrnem mu: »Kako pa vendar moremo govoriti, da naj hočemo dobro Bogu, ki je največja dobrotá, da, bistvena dobrotá sama?«

»Mi mu lahko dobro hočemo na dva načina«, odvrne svetnik: »prvič, ako se veselimo nad božjim veličastvom, katero

¹⁾ Psalm 76, 11.

ima v toliki meri, da ni mogoče ničesar pridejati, nad neskončnostjo njegove velikosti in nad njegovo notranjo popolnostjo, — drugič, ako mu tudi ono želimo, česar nima in sicer, da tisto storimo, ako je od nas odvisno, da hrepenimo in želimo, ako ni od nas odvisno.«

»Kje pa je kaj dobrega«, vprašam ga, »da bi tistega Bog ne imel?«

»To bodele takoj izvedeli«, odvrne svetnik. »To je ono veličastvo, ki se imenuje zunanje. To ni nič drugega, kakor slava in čast, ki mu jo skazujejo vse stvari, posebno pa še človek. Ako mi tedaj Boga v resnici ljubimo, prizadevali si bomo na vso moč, da mu bomo dajali to čast sami in povelečevali njegovo veličastvo, da bomo njemu pridevali ali pripisovali sebe, tudi vse, kar smo in kar imamo, in svoja dobra ter celó vsa brezpomembna opravila obračali v njegovo čast. S tem se ne smemo biti zadovoljni, moramo si tudi na vso moč prizadevati, da tudi svojega bližnjega pridobimo za njegovo ljubezen in njegovo službo, da bodo Boga povsod in vse reči častile.

Bližnjega v Bogu ljubiti se pravi: zaradi njegove dobrote se veseliti, kolikor jo on koristno v božjo čast obrača; pravi se dalje, njemu pomagati, ako je v potrebi in nas prosi, in ravno tako skrbeti za njegovo dušno zveličanje, kakor za svoje, to vse zato, ker Bog hoče in ima nad tem svoje veselje.

To se pravi, imeti pravo ljubezen, to se pravi, Boga ljubiti zaradi njega samega, bližnjega pa iz ljubezni do Boga resnično in odkritosrčno.«

XXVIII. Poglavlje.

O ljubezni do sovražnikov.

Nekdo izmed njegovih prijateljev mu nekoč opomni, da v krščanstvu ni nič tako težko, kakor zapoved, da moramo ljubiti svoje sovražnike.

On pa mu odgovori: »Ne vém, kakošno je moje srce, in ali je Bog izvolil zanj posebno, novo obliko, ko me je vstvaril, kajti kar nič mi ni težko izpolnjevati ta evangeljski nauk. Prav narobe je za-me v tej zapovedi taka posebna prijetnost in

toliko sladkost občutim, da bi me stalo precëj truda, ako bi bil Bog zapovedal nasprotno in bi jaz ne smel ljubiti svojega sovražnika.«

Nekoč je svetnika nekdo prav zelo razžalil, on pa je hotel svojega razjarjenega nasprotnika na najkrotkejši način in s pametnimi razlogi zopet pomiriti in pravi nazadnje: »Ako tudi ste me hoteli žaliti, vendar vam lahko zagotavljam, da vas bom z drugim očesom ravno tako ljubeznivo pogledal, ako mi eno izderete, kakor bi z obema gledal najboljšega prijatelja, ki ga imam na zemlji.«

»Res je«, nadaljuje on, »da je v počutkih pač nekoliko boja, ali človek se mora spominjati Davidovih besedij: *Jezite se*, ali kakor se druga razlaga glasi: »Tresite se nekoliko«, *pa ne grešite*.¹⁾ O ne! Zakaj bi vendar ne hoteli prenašati tistih, katere Bog sam prenaša? Ali nimamo vzvišenega izgleda Kristusovega pred očmi, ki je molil na križu za svoje sovražnike?

Naši sovražniki nas še niso križali, niso še nas preganjali do smrti, in mi se jim nismo še ustavljali do krvi. Kdo bi vendar ne ljubil tega dragega sovražnika, za katerega je Jezus Kristus molil, da, za katerega je umrl! Kajti on ni molil le za tiste, ki so ga križali, ampak tudi za one, ki nas preganjajo in tudi njega s tem, da nas preganjajo. To se razvidi popolno iz besedij, katere je govoril Savlu, ko mu je zaklical: *Zakaj me preganjaš?* To se pravi: mene v mojih učencih, v mojih udih.²⁾

Da govorim resnico: mi nismo nikakor dolžni ljubiti pregrehe, sovraštva in sovražnega mišljenja svojih sovražnikov, ker to vse ne ugaja Bogu, ampak ga žali. Marveč greh moramo ločiti od grešnika, dragoceno blago izločiti iz malovrednega, ako hočemo taki biti, kakor Gospodova usta.

Veter ugasi mali ogenj, velik ogenj pa še bolj razpiha in razneti. Najboljše ribe živé v slani morski vodi in najboljše duše rastejo večkrat krepko v milosti božji med zopernostmi. Nalivi preganjanja ne morejo ugasiti njih ljubezni, ampak jih še bolj k Bogu povzdigujejo, kakor so Noetovo barko vzdignili nalivi vesoljnega potopa proti nebu.«

¹⁾ Psalm 4, 5.

²⁾ Dj. ap. 9, 4.

XXIX. Poglavje.

Kako naj pridejo duhovniki do svojih služeb.

Svetnik je hotel duhovniške službe v svoji škofiji oddati le najvrednejšim možem, in zato je določil, da naj se za službe oglasé, prosijo in s skušnjo dokažejo svojo sposobnost.¹⁾ Več kakor enkrat mi je zatrjeval, da bi ne mogel več nositi težav svojih pastirskih dolžnostij, ako bi ne bil tega storil.

Da bi zaprl pot vsakateremu strankarstvu in prilizovanju, da bi sam sebi ne zvezal rôk, zato zbere nekoliko bogoslovnih doktorjev in več drugih učenih ter pobožnih duhovnikov svoje škofije v nekak svêt, kateremu je bil sam predsednik. On sam je hotel imeti le en glas, in dal ga je onemu, ki je veljal za najsposobnejšega. O, da bi se ta naredba v vseh škofijah uvedla!

XXX. Poglavje.

O spominu in o razsodnosti.

Neki dan mi je tožil, da je slab njegov spomin. Jaz mu odvrnem: »Ta nedostatek nadomestuje dovolj vaša razsodnost. Ta je gospodovalka, spomin je le sluga, ki sicer zelo ropota, ali malo stori, ako ga razsodnost ne vodi.«

»Res je«, odvrne svetnik, »da izvrsten spomin in izvrstna razsodnost redko kdaj bivata v eni hiši. Enaka sta dvema duhovskima službama, katerih ne more imeti eden in isti; le redko kdaj se dovoli, da ima kdo obe skupaj. Obe lastnosti sta pač združeni v eni in isti osebi, ali le v srednji meri. Zelo redko se zgodi, da bi imel kdo obe v izvenredni meri.«

Imenujem mu velikega kardinala Du-Perron-a, ki je bil čudež spomina in učenosti, ki pa je imel zraven še redko razsodnost. On mi pritrdi in h krati se zelo pohvalno izrazi o kardinalu. Ta hvala je kazala, kako visoko časti tega nenavadnega moža.

»Ti dve zmožnosti«, nadaljuje on, »sta tako čudno različni, da bi skoro druga drugo izgnala, da bi se morala skoro druga drugi umakniti. Razsodnost koraka počasi, spomin pa hiti brzo.«

¹⁾ To se imenuje s tujo besedo: konkurz.

»Vi morate na vsak način biti zadovoljni s svojimi zmožnostmi«, odvrnem jaz, »kajti vam je pripadel boljši del — razsodnost. O, da bi vam mogel nekoliko svojega spomina odstopiti, ki me tolikrat muči s svojo lahkoto! Napolnjuje mi glavo s toliko mislimi, kadar pridigujem ali celó kadar pišem, da me hoče skoro udušiti. Ako bi mi pa mogli nekoliko svoje razsodnosti prepustiti, zelo bi mi bilo ustrezno, ker sem ž njo prav na pičem.«

Pri teh besedah se začne smejati in me ljubeznivo objame. »Resnično« reče on, »sedaj pač vidim, da ste odkritosrčni; ker še nikogar nisem dobil, ki bi priznal, da mu nedostaje razsodnosti. Vi ste prvi, ki mi to priznavate. Oni ljudje mislijo, da imajo najmočnejšo razsodnost, ki imajo najslabejšo. Taki, ki mislijo, da so najbolj bogati v razsodnosti in se najbolj domišljujejo radi svojega ostrega razuma, taki so vedno najbolj kratkovidni.

Ljudje precej v obče tožijo, da imajo slab spomin in še celo slabo voljo. Nihče se ne sramuje tega pripoznati. Toda nikdo neče imeti blažene revščine na duhu in v razsodnosti. Nihče je noče pokušati, vsakdo jo zametuje kot nečastno. Sicer pa ne izgubite poguma! Z leti se vse to dobi. Sodba je sad skušnje in starosti.

Drugače je s spominom. Ta vedno peša, kar je stalna napaka pri starčkih, in zato ne morem jaz dosti upati. Vendar ostalo mi bode dovolj spomina, da se bodem spominjal Boga: to je dovolj za-me.«

Drugi del.

I. Poglavje.

O ponižnosti in čistosti.

»Dve čednosti sta«, rekel je svetnik, »v katerih se moramo vedno in vedno vaditi. Toda teh dveh čednostij ne smemo nikdar imenovati, ali le tako redkokrat, kolikor mogoče, da se nam zdi, kakor bi molčali o njih. To sta čednosti: ponižnost in čistost.«

»Za božjo voljo, preljubi oče!« pravim mu, »jaz nikakor ne morem biti teh mislij, kakor vi, kajti jaz bi hotel, da bi v

zraku ne odmevalo nič drugega, kakor ti dve lepi imeni, hotel bi, da ju vdolbejo v skorjo vsakega drevesa in da ju vsekajo povsod z zlatimi črkami v mramor.«

»Poslušajte moje razloge!« odvrne sveti mož. »Teh dveh čednostij ne moremo imenovati, niti samih na sebi, niti ju ne moremo v drugih hvaliti, da ne bi zmanjšalo njiju vrednosti.

Prvič, po mojem mnenju ni nobeden človeški jezik v stanu v besedi izreči vrednosti teh čednostij, in kdor ju kar tje v en dan hvali, ta ju iz njune visočine potegne v blato. — Drugič, kdor hvali ponižnost, vzbudi v sebi neko tajno samoljubje, ki hrepeni napačno po tej čednosti ali bolje po slavi te čednosti, tudi svetuje tak človek ljudem, da je iščejo po napačni poti. — Tretjič, kdor koga hvali zaradi ponižnosti, vodi ga v skušnjavo, v nečimernost, in se mu prilizuje na nevaren način. Kajti potem bode tem manj ponižen, čim bolj si bo mislil, da je ponižen, in to bode mislil, ko ga bodo ljudje imeli za ponižnega.

Gledé čistosti ne smemo teh-le razlogov nikdar prezreti: Prvič, kdor jo hvali samo na sebi, ta vzbudi v duši poslušalcev misel o nasprotnem grehu, sicer tajno in tako, da nihče ne zapazi, ali vendar jih spravi v nevarno skušnjavo. — Drugič, ako kdo hvali koga zaradi njegove čistosti, ta ga pripravlja — rekel bi — za greh, položi mu na pot kamen, ob katerem se spodtakne, navdihne mu neko ponosno srčnost, ki ga z lepo pretvezo, zakritega z lepim zagrinjalom pelje v prepad. — Tretjič pa človek ne sme preveč zaupati svoji dosedanji čistosti, temveč se mora vedno bati; ker ta čednost je zaklad, ki ga nosimo v slabi prsteni posodi.

Zato mislim jaz, da je zelo modro, da te čednosti kolikor mogoče malokdaj imenujemo. Ali še modrejše je, da se v njih vadimo brez prenehanja; ker ena spada med najsijajnejše čednosti našega duha, druga pa krasi naše telo, ker je tako lepa in čista.

Vendar ne tirjam, da bi morali biti tako bojzljivi, da bi ju pri nobeni priložnosti ne imenovali, ali ne hvalili, ker nikdar ju ne moremo dovolj hvaliti, slaviti, čislati in gojiti. A kaj se nazadnje s tem doseže? Vsi listi hvale ne tehtajo toliko, kakor najmanjši sad prave kreposti.

Povejte mi pa sedaj vi svoje razloge!«

»Jaz nimam ničesar več dostaviti«, odgovorim jaz, »ker popolnoma se ujemam z vašimi mislimi in se nadalje tudi hočem po njih ravnati.«

II. Poglavje.

O dolgem življenju.

Naš sveti škof je bil visoke rasti in močan, imel je zelo dober želodec, in njegova postava je kazala, da bode dolgo časa živel; sam je bil tudi zmeren v jedi in pijači, da bi tem dalje ohranil svoje zdravje v čast božjo. Zato mu pravim nekoč, da bode dosegel visoko starost. Imel je takrat dva- ali tri in štiri-deset let.

Na to vzdihne in mi odgovori: »Najdaljše življenje ni najboljše življenje; pač pa ono, ki je najbolj posvečeno Bogu.« In s prerokom pristavi: »*Gorjé meni, da se moje potovanje podaljšuje! Med cedarskimi prebivalci (med divjimi, sovražnimi ljudmi) stanujem. Dolgo je tuja moja duša.*« ¹⁾

Mislil sem, da ga žalosti, ker je proč od svojega škofovskega sedeža, od svoje drage Geneve, kakor jo je imenoval, zato mu pravim: »*Ob babilonskih rekah, ondi smo sedeli ter se jokali, ko smo se Sijona spominjali.*« ²⁾

»O ne, to prognanstvo mi ne dela britkosti«, odvrne mi. »Ali mi ni le preveč dobro tukaj v ljubeznivem pribežališču, v dragem Annecy-u? Jaz govorim o prognanstvu našega življenja, kajti povejte mi sami, ali nas ni Bog prognal in nas zapodil iz naše domovine?« ³⁾ *Jaz nesrečni človek! kdo me bo rešil od telesa te smrti? Milost božja po Jezusu Kristusu Gospodu našem.*« ⁴⁾

»Pač nimate vzroka, da bi tožili radi tega življenja«, pravim mu jaz. »Saj se vam tu vse prijazno smehlja. Življenje vam je tu praznik. Vaši prijatelji vas ljubijo, in še celo sovražniki naše sv. vere vas spoštujejo. Vi ste najslajše veselje vsem, ki z vami občujejo.«

¹⁾ Psalm 119, 5.

²⁾ Psalm 136, 1.

³⁾ II. Kor. 5, 6.

⁴⁾ Rim. 7, 24. 25.

»Vse to«, odgovori mi, »ima malo vrednosti, in kdo bi se na to zanašal? Taisti, ki so sinu božjemu klicali ‚Hosana‘, vpili so tri dni pozneje ‚Križaj ga!‘ Meni je samo na tem, da izveličam svojo dušo; in lahko vam zatrjujem, da bi bil zelo v skrbeh, ako bi mi kdo za gotovo povedal, da bom brez bolezni, pravn, nasprotnikov in drugih sitnostij prav popolno zložno še enkrat toliko časa živel, kakor sem že. Kdor gleda na večnost, temu se vse časno dozdeva neznatno.

Vedno mi je bil ta-le izrek sv. Ignacija Lojolanskega zelo všeč: O! kako ničevna in malovredna se mi dozdeva zemlja, ako premišljudem nebo in se oziram proti njemu!«¹⁾

III. Poglavje.

Kako se je vedel z bolniki.

Neki dan obiščeva oba plemenito gospo, ki je bivala v moji škofiji na kmetih. Bila je že zelo stara in je bila tako zelo zbolela, da so jo že za smrt prevideli.

Najdeva jo zelo mirno in v duši popolnoma pokojno, ker si je svetne zadeve že poprej dobro uredila. Le ena stvar jej je napravljala še težave, namreč to, da so se njeni otroci noč in dan prizadevali zlajšati jej hude bolečine.

Svetnik bi jej rad odvzel to žalost in jej pravi: »Ljuba mati! meni pa ne dela v bolezni nobena reč tolikega veselja, kakor moji sorodniki in služabniki, ki so z menoj usmiljeni in za-me skrbé.«

Vprašamo ga zakaj? On pa odgovori: »Ker ima Bog veliko veselja nad tem, ker jih bode on obilno obdaril za to, da mi strežejo. Zelo všeč so mu taki darovi.

Sevéda, ako samo na nas gledajo in ne na Boga oni, ki nam strežejo, kadar smo zdravi ali bolni, in ako le za to delajo, da jih hvalimo, tedaj gotovo slabo obračajo svoj trud in se ne smejo pritoževati, da se zastonj trudijo. Ako pa nam strežejo zaradi Boga, moramo jim bolj zavidati, kakor jih pomilovati.«

Naš svetnik je deloval pri bolniški postelji, kakor dobri angelj, vlivaje v srce krotko in milo tolažbo. Sedaj pa sedaj je

¹⁾ O quam mihi sordet tellus, dum coelum aspicio!

narekoval bolnikom kratke pa jedernate reke, primerne njihovemu stanu, ali jih vspodbujal, da naj izgovarjajo včasih pobožne vzdihljeje polne svetega hrepenenja, ali vsaj v srcu molijo, ako težko govoré, in potem jih je puščal nekoliko počivati. Njegove besede so bile: »O moj Jezus! tebi se izročam, na-te zaupam! O Bog! tvoj sem, reši me zaradi svoje časti! O oče! svojo dušo, svoje telo, vse kar imam in kar sem, pokladam v tvoje presvete roke! O Bog! tvoja volja se zgódi! Da, moj Zveličar! tvoja volja, ne moja!« Ko se je duša bolnikova tako povzdignila k Bogu, prenehal je za vsakim vzdihljejem, da so imeli bolniki čas okušati ljubeznivost teh besedij.

On ni trpel, da bi kdo mučil ubogega umirajočega z dolgim opominjevanjem. »Za pridige, tudi za dolge molitve«, rekel je, »ni tu pravega časa. Le na to moramo gledati, da ohranimo umirajočega vdanega v voljo božjo, ki bode njegovo večno veselje in s katero se bode neprenehoma pečal v nebesih.«

Včasih je kazal usmiljenje tudi hudodelnikom, ki so bili k smrti obsojeni. Spremljal jih je na morišče, pomagal jim pripraviti se za dobro smrt, in je delal ž njimi, kakor z bolniki.

Ko jih je spovedal in jim tako olajšal vest, pusti jih, da se nekoliko oddahnejo; potem pa vzbuja v njih sedaj djanje vere, sedaj djanje upanja in ljubezni. Nato vzbuja v njih kesanje in jim prigovarja, naj se izročé v voljo božjo in zaupajo v njegovo usmiljenje. A nikdar jim neče biti zoprni in neče množiti njihove žalosti. Skoro nemogoče je tega ogniti se onemu, ki rad govori dolgo.

Ta sveti prelat je s takim modrim vedenjem dosegel toliko, da so nesrečneži, katere je spremljal k smrti, večkrat veseli in v srcu zadovoljni šli na morišče. Rekli so, da niso nikdar občutili v svojem pregrešnem življenju toliko in takega veselja, kakor v teh trenutkih. Šteli so se za srečnejše na ta način umreti, nego še dalje tako živeti, kakor so do sedaj živeli. »Ako poljubimo z ljubeznijo noge božje pravice«, govoril jim je, »tedaj nas bodo gotovo objele roke božjega usmiljenja. Smemo se na to trdno zanašati, da ne bodo nikdar osramočeni, ki upajo v božjo dobroto.«

To sveto zaupanje jim je znal na tako ljubezniv način vdihniti, da so govorili s svetim Avguštinom: »Bolje mi je, da umrjem v ljubezni božji, kakor da živim v grehu, ki ga žali.«

IV. Poglavje.

Veliko zaupanje v Boga.

Tožil sem mu o butari težkega dela, katero moram kot škof opravljati in sem mu zatrjeval, da bi se ne bil nikdar posvetil temu težavnemu stanu, ako bi bil poprej poznal njegove bridkosti. Pristavim še zraven, da cerkveni zbor tridentinski po vsej pravici delo tega stanú breme imenuje, ki bi bilo strašno še celo za rame angeljske.

»Pač imate vzrok«, odgovori on, »da tožite vi, ki imate le majhen vrt in še ta je dobro obsajen, ter je prost vsega krivoverskega plevela! Kako bi še le vzdihovali, ko bi vam pripadla taka škofija, kakoršna je moja, v kateri je navlaka vseh zmot, katero vsi odpadniki, vsi, ki so ubežali naročju pravè cerkve, izvolijo za svoje skrivališče?«

»Kljub temu«, odvrnem jaz, »je pač težko v celi Franciji kaka škofija, ki bi se mogla z vašo meriti. Res ni je bolj urejene, bolj vzgledne, bolj preskrbljene z dobrimi pastirji, učenimi in pobožnimi mašniki.«

»O, res je«, odgovori on, »da nam Bog, ki je neskončno dober, pošilja veter, kakoršen je potreben za naša jadra in nam v korist obrača našo žalost. Kaj bi moralo biti iz nas brez tega malega semena strahú božjega? Ali bi ne postali potem enaki Sodomi? Vendar vzdihujemo ob bregu te velike reke, ki teče iz našega Babilona, in se tolašimo z blaženim upanjem, da bode oče luči enkrat razgnal to temo, in bode pustil svoje solnce vzhajati čez to revno, v smrtni senci sedeče ljudstvo.«

»Kaj bi počeli«, nadaljuje, »ako bi imeli tako breme na svojih ramah?«

»Kaj pa se zanimate za one, ki so zunaj«, odgovorim jaz, »za one, ki so se prostovoljno ločili od svoje matere svete cerkve? Ta čeda, ki vam je ostala zvesta, je tako poslušna, da je vaše veselje in vaša krona v Gospodu.«

»O dobri in zvesti služabnik, jaz vas sodim iz vaših lastnih ust!« pravi mi potem. »Zakaj pa ne gledate svoje črede ravno s tem očesom, kakor mojo? Ali vaša ni ravno tako poučljiva in poslušna, kakor moja? Človek mora biti pravičen in se ne sme dati zapeljati, da bi zaničeval dobroto, katero je Bog dal

njemu, in povzdigoval samo tisto, kar je Bog dal drugim. Kaže, da ima človek nizkega duha, ako pravi: Žetev našega soseda je vedno bogatejša, kakor naša, njegove črede so debelejše. Boga moramo za eno hvaliti, in ne smemo zaradi drugega proti njemu biti nehvaležni.«

»Sploh pa je za naju oba težko breme«, pravim.

»Sevéda«, odgovori on, »ako bi je sami nosili. Toda naš Zveličar nosi večino; ker on nas nosi skupaj z našim bremenom.«

»Ali vam je to taka malenkost«, sežem mu v besedo, »da moramo od toliko duš dajati odgovor?«

On odvrne: »Opraviti imamo z Gospodom, ki je dovolj bogat v usmiljenju za iste, ki ga kličejo na pomoč. Na najmanjšo prošnjo odpusti deset tisoč talentov. Človek mora tako srce imeti do njega, da je vredno njegove dobrote; človek mora njemu služiti s strahom, ali ta strah mora biti združen z srčnim veseljem. Ponižnost, ki jemlje pogum, ni dobra ponižnost.«

V. Poglavje.

Kako neprijetno in nevarno je človeku biti samemu.

Nekdo je vpričo našega svetnika zelo hvalil samotno življenje in je imenoval sveto in nedolžno.

On pa odgovori: »Samotno življenje ima ravno tako svoje napake, kakor življenje med svetom. Kakor se nahaja dobra in slaba družčina, ravno tako je tudi dobra in slaba samota. Dobro je, ako nas Bog v samoto kliče, kakor pravi prerok: *Popeljem jo v samoto in jej bom na srce govoril.*¹⁾ Slaba pa je ona samota, o kateri se bere: *Gorjé samemu.*²⁾ Ako bi človek s tem mogel postati svet in nedolžen, da gre v puščavo, prišel bi prav ceno do svetosti in nedolžnosti.«

Odvrnejo mu, da je človek v samoti manj prepuščen skušnjavam, in da je tam manj priložnosti za greh.

»So hudobni duhovi«, odgovori svetnik, »ki hodijo po samotah in puščavah, kakor po mestih. Ako nam božja milost povsodi ne pride na pomoč, povsodi bomo padli. Lot se je v

¹⁾ Oz. 2, 14.

²⁾ Ekles. 4, 10.

najbolj pregrešnem mestu ohranil svetega in pravičnega, a storil je v samoti ostudne grehe. Človek nosi povsod seboj svojo naravo, in revščina mu sledi kakor senca.

Mnogi ljudje goljufajo in zapeljejo sami sebe, ker si domišljujejo, da imajo nekatere čednosti, ker nasprotnih pregreh ne opazijo na sebi. Silno velik razloček je med tem, ali je kdo prost kake pregrehe, ali ima čednost, ki je pregrehi nasprotna. Ne biti nespameten, to je gotovo začetek modrosti; ali ta začetek je tako neznamenit, da komaj zasluži ime modrosti.

Hudo opuščati se še ne pravi dobro delati, dasitudi ima že to nekaj dobrega na sebi, da se ogibamo hudega. Primerjati bi mogli tisto dobroto prostoru, na katerem se ima še le zidati poslopje. Čednost ni v tem, da je kdo zmožen kaj storiti, ampak v tem, da res stori. Sposobnost kaj storiti je samó nedelavna lastnost, ki človeka sicer pripravlja na to, da dobro dela, ki pa ostane brez koristi, ako se zares ne spremeni v dejanje.

Kako naj se oni nauči pokorščine, komur nikdo ne zapoveduje? Kako naj govorimo tam o potrpežljivosti, kjer nikdo ne ugovarja? Od kod naj pride onemu stanovitnost, kateremu ni treba nič trpeti? Kako naj pokaže ponižnost, kdor nima nobene predstojnika? Kako naj pričakujemo od človeka prijateljstva, ki živi kakor divjak in se nalašč ogiba svojega bližnjega, katerega bi moral ljubiti, kakor sebe?

Več je takih čednosti, ki so tako tesno v zvezi z družbo človeško, da se v samoti v njih še vaditi ne moremo. Semkaj spada posebno usmiljenje. O tej čednosti nas bode sodnik na sodnji dan vprašal in nas po njej sodil; kajti o njej je pisano: *Blagor usmiljenim, ker usmiljenje bodo dosegli.*¹⁾

VI. Poglavlje.

Stori prav in ne zmeni se, kako sodi svet!

Ko sem imel potovati v Pariz, da bi tamkaj pridigoval o postnem času, pové mi nekoč nastopno prigodbo in me s tem pouči, da naj se ne zmenim posebno za to, kako sodi svet.

»Predsednik nekega duhovskega učilišča«, pripoveduje on, »dá dobremu staremu možu povelje, da naj oskrbuje uro na zvo-

¹⁾ Mat. 5, 7.

niku. Rad bi bil namreč dal možu kaj dela. Čez nekoliko časa pa opazi ta dobri mož, da še ni nikdar tako nerodno in težko ubogal, kakor sedaj.«

»Kako, ali je tako težavno«, vpraša predstojnik, »dvakrat na dan uteže kvišku potegniti?«

»To ravno ne«, odgovori starec, »ali od vseh stranij me napadajo.«

»Kako pa to?« vpraša predstojnik.

»Ako je ura le nekoliko minut prekasna«, odvrne starec, »tedaj mrmrajo učenci v zavodu; ako jo potem nekoliko naprej porinem, da jim ustrezem, tedaj imam opraviti z onimi, ki so v mestu, ker jim gré ura prehitro. Ako tem prav storim, začnejo zopet oni tožiti; tako, da je nazadnje moja glava samo zaradi teh tožeb vsa omamljena, kakor zvon, na kateri bije urino kladivo.«

Da bi ga potolažil, pravi prednik: »Dám vam dober svét, s katerim bodele naredili mir med vsemi. Ako se ljudje pritožujejo, da ura prehitro gré, recite jim: ‚Le pustite me, saj jo denem nazaj.‘«

»Potem bodo pa drugi zopet kričali«, odvrne starec.

»Recite jim«, nadaljuje prednik: ‚Dragi moji, takoj jo bodem popravil.‘ Pri vsem tem pa pustite, da bode šla ura svojo pot; samo ljudem dajte dobre in prijazne besede in vsi bodo zadovoljni in vas v miru pustili.«

»Vi vidite«, pravi svetnik dalje, »kako različne sodbe vas čakajo. Ako hočete na vse paziti, kar bi utegnili ljudje o vas govoriti, ne bode nikdar konca.«

Kaj je torej treba storiti? Z vsemi morate dobro in prijazno govoriti; sicer hodite svojo pot! Delajte po svoji naravi, oklepajte se svojega prepričanja in ne pustite, da vas drugi motijo s svojim mnenjem, svojimi nazori, ki so navadno nasprotni. Glejte na Boga in prepustite se popolnoma Duhu milosti. Kaj nam more na tem biti, kako ljudje o nas sodijo, ko si vendar ne prizadevamo zato, da bi jim ugajali! Naš sodnik je Bog, ki vidi v dno našega srca in pozna, kar je najbolj skrito v tēmi.«

VII. Poglavje.

Kako je svetnik sodil o neki pridigi.

Nekdaj sem pridigal v samostanu »Obiskovanja Marijinega«. Vedel sem pa, da bode cerkev polna in da bode tudi naš svetnik navzoč, zato sem se pripravil prav dobro na govor.

Ko prideva nazaj v njegovo stanovanje in sva bila sama, reče mi on: »Veliko veselje ste danes napravili našim ljudem; ko ste odšli, imenovali so vaš izvrstno izdelan in nakičen govor pravi čudež, le en sam ni bil ž njim zadovoljen.«

»Kaj bi bil vendar takega rekel,« odgovorim mu, »da bi se ta čudni človek nad njim spodtikal? Sicer pa nisem nikakor radoveden, da bi izvedel njegovo ime.«

»A jaz«, odgovori mi, »ne morem se ustavljati skušnjavi, da ga vam imenujem.«

»No, povejte mi tedaj, da se potrudim tudi njemu ustreči«, odgovorim jaz.

»Ako bi ne imel do vas posebnega zaupanja«, pravi blagi prelat, »pač bi vam zamolčal njegovo ime. Ker pa vas dobro poznam, nočem vam ga prikrivati. Ali ga vidite tukaj?«

»Pogledam okolu sebe, pa ne vidim družega, ko njega. — Tedaj vprašam: Ali ste morda vi sami?«

»Res, jaz sem«, odgovori on.

Jaz mu odgovorim: »Da bi vam bila pridiga ugajala, bilo bi mi ljubše, nego da jo hvali vse ljudstvo. Toda, hvala Bogu, prišel sem v roke možu, ki rani, da ozdravlja. Povejte mi tudi, kaj vam ni ugajalo v moji pridigi? Saj tako vém, da mi ne prizanesete.«

»Prerad vas imam«, odgovori svetnik, »da bi se vam mogel prilizovati; in ako bi vi naše sestre »Obiskovanja Marijinega« ravno tako ljubili, pač ne bi bili njih duha napihnilili z nečimernostjo, ampak bi jih bili vsposodbujali. Podali bi jim kak poniževalen in koristen nauk, pa ne hvalili njihovega stanú. Ravno taka je z dušno hrano, kakor s telesno. So taka jedila, ki po svoji naravi napenjajo in imajo prav malo redilnih snovij v sebi, če tudi so prijetna, kakor zelenjava. Ako duhovnik pridiga, mora si izvoliti dušna jedila, ki so močna, katera ne izginejo iz spomina, kakor izgine glas, temveč, ki ostanejo za večno življenje.

Sicer pa ne smemo nikdar iti na prižnico brez tega namena, da sezidamo kak ogel Jeruzalemskega zidu, da učimo vaditi se v tej čednosti in bežati pred ono pregreho. Ker ves sad pridi-ganja je ravno ta, da iztrebimo greh in privedemo ljudi nazaj k pravičnosti. Tako pravi David: *Krivične bom učil tvoja pota, in hudobni se bodo k tebi spreobrnil.*¹⁾

»O kakem spreobrnjenju pa naj bi bil govoril dušam«, od-vrnem mu, »ki so iztrgane iz rok sovražnikov, namreč: sveta, hudiča in mesa in služijo Bogu v svetosti?«

»Vi bi jih morali opominjati, naj pazijo, da ne padejo, ko sedaj stojé; naj delajo za svoje zveličanje s strahom in trepetom, kakor svetuje sv. Duh, naj se tudi zaradi odpuščenih grehov vedno bojé. Vi pa ste nam slikali sestre kakor svetnice. Gotovo ni težka naloga še živeče osebe proglasiti za svete. Nečimernosti ne smemo še podžigati in ne smemo ljudem dajati mleka, ka-terim je treba grenkih zdravilnih zelišč.«

»To sem storil«, rečem »le zato, da jih vspodbodem, da postanejo tem trdnjše v svojem svetem poklicu.«

Svetnik mi tudi na to besedo ne ostane dolžan in pravi: »Trebaja je vspodbujati bližnjega, a ne ga spravljati v nevarnost, da greši z napuhom ali nečimernostjo. Sicer pa postopamo vedno varneje, ako pridigamo svojim poslušalcem o ponižnosti, kakor da jih zabavamo z velikimi in vzvišenimi predmeti, ki presegajo njihovo umnost. Upam, da bodeite drugič previdnejše ravnali.«

VIII. Poglavje.

Se nekaj o istem predmetu.

Dan pozneje mi veli, naj pridigam v samostanu hčera svete Klare. Prišel je tje tudi on in število poslušalcev ni bilo manjše kakor prejšnji dan. Pazil sem, da ne bil zadel ob pečino, katero je bil pokazal. Govoril sem priprosto in tudi vsebina pridige je bila prosta, ker sem gledal le na to, da jih vnamem za krepost. Govoril sem v določenem redu in se držal natančno svojega predmeta.

Po pridigi je prišel svetnik v mojo sobo, v kateri je sicer stanoval, — kajti vselej mi je odstopil svojo sobo, ko sem ga

¹⁾ Psalm 50, 15.

obiskal. Prav srčno me je objel in rekel: »Zeló sem vas ljubil včeraj, ali danes vas ljubim še veliko bolj. Vi ste mož po mojem srcu — da govorim odkritosrčno — in ako se ne motim, tudi mož po srcu božjem. Mislim, da mu je dar všeč, ki ste ga prinesli Gospodu. Nisem mislil, da ste tako mehki in odjenljivi.«

»Resnično, *pokoren človek govori zmagovalno.*¹⁾ Vi ste danes sami sebe prekosili. Ali veste, kaj je večina vaših poslušalcev rekla? ,Dan gré za dnevom‘, rekli so, ,pa dnevi si niso enaki‘. Ljudje danes z vami niso bili tako zadovoljni, kakor včeraj; ali možu, kateremu včeraj niste ugajali, ugajali ste danes popolno.

Prinašam vam tu popolni odpustek za vse prejšnje napake. Danes ste govorili prav iz moje duše, in ako bode v tem duhu nadaljevali, bode neizrekljivo veliko koristili vinogradu Gospodovemu. Za pridigo ni treba lepih besedij, lahko pogrešamo v njej človeško modrost, da ima le moč in krepost svetega Duha. Krepko nadaljujte na ta način in bodite prepričani, da bode Bog blagoslovil vaša dela in bode dal vašim delom čast in uspeh. Tako bodete umno govorili o skrivnostih naše sv. vere in modrost svetnikov vas bode napolnjevala, ona modrost, ki dela svetnike. In kaj hočemo še več vedeti, kakor Jezusa, in sicer Jezusa križanega?«

IX. Poglavje.

Kako zoprna mu je bila hvata.

Kdor pametnega moža v obraz hvali, biča njegovo uho in muči njegovo srce, pravi sv. Gregorij.²⁾ Tak mož je bil naš svetnik. On, ki je ljubeznivo sprejel vsakega, ki ga je razžalil, hotel bi bil skoro kako grenko in razžaljivo povedati takim, ki so ga le količkaj hvalili.

Ko pridigam neki dan v Annecy-u ob njegovi navzočnosti, spomnim se besedij »Tu sal es, ego vero neque sal neque lux.« (Ti si sol, jaz pa nisem ne sol, ne luč), katere mu je bil rekel pri neki priložnosti skof Saluški (Saluzzo v Pijemontu). Tu mi uide nekaj besedij, ki so merile na njegovo ime (sal es

¹⁾ Preg. 21, 28.

²⁾ Sapiens dum laudatur in ore, flagellatur in aure, cruciatur in mente.

= sol si) in jaz rečem, da je sol, ki soli celo občino in jo varuje, da se je ne loti gnjiloba. Njega pa je ta hvala tako malo razveselila, da me prišedšega domov zavrne z glasom, ki bi se bil mogel imenovati oster in trd, ako bi bil on zmožen govoriti trdo in ostro.

»Vedno ste hodili dosedaj kar naravnost«, pravi on, »govorili ste vselej prav: kaj vam je prišlo torej na misel, narediti sedaj ta neumni korak? Ali veste, da ste s tem vse podrli in da je ta edina vaša beseda pridigo pripravila ob vso ceno? Ali se ne pravi to čisto zlató božje besede zmešati s človeškimi besedami? Ali je morda táko hvaljenje živih ljudi kaj drugega kakor človeške besede? In ni-li zapisano: *Pred smrtjo ne hvali nobenega človeka?*¹⁾

Pač lepa sol sem! Sol pokvarjena, brez okusa, ki ni za nič drugega, kakor da se vrže na cesto, da jo pohodijo mimogredoči. Nič mi ni tako težko, kakor da je morala pokončati pest plevela toliko dobrega semena. Ako ste si dovolili to iz tega namena, da me osramotite, tedaj ste svoj namen popolno dosegli.«

X. Poglavje.

Njegova ponižnost.

Ni mu moglo biti neznano, da ne samo njegovo ljudstvo, ampak tudi drugi ljudje daleč čez meje njegove škofije čislajo njegovo pobožnost. Mnogokrat se je radi tega pred Bogom zeló žalostil in sramoval, mnogokrat je zarudel pred ljudmi, ako je videl in slišal, da ga imajo za svetega moža in zvestega služabnika božjega.

Ko je govoril sam o sebi, ni nikakor rabil poniževalnih izrazov, ogibal se jih je, kakor pečin, ob katere se razbije ponižnost. V tem smislu je postopal tako varno, da se je ognil vsake priložnosti, da ni govoril o sebi, bodisi dobro, ali slabo, ali celo kaj vsakdanjega. Včasih je rekel, da o sebi govoriti ni manj nevarno, kakor hoditi po vrvi, in da je treba človeku imeti dolg in težak drog za ravnotežje v roki, da ne pade, ker tu je potrebna največja previdnost: tak umeteljnik precej pade, ako le za mrvico napačno stopi.

¹⁾ Sir. 11, 30.

»Ti dobri ljudje«, nadaljuje on, »bodo krivi, ker me hvalijo in cenijo, da bom imel le grenek sad od njih prijateljstva. Moral bom temdalje ostati v vicah. Oni namreč mislijo, da bom šel po smrti takoj v nebesa, in se ne bodo spominjali moje uboge duše v svojih molitvah. Tedaj vidite, kaj mi koristi ta krasni sloves!

Veliko raje bi hotel, da bi našel na njih sad dobrih del in olje usmiljenja, kakor pa listje praznega priznanja in ničeve hvale. Peščica dobrih del tehta več, ko veliko perišč praznih besedij. Govoré o ‚blagoslovljeni vodi‘ kraljevega dvora; jaz pa imenujem hvalo ‚blagoslovljeno vodo‘ sveta. Najprej dajo ljudje sladke blagoslove, potem pa jemlje slovó božja milost.«

XI. Poglavje.

Kaj je on mislil o prezgodnjem pisateljstvu.

Zeló mlad sem bil še, ko sem začel pisati in dal svoja dela prezgodaj tiskati. Nekoč se obtožim našemu svetniku, da sem se tako pre naglil. On pa mi odgovori: »Stvar se dá soditi od dveh stranij, na vsaki strani je nekaj ugodnih razlogov.«

»Splošnja misel«, nadaljuje on, »je za to, da naj človek pozno piše in zgodaj govori. Mlad redovnik, ki je bil tudi pridigar, spiše knjigo in jo želi izdati. Nese jo k predniku ter prosi dovoljenja. Prednik vzame knjigo in obljubi, da jo prečita ob priliki in izreče o njej svojo sodbo. Odpusti ga pa z besedami: ‚Dragi pater, ali se nimate ničesar več učiti?‘ — S tem mu je hotel reči: Ne, dokler se človek uči, temveč še le po zelo temeljitem učenju naj prime človek za pero.«

Naš svetnik je sodil, da sad te vrste dozori še le v poznem letnem času, to je ob koncu jeseni. Sad pridiganja pa ugaja še v zelenju, in zato je spomladi in v poletni vročini najbolj cvetoč. Za pisanje je treba več svinca, za govorjenje pa več živega srebra.

»Drugi pa trdijo, da človek dobro stori, ako zgodaj piše in svoja dela s tiskom objavi, s tem si namreč pridobi časa, da storjene napake pri drugi izdaji popravi. Pisatelj potem vleče na uho, kaj ljudje pravijo in se tako o pravem času zopet skrije, ako nič ne opravi.

Pristaviti moram, da na ta način uživa pisatelj sad svojega dela, kakor tisti, ki v mladosti sejejo in sadijo.

Prva misel je nekoliko stroga, druga je milejša; sicer pa na nobeni ni veliko, da je le Bog smoter vsega našega delovanja. Dobro stori, kdor do smrti odlaša izdavanje svojih del, da se ogne nečimernosti, praznemu samoljubju in ničevni hvali, če ga res ta razlog do tega pripravi. Kdor pa se misli s tem odtegniti neprijetnostim ostre sodbe in graje, ta beži pred eno nečimernostjo in pade v drugo.

Pravo in dobro je povsod v sredi: torej je prav moder svēt, da naj piše v srednjih letih, kdor ima zmožnosti. Tu ima človek še čas, da vse nedostatno izboljša. Kdor pa zakoplje talent, ki mu ga je Bog izročil, ta bode moral enkrat od tega odgovor dajati. Tisti, ki se branijo pisati, ker se bojé grajalne sodbe, enaki so onim, ki se bojé muh in zaradi tega nečejo poletu iti na potovanje.«

XII. Poglavje.

O spominu umrlih.

Ako je umrl kdo izmed njegovih prijateljev in znancev, ni ga mogel dosti prehvaliti, in vsakemu ga je priporočal v molitev.

Navadno je govoril: »Mi se pokojnikov, svojih ljubih umrlih ne spominjamo dovolj, kajti drugače bi več govorili o njih. Svoja ušesa obračamo od takih pogovorov, kakor jih obračamo od nesrečnih in žalostnih dogodkov; puščamo pokopavati mrtve svoje, in njih spomin izgine, ko zvonovi odpojó. In ne pomislimo, da tako prijateljstvo ni bilo nikdar pravo prijateljstvo, ki konča s smrtjo. Sveto pismo samo nam pravi, da je prava ljubezen močnejša nego smrt.¹⁾

Naši hvali potem ne more nikdo več podtikati prilizovanja, in kakor je res brezbožno grditi dobro ime umrlega in posnemati one divje živali, ki izkopavajo mrličee, da jih požró: isto tako razodevamo pravo pobožnost, ako govorimo o dobrih lastnostih bližnjega in sami sebe priganjamo, da jih posnemamo.«

¹⁾ Vis. pes. 8, 6.

Tudi je imel navado reči, da v tem edinem delu usmiljenja je združenih trinajst drugih.

»Ali se morda ne pravi to bolnike obiskovati«, rekel je, »ako s svojimi molitvami ubogim dušam v vicah nekoliko polajšanja izprosimo?

Ali ne damo piti žejnim, onim, ki imajo sredi žgočega plamena toliko žejo, toliko hrepenenje, da bi gledali Boga, ako tem damo delež svojih priprošenj?

Ali ne nasitujemo lačnih, ako hočemo rešiti duše s pripomočki, katere nam ponuja vera?

Ali se ne pravi to v resnici odkupovati jetnike?

Ali ne oblačimo nagih, ako jim pripravimo obleko luči, in sicer luči nebeske slave?

Ali se ne pravi na poseben način prenočevati popotnike, ako zadobimo dušam, da smejo vstopiti v nebeski Jeruzalem, in jim pomagamo, da postanejo someščani svetnikom in domačini božji v večnem Sijonu?

Ali ni veliko bolj zaslužljivo, duše presajati v nebo, kakor pokopavati trupla mrtvih in jih pokladati v zemljo?

In kar se tiče dušnih del usmiljenja:

Ali se ne more zasluženje tega dela primerjati z zasluženjem, katero pridobimo, ako svetujemo nevednim, grešnike svarimo, zmotene učimo, razžaljenje odpuščamo in krivico prenašamo? Se-li more ona tolažba, s katero mi tu na zemlji tolažimo žalostne, primerjati s tolažbo, ki jo prejmejo po naši priprošnji uboge duše v tako težkem trpljenju?*

XIII. Poglavje.

O sv. pismu.

Sveti Karol Boromej je bral vedno klečé sveto pismo, kakor da je poslušal božji glas na Sinaju med bliskom in gromom. Isto tako je hotel tudi naš svetnik, da se svetemu pismu vedno največje spoštovanje skazuje, ako kdo javno o tem govori, piše, ali je sam za-se bere.

Nikakor ni hotel, da bi pridigar jel razlagati višji skrivnostni pomen svetopisemskega mesta, predno je raztolmačil prvotni besedni pomen. »To se pravi«, rekel je, »hiši postaviti streho,

predno smo položili temelj za poslopje. Sveto pismo ni blago, katero vsak po svoji volji ureže, da si napravlja iz tega lepih obsivov, kakor mu ugaja.

Ako smo že pravi in besedni pomen razložili, potem naj še-le iz tega povzamemo sklepe za nrvnost in obračamo nauk na življenje«. Ali tudi tu je priporočal prav posebno pazljivost, da podobe in primere niso posiljene. »Kajti kdor ne sodi prav, ta naredi nepodobne podobe in neprimerne primere; njegova premišljevanja za življenje so enaka zvonovemu kembeljnu, kateremu lahko damo povedati, kar hočemo.«

Navajamo tu en izgled, iz katerega se razvidi, kako natančen je bil v tej stvari. Nekdaj sem pridigal v pričo njega, in ko jamem govoriti, kako nalezljive so slabe družčine, porabim znane besede prerokove: *Dober bodeš z dobrimi in hudoben s hudobnimi.*¹⁾ Tako se besede tudi sicer večkrat obračajo. Hitro opazim, da s tem ni bil zadovoljen. Ko sem bil potem sam pri njem, vpraša me, zakaj sem vendar omenjeno mesto tako silno zasukal, saj mi je dovolj znano, da imajo omenjene besede vse drugačen pomen. Jaz mu odgovorim, da zato, ker dotični stavek cika na mojo razpravo. »Tako tudi jaz mislim«, pravi on, »a vi bi bili morali vsaj opomniti, da tega ni v besednem pomenu, kajti po besedi se razume o Bogu, ki je dober, to je usmiljen do dobrih, in hud, to se pravi, oster do hudobnih, ker te kaznuje, onim pa deli usmiljenje.«

Citatelj naj iz tega sodi, kako natančen je bil, ko je označeval božjo besedo. Celó proti drugim je v tej stvari tako natančno postopal, ko je vendar drugim brez primere veliko bolj prizanašal nego sebi.

XIV. Poglavlje.

O gorečnosti.

Gorečnost je bila našemu svetniku prav zeló sumljiva čednost. Primerjal jo je kamnu bezoardu: izmed sto še eden ni dober in ne more pregnati strupa.

¹⁾ Psalm 17, 27. V naši slovenski izdaji iz leta 1858 se glasi vrstica: *Z izvoljenim boš izvoljen, s hudobnim boš hud.* Uredn.

»Pametni gospodarji pravijo, da pavi pri kmečki hiši več škodujejo, nego koristijo; kajti če tudi pokončajo pajke, gosenice, miši in druge mrčese, poškodujejo in odkrijejo streho, oplasijo golobe s svojim vpitjem in razpodé drugo perotnino.

Gorečnost je navadno presilna, in če tudi graja pregreho in jo tako hoče iztrebiti, ima to vendar najžalostnejše nasledke, ako je ne podpirata velika zmernost in previdnost.

Ena gorečnost je ostra in trda, ki ničesar ne odpušča, najmanjše napake povekšuje in dela, kakor slabi zdravniki, kateri so krivi, da je nevarnost bolezni vedno večja.

Je pa tudi druga gorečnost, ki je tako odjenljiva in mehkužna, da hoče vse odpustiti, češ, to je mera prave krščanske ljubezni, ki vse odpusti in vse pretrpi. A v tem se moti, kajti krščanska ljubezen ne trpi nikjer in nikdar, kar žali Boga, ali kar nasprotuje njegovi časti.

Prava gorečnost pa, katero spremljata razum in učenost, ravna se po pravilu:

Krajev se ogni skrbno, le v sredi hoditi je varno.¹⁾

Ta gorečnost odpušča nekatere stvari, ali jih vsaj pusti v miru, da jih o pravem času in na pravem mestu kara, ko upa, da bode kaj koristilo; druge napake pa svari takoj, ko vidi in ima upanje, da se dotični poboljša, ako ga posvari; ničesar pa ne pregleda, karkoli more božjo čast ohraniti in jo pomnožiti.

Krotka in prijazna gorečnost je vsekako uspešnejša, nego ostra in osorna. Ko hoče namreč prerok Izaija pokazati veliko moč Mesijevo, ki bode ves svet spravila pod sladki jarem pokorščine do njega, ne imenuje ga prav zaradi tega leva iz rodu Judovega, temuč *jagnje, zapovedovalca zemlje.*²⁾ In drugi prerok pravi: *Pride krotkoti in strahovani bomo.*³⁾

XV. Poglavje.

O pridigah, ki imajo veliko cvetja, pa malo sadu.

Leta 1610 so me povabili, da sem celi postni čas pridigal pred starašinstvom savojskim v Chamberry-u, glavnem

¹⁾ Inter utrumque vola, medio tutissimus ibis.

²⁾ Iz. 16, 1.

³⁾ Psalm 89, 10.

mestu pokrajine. Komaj šest mesecev popred mi je bil položil naš svetnik roke na glavo in me posvetil v škofa. V cvetju svojih mladih let sem imel glavo polno šolske modrosti, posebno leposlovnih stvarij, katere sem gojil s posebno ljubeznijo. Ker nisem mogel nič drugega povedati, kot kar sem vedel, izpraznil sem popolnoma svoj spomin, vse, kar sem imel iz starega in novega časa nakopičeno v shrambah svoje glave. Poskusi te prečudne razstave se lahko vidijo v mojem delu »Diversités« (Različnosti), ki sem jih kot prvi trud svojega duha dal tiskati.

Svetnik je bil takrat v svojem stolnem mestu Annecy-u, ki je bilo le sedem ur oddaljeno od Chamberry-a. Slišal je o mojih govorih, da so sami cveti in same dišave, ki so vlekale na-se vse ljudi, kakor čebele, ki leté na sladkor in mёд. On pa je o tej stvari vse drugače sodil, in je tudi mogel prav soditi, ker je bil zmožen v govorništvo. Sam mi je želel, da bi bolj poznal božje vednosti in manj človeške modrosti premišljeval; mesto praznih lepo donečih besed naj bi bil rabil moč duha in prave pobožnosti.

Piše mi tedaj lepo pismo, v katerem mi naznani, da se je »vonjava mojih dišav do njega razširila«. On sam da je enak Aleksandru, ki je plul okoli »Srečnih otokov« in čutil, da je blizu njih, kajti veter mu je donášal prijetno vonjavo čez morje do njegovih ladij.

Ko je tako z milimi in sladkimi besedami skril ostrino očitanja, kakor bi bil skril ostro bodalo v bombaž, namočen v lepodišeče olje, obrnil je ostri svoj govor proti moji nečimernosti. »Dohaja poročilo za poročilom, ki mi naznanja, da je vaša postelja obdana s cvetjem in vaša hišna oprava je narejena iz cipresovega in cedrovega lesa, da vaši cvetoči vinogradi povsod razširjajo svojo vonjavo, da je vaš dvor poln cvetlic, tako, da se povsod pomlad smehlja. Vendar pa pričakujem drugih poročil, ki mi povedó o poletju in o jeseni, posebno želim izvedeti, kakšna bode žetev in trgatev? Radoveden sem«, piše dalje, »bode-li cvet obrodil tudi sad?« Potem mi svetuje, naj porežem vse nepotrebne in lepodišeče liste svojega vinograda, in odstranim marsikako tujo olepšavo. »Čas porezovanja je prišel. Dasi je hvalevredno, ako se posode, vzete Egipčanom, porabijo za sveti šotor, ali tudi tu mora biti prava mera in meja. Rahela je bila v resnici lepa, ali imela je manj sinov, nego Lija. Razlaganje sv. evangelija

mora biti priprosto, tako, kakor je pisano. Na lice bogoslovne učenosti ni treba devati niti belega, niti rudečega barvila. Javni denar ponarejati je veliko zločinstvo, torej se mora še mnogo bolj zabraniti, da kdo ne ponareja božje besede.«

Takih in enakih primer mi je veliko podal, ki so bistveno in tudi stalno vplivale na moje pridige. Od tega časa sem izbiral vedno le močne in redilne jedi, mesto onih, ki samo napenjajo in sem le nato obračal svojo pozornost, da pripravim jed, ki ne mine, jed, katero najtopleje priporoča sveto pismo.

XVI. Poglavje.

Kako je bil udan v božjo voljo.

Škof Genevski je ravno nameraval imenovati našega svetnika za svojega pomožnega škofa, ko on prav nevarno zboli in sicer tako, da so zdravniki dvomili, ali bode še okreval.

Naznanijo mu nevarnost, v kateri se nahaja; on pa sprejme to oznanilo s takó veselim obrazom, kakor da je videl nebesa odprta in pripravljena, da ga sprejmó.

Hladnokrvno, ne zmeneč se za smrt ali življenje, ne govori naš svetnik nič drugega, ko: »Božja lastnina sem; naj stori z menoj, kakor je njegova volja!«

Drugikrat mu pravijo, da naj želi živeti še dalj časa vsaj zato, da bi lahko delal pokoro, če tudi ne, da bi služil cerkvi. On pa odgovori: »Naj umrjemo zgodaj, ali pozno, vendar potrebujemo vsak čas božjega usmiljenja. Ravno tako dobro je danes ali jutri pasti v roke njegove neizmerne dobrote. Za one, ki ga kličejo na pomoč, vedno je enako ljubezniv in enako usmiljen; mi pa smo vedno hudobni. Kdor svoje življenje kmalu konča, ta ima manjši račun. Vidim, da mi hočejo naložiti breme, ki ni manj strašno kakor smrt. Ako bi imel jaz odločiti, prav težko bi izbiral. Bolje je, da se človek udá božji previdnosti, bolje, da človek spi v naročju Jezusa Kristusa, kakor da bdi na katerem koli kraju. Bog nas ljubi; on bolje vé, kaj nam je potreba, kakor mi sami. *Ali živimo, ali umrjemo, Gospodovi smo.*¹⁾)

¹⁾ Rim. 14, 8.

On ima ključé življenja in smrti; ¹⁾ kdor vanj zaupa, ne bo nikdar osramočen ²⁾; pojdemo, da umrjemo z njim.³⁾

Rekó mu, da je škoda, če umrje v cvetju svojega življenja — imel je takrat še le 35 let. On pa odgovori: »Naš Odrešenik je še veliko poprej umrl. On steje naše dni, in pospravlja o vsakem letnem času svoje sadeže.

Čemu se zanimamo za toliko postranskih stvari! Glejmo le na to, kaj je njegova sveta volja! To naj bode naša zvezda voditeljica, ona nas popelje k Jezusu Kristusu, bodisi k jaslicam, bodisi na goro Kalvarijo. Kdor za njim hodi, ne bode nikdar po tèmi blodil, temveč pride do luči večnega življenja, do kate-rega smrt nima več oblasti.«

XVII. Poglavje.

Kako je ljubil uboštvo.

Velik dobiček je, pravi sv. pismo, pobožnost z zadovoljnostjo.⁴⁾ Tudi naš svetnik je bil z malim zadovoljen, kar mu je ostalo od njegovih škofovskih dohodkov.

»Ali ne zadostuje, da se človek preživi, ako ima na leto dvanajst sto tolarjev dohodkov?« rekel je večkrat. »Ali mi ne ostaja potem še vedno dovolj za svoje potrebe? Aposteljni so bili vsekako boljši škofje, nego smo mi, in še misliti ne moremo, da so imeli toliko, kakor mi. Mi še tega ne zaslužimo, kar nam Bog daje. Da bi Bog hotel, da nam še to oropajo, kar nam ostaja, in da potem katoliška cerkev v Genevi dobi vsaj toliko pravice, kolikor jo ima v Rochell-i. Da bi le tam vsaj majhno kapelico imeli, kmalu bi napredovali. Ljudstvo je veliko vneteješe, kakor bi si kdo mislil; ali državna modrost, ki se pokriva s plaščem domišljave prostosti, tam veliko bolj vlada, ko verska modrost.«

V Annecy-u je stanoval v lepi, prostorni hiši. Njegova velika sobana je bila zeló lepa; vendar ni stanoval v tej, ampak

¹⁾ Skr. raz. 1, 18.

²⁾ Psalm 24, 3.

³⁾ Jan. 11, 16.

⁴⁾ I. Tim. 6, 6.

v majhni, temni, neznatni izbici, ki jo imenuje Frančiškovo izbo. Sobo pa, v kateri ljudi sprejema, imenuje skofovo sobo.

To me spominja sv. Karola Boromeja, ki je v gornjem delu svoje palače bival v mali celici, kakor nekdanj Judita. V tej celici, ki jo je imenoval Karlovo izbo, molil je in tukaj spal na goli slami. Sobo pa, v kateri je sprejemal tujce, imenoval je kardinalovo sobano.

Nekega dné mi pokaže obleko, ki jo je nosil pod svojim talarjem, in mi pravi: »Moji ljudje delajo male čudeže, ker iz neke stare suknje so to popolno novo obleko naredili! Ali me niso čedno olepšali?«

Jaz mu odgovorim: »Tu je še več ko čudež Izraelcev, ki so nosili obleko vseh štirideset let na potovanju skozi puščavo. Vaši ljudje spremené celó obnošeno obleko v novo!«

Včasih mu toži njegov hišnik, da nima več denarja.

»Zakaj vas to skrbi?« odgovori mu svetnik. »Na ta način smo Gospodu tem bolj podobni, ki ni imel, kamor bi položil svojo glavo.«

»Od kod bomo pa vzeli denar?« vpraša hišnik.

»Moj sin«, odvrne on, »človek mora živeti od gospodarstva!«

»Zares«, odgovori on, »kjer ni nič, tam se lahko gospodari!«

»Vi me ne razumete prav«, odvrne svetnik. »Mi moramo kako stvar svojega gospodarstva prodati ali zastaviti, da moremo o tem živeti. Povejte mi pa, prijatelj, ali se ne pravi to: živeti od gospodarstva?«

Nekdaj mu ne morem več zakrivati, kako čudno se mi zdi, da mu je mogoče s tako pičlimi dohodki vzdržati celo hišo.

»To stori Bog«, odgovori mi, »ki pomnoži pet hlebov.«

Ko pa le silim vanj, naj mi vendar pové, kaj dela, odvrne prav prijazno: »Ako bi se stvar mogla raztolmačiti, potem bi pač ne bila nikak čudež. Ali nismo srečni, da živimo tako po čudežu? *Milost Gospodova je, da nismo pokončani.*«¹⁾

»Vso mojo modrost ste ugnali«, odvrnem jaz.

»Glejte«, pravi on, »bogastvo je pravo trnje, kakor nas uči evangelij²⁾: s tisoč bridkostmi nas zbada, ako si ga pridobivamo; več težav nam prizadene, ako je hranimo, in še več skrbij imamo, ako je izdajamo, in še več žalosti okusimo, ako je izgubimo.

¹⁾ Žal. pes. 3, 22.

²⁾ Luk. 8, 15.

Sicer smo mi le najemniki in oskrbniki bogastva, posebno še ako je cerkveno premoženje, ki je lastnina ubogih. Glavna stvar je ta, da so oskrbniki zvesti. Ako imamo hrano in pošteno obleko, kaj hočemo še več? ¹⁾ ‚Kar je še več, je od zlega.‘ ²⁾ Ali naj vam odkritosrčno govorim? Ako bi več imel, gotovo bi ne vedel, kaj naj s tem počnem. Ali nisem res srečen, da živim kakor otrok brez skrbi? *Zadosti je dnevu njegova lastna težava.* ³⁾ Čim več ima človek, tem večji je račun, ki ga mora dajati.«

XVIII. Poglavje.

O nadležnostih.

Pri našem svetniku je med drugimi čednostmi prav veliko veljala ta, da slabosti in čmernosti svojega bližnjega krotko prenašamo. On je rekel: »Nekaj krotkosti, nekaj premagovanja in nekaj pameti je dosti, da se pride do te kreposti.

Ako govorimo o potrpežljivosti, mislil bi kmalu kdo, da to čednost le tam lahko gojimo, kjer moramo take križe prenašati, ki nam donašajo čast. Ko pa pričakujemo take izvenredne in posebne priloznosti, ki se prigode le redko kdaj v življenju, zamudimo pa manjše. Da, celó one imajo za slabotne, ki nadležnosti svojega bližnjega prenašajo, ne pa, da bi jih imeli za potrpežljive.

Pač si domišljujemo, da imamo táko potrpežljivost, da bi lahko največje bolečine in zasramovanje prenašati mogli, ali pri najmanjši nadležnosti svojega bližnjega postanemo nepotrpežljivi!

Domišljujemo si, da bi svojemu bližnjemu v nevarnih in dolgotrajnih boleznih pomagali, stregli mu in ga tolažili. Ako pa nas zadenejo njegove čmernosti, njegove surovosti, neotesanosti, ne moremo jih prenašati; zlasti njegove nadležnosti ne, ako pride morda o nepripravnem času in nam pripoveduje reči, ki se nam dozdevajo le nezdatne in malo vredne. Kolikokrat zagovarjamo svojo nepotrpežljivost, kolikokrat se sklicujemo na to, da je čas drag; saj je rekel že neki stari modrijan, da je hvalevredno, ako smo skopi ž njim. Pri tem popolno zabimo, da

¹⁾ I. Tim. 6, 8.

²⁾ Quod amplius est, a malo est.

³⁾ Mat. 6, 34.

tratimo čas za toliko še nepotrebnejših stvari, kakor so zadeve našega bližnjega, in za take, ki so veliko manj resnobne, kakor one, o katerih se z nami razgovarja, in pri katerih mi pravimo, da čas zgubimo.

Ako se pogovarjamo s svojim bližnjim, moramo se zanj zanimati in mu kazati, da nam je ljubo njegovo govorjenje. Ako smo pa sami, veselimo se samote! Napačno je to, da je naš duh neenakomeren in nestanovitni, da se vedno nazaj ozira, tako, da bi bili radi sami, ako smo v družini, ako smo pa sami, želimo si zopet družine ter nečemo uživati ljubeznive samote.

Pravičnejše in pametnejše moramo ravnati: kadar se zabavamo, moramo ljubiti zabavo, in ravno tako moramo tudi radi in z ljubeznijo ob določenem času brati, moliti in delati, in ne manj radi molčati, ako nam to veleva postava ali pokorščina. Tako moremo tedaj s prerokom govoriti: *Hvalil bodem Gospoda vsak čas, njegova hvala bodi vedno v mojih ustih.*¹⁾ Kajti ravno to se pravi Gospoda vsak čas hvaliti in slaviti, ako vsa svoja dobra in vsakdanja opravila Bogu v čast opravljamo in se njemu v čast varujemo slabih dejanj.*

XIX. Poglavlje.

O skušnjavah.

»Psi ne lajajo nad domačimi, temveč nad tujimi ljudmi. Ravno tako se hudobni sovražnik ne trudi, da bi zapeljal v skušnjava one, ki jo sami iščejo, kajti taki so že takó njegovi.

Ako pa hudobni duh sili v kako srce in je napada, tedaj je to najboljši dokaz, da mu je bilo to srce do sedaj tuje. Čim bolj ponavlja svoje skušnjave, tem izbornejša je čednost, katero zalezuje, kajti le najtrdnejše kraje napada z vso močjo in tam se najbolj prizadeva, kjer se mu najstanovitneje ustavljajo.

Ako bi znali skušnjava prav porabiti, kar nič ne bi se je bali, temveč bi jo še klicali, da ne rečem, jo pozeleli. Toda skušnja in žalostni slučaji nas strašé, in znana nam je lastna slabost in malovrednost, zato molimo po pravici: *Ne vpelji nas v skušnjava!*²⁾

¹⁾ Psalm 33, 2.

²⁾ Mat. 6, 13.

Opravičeno je, da sami sebi ne zaupamo; vendar moramo s tem združevati veliko zaupanje na Boga. On ima večjo moč, da nas iztrga skušnjavi, kakor pa mi slabost, ki nas pogublja. Na ta način bi se zmanjšal naš strah, in raslo bi nam še zaupanje; s prerokom bi mogli govoriti: *Zakaj po tebi bom rešen skušnjave in s svojim Bogom zid preskočim*, t. j. s tvojo pomočjo premagam vse zapreke in vse težave.¹⁾ S tako pomočjo lahko drzni stopamo čez kače in baziliske in teptamo z nogami léve in zmaje.

Pri velikih skušnjavah imamo priložnost spoznati, kako velik je naš pogum in naša zvestoba do Boga, istotako imamo priložnost napredovati v kreposti; in pri tem se učimo rabiti duševno orodje v boju zoper hudobnost svojih nevidnih sovražnikov. Naša duša, zavarovana z milostjo božjo, zdi se jim strašna, kakor lepo urejena vojska. Marsikdo misli, da je vse izgubljeno, ako ga mučijo bogokletne in nespodobne misli, in si domišljuje, da je vero izgubil. Toda, dokler so jim take misli zoprne, ne morejo jim škodovati; in ti razsajajoči viharji jim še služijo, da požene vera tem globlje korenine. Isto velja tudi o skušnjavah zoper čistost in druge kreposti.*

XX. Poglavje.

Sveta maša naj se daruje vsak dan.

Mlad duhovnik, ki je bil tudi v dušnem pastirstvu, imel je navado le ob nedeljah in praznikih maševati. Naš svetnik pa je ljubil tega duhovna in ga skušal na ta-le način pripraviti, da bi maševal vsak dan. Podari mu lepo pušico, prevlečeno z rudečim baržunom, vezeno z zlatom in srebrom, okrašeno z dragimi kamni, in pravi mu, predno jo izroči: »Nekaj važnega imam vas prositi, česar mi ne smete odreči, ker se gre za čast božjo, ki je tudi vam — kakor mi je znano — čez vse draga.«

»Vi morete ukazati«, odvrne mladi duhovnik.

»Tu ne govorim ukazovaje«, odgovoril je svetnik, »ampak samo prosim, a prosim v imenu in zaradi ljubezni do Boga samega.«

Mladi duhovnik molči in s tem pové bolje, nego bi govoril, kako pripravljeno je njegovo srce. Sedaj odpre svetnik pušico,

¹⁾ Psalm 17, 30.

ki je bila polna hostij, pripravljenih, da se posveté, pokaže mu jo in pravi: »Vi ste mašnik; Bog vas je v to izvolil, in vrhu tega ste župnik. Kaj bi rekli o umetniku, uradniku, zdravniku, ki bi vsak teden le eden ali dva dni hotel posvetiti svojemu poklicu? S svetim mašnikovim posvečevanjem ste prejeli moč darovati vsak dan sveto mašo. Čemu ne porabite te svoje moči? Saj vas pri tem, hvala Bogu, nič ne opovira. Poznam vašo dušo, kolikor se more duša poznati, in vidim, da vas vse k temu vabi. Izročam vam torej to darilo in vas prosim, da pri altarcu ne zabite njega, ki vam v imenu Boga samega na srce polaga to prošnjo.«

Mladi duhovnik je bil nekoliko osupel, pa tako ljubeznivim besedam se ni mogel ustavljati. Prosil je le svetega prelata, naj sodi njegovo notranjo nevrednost, njegovo mladost, njegove nepremagane strasti, naj se ozira na nevarnost, da bi zlorabil tako sveto skrivnost; ker njegovo življenje nikakor ni tako sveto, da bi tolikrat prejel božji zakrament.

»Ako bi hotel vsa ta opravičevanja natanko preiskati«, odvrne svetnik, »tožila bi vas vsa. Pa nečem v posameznosti segati, dovolj mi je, da ste mi rekli, naj jaz sodim. Tedaj vam rečem, — in pri tem mislim, *da imam duha božjega*¹⁾ — da ravno ti vzroki, ki jih vi navajate, da bi ne darovali vsak dan svete maše, ravno ti vas k temu silijo. Ko bodete sveto in večkrat opravljali to božjo skrivnost, dozorela bode vaša mladost, vaše nepremagano nagnenje se bode umirilo, vaše skušnjave postale slabše, vaša nezmožnost spremenila v krepost, in pota se bodo razsvetila. Ko se bode tako vedno v krepostih vadili, bode te jih vedno popolneje gojili. Sicer pa, ako bi vas vaša nevrednost, kakor se je tudi nekdanj sv. Bonaventuri godilo, iz ponižnosti zadržavala od svetih skrivnostij in če tudi bi vam prinašala manj dobička zaradi vaše pičle pobožnosti, tedaj pomislite vsaj, da ste javna oseba in ne zabite, da vaše ovce in vaša cerkev svete maše potrebujejo, da mrtvi hrepené po njej, in kar je še več kakor vse to, da vi ob dnevih, ko to sveto daritev opustite, božje časti nič ne pomnožite, odvzamete angeljem veliko veselje in svetnikom čudovito tolažbo.«

¹⁾ 2. Kor. 7, 40.

Mladi duhovnik se podvrže sodbi svetnikovi in pravi: Fiat, fiat! (zgodi se!) in v tridesetih letih ni nobeden dan opustil sv. maše brez posebnega vzroka.

XXI. Poglavje.

Kako mora človek paziti, ako govori z osebami ženskega spola, ali jim piše.

Neki prelat ni pustil nobene ženske v svojo hišo, naj si bo tega ali onega stanú; pri tem se je skliceval na izgled in svét sv. Avguština. Zato si napravi v neki kapeli nekako sobo za razgovarjanje z omrežjem, kjer je govoril z ženskami.

Náš svetnik je visoko cenil tega prelata in ni ga sicer hotel grajati radi njegove ostrosti; pač pa se ni mogel zdržati, da bi se prijazno ne posmejal in rekel: »Ta škof je le na pol pastir svoji čredi, ker se odstranjuje od ene polovice.«

Sveti škof je slišal marsikatero bitko sodbo o tem ravnanju in obljubil, da razodene prelatu svoje mnenje. Ta pa ugovarja in se hoče braniti, da to dela, ker je še mlad, ker ga skrbi, da bi o njem kaj slabega ne govorili, ker se boji, da bi pri takem razgovoru kake velike napake ne storil, to svetujejo stari očetje, s tem daje dober izgled drugim duhovnikom, in še več drugih takih razlogov.

Náš svetnik pohvali njegovo gorečnost in previdnost, pa opomni, da te zunanje strogosti pač ni potreba, ker pač na lažji, varnejši in veliko manj neroden način pride do svojega namena, in tudi ni treba, da ga ljudje grajajo ali o njem govoré.

»Ne govorite nikdar«, pravi on, »sami z osebami drugega spola, zapovejte izrecno svojim slugam, da vas nikdar ne izgubé iz svojih očij, ako ženske želé z vami govoriti. Ni vselej potrebno, da bi vaši ljudje slišali, kaj vi govorite, ker se nahajajo tudi stvari, ki niso za javnost; posebno še kar se tiče vestnih zadev, ali sluga naj bo vsaj od daleč priča vašemu razgovoru, in naj opazuje vaše vedenje.

Dovolite enemu izmed svojih kapelanov, kateremu zaupate svojo notranjost, naj vas pouči o vašem vedenju, in naj vas opomni, kako se je treba ravnati pri takih priložnostih. Bodite

uverjeni, da to veliko več pomaga, ko vse mreže na svetu, in če so tudi železne in polne bodečih žebeljev.«

Po tem nasvetu pa, ki ga je drugim dajal, ravnal se je tudi sam. Dasi je bila njegova hiša vsakemu odprta, vendar je vselej znal tako ravnati, da so bile vedno priče blizu, ki očesa niso obrnile od njega, kadar je govoril z ženskami.

Kar se tiče pisanja ženskam, dal mu je drug svēt.

»Ne pišite nikdar«, pravi on, »osebam ženskega spola drugače, kakor če ste jim dolžni odgovoriti, ali če vas kaka potreba sili, katere se ne morete ogniti. Ali nikdar jim ne pišite iz svoje volje, razven če so take osebe, ki ne morejo nikakega suma vzbuditi, n. pr. materi, sestri, ali kaki stari ženi, in še ti listi naj bodo kratki in redki.

Ko pišemo ženskam, morali bi bolj pisati z noževo ostrino, ako bi bilo mogoče, kakor pa s peresno, da namreč odrežemo vsako nepotrebno besedo.«

XXII. Poglavje.

Kako se je obnašal svetnik proti ponižno govorečim.

Večkrat je prijel za besedo take ljudi, ki so imeli navado v pričo njega prav ponižno govoriti. Še celó s tem ni bil zadovoljen, ampak še zmeraj je kaj dostavil njihovim ponižnim besedam, da bi jih nekoliko osramotil in bi se oni v prihodnje varovali takih izrazov. Dobro je bil namreč prepričan, da bi mu večina takih ljudij zeló zamerila, ako bi jih res za to imeli, kar pravijo, da so. Dva taka izgleda v pojasnilo:

Kmalu potem, ko sem postal škof, tirjal je sveti mož od mene nekaj tako popolnega, da se mi je zdelo nemogoče, njegova zahteva prenapeta. Nekega dne mu radi tega rečem:

»Ljubi oče, meni se zdi, da ste pozabili, da sem komaj zapustil svet in postal mojster, predno sem bil učenec. Vi delate z menoj, kakor z možem, ki je tako daleč prišel v pobožnosti, da že uči lahko druge. Jaz sem to pot še le nastopil.«

»Prav govorite«, odvrne svetnik, »do besede vam verujem, da, še več verujem, kakor ste mi povedali. Imam vas, kakor človeka, ki se je rešil iz podsipa, ubežal požaru in še smrdi po dimu. Ali kljub temu ste škof, in zato morate tudi očetovsko

čutiti in pogumno po popolnosti hrepeneti. Ni dovolj, da vi pijete vodo iz svojega vodnjaka, tudi drugim morate dati piti.¹⁾ Bog, pamet in vaša služba vam to zapovedujejo. Vi se ne smete nazaj ozirati, ako nočete postati steber, kot Lotova žena. ‚O pastor, o idolum!‘ O pastir, o malik!²⁾ Ako sebi zaupate, ne bodete nikdar nič opravili. Zaupajte pa na Boga, tedaj vse premorete. Boga veseli, da oprè svojo moč na našo slabost in postavi svojo jakost na našo šibkost; da osramoti to, kar je, s tem, česar ni.³⁾ Prav dobro je, da sebi ne zaupamo, drugače pa je, ako združimo to nezaupnost do sebe z zaupanjem do Boga. Čim bolj napredujemo v eni, tem več uspeha imamo v drugi. Ponižnost brez poguma je napačna ponižnost.*

Drugi izgled se tiče neke redovnice (nune). Izvolili so jo za prednico, ali štela se je za zelo nevredno in se branila sprejeti to častno mesto.

Sveti škof je bil v pričo, ko je tako govorila, pristavil sam še marsikaj zraven in rekel potem: »Vse to je res: vi ste popolno nezmožni, vaš duh je nizek in omejen, razsodba slaba, vedenje surovo, vaše očitvidne nepopolnosti in vaš slab izgled so vsem sestram popolno znani. Morda je celó Bog zato pripustil, da so vas izvolili, da bodeste tako imeli priložnost popboljšati svoje napake, ali da jih vsaj skrivate, ker veste, da Bog, angeli in ljudje na vas gledajo, in tedaj morate paziti na svoje korake, ko hodite po vzvišenem prostoru. Sicer pa nikakor ne mislite, da so to občino vaši skrbi izročili; ne, Boga so postavili za varuha, ki izvoli norce, da osramoti pametne in jih vodi, in ki nas je po neumnosti križa hotel rešiti pogina.⁴⁾ Pomislite, da je trs iz puščave v roki Jezusa Kristusa postal steber v tempelju. Držite se tedaj te roke, ki je polna pomoči, in ki je nikdar ne odtegne tem, kateri ga kličejo na pomoč.«

Porabimo ta izgleda in varujmo se nečimernosti v govorici, ki rabi krinko ponižnosti in se pokriva s tančico modrujoče zvijačnosti.

¹⁾ Preg. 5, 15, 16.

²⁾ Cahar. 11, 17.

³⁾ I. Kor. 1, 28.

⁴⁾ I. Kor. 1, 21.

XXIII. Poglavje.

Kako se najbolje pripravimo za smrt.

Nekega dne vprašam svetega skofa: kako naj se človek najbolje pripravlja, da srečno umrje.

Odgovori mi mrzlo: »Ako ljubi.«

»Dobro vé m«, pravim jaz, »da kdor ni v ljubezni, je v smrti, in da se ravno toliko pravi v Gospodu umreti, kakor umreti v ljubezni, — če tudi ne prav v dejanju ljubezni, pač pa v stanu ljubezni, ki oklepa vse druge kreposti in jih seboj v dušo vodi, kjer se sama naseli. Ali rad bi vedel, katere čednosti razven ljubezni temu trenutku najbolj ugajajo, ki jih pa vendar ljubezen oživlja in navdušuje, kar se samo ob sebi razume.«

On mi odgovori: »Ponižnost in zaupanje.« In da bi se izrazil po svojem prijaznem načinu, dostavil je še: »Na postelji krščanske smrti mora biti ljubezen blazina; dobro je pa vendar, da naslanjamo glavo na blazinico ponižnosti in zaupanja, in umrjemo v ponižnem zaupanju na usmiljenje božje.

Prva teh blazinic za pod glavo je ponižnost, ki na to deluje, da spoznamo svojo revščino in trepetamo od strahú, a od strahú, ki je ljubezni poln, kajti tak strah si jaz mislim, ki ga navdihuje ljubezen. Iz takega strahú spočnemo duha zveličanja in ga rodimo. Ta ponižnost je pogumna in velikodušna, ki nas sicer pripogiba, a nas tudi dviga k Bogu in nas uči samo nanj se naslanjati.

Od te prve blazinice za podglavo se lahko preide na drugo, ki je zaupanje v Boga. Kaj pa je to zaupanje drugega, kakor upanje, katero je tem krepkejše, čim bolj premišljujemo neizmerne dobrote nebeškega Očeta, ki močnejše hrepeni po našem zveličanju, kakor mi sami? O Bog, jaz upam v tebe in ne bom osramočen! Oni, ki zaupajo v Boga, spremenili bodo svojo moč; z orlovimi peroti se bodo vzdignili in leteli visoko, in se nikdar spustili v nižavo.«¹⁾

XXIV. Poglavje.

O politični modrosti.

Karol Emanuel, Savojski vojvoda, je bil eden izmed najizvrstnejših knezov tedanjega časa. Imel je redko bistrournost, in bil zeló izurjen v politiki.

¹⁾ Ps. 30. Iz. 40.

Nekega dne rečem našemu svetniku, da po mojem mnenju dela ta knez zelo čudno in napačno, da ga ne porablja za svoje zadeve, ko je vendar v njegovi deželi rojen in tudi živi, in ko mu še ni nikdar nobenega opravila izročil, posebno na Francoskem, katerega ne bi bil dognal po njegovi volji. »Da ne govorim«, pravim, »o vaši modrosti, ki je le vam neznana, o spretnosti, krotkosti in potrpežljivosti v političnih zadevah: že sloves vaše pravičnosti in pobožnosti je tako obče znana stvar, da bi vam tukaj vse vaše zahteve dovolili, še predno bi odprli usta. Strašno zamotano bi moralo biti kako opravilo, ako bi se v vaših rokah ne rešilo; jaz še celo mislim, da bi vi celo kaj nemogočega storili.«

»Resnično«, odvrne on, »vi ste povedali mnogo preveč in vaše govorništvo je prekoračilo daleč svoje meje. Vi mislite, da me tudi drugi z vašimi očmi gledajo. Vi opazujete skozi povekšalno steklo vse, kar se mene tiče. Ali pustimo to, naj bode, kakor hoče. Jaz mislim vse drugače o našem vojvodi, in ravno v tem imam očitiden dokaz o njegovi pravi sodbi, da me ne porablja za državna opravila. Ako bi res imel toliko spretnost in bil tako moder pri opravljanju javnih zadev, kakor si vi mislite, — cesar sevéda nimam — že same besede spretnost, važne zadeve, politika ... ustrašile bi me popolno in odvrnile od tega. Res tako malo umevam to, da je to malo — kakor nič.«

»Poslušajte me«, nadaljuje on, »povém vam nekaj, to pa govorim prijatelju na uho in sicer na uho njegovega srca. Nikakor ne poznam umetnosti laganja, ne prikrievanja, ne umetnosti, da bi kazal druge namene, nego jih imam: vse to mi je popolno neznano. In vendar je to glavni pomoček v politiki in največja umetnost človeške previdnosti.

Jaz ne morem nič napačnega skrivati v svojem srcu, in če bi mi tudi zato hoteli dati celo savojsko, celo francosko deželo ali tudi celo rimsko kraljestvo. Po stari navadi se lotim vsakega dela pošteno in odkritosrčno. Govorim natanko, kakor mislim, in tudi ne morem drugače govoriti, kakor mi je v srcu. Vsaka dvoumnost mi je zoprna, ker vém, da Bog sovraži goljufa. Malo jih je, ki me poznajo, in ti pač vedó, kako mislim o tej stvari. Zato sodijo tudi zelo modro, da nisem za državna opravila sposoben. Poleg tega sem imel vedno za nebešk in veljaven izrek

besedo aposteljnovu: *Nihče, kateri se za Boga vojskuje, ne zapleta se v časna opravila.*¹⁾

XXV. Poglavje.

Kako zeló je sveti škof ljubil umirajoče.

Neka sestra iz reda »Marijinega Obiskovanja« je bila celo svoje življenje hudo bolna; ali pri vsem trpljenju je kazala tako izgledno potrpežljivost, da so se vsi čudili, ki so jo videli v njenih bolečinah. Te je prenašala ne le stanovitno, temveč celó z veseljem. Naposled jo pa hudo napade, ne more več premagati bolezní in izdihne svojo dušo.

Kaki dve uri pred njeno smrtjo pošljejo po našega svetnika, da bi ubogi bolnici v tej zadnji potrebi bil v pomoč. Sveti mož je poznal to dušo že dolgo časa sém in je vedel, da jo je Gospod s čudno potrpežljivostjo vodil na potu križa, zato jo je brez posebnega truda pripravljaj k smrti, kajti tako popolno je bila udana v voljo božjo, da bi bilo pač težko odvzeti ji goreče hrepenenje po smrti.

Dasi je že umirala, bila je še vedno pri popolni zavesti. Ko odmoli vsa dejanja vere, ljubezni, kesanja, ponižnosti, zaupanja, udá se v božjo voljo in svojo voljo izroči božji volji, kar ji sveti mož sedaj in sedaj krotko in mirno narekuje; kar naenkrat pa jo bolečine strašno napadejo. Pobožna nuna sedaj globoko vzdihne in mu pravi: »Ali bi ne bilo to hudo, ljubi oče?« — Potem pa zopet mirno leži.

Sveti mož je dobro vedel, da hoče sovražnik zadnje trenutke umirajoče posebno dobro porabiti in vso svojo moč napeti, da bi jo pahnil v večno pogubljenje, zato ga je skrbelo, da bi te besede ne bile kaka skušnjava hudobnega duha, in vpraša: »Kakó hudo, moja hči?«

Umirajoča šepeta tiho: »Ne, ljubi oče, bila bi prevelika nezvestoba«, in zopet molči.

Svetemu možu je vedno tesneje in pravi: »Kako nezvestobo pa mislite, ljuba hči? Ali mi hočete v tem zadnjem trenutku odtegniti drago zaupanje, katero vam je Gospod do mene dal? Oh! tega so krivi moji grehi.«

¹⁾ II. Tim. 2, 4.

»Nikdar in nikoli, ljubi oče«, odgovori umirajoča. »Moje zaupanje na vašo sveto ljubezen je večje, kakor poprej. Pa ne brigajte se za to, ne izplača se.«

»Morda je stvar veliko bolj važna«, odvrne sveti mož, »kakor vi mislite. Dušne spletke skušnjavčeve so veliko tanše in bolj zvijačne, nego si vi morete misliti; posebno še v tem zadnjem trenutku, ko je zbral vso svojo zvitost. Prosim vas torej in vas rotim, ne zakrivajte mi vzroka svoje žalosti!«

»O, ljubi oče«, odgovori umirajoča, »to bi bila pač prevelika nezvestoba do našega Gospoda, posebno sedaj, ko bi morala biti njegovi volji popolno udana.«

»Hči moja«, pravi sveti mož, »Bogu ne morete dati večjega in prijetnejšega dokaza, da ste se mu podvrgli, kakor če mi odkritosrčno, zaupljivo in brez okoliščin poveste, zakaj ste sedaj tako vzdihnili.«

»Ljubi oče«, govori umirajoča, »prestala sem pač druge bolečine. Sedaj je treba, da v tej zadnji uri zadušim vse pomilovanje do same sebe in zaprem vse poti joku in tožbam.«

»Ni višje daritve pred Bogom«, odvrne on, »kakor je pokorščina. A ne upam si vam sedaj v imenu pokorščine zapovedovati, da mi razložite svojo bolečino; samo prosim vas, ljuba hči, rešite me vsaj te težke muke. Ako bi vedeli, kako velika je, gotovo bi se me usmilili.«

»Ljubi oče«, odvrne redovnica, »vi imate preveliko dušno moč, da bi vas taka malenkost spravila v bridkost in vas mogla zbegati.«

»Imenujete-li«, pravi on, »zveličanje duše, za katero je Kristus umrl, malenkost? Ves se tresem, ako pomislim, da je vaša duša morda zaradi kake neznatne stvari v največji nevarnosti.«

»Prav imate, ljubi oče«, odgovori umirajoča, »stvar je pravi nič.«

»O! kaki nič«, vzdihuje sveti prelat, »zaradi katerega bode pogubljena duša, in katero Bog kaznuje z večno kaznijo. O, moja dobra hči, ali naj sežem po zadnjem sredstvu, da preženem tega hudobnega duha od vas, ki vam veže jezik in vas dela mutasto?«

Sveti mož hoče vse sestre v hiši zbrati, da bi molile, ko mu umirajoča s pretrganim glasom in tiho govori: »Bodi, ljubi oče: ako mi ukažete z močjo svete pokorščine, povem vam vse.«

»To naj se zgodi«, pravi sveti mož. »O kako me to tolaži! Mlinski kamen mi odvalite od srca. Moja duša je v najhujših stiskah, dokler mi ne daste te tolažbe.«

»Toda, ljubi oče, ali me zagotovite, da ni greh?«

»Ljuba hči, vi bi se marveč zelo pregrešili, ako bi ne povedali, ko sem vam tako zapovedal. Da to ni greh, to vam zatrujem z vso resnobo pri svoji lastni duši.«

»O!« vzdihne ona, »torej moram svoje življenje skleniti z dejanjem bojzljive malosrčnosti!«

»Kaka malosrčnost bi pa to bila? Govorite vendar določneje!«

»O, ali ni velika malosrčnost in neizrekljiva nezvestoba do našega Odrešenika, ako pravim, da velike bolečine trpim?«

Ko svetnik sliši, da je to ves strup, ki ga je uboga umirajoča imela na srcu, zakliče glasno: »Ne, Bog mi je priča, moja hči, tu ni ne malosrčnosti, ne nezvestobe. Resnično, na novo ste me poživili. Ali nimate razun tega nič na srcu?«

»Ne«, odgovori redovnica, »to je vse, ljubi oče! Pa niste-li morda zato govorili s tako krepkim naglasom, da to ni greh, ker ste me hoteli v tej britki uri pomiriti in potolažiti?«

»Nikakor ne, moja hči! Sovražim vsakatero zakrivanje, posebno pa še v takem trenutku, ko mora človek le iz dna duše govoriti. Poslušajte primero, pred katero mora vaš strah izginiti, kakor nočna senca pred vzhajajočim solncem. Ali ni tudi božji Sin, naš odrešenik in učenik, v najhujših smrtnih britkostih na križu glasno klical: *Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?*¹⁾ Primerjajte Zveličarjeve besede z besedami, ki ste jih ravnokar izustili, in glejte, ali niso te v primeri z onimi kakor slaba svetilnica proti svetlemu solncu?

Kdor se zaradi bolečin pritožuje in vpije pod težo trpljenja, ta ne greši nikakor. Da, jaz še narobe mislim, da nas sveta čednost resnice, odkritosrčnosti in srčne priprostosti celó sili, da naj svoje bolečine, ako so hude, onim naznamo, od katerih

¹⁾ Mat. 27, 46.

smemo pričakovati pomoči. Kako bi nam mogli polajšati britkosti, ako pozabimo pritoževati se in jim naznanjati svoje trpljenje?«

»O, ljubi oče«, pravi potem, »kar se tega tiče, storila sem veliko napâk. Mnogo let sem že bolna. Moje telo je bilo sama bolezen. Komaj se spominjam, da bi bila kdaj brez bolečin, in večkrat sem težko trpela, pa nisem tožila. Sedaj pač čutim, da so moje bolečine veliko silnejše, ko mi ginejo moči. Pa bala sem se o tem govoriti in tožiti, ker sem mislila, da je to mehkužnost do same sebe, malosrčnost in nezvestoba do našega ljubeznivega Zveličarja, ki je neizmerno več zame na sv. križu trpel.«

Potem prosi našega svetnika z veliko gorečnostjo blagoslova in da naj jo odveže od teh pogrêškov. Kmalu potem pade v nezavednost, lahek smrtni boj trpi pol ure, in nje lepa duša vzleti v naročje in v srce Jezusovo.

Ta srečni odhod v nebeško domovino gane svetega moža do solz. Bile so solze tolažečega veselja. Pri tej priložnosti govori sestram lep govor. Postavi jim v izgled junaško zatajevanje te svete redovnice, ki si ni upala odpreti svojih ust v najhujši grozi in v smrtnih bolečinah, kakor da je nje srce govorilo s prerokom: *Omolknil sem, ter se ponižal, tudi dobro sem molčal; in moja bolečina se je ponovila.*¹⁾

Pripoznal je tudi sveti mož, ki mi je to pravil, da mu ni bilo nikdar tako tesno pri srcu, in nobena pridiga o trpljenju Gospodovem, ako bi bila trpela tudi tri ure, ne bi mu bila izvabila toliko solz in potú, kakor ta dogodek.

XXVI. Poglavlje.

Pridige naj bodo kratke.

Sveti mož je zeló čislal kratke pridige in je trdil, da so dolgi govori glavna napaka govornikov tedanjega časa.

»Kako morete to imenovati napako?« pravim jaz, »in zakaj pravite, da je tam premalo, kjer je veliko?«

»Ako je v kakem vinogradu veliko lesa«, odvrne on, »tedaj je toliko manj sadú. Kup besedij nima nikdar velikih uspehov.

¹⁾ Psalm 38, 3.

Le berite homilije in pridige svetih očetov in glejte, kako kratke so! O koliko krepkejše in izdatnejše so bile, če tudi kratke, kakor so naše!

Ljubeznivi svetnik Frančišek Asiški je zapovedal pridigarjem svojega reda v pravilih, naj bodo pridige kratke, in kot razlog navaja, da je Bog svojo besedo na zemlji skrajšal.¹⁾ Verjemite mi«, pravi dalje, »govorim iz skušnje in sicer iz dolge skušnje. Čim več govorite, tem manj ohranijo. Čim krajše poveste, tem več koristi imajo. Kdor preobloži spomin svojih poslušalcev, ta ga uniči, kakor ugasne svetilnica, ako jo z oljem prenapolnimo, in rastlina pogine, ako jo polivamo čez mero.

Ako kak govor predolgo traja, pozabi se proti koncu sreda in proti sredi začetek.

Celó srednje govornike lahko prenašamo, ako povedó ob kratkem; a najboljši pridigarji postanejo zoperni, ako govore predolgo. Nič neprijetnejšega ne poznam pri govorniku, kakor to, da ne more do konca s svojim govorom.«

XXVII. Poglavje.

O pridigah pred malim številom poslušalcev.

»Veselite se zeló«, pravi mi neki dan, »ako stopite na leco in vidite tako malo poslušalcev, da jih lahko preštejete.«

»Toda nič več truda ne stane«, pravim jaz, »učiti mnogo, kakor učiti malo poslušalcev.«

»Govorim iz tridesetletne skušnje!« odgovori on, »in za-trjujem vam, da so moje pridige veliko več sadú za Boga imele, ako sem govoril mali množici, kakor če sem govoril veliki.

Ko sem bil še prošt, pošlje me škof, moj prednik, z drugimi duhovniki na kmete, da bi tam pridigali. Neko nedeljo bilo je vreme zeló slabo, in v cerkev je prišlo samo sedem oseb; zato mi nekdo pravi, da se ne spleča pridigati.

Jaz mu odgovorim, da mnogoštevilna množica bi me ne mogla navdušiti, mala pa me ne more popariti: dovolj mi je, ako tudi le enega k dobremu vspodbudim.

¹⁾ Rim. 9, 28. V slov. naši izdaji čitamo: *Naglo bo izpeljal besedo Gospod na zemlji.* — To je povzeto iz preroka Izaija (10, 22), ki pravi, da bode *Gospod naredil skrajšanje sredi vse zemlje.* Uredn.

Grem torej na prižnico, in še se spominjam, da sem govoril o priprošnji svetnikov. Ta predmet sem obdelaval tako priprosto, kakor je bilo mogoče, opustil sem ves govorniški lišp in vso umetelnost. Ali nekdo izmed poslušalcev začne britko jokati. Vzdihuje in ihti tako glasno, kakor bi mu bilo slabo. Preneham tedaj, prosim ga, naj se ne sili, in pravim, da sem pripravljen končati in mu pomagati, ako bi bilo potreba.

Ali on odgovori, da mu je popolno dobro, kar se tiče telesa, in me prosi, naj nadaljujem, ker ga ravno tam zdravim, kjer je ranjen.

Ko je precèj kratka pridiga končana, pade mož k mojim nogam in glasno zakliče: „Gospod prost, gospod prost! vi ste me poklicali nazaj v življenje; vi ste danes mojo dušo rešili! Blažena bodi ura, v kateri sem semkaj prišel in v kateri sem vas slišal! Ta ura je toliko vredna, kolikor večnost!“

Potem mi pripoveduje, da se je z nekaterimi kalvinskimi pridigarji razgovarjal o priporočanju in o klicanju svetnikov, in ti so mu vse naslikali kot nesramno malikovalstvo. Zato se je hotel naslednji četrtek odpovedati katoliški veri; današnja pridiga pa ga je drugače in bolje poučila, in sedaj so izginili vsi njegovi dvomi. Zategadelj se mu studi, kar jim je obljubil, in obljubi na novo sveti rimsko-katoliški cerkvi zvesto pokorščino.

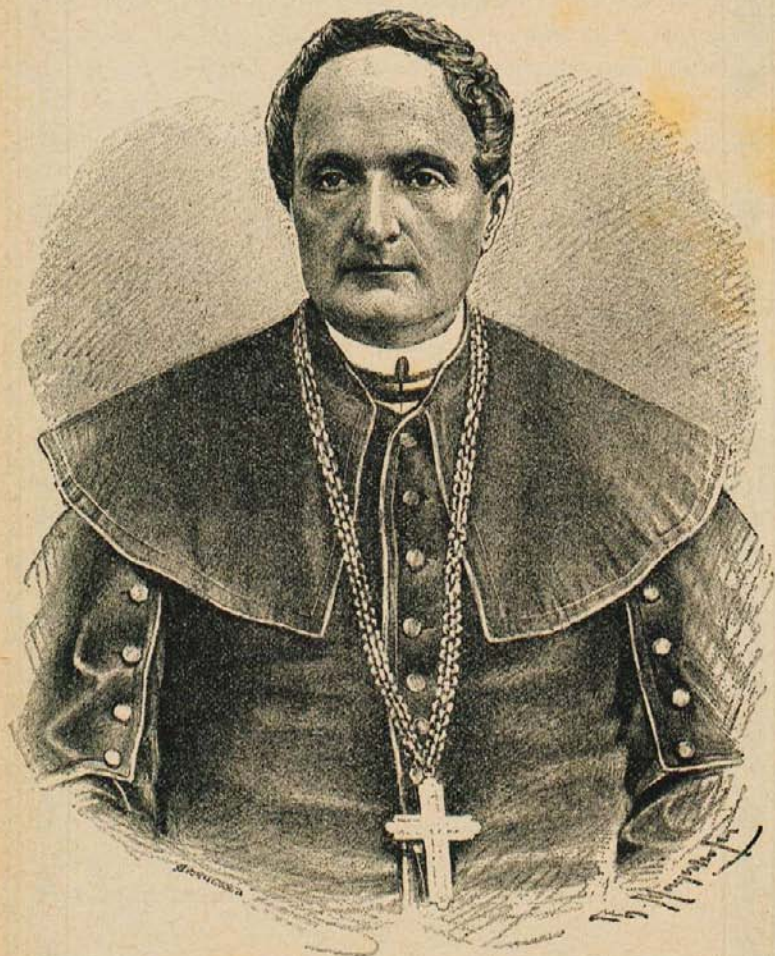
Ne morem vam povedati, kak vtis je napravila ta prigodba v celi občini, pri kateri je bilo le malo ljudij priča, in kako poslušna ter sprejemljiva za božjo besedo so postala vsled tega mnoga srca.

Lahko bi vam še več in še bolj znamenitih izgledov te vrste povedal. Od tod torej ona posebna ljubezen, ki jo imam do malega poslušalstva. Nikdar nisem zadovoljnejši, kakor če vidim le malo ljudij pred seboj, kadar pridem na leco.*

C.
Životopisi.

Jožef Zupan,
stolni prošt ljubljanski.

Jožef Zupan,
stolni prošt ljubljanski.

Zelus domus tuae comedit me.
Gorečnost za tvojo hišo me razjeda.
(Jan. 2, 17.)

Ko trombe glas, ko zvon doni
Od vrlega moža spomin!
Bürger-Koseski.

Uvod.

Lep in imeniten je duhovski stan, zahteva pa tudi posebne dušne in telesne zmožnosti od tistih, ki se mu posveté. Ker ima namreč duhovski stan vzvišeni namen, da nadaljuje Kristusovo delo in priobčuje njegovo odrešenje človeškemu rodu, zato morajo njegovi namestniki biti tudi nekako izbrani, vzvišeni nad navadno ljudstvo; duhoven, poslanec Kristusov, mora posnemati izgled svojega učenika, kolikor le mogoče, v besedi in v dejanju. Torej ni vsakdo rojen za duhovski stan. Kdor ima, postavim, znamenite telesne nedostatnosti, ali ne dovolj duševne sposobnosti in učenosti, izključen je že zaradi tega iz duhovskega stanú. Zatorej tirja katoliška cerkev, da so

njeni služabniki primerne telesne rasti, trdnega zdravja, učeni in olikani, posebno pa poštenega in izglednega vedenja. Le tisti, pri katerem se nahajajo ti pogoji, poklican je v duhovski stan, ako temu druge okoliščine ne nasprotujejo.

Malokdaj pa so se vse okoliščine in prednosti tako lepo strinjale, in malokdaj so vsi naštetih pogoji tako očitno kazali sposobnost za duhovski stan, kakor pri rajnem stolnem proštu Jožefu Zupanu, čegar življenje bomo popisali v naslednjih vrsticah. — Rajni prošt Zupan je bil kakor vstvarjen za duhovna. Njegova visoka postava, njegov častitljivi obraz, njegove bistre modre oči, ki tudi v starosti niso potrebovale naočnikov, njegova postavna hoja, močan, prijeten glas, potem pa posebno dober spomin, oster razum, uljudno obnašanje, neutrujena delavnost, dobrotljivo srce, pa tudi jeklena odločnost: vse to se je strinjalo v njegovi osebi. — Poteze njegovega obraza, pa tudi vsa druga njegova oseba je imela nekaj posebnega v sebi, in kdor je Zupana le enkrat videl, ni ga izgubil več iz spomina. In dolgo, dolgo se bodo Ljubljančanje še spominjali moža-duhovna, ki je nenavadno oblečen in obut sprehajal se pred šolami ali za Ljubljano.

Pa zavoljo posebne telesne postave in zavoljo redke nadarjenosti bi Zupan ne zaslužil posebnega životopisa. Kar ga v posnemanje priporoča in, upamo, tudi pred Bogom slavi, to je njegova neutrujena marljivost, s katero je od Boga mu dane talente vestno uporabljaj. Ako na dalje pomislimo, da je Zupan kot izgleden duhovnik pol stoletja deloval v vinogradu Gospodovem, da je ves ta čas razven par let preživel v Ljubljani, da je skoraj četrt stoletja vodil prvo faro cele škofije, in da je z njegovim imenom združen precejšen kos zgodovine ljub-

ljanskega mesta in ljubljanske škofije: potem imamo pred sabo zeló vablivo podobo, ki je vredna, da se otme pozabljivosti in da se ohrani še poznejšim rodovom v spomin in v vsodbudo. Pa še nekaj drugega daje Zupanu posebno veljavo. On je namreč veliko pripomogel, če ni še največ s svojim vplivom in izgledom dosegel, da se je duhovno življenje v ljubljanski škofiji iz jožefinskega tira zasukalo na strogo cerkveno in edino pravo pot, kar je toliko večjega pomena, ker je bil še sam v proticerkvenem duhu izučen in je v svoji mladosti še mnogo občeval z jožefinsko navdahrenimi duhovni. — Zupan je pač prevzel iz prejšnje dôbe neko resnobo in stanovitnost, ni pa se našel tistega mrzlega duha, ki je uklepal vse cerkveno življenje v vladne spone in vso pravo pobožnost zaviral. To je bilo le treba videti, s kakšnim prepričanjem je obhajal božje skrivnosti, in slišati, s kakšno vnemo je govoril o veličastvu katoliške cerkve in o papežu. Lepota katoliške cerkve, pa tudi lepota hiše božje mu je bila vedno pri srcu. Veliko, veliko je v obojnem oziru storil. Zatorej je mogel o njem neki cerkveni knez po vsi pravici reči: Zupanovo življenje je ob kratkem povedano z besedami sv. pisma: *Zelus domus tuae comedit me* (gorečnost za tvojo hišo me razjeda Jan. 2, 17). In da je bilo temu res tako, dokažejo naj sledeče vrstice, in upamo, da nam bo blagovoljni bralec konec tega popisa rad pritrdil, če na rajnega Zupana obračamo besede Bürger-Koseski-jeve, ki pravi:

Ko trombe glas, ko zvon doní
Od vrlega moža spomin!

I. Zupan — pobožen mladenič.

O Zupanovi mladosti ne vémo mnogo povedati, a kar vémo, to je odločilno za njegovo prihodnjost. Rojen je bil 12. marca l. 1811 v Kropi, znanem žebljarskem trgu na Gorenjskem. Rojstna njegova hiša stoji v spodnji Kropi šte. 7 in se imenuje: pri Poljcu. Njegovi stariši so bili, kakor je še sedaj večina prebivalcev, — žebjarji. Očetu je bilo Jožef, materi pa Elizabeta ime. Bogastva pri hiši ni bilo, pa tudi revščine ne. Oba sta delala žeblje, tudi še nekaj kovačev privzela, in z narejenim blagom je oče kupčeval v Trst in menda tudi na Koroško. Tako sta pošteno preživila sebe in sedem otrok, katerih edini Matija (oče nunskega kateheta v Loki, g. Šimna Zupana) še živi.

Temelj prave pobožnosti in vernega življenja je v srce mladega Jožefa položila skrbna in zares pobožna mati. Komaj je fantek začel govoriti in hoditi, že ga je vodila v cerkev in mu vcepila posebno zaupanje in udanost do Matere Božje. Razven farne cerkve sv. Lenarta je namreč v Kropi tudi romarska cerkev Matere Božje milostljivega srca, imenovana »pri kapelici«. V to cerkev je mladi Jožek pogostoma s svojo materjo zahajal, in ta cerkev se mu je tako priljubila, da jo je tudi pozneje kot dijak in duhoven rad obiskaval in veliko storil za njeno lepoto. Sploh se mora priznati, da imajo Kroparji nenavadno ljubezen in čiščenje do Matere Božje pri kapelici. Matere nosijo svoje dojenčke Mariji darovat, bolj odrasle pa vodijo za roko v njeno svetišče. Kdor le more, hiti vsaj enkrat vsako nedeljo in vsak praznik h kapelici, in vsakemu bi se za zlo in v sramoto štelo, ako bi tak dan brez vzroka nič ne bil pri kapelici.

Mati Zupanova pa ni bila le pobožna, ampak tudi silno dobrotljiva do ubogih in bolnikov. Dajala je bolnikom domača zdravila in pomagala revežem skoraj čez svoje moči. Ni čuda tedaj, da se je sin Jožef od svoje matere že v prvi mladosti navzel prave pobožnosti in srčnega usmiljenja do ubogih in potem obe te čednosti kot duhoven tako lepo skazoval v dejanju. Tu se res vidi, kaj dobra mati premore, in da je resničen izrek, ki pravi: Dajte nam dobrih mater, in svet bo kmalu drugačen.

Jaz pa temu še pristavljam in pravim: Dajte nam dobrih mater, in tudi dobrih duhovnov ne bode manjkalo.

Ker je Poljčev Jožek v domači šoli dobro napredoval, dali so ga stariši v Celovec v šole. Njegovemu očetu je bilo namreč na tem, da bi se fant čim hitreje nemščine privadil, in bi ga potem toliko laže mogel rabiti pri kupčiji. Ko je pa Jožek tretji normalni razred v Celovcu z odliko izdelal (1824), prigovarjal je tedanji kroparski župnik Martin Gros starišem tako dolgo, da so ga dali v Ljubljano za duhovna učit. Zupan je pozneje sam večkrat spoznal, da bi brez župnika Grosa nikdar ne bil postal duhoven. Tako je tudi v tem zasluga duhovnov, da so marsikateri skrit talent zapazili in v občni blagor ohranili. — Kakor pa je bilo šolanje v Celovcu za Zupanov prihodnji poklic odločilno, istotako se mu je tudi prvotna nemška odgoja potem celo življenje poznala. Imel je namreč nekako ljubezen do nemščine in četudi je v političnem boju stal vedno na narodni strani, vendar slovenščine nikoli ni dovolj pravilno govoril, ne pisal. In še stare dni je vselej raje nemški govoril, ker slovenščine od mladega ni bil vajen.¹⁾ In kako tudi? V Celovcu je zelo pozabil še to slovenskega jezika, kar ga je od doma znal; v Ljubljani pa v tistem času tudi ni bilo dosti bolje. V šolah se je glasila samo nemščina, po mestu in po boljših hišah pa je tudi vsakdo le nemški govoril, če je količkaj znal. Tudi kot duhoven je le bolj nemščino rabil, ker je bil na vseh službah, razven v Trziču, postavljen za nemškega pridigarja. Pač čuda, da se pri takih okoliščinah še bolj ni odtujil domačemu jeziku! Tu se pač vidi, kaj stori odgoja!

V Ljubljano je Zupan prišel jeseni 1824. leta in je précej stopil v prvo latinsko šolo. Po vseh šolah mu je bil sošolec sedanji nunski g. spovednik monsignor Miha Potočnik. Bila sta rojaka, pa tudi prijatelja od mladih let. Skupaj sta na počitnice hodila, skupaj se učila, skupaj tudi ptiče lovila. Na češniškem

¹⁾ Rajnemu Zupanu v čast dostavljam, kar vém iz osebnega občevanja, da je govoril tudi slovensko rad in lahko. Slovenski njegovi govori so bili res nekoliko neopiljeni gledé besede, toda vedno krepki in umljivi, kakor govori vsakega drugega pridigarja. Le to se mu je poznalo, da ni imel slovenske šole, slovenske izobrazbe v mladosti. Iz tega vidimo, zakaj se je treba boriti za slovenske šole.

hribu sta imela kočico iz vej postavljeno, na piščalko sta žvižgala in marsikatero seničico v zanjke ali na lèp ujela. Pa Bog jima je drug lov odločil, da bi namreč ljudi lovila. — Zdi se, da je bil Zupan v šolah bolj počasen in nekoliko trd. Med tem, ko se je njegov vrstnik Potočnik v vseh predmetih odlikoval, dobival je Zupan navadno le prvi red. Morebiti ga je tudi to zadrževalo, ker je moral v višjih šolah druge poučevati, da je lože sebe vzdržal. Vendar pa mu je čas dijaškega življenja pretekel mirno in brez kakih posebnostij. Tudi na koncu latinskih šol ni imel posebnih skušnjav. Od starišev za duhovski stan namenjen in tudi sam k temu stanu nagnen, oglasil se je brez obotavljanja v semenišče, kamor so ga tudi radi vzeli. Kot bogoslovec je bil o počitnicah več v duhovščini kot doma. Blagi župnik Matija Krč, Grosov naslednik, in pozneje dekan na Vrhniki († 15. avgusta 1849), mu je bil kakor skrben oče, ki ga je počasi pripravljal na težave duhovskega stanú. Moral je tudi kot bogoslovec že večkrat v domači farni cerkvi pridigovati in je že takrat pokazal svoj nenavadni talent. Res srečen mladenič, ki ima tako šolo za svoj poklic!

II. Zupan — vrl kapelan.

Zupan je bil 3. avgusta 1836. leta od slavnega škofa Antona Alojzija Wolf-a v mašnika posvečen. Novo mašo je opravil angeljsko nedeljo (28. avgusta) v svojem rojstnem kraju, v Kropi pri sv. Lenartu. Stari ljudje se še sedaj spominjajo te nove maše in pravijo, da take ni bilo ondi ne poprej, ne potlej. Z možnarji se je streljalo na dveh krajih: na Jami in pod Borštom; vsakega novodošlega gosta so s streljanjem pozdravljali. To nenavadno streljanje je gotovo Zupan sam priredil, ker je imel do tega posebno veselje. Saj je še Kroparjem za pogoj postavil, naj v zahvalo za novi veliki zvon vsako leto o Veliki Gospojnici streljajo.

Pri novi maši mu je pridigoval njegov iskreni prijatelj, tedanji stolni kapelan in pozneje dekan in častni kanonik, Janez Toman. Ljudij je silno veliko vkup privrelo, tako, da jih je več kot polovica moralo zunaj cerkve ostati. Nekateri so lestve k oknom pristavljali, da bi vsaj na ta način nekoliko videli in slišali.

Nova maša je res ginljiva slovesnost, in nič se ni čuditi ljudem, da se je tako radi vdeležujejo, če je le kolikaj mogoče. Saj pravi znani pregovor, da je dobro iti na novo mašo, če bi bilo treba raztrgati tudi dvojne podplate. Največje veselje so pač občutili novomašnikovi stariši, ki so videli svoje želje izpolnjene in svoj trud tako obilno poplačan. In ravno ta velika čast, da lastni sin svoje stariše pri novi maši obhaja, nagnila je že marsikatere stariše, da so tega ali onega izmed svojih sinov odločili duhovskemu stanu.

Zupanova prva služba je bila pri Stari cerkvi (Mitterdorf) na Kočevskem; njegov prvi župnik pa tedanji dekanijski oskrbnik Martin Rankel. Mladi kapelan se je s svojim gorečim delovanjem ter postavnim vedenjem prav hitro prikupil župniku in faranom; tudi težavnega kočevskega narečja se je privadil v primeroma kratkem času. Vendar je na Kočevskem le malo časa služboval (do velikenoči 1837). Huda mrzlica se ga loti in prisili, da mora službo pustiti. Pa dasi ta služba ni bila posebno dobra, in dasi je ondi le malo časa deloval, vendar se je je kot prve vedno z veseljem spominjal in je ostal Kočevarjem vedno naklonjen. Velikokrat jim je pošiljal denarne podpore in razdal jim je brezplačno posebno veliko iztisov svojega nemškega križevega pota.

Iz Kočevja je šel Zupan zdravit se v Kropo, kjer se je tudi res v pol letu toliko popravil, da je mogel novo mu odkazano kapelanijo v Trziču nastopiti (1838). Ali tudi tukaj mu ni bilo dolgega obstanka. Kmalu namreč se je izvedelo, kako izvrstno pridiguje, in hoteli so ga imeti v Ljubljano. Poklican je bil (1839) za nemškega pridigarja k sv. Jakobu v Ljubljano. In tu je popolnoma opravičil vanj stavljeno zaupanje. Ne le kot pridigar se je odlikoval, ampak tudi druga dela duhovskega stanú je opravljal v občeno zadovoljnost. Tedanji šentjakobski župnik Pohlin je Zupana posebno cenil in ga odlikoval pri vsaki priložnosti. Spomina vredno je tudi to, kako je Pohlin Zupana odvadil nosljati. Ukazal je namreč svoji postrežnici, naj v Zupanovo tobačnico mesto tobaka žaganja natrese. To in pa očetovsko opominjevanje Pohlinovo je pomagalo, da Zupan potem celo življenje ni ne kadil, ne nosljal.

Komaj je bil Zupan dobro leto pri sv. Jakobu, že se je moral zopet seliti. Pa takrat ni bilo daleč. Prestavljen je bil

namreč leta 1840 za stolnega kapelana v Šenklavž, in je potem pri tej cerkvi vedno ostal, stopaje od službe do službe, dokler ni leta 1876 postal stolni prošt in kot tak 29. avgusta 1886 ondi umrl.

Oglejmo si sedaj Zupana kot šenklavškega kapelana. To službo je opravljal celih 14 let in sicer tako vsestransko izgledno, da si je pridobil v posebno veliki meri zaupanje ljubljanskih prebivalcev in ljubezen svojega župnika. Ljubljčanje niso le radi na prižnici gledali mladega in gorečega kapelana, ampak tudi za spovednika in k bolnikom so njega najraje klicali. Župnik mu je bil v Šenklavžu Karol Zorn, mož zares pobožen, vesten in natančen. In ravno to je bila velika sreča za Zupana. Naravnost lahko trdimo, da bi Zupan ne bil nikdar tak odličen mož postal, da ni imel pri stolnem župniku Zornu take šole. Zorn je bil svojim kapelanom bolj oče in prijatelj, kot načelnik in zapovednik. Kapelani so se okoli njegove mize, kakor sinovi okoli svojega očeta, k jedi shajali, tu svoje skušnje razkladali, vesele in žalostne dogodbe pripovedovali in poslušali modre svete svojega starega župnika. Tista leta je štel Zupan za najsrečnejša svojega življenja in o Zornu ni govoril nikoli drugače, kot z največjo hvaležnostjo. — Dasitudi pa je Zorn vse svoje kapelane ljubil po očetovsko, vendar je bil Zupanu še posebno naklonjen; njemu je izročal najvažnejša farna opravila in ko je z leti vedno bolj omagal, prepustil mu je pozneje popolnoma ves farni urad. To je škof Anton Alojzij tudi vedel in je Zupana s posebnim pismom 8. sept. 1853 za stolnega farnega vikarija imenoval zato, kakor sam pravi, da bi mestnemu občinstvu nasproti tudi več veljave imel in kot župnikov namestnik toliko več zaslug si pridobil. — Sevéda je s tem imenovanjem prirastlo Zupanu več dela in odgovornosti: ali kaj je on na to gledal, ker je bil takrat v najboljših letih in čvrst in zdrav. Pri vseh obilnih opravkih je vendar še zraven delal za lastno izobraženje, in ker dan ni zadostoval, privzemal je nočne ure za učenje. Le tako je bilo mogoče, da je naredil farni konkurz vseskozi z odliko (1850). — Ko je bila leta 1851 fara v Tržiču izpraznjena, hotel je Zupan za njo prositi, ali dobil je migljeje od škofa, da naj na sedanjem mestu še počaka. S tem in pa z imenovanjem za župnikovega vikarija je škof molčé naznanil, da hoče Zupana za župnika pri

stolni cerkvi imeti, in to se je res tudi zgodilo l. 1854, ko je po smrti kanonika Pavška izpraznjeni cesarski kanonikat na škofovo prizadevanje bil podeljen Zupanu.

Kot kapelan v Šenklašču je Zupan imel izvrstne duhovne za tovariše, namreč: Tomana, Tomca, Marinkota, Kosmača, Peharca, Fado, Meršola, Köstlna, Preželjna. Ž njimi je delo delil, pa tudi pametno v pastirstvu se skušal. Resnično prijateljstvo, ki se je v tej službi pričelo, vezalo jih je potem celo življenje; in če tudi jih je pozneje božja previdnost na razna mesta razpostavila, ostali so si vedno prijazni, večkrat dopisovali, pa tudi po možnosti se obiskovali. — Izmed vseh pa sta si bila z rajnim Tomanom, moravškim dekanom, najboljša prijatelja. Skoraj vsako leto je šel Zupan za več ali manj časa v Moravče na počitnice, dekan je pa tudi vselej pri Zupanu gostoval, kolikorokrat je prišel v Ljubljano. In to se je posebno pogosto godilo, ko je dekan Toman kot poslanec hodil k sejам kranjskega deželnega zbora. Dala sta si prijatelja tudi besedo, da si bodeta drug drugemu pridigovala pri zlati maši, če jo doživita. No, dočakala sta res vsak svojo 50letnico, ali pridigovala si vendar le nista. Zupan je bil sicer pri Tomanovi zlati maši dné 6. avgusta 1882 v Moravčah navzoč; ali pridigovati si ni upal, ker mu je ginenja in veselja srcé bilo tako polno, da se je bal mrtvouda. O Zupanovi 50letnici pa dekan Toman svojega prijatelja ni spremljal k zlati maši, ampak k pogrebu. — Taki so torej človeški naklepi, ako jih Bog ne izpolni!

Posebna prijaznost je Zupana sklepala tudi s par let mlajšim, pa enako mislečim Alojzijem Koširjem, poprej župnikom v Trziču, pozneje v Šent-Rupertu na Dolenjskem. Na obeh krajih je Zupan tega svojega zvestega prijatelja večkrat obiskoval in posebno ob času svoje bolehnosti (63—66) iskal pri njem razvedrila in polajšanja.

Izmed ljubljanskih prijateljev sta bila najbolj zvezana z rajnim kanonikom Gogalo. Ker je Zupan mislil, da bo umrl poprej nego Gogala, izročil mu je vse svoje premoženje z natančnim pojasnilom, kam in kako naj je po smrti obrne. Ali Bog je drugače obrnil in je precëj mlajšega Gogalo, ravno ko je bil za ljubljanskega škofa imenovan, 4. maja 1884 pred Zupanom poklical v večnost.

III. Zupan — izvrsten župnik.

Zupan je bil z odlokom od dné 17. febr. 1855 od Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa imenovan kanonikom ljubljanskega stolnega kapiteljna in kot tak je bil od škofa Wolfa 12. marca (3. postno nedeljo) slovesno umeščen in ob enem postavljen za stolnega župnika. Ko se je prišel Zupan drugi dan škofu za to milost zahvalit, govoril mu je ta sledeče tehtne besede: »Naredil sem vas stolnega župnika, ker me vaše dosedanje službovanje navdaja z zaupanjem, da bodete v novi imenitni službi še več za čast božjo in izveličanje duš storili. Posebno vam izročam skrb za stolno cerkev in pričakujem, da bodete umno nadaljevali, kar so vaši predniki tako srečno pričeli. Delajte tako, da bo ljubljansko mesto vedelo, da ima skrbnega stolnega župnika! Izpolnjujte svoje dolžnosti takó, da bodeva oba mogla odgovor dajati pred sodnim stolom božjim, kamor bova oba prišla, jaz poprej, vi poznej!«

In Zupan je sijajno opravičeval to zaupanje. Nastopil je pri najboljših letih, star 44 let, kot župnik prvo in najimenitnejšo faro cele škofije; ob enem pa je postal tudi dekan ljubljanskega mesta in okolice ter šolski nadzornik za svojo dekanijo. Odrplo se mu je obširno polje duhovne delavnosti, in to je vestno, in na vse strani dobro in uspešno obdeloval. Kar čuditi se je, kako je mogel zmagovati toliko in tako različnih važnih opravil.

Dasi je bilo takrat še dovolj duhovnov in bi bil prav lahko dobil še četrtega kapelana, zadovoljil se je s tremi, ter se vrstil ž njimi pri pridigovanju in drugih cerkvenih opravilih. Tako je šenklaški cerkvi veliko prihranil, da je potem lože popravljjal. Ko je kapelan Brodnik zbolel in Kosmač odšel k jezuitom, imel je sam dalj časa tudi krščanske nauke.

Veliko posla, skrbij in sitnostij mu je prizadejal farni urad. Posebno zakonske reči so pri takih farah včasih silno kočljive in zamotane, ker se večkrat ljudje raznih ver in tujih narodov glasé k ženitvi. Tu je treba pazljivosti in znanja postav, da se župnik ob kako kljuko pri duhovski ali deželski gosposki ne ujame. In tu se mora Zupanu priznati, da je bil po večletni skušnjí v teh zadevah tako izveden, kakor malokdo.

Ko je Zupan nastopil mesto stolnega župnika, bila je šenklavška cerkev nekako prazna in zapuščena, čemur se pa ni čuditi, če pomislimo, da je zidanje (1841) in slikanje (1842) krasne kupole veliko stalo in torej za druge poprave ni bilo denarja. — Z varčnostjo, z umnim gospodarstvom in z raznimi nabirkami je Zupan v malo letih čez 20.000 gold. vkupe spravil in s tem denarjem leta 1859 vso cerkev znotraj z umetno ponarejenim marmorjem preoblekel in glave (kapitèle) pri stebrih ter druge okraske pozlatil. Leta 1860 pa je postavil lep in velik križev pot, ki ga je po Führichu prav krasno naslikal Plank na Dunaju. Tudi strehe na zvonikih in na cerkvi so bile popravljene, tako, da je bila res vsa cerkev od tál do zvonikovega vrha popravljena in olepšana. Naj bi bil sedaj škof Wolf vstal, ne bi bil poznal skoraj več svoje katedrale. — Gotovo bi bil Zupan pri stolni cerkvi še kaj več naredil ali popravil, ko bi mu ne bil leta 1863 stolni kapitelj odvzel cerkvenega gospodarstva.

Velike zasluge ima stolni župnik Zupan tudi gledé ljubljanskega pokopališča. Po njegovem prizadevanju je bilo pokopališče pri sv. Krištofu za 9.000 štirj. sežnjev razširjeno, ker se je tako imenovana Lovšova (turška) jama privzela in porabila ter obzidala. Tisti čas je bil Zupan skoraj sleharni dan pri sv. Krištofu, kjer je vsak kót, vsak grob poznal. Ko bi Zupan ne bil pokopališča razširil, bile bi gosposke na to delale, da se pokopališče daleč proč od Ljubljane kam nastavi — v veliko nevoljo prebivalcev, kakor se je to postavim v Gorici zgodilo. Tudi je poskrbel, da se je pripravna mrtvaška kapela napravila in postavil lep bronast križ na pokopališču. Posebno pa se je za pravice katoliškega pokopališča zoper skrunjenje po protestantih poganjal. Protestantovski pastor Schack je bil namreč tako predrzen, da je protestantovske vojake na katoliškem pokopališču z nagovori pokopoval, dasitudi je imel protestantovsko pokopališče precèj blizu. Dolgo se je Zupan boril, pa na mestu, kjer bi bil moral dobiti največ podpore, pustili so ga, in zapuščen je še le po dolgih ovinkih dosegel svoj namen. — Ko je bilo pastorju Schacku od gosposke tako delovanje ustavljeno, kakoršnega na svojem pokopališču od katoliške strani nikoli ne bi bil pripustil, dal je mož potem mir, pa tudi za pridige po protestantovskih vojakihi mu zdaj ni bilo mar. Pokopovali so potem take vojake na protestantovskem po-

kopališču, pa brez pridig. Od kod vendar to? Ali ni tedaj mož poprej le nagajal?

Še bolj kakor za olepšavo cerkve in razširjatev pokopališča, skrbel je Zupan za dušni tempelj svojih podložnih s tem, da je vse storil, kar bi pripomoglo k večji pobožnosti in k poboljšanju mestnih faranov. — Že précej l. 1855 je vpeljal slovesno skupno prvo sveto obhajilo, za dečke v šenklavski, za deklíce v nunski cerkvi, in je pri teh prilikah sam imel ginljive, v srce segajoče nagovore do presrečnih otrok.

Zupan je tudi prvi uvel šmarnice v šenklavski cerkvi leta 1856. Ta pobožnost se je vernikom hitro tako priljubila, da so jo kmalu tudi po drugih ljubljanskih cerkvah začeli, potem pa se je naglo po celi škofiji širila, in zdaj je ni skoro fare, kjer bi ne imeli meseca majnika šmarnic! — Oh, kaka blažena zavest in velika zasluga, ustanoviti tako pobožnost in pomagati mnogim k poboljšanju! Tako zaslugo je gotovo imel stolni župnik Zupan. Tudi je bila ob Zupanovem času bratovščina »Naše ljube Gospe« uvedena (1874), Marijin altar za to prirejen in podoba te bratovščine postavljena.

Goreč župnik skrbi svojim faranom tudi za duhovno prerojenje in oživljenje po misijonih. Takega je želel Zupan tudi za stolno cerkev. Obhajal bi ga bil rad l. 1863 jeseni od 4. oktobra dalje. A velike so bile zapreke in mnogi zadržki tudi tam, kjer bi jih človek najmanj pričakoval. Stanovitnost Zupanova pa je vse premagala. Že je bilo dogovorjeno, kdaj in kateri jezuiti pridejo, kar nenadoma 26. septembra provincijal P. Jurij Patiss naznani, da z ljubljanskim misijonom vsaj za zdaj nič ne more biti, ker sta vsled težavnega misijona v Hernalsu pri Dunaju dva najboljša patra onemogla, drugih pripravnih mož pa zdaj nima pri rokah, s katerimi bi si upal kaj uspešnega v Ljubljani doseči. Tako je tedaj izostal namerovani misijon, vendar pa Zupan ni popustil svoje namere, in ker že misijona ni mogel napraviti, dosegel je vsaj to, da so jeli jezuitje v Ljubljano hoditi za postne pridige in za šmarnice. S tem je Ljubljančane navadil na jezuite, da so se sami prepričali, da niso taki strahovi, kakoršne slikajo ali popisujejo. Zupan je torej prav za prav jezuitom pot v Ljubljano pogladil in veliko pripomogel, da so se zopet v Ljubljani naselili.

Sploh je bil Zupan za redovnike vnet in jih je visoko spoštoval, naj so bili že tega ali onega reda. On je spoznal in večkrat rekel, da so redovniki katoliški cerkvi in svetnim duhovnom zelo potrebni. Cesar ima v svoji armadi razne oddelke vojakov, namreč ne le pešcev, ampak tudi topničarje, pijonirje, konjike itd.; tako naj tudi v armadi katoliške cerkve zraven pešcev (navadnih duhovnov) tudi razni redovniki, posebno jezuiti in lazaristi, s svojimi misijoni delujejo za eden in isti namen in podpirajo svetno duhovščino v vojski zoper satana.

Zlasti oo. frančiškanom je bil Zupan iz srca udan. Velikokrat je imel razne slovesnosti pri frančiškanih, rad je pomagal pri božji službi, rad dohajal v samostan. Pri oo. frančiškanih je imel tudi svojega spovednika in dušnega vodnika. Pa bil je tudi frančiškanom zelo hvaležen in se je vedno zanje potegoval, posebno kadar se jim je kaka krivica zgodila.

Enako spoštovanje je imel Zupan tudi do ženskih redov, ker je poznal njih blažilni vpliv na žensko odgojo in pri postrežbi raznih bolnikov. Uršulinke v Ljubljani in v Loki so Zupana častile kakor svojega očeta, in vselej je bil praznik in veliko veselje, kadar jih je Zupan obiskal. Še zadnji čas svojega življenja je veliko pripomogel, da so se šolske sestre naselile v Šmihelu na Dolenjskem.

Tako vsestransko delovanje in zanimanje za dobro stvar je pač nov dokaz, da je bil Zupan goreč za čast božjo in za zveličanje duš.

Ker je bil Zupan skozi 46 let nepretrgano pri stolni cerkvi nastavljen in je od teh 36 let v duhovnem pastirstvu prve mestne fare (14 let kot kapelan, 22 let pa kot župnik) deloval, sklenil se je nekako z ljubljanskim prebivalstvom in mu postal res pravi duhovni oče. V mnogih družinah se je namreč zgodilo, da je Zupan kak par poročil, potem otroke krstil, pozneje zopet te že odrasle poročil in zopet njih otroke krstil. V nekaterih družinah je bil Zupan ljubljen domači prijatelj, kakor pri Aichholzerju, Staretu, Malnerju, Krisperju, Českotu, Trpincu, Mahru, Bleiweisu itd. S temi in drugimi družinami je delil Zupan veselje in žalost; videl je pa tudi, kako so stare hiše padale in nove vstajale. Najbolj pa ga je žalilo, ko je s strahom spoznal, kako se je mlajši rod cerkvi vedno bolj odtujil in udal liberalizmu. Zato ni

moglo biti kmalu večjega udarca za njegovo srce, kakor takrat, ko so Ljubljčanje svoje hiše razsvetlili od samega veselja, da je konkordat deloma padel. Zato je tako britko tožil v svoji pridigi 25. marca 1868, katero podajamo čitateljem spodaj v posnetku.

Le mimogredé omenjam, da je bil dalj časa ud hranilničnega odbora in da so ga parkrat tudi hoteli voliti v mestni zbor, a on je sam volitev odklonil.

Tudi kot dekan ljubljanske okolice je bil Zupan na svojem mestu. Podložnim duhovnom svoje dekanije je bil bolj prijatelj in svetovalec, kot prednik ali zapovednik; posebno pri cerkvenih slovesnostih jim je rad postregel in ni skoro nikomur kake prošnje odrekel. Kjerkoli so v Ljubljani ali v okolici imeli kako posebno cerkveno opravilo, blagoslovljenje, misijon ali kako drugo pobožnost, vselej je Zupan rad prišel, pridigo, ali peto mašo, ali pa oboje prevzel in navadno pri sklepu zapel sam prav navdušeno »Te Deum«.

Kar posebej šole zadeva, prihajal je tudi vestno in rad k očitnim skušnjam (katere žali Bog pri novi šoli pogrešamo), je bil učiteljem posebno naklonjen ter jih je proti strožjemu deželnemu šolskemu nadzorniku, kanoniku Zavašniku, uspešno zagovarjal. — Ker je pri skušnjah zmožnosti posameznih učiteljev spoznal, potegoval se je pozneje tudi rad za njih povišanje. Zato ga imajo tudi učitelji iz iste dōbe, post. gg. Praprotnik, Belar i. dr. se zdaj v dobrem spominu.

IV. Zupan — imeniten prelat.

Pri tako uspešnem delovanju se ni čuditi, da se je Zupan od stopinje do stopinje v duhovski službi pomikal in da je postal l. 1870 stolni dekan, leta 1876 pa stolni prošt. (Obakrat mu je prostor naredil pokojni knezoškof blagega spomina dr. Krizostom Pogačar.) Dosegel je torej najvišji dve službi za škofovo v ljubljanski škofiji in je v obeh pravico dobil nositi škofovo mitro in palico. Bil je torej, kar je sam tu pa tam v pogovoru omenjal, prvi prelat ali duhovni dostojanstvenik v škofiji.

Dasiravno nista bila škofa Jernej in Krizostom Zupanu tako naklonjena, kakor nekdanj škof Anton Alojzij, vendar ga pri oddajanju teh služeb zavoljo njegovih zaslug nikakor nista hotela

prezreti. Posebno lepo spričevalo mu je dal škof Krizostom, ko ga je dné 9. dec. leta 1876 umestil za stolnega prošta. Tako le namreč piše:

»Veseli me, da so bile Vaše velike zasluge, katere ste si pridobili v raznih duhovskih službah, venčane z imenovanjem za stolnega prošta. Posebno stolni farni urad Vam je dal mnogo prilike k vsestransko blagoslovljenemu delovanju. Kot stolni župnik skozi 21 let ste zapustili spomine, ki tudi po Vaši smrti ne bodo ugasnili in ki bodo Vašemu imenu tudi pri poznejših rodovih čast delali.

Sprejmite pri tej priliki, ko pokladate farna opravila prostovoljno v druge roke, mojo najprisrčnejšo zahvalo in priznanje za Vaše izvrstno in neutrujeno delovanje na prižnici, v spovednici, pri bolniški postelji, v skrbi za reveže in za pokopališče, ob častitljivem in vspodbudnem obhajanju božje službe, pri popravljanju in okraševanju stolne cerkve in pri oskrbovanju dekanijskih opravkov!«

To je res lepo spričevalo, pa je bilo tudi vseskozi zaslužno.

Leta 1875, ko je knezoškof Jernej od škofije odstopil in se podal v Kranj, bil je Zupan od stolnega kapiteljna enoglasno za kapiteljskega vikarija izvoljen in mu je bilo vodstvo cele škofije za čas izpraznjenega škofijskega sedeža izročeno. Enake izvolitve se je po smrti škofa Krizostoma (25. jan. 1884) le s tem ubranil, da je opozoril gg. kapitulare na svojo starost in bolehnost. Slišali so se takrat tudi glasovi, ki so si Zupana za škofa želeli. Če se tudi to ni zgodilo, vendar je dokaz, v kakšni časti je Zupan bil pri ljudstvu in pri duhovščini cele škofije.

Iz časa, ko je bil Zupan po odstopu škofa Jerneja kapiteljski namestnik, omenjati nam je neke posebne dogodbe, v kateri je Zupan pokazal svojo pastirsko modrost in redko neprestrašenost. Stvar se tiče župnika Lesjaka iz Sodražice. Ta župnik je bil 24. dec. l. 1874 od porotne sodnije v Novem mestu za voljo razžaljenja Njegovega Veličastva cesarja obsojen na trimesečno ječo. Zatožen je namreč bil, da se je na prižnici izrekel nečastno o cesarjevih svetovalcih. Ko je najvišja sodnija na Dunaju zavrgla pritožbo Lesjakovo, obrnil se je ta naravnost do cesarja za pomiloščenje. Med tem pa je vlada na podlagi § 8 postave od dné 7. maja l. 1874 škofu Jerneju naročila, naj

župnika Lesjaka odstavi in izroči faro kakemu oskrbniku. To bi se bilo nedvomno tudi zgodilo, da se nista ribniški dekan, sedanji častni kanonik Skubic, pa kapiteljski namestnik Zupan, ki je med tem namesto odstopivšega škofa Jerneja vlado škofije prevzel, tako hrabro držala. Prvi je v svoji vlogi na škofijstvo prosil odloga z ozirom na starega in bolehnega župnika in ker je vendar še mogoče, da bi njegova prošnja za pomiloščenje uspeh imela; drugi pa je vladi nasproti povdarjal cerkveno-pravno stališče, ki brani kakega župnika odstaviti brez poprejšnje kanonične obravnave. Tudi je Zupan vladi v spodobnih pa odločnih besedah kazal na žalostne posledice, ki bi iz posilnega odstavljenja župnikovega gotovo izvirali in na nepotrebni razdor med cerkvijo in vlado. Če pa vlada nekoliko potrpi, hoče on Lesjaka pregovoriti, da se bo prostovoljno fari odrekel in se bo potem vsa stvar poravnala mirno in brez izgledovanja. Ali vlada, kateri je bil takrat na čelu predsednik Widmann, naložila je Zupanu 100 gld. kazni, ker ni précej izvršil njenega povelja, okrajnega glavarja kočevskega pl. Fladunga pa je nemudoma poslala v Sodražico, da je matice (župnijske knjige) župniku Lesjaku odvzel ter izročil kapelanu Damjanu Pavliču (16. avgusta 1875). — Kar se tiče Zupana, ni se ustrašil kar nič denarne kazni, ter je bil pripravljen za pravice katoliške cerkve stanovitno boriti se, naj pride, kar rado. — Vendar tako daleč ni prišlo. Župnik Lesjak se je namreč dné 17. avgusta sodraški fari odpovedal prostovoljno, in kapiteljski vikarij je zdaj to faro lahko razpisal, ker je bila kanonično izpraznjena. — Ubogi župnik pa tudi ni dolgo preživel silnih udarcev. Tri tedne poznej (11. septembra) ga je smrt vseh časnih nadlog, pa tudi ječe rešila. Zupanu pa je pozneje ministerstvo pregledalo zažugano kazen.

Nad takim modrim in možatim postopanjem Zupanovim se je takrat vsa duhovščina veselila in gotovo je starološki dekan Kozuh vsem iz srca govoril, ko je v imenu duhovščine svoje dekanije poslal Zupanu nastopno častitko in zaupnico:

*Vis. čast. milostljivi gospod stolni dekan in
kapiteljski namestnik!*

Vi, mil. g. stolni dekan, ste si v kratkem času, kar ste kapiteljski namestnik, pridobili spoštovanje in največje zaupanje

kranjske duhovščine. Vaše trdno obnašanje v težavnem položaju, posebno gledé na razpis sodraške fare, ko se niste ustrašili vladne kazni, Vaš govor pri umeščevanju mil. knezoškofa, ki ste ga, kar tukaj odkritosrčno izrekamo, popolnoma nam iz srca govorili: vse to nas je prepričalo, da smo v Vas našli moža neustrašenega, ki se ne priklanja sedanjemu liberalizmu. Zatorej s spoštovanjem Vaši milosti zatrjujemo, da se smete v vseh okoliščinah, v katere utegnemo v sedanjem boju še priti, na nas zanašati!

Prepričani smo, da kranjska duhovščina vsa tako misli in čuti. V potrjenje sprejmi Vaša milost blagovoljno ta izraz zaupanja in čislanja od nekaterih svojih posebnih častilcev!

M. Kožuh.

Pa ne le duhovščina škofije ljubljanske je Zupana tako čislala: njegovo ime je bilo tudi daleč čez njene meje dobro znano. Z mnogimi cerkvenimi knezi in škofi je bil Zupan osebno znan, ali pa je pismeno ž njimi občeval. Dopisovali so mu škofje: Slomšek, Golmajer, Zorn, Kutschker, Wiery, Rudigier, Zwerger in drugi; tudi so mu svoje pastirske liste pošiljali ali odgovarjali sicer na razna vprašanja v bogoslovskih in pastirskih zadevah.

Ker je bil Zupan za vse dobro in blago tako vnet, tudi cerkvene umetnije ni zanemarjal, ampak jo je podpiral po svoji moči v dejanju ali z dobrim svetom. Posebno lepa slikarija mu je bila kaj pri srcu in je za njo veliko žrtvoval. Svoje svete podedbe, katerih je nenavadno veliko imel, in katere je po smrti med svoje najboljše prijatelje ukazal razdeliti, naročal je pri Langusu in Planku. S prvim se je seznanil, ko je šenklavško kupolo slikal. Takrat skleneno prijateljstvo med rojakoma (Langus je bil namreč rojen v Kamnigorici) raztrgala je še le Langusova smrt. Langus je ob svojem času (1840—1860) slovel kot najboljši cerkveni slikar na Kranjskem. O njegovi zmožnosti in umetniškem talentu spričujeta posebno šenklavška kupola in frančiškanska cerkev v Ljubljani. Slikarija v kupoli je še danes čez blizo 50 let tako živa in ljubezniva, kakor bi jo bil slikar še le včeraj dovršil.

Po Langusovi smrti se je seznanil Zupan z dunajskim slikarjem Plankom, rojenim Tirolcem. Plank je eden tistih dandanašnji

vedno bolj redkih slikarjev, katerim vodi čopič zares prava po-božnost. In to je ravno tista prednost, ki stori, da se podoba človeku na prvi pogled umili in prikupi. Plank je slikal križev pot po Führichu za šenklaško cerkev, za Šmarno goro, za Kropo, Postojno, Loko, Šentjanž na Dolenjskem i. dr. Po teh so jeli domači slikarji podobe posnemati in zdaj se vidijo po naših cerkvah križevi poti večinoma po Führichu in Planku posneti. To je tedaj tudi vsaj posredno Zupanova zasluga.

Pa še v drugem oziru je deloval Zupan za povečanje božje službe in je koristno vplival na njo. Ménimo namreč lepo zvonjenje, katero si je omislila marsikatera cerkev na njegovo prigovarjanje. Tako so v letih 1869—1876 novo zvonjenje (eden ali več zvonov) dobili v Kamnigorici, na Krtini Dobske fare, na Šmarni gori (1874), pri Devici Mariji v Polju, v Kranju, v Šmartnem pri Kranju, pri sv. Petru v Ljubljani, v Vodicah, v Naklem itd. — Znamenito pa je to, da imenovane cerkve svojih zvonov niso naročevale pri domačem ljubljanskem zvonarju Samassi, ampak pri Hilcerju v dunajskem Novem mestu. V tistih letih je namreč Samassa bolj slabe zvonove lil; tu in tam so se mu zvonovi celó tako ponesrečili, da jih je moral nazaj jemati in prelivati. Tako se je zgodilo l. 1869 v Kropi s srednjim kapeliškim zvonom, katerega so morali zaradi neprijetnega glasu précej vzeti iz zvonika in poslati v Ljubljano v prelivanje. Morali so pa tudi sami poplačati vse stroške. Po kroparski nesreči izučeni sosedni Kamnogoričanje so tedaj svoje zvonove naročili raje v dunajskem Novem mestu, kakor v Ljubljani, in niso se kesali. Dobili so lepo, ubrano zvonjenje, pa veliko boljši kup. — In na to skušnjo je Zupan opozarjal cerkvene predstojnike, kateri so zvonov potrebovali in tako se je zgodilo, da so potem zvonove večjidel le v dunajskem Novem mestu in ne več v Ljubljani naročevali. Sevéda je to Samasso bolelo in se je o tem bitko pritoževal. Liberalna stranka, katere pristaš je Samassa takrat bil, spravila je to zadevo celó v deželni zbor ter duhovščino in narodno stranko dolžila, da izpodkopa iz političnih ozirov domačo obrtnijo in daje tujcem za-služek. V časnikih so pa naravnost na Zupana kazali, kakor da on hoče Samasso uničiti. Ali dobro je nekdo v nemški prilogi k št. 24 »Novic« od l. 1875 dokazal, da je Samassa propada svoje obrtnije največ sam kriv, ker je slabo blago drago prodajal, in

da so cerkvena predstojništva le modro ravnala, ker so boljše blago in pa ceneje naročevala drugodi. Potem pa tudi ne smé cerkvenim predstojništvom nihče zameriti, ako so zaslužek raje dajali poštenemu Nemcu, kakor pa sicer domačemu obrtniku, pa narodovemu nasprotniku. In to je slednjič Samassa tudi sam spoznal. Popustil je duhovščini in slovenskemu narodu nasprotno politiko, jel je boljše zvonove liti in ceneje dajati: in pridobil si je zopet staro zaupanje. Njegovi zvonovi so v dobro ime prišli in dandanes ni skoraj nikdar slišati, da bi na Kranjskem zvonove od drugod dobivali, kakor iz Ljubljane.

Predno sklenemo to poglavje, treba omenjati še nekega občno koristnega delovanja Zupanovega, ki mu je tudi na slovstvenem polju pridobilo nekaj imena. Zupan sicer sam v slovenskem jeziku ni veliko pisal, in tudi ni bil za to prav zmožen, kakor smo že rekli. Pač pa je na njegovo prizadevanje in njegove stroške izšlo nekaj nabožnih knjig v slovenskem in v nemškem jeziku, ki kažejo, kako je rajni dobro poznal potrebe kranjskega prebivalstva in kako je tudi tu zadel na pravo struno.

1. Najprej omenjamo knjigo: »Kalvarija«, to je premišljevanje Kristusovega trpljenja v 15. križevih potih. Te bukve sta po nemškem izvirniku prav gladko prestavila Zamejic in Jeran, Zupan je pa preskrbel lepe podobe v jeklo rezane, po znanem Führichovem križevem potu posnete. Naročil je 80.000 teh jeklorezov. — Ko je izšla ta knjiga, ki je zavoljo 14 jeklorezov precëj draga, (v usnji in z zlatim obrezom 2 gold. 50 kr.), tedaj so kar planili po njej. Od vseh stranij so duhovni pisali in zahvaljevali se, kako je njim in vernemu ljudstvu prav prišla in kakó zeló pospešuje obiskovanje križevega pota in premišljevanje Kristusovega trpljenja. Posebno pohvalno piše o njej škof Slomšek in med drugim tako pravi: »Beseda v teh bukvah je čista in umevna, obseg podučljiv in dovršen, oprava izvrstna, podobe posebno žive in ginljive, in celo delo, kakor jaz mislim, najboljše izmed vsega, kar smo dozdej v tej reči imeli. Le škoda, da sem svoj postni list (za leto 1862 — tedaj zadnji) že natisniti dal; ko bi bil »Kalvarijo« majhno poprej dobil, prav rad bi jo bil v tem listu svojim ovčicam priporočil; pa upam, da bo pobožno ljudstvo tudi tako rado segalo po njej!«

Za Nemce je izdal enako delo, pa samo z enim križevim potom pod naslovom: »Der heilige Kreuzweg nach dem heil. Leonard a portu Mauritio.« Tudi to nemško izdajo krasijo jeklorezi po Führichovih slikah izdelani.

2. Druga od Zupana izdana in posebnega priporočila vredna knjiga se glasi: »Najlepši čednost in najgrši pregreha.« Knjigo je v nemškem jeziku izdal graški škof Zwerger, prestavila pa sta jo Zamejic in Klun. Že ime Zwergerjevo, ki res zna za ljudstvo pisati, in stvar sama, ki se obravnava, priporoča zeló to knjigo. Vendar se med slovenskim ljudstvom ni toliko razširila, kakor bi bilo želeti in je veliko število iztisov še ostalo, katere sedaj prav po ceni prodaja Vincencijeva družba.

3. Tretje delo, tudi od Zupana izdano in založeno, je knjižica: »Sveto leto 1875« z navadnimi molitvami in podukom o odpustkih po nemški knjižici enakega imena, tudi od graškega škofa Zwergerja izdani. Te knjižice je dal Zupan 16.000 natisniti, da bi se toliko bolj razširila med verno ljudstvo in toliko več sadú obrodila za sv. leto.

Razun teh knjig je na Zupanove stroške izšlo še nekaj manjših knjižic. Tako postavim: »Začetek Božje poti in slovesnost pri prenašanji čudodelne podobe M. D. v Kropi 8. in 9. avgusta 1868.« Ta knjižica je tudi v nemški prestavi izšla. — Potem je v posebni knjižici tudi popisana: »Slovesnost v Kropi pri kapelici 2. julija 1872.«

Samo v nemškem jeziku ste prišli na dan mali knjižici: »Predigt am Feste Maria Verkündigung 1868 in der Laibacher Domkirche« z dolgim predgovorom in pa: »Das Verhältnis der Dompropstei Laibach zur Propstei-Stadtpfarre Radmannsdorf in Oberkrain.« O obeh teh bomo pozneje še posebej govorili.

V vseh teh knjigah in knjižicah (razun v zadnji) se kaže preblagi Zupanov namen, pobožnemu, vernemu ljudstvu obeh jezikov pomagati k pravi časni sreči in k večnemu izveličanju. Časnega dobička pri tem ni iskal, in večjidel tudi ni dobil. Na stotine iztisov »Kalvarije«, (slovenske in nemške), potem: »Najlepši čednost« in »Sv. leto« je zastonj razdal in samo za spomin v molitvah prosil. Če je pa kaka knjižica vendar le dobiček prinesla, kakor pridiga 25. marcija 1868, obrnil je čisti dohodek za dobre namene. — Ravno to pa, da Zupan ni imel časnega

dobička, navdaja nas z zaupanjem, da je njegovo zasluženje toliko večje v nebesih in da se bodo še pozni rodovi blazili in boljšali po njegovih pobožnih knjigah. To poglavje je pa zopet očiten dokaz, da je Zupana res v nemala gorečnost za čast božjo in za časn in večni blagor bližnjega. Bodi mu torej blag spomin!

V. Zupan — sloveč pridigar.

Iz kratkega obrisa Zupanovega življenja smo se prepričali, da je bil mož na vse strani delaven, v vseh bogoslovskih znanostih izveden in v opravih duhovskega stanú nenavadno izurjen. — Vendar pa se mora priznati, da se je posebno odlikoval kot pridigar. — Nič ne pretirujem, ko trdim, da je bil za svoj čas med najboljšimi cerkvenimi govorniki ne le v Ljubljani, ampak v celi škofiji. Za govornika je imel že lepe prirojene zmožnosti, mnogo pa je s pridnostjo in neprestano vajo pridobil. Bil je resne zunanosti, močnih prsij, in kar je pri govorniku prvi pogoj, imel je poln in prijeten glas, ki je zadostoval za največje cerkve in prostore. Ljubezniva ponaša in primeren njegov pogled je spremljal in močno podpiral njegov govor. Najrazličnejša srčna čustva: sedaj veselje, sedaj žalost, sedaj navdušenost, sedaj pobitost, izražal je primerno s svojimi očmi. Že iz hoje, kako je na prižnico šel, spoznali smo, kdaj hoče kaj posebnega povedati. — Ali vnanje telesne sposobnosti bi njegovim govorom ne bile dajale take veljave, da ni bilo v njih tudi jedra. Na svoje govore se je skrbno pripravljal, oziral se na čas in poslušalce, in prva leta je govore marljivo spisoval. Slog mu je bil izbran, poudarek določen, beseda ne previsoka, ne prenizka, nikoli ne robata. Šenklavška prižnica je, kakor znano, precēj težka: Zupan se je znal do svojih poslušalcev ponižati in približati, da so ga radi in tudi pri daljših govorih do konca pazljivo poslušali.

Ime izvrstnega govornika pa je Zupan dobival od učenih in neučenih, od mestnih in kmečkih poslušalcev. Rajni lavantinski škof Anton Martin Slomšek, katerega v cerkvenem govorništvu do sedaj izmed Slovencev še nikdo ni prekosil, poslušal je Zupana dvakrat (1845 in 1860) in je po pridigi gospodom kanonikom ves iznenaden rekel: Častitam vam na takem govorniku; takega

nimajo pri vsaki stolni cerkvi! — Najboljši sodnik dobrega pridigarja pa je verno ljudstvo in polna cerkev. Ko bi Zupan ne bil res izvrsten govornik, ne bi bila šenklavška cerkev pri njegovih govorih vedno polna in bi se ne bili poslušalci iz najvišjih stanov kar gnetli okolo njegove prižnice. Največja posebnost njegovih govorov, ki mu je tudi največji vpliv in najizdatnejši uspeh pridobivala, pa je bila navdušenost in prepričevalnost, skatero je govoril in poslušalce kar vlekel za sabo. Tudi strogo cerkveni duh je blažilno prešinjal njegove pridige in jih vernim poslušalcem posebno priljubil. Govorniku se je videlo, da je iz dna svoje duše za sveto stvar užgan, in da je pripravljen prepričanje svoje tudi v dejanju pokazati. In kakor skušnja uči, ne more se takemu govorniku nič ustavljati. — Pa še nekaj treba tu opomniti: Zupan je za predmet svojim pridigam izbiral take resnice, ki so bile času primerne, ki so poslušalce zelo zanimala in o kakoršnih sicer poprej ni bilo dosti slišati s prižnic. Taki predmeti so bili n. pr.: o Marijinem brezmadežnem spočetju, o papeževi nezmotljivosti, o papeštvu in njegovih pravicah, o vplivu katoliške cerkve na človeško družbo in drugi enaki. O takih predmetih bi stareji, jožefinsko izrejeni duhovniki po nobeni ceni ne bili govorili, že zavoljo tega ne, ker o tem ni bilo dosti v njih knjigah, ali pa celó v nasprotnem pomenu. Ker je Zupan take stvari obravnaval tudi pri slovesnostih na deželi, zanesel je novega oživljajočega duha med duhovščino in ljudstvo in se smé tudi v tem oziru imenovati oznanjevalec nove, od cerkvenega duha prešinjene, boljše dôbe.

Vendar pa gré ta slava Zupanu bolj kot nemškemu, manj kot slovenskemu pridigarju. Pri nemških pridigah se mu je komaj poznalo, da ni rojen Nemeč; kadar je pa slovenski govoril, rabil je bolj popačeno gorenjsko narečje, in to ni bilo prijetno za uho izobraženega Slovenca. Tudi moramo priznati, da je Zupan proti koncu svojega življenja kot govornik jel nekako pešati. Nekaj se je, kakor pravimo, izpridigal, in vsled tega celó preveč ponavljal; mnogo pa so ga v tem ovirale tudi razne skrbi in pogostne bolezni. — Pri vsem tem pa ostane Zupanu ime slavnega govornika.

V posameznosti Zupanovih pridig se pač ne moremo spuščati, ker bi vsled tega životopis neprimerno narastel. Vendar

pa se izplača, Zupanovo delavnost v tem obziru vsaj po vrhu pregledati, ker je res nenavadna in se ne more v tem mnogo duhovnov ljubljanske škofije (izvzemši kakega misijonarja) z njim primerjati. V mnogih cerkvah in pri mnogih prilikah je govoril. Kakor iz zapuščenih zapisnikov posnemamo, govoril je Zupan od leta 1854 pa do 1882 v stolni cerkvi o raznih priložnostih 218krat, drugodi po Ljubljani in na deželi pa 234krat. Nekateri teh pridig so res zgodovinskega pomena. V nastopnih vrsticah hočemo najvažnejše kraje in govore po imenu navesti.

Ljubljančanom so posebno tri Zupanove pridige še v živem spominu, katere je govoril pod milim nebom na nalašč zato napravljenem odru. To je bilo pri blagoslovljenju nove Trnovske cerkve 15. novembra 1855, potem 9. septembra 1858, ko so 13 čevljev visoko in blizu 10 stotov težko Marijino podobo iz bakra umetno izdelano potegnili na vrh frančiškanske cerkve, in tretjič 1. novembra 1859, ko je bil nov bronast in pozlačen križ na pokopališču pri sv. Kristofu blagoslovljen in postavljen. Pri vseh treh prilikah je bilo ljudstva na tisoče, kar glava pri glavi, in vendar so vsi govornika dobro umeli. Zares, takim nalogam ni bil kos vsakdo.

V farnih cerkvah svojega dekanata je v vseh govoril, v nekaterih še po večkrat. Tako na Dobrovi 30krat, pri D. M. v Polju 19krat, v Šent Vidu nad Ljubljano 10krat, na Brezovici 10krat, v Trnovem 8krat, v Rudniku 7krat. Tudi v nekaterih podružnicah ljubljanskega dekanata je obhajal cerkvene slovesnosti in zraven pridigoval, tako v Bizoviku šempeterske, v Kašlju poljske, v Šmartinu in v Gabriju dobrovske fare. Enako je Zupan tudi po drugih farnih cerkvah ljubljanske škofije Boga poveličeval s svojimi govori. Tako velikokrat v Kropi, v svoji rojstni fari, v Radoljici, v Moravčah, v Dobu, v Višnji gori, na Šmarni gori, v Železnikih (pri pokladanju temeljnega kamna 2. junija 1872). Prilike takih govorov so bile navadno kak blagoslov, n. pr. cerkve, tabernakeljna, altarjev, orgelj, zvonov, pokopališča, križevega pota, znamenja, križa itd.

Pri novih mašah je Zupan govoril: 1. Mihi Vindišerju pri sv. Petru v Ljubljani (1841); 2. Janezu Pavlič-u, (benedikt. pri sv. Florijanu) pri sv. Ozbaltu (1842); 3. Matevžu Meršol-u v Kamnigoric (1844); 4. Antonu Potočnik-u v stolnici v Ljubljani (1848);

5. P. Hoenigman-u pri Stari cerkvi na Kočevskem (1858); 6. Antonu Jaklič-u v Lašičah (1859); 7. Fr. Mekinec-u v Trnovem (1871); 8. Matiji Videmšek-u v Dobu (1873).

Pri zlatih mašah: 1. Župniku Benediku na Ježici (1858), 2. Kanoniku Kramarju v Stari Loki (1876); 3. Urevcu v Radoljici (1878).

Pri umeščevanju: 1. J. Potočniku na Brezovici (1855); 2. Hafnerju v Smledniku (1856); 3. Nachtigalu na Dobrovi (1857); 4. Alojziju Peharcu v Rudniku (1867); 5. Koširju v Šent-Rupertu (1868); 6. Jožefu Hočevanju na Igu (1868); 7. Keršiču pri sv. Katarini (1869); 8. Kajdižu v Vodicalah (1870); 9. Böhmu pri sv. Jakobu (1872); 10. Ažmanu na Dovjem (1873); 11. Levičniku pri D. M. v Polju (1874).

Pri pogrebih: 1. Po Nachtigalu na Dobrovi (6. nov. 1860); 2. po Benediku na Ježici (30. okt. 1861); 3. po Jan. Žužeku na Ježici (9. maja 1862); 4. po Andreju Smoleju na Igu (28. julija 1869); 5. po Gregorcju v Sostrem veliki petek zvečer (15. aprila 1870); 6. po Tomcu v Preski (25. jul. 1870); 7. po Blažu Potočniku v Šent Vidu (24. junija 1872); 8. po Pajku pri D. M. v Polju (3. aprila 1874); 9. po kapelanu Pazlarju enajst dni pozneje ravno tam; 10. po Burji na Ježici (7. nov. 1874); 11. po Vidmarju na Dobrovi (5. jul. 1875); 12. po Zupinu na Črnučah (9. dec. 1875); 13. po misijonarju Pircu v Ljubljani (24. jan. 1880).

Poseben mojster je bil Zupan pri kratkih nagovorih, za kakoršne je večkrat priliko imel pri porokah imenitnih oseb, pri pozdravih itd.¹⁾

¹⁾ Tako postavim je prav ginljiv njegov nagovor pri poroki gospoda Ivana Baumgartnerja z Emilijo Trpinčevo, ki ga je govoril 17. maja 1867 na božji poti v Marija-Celju na Gorenjem Štirkem.

Vreden, da se ohrani v spominu, je nagovor Zupanov o priliki, ko je bil umeščen pokojni knezoškof Krizostom dné 5. septembra 1875. Glasi se: *Tempus, Celsissime et Reverendissime, quo Sedem Episcopalem Labacensem ascendis, tempus vere arduum, tempus supra modum acerbum est, idque Ecclesiae catholicae, ejusdem supremo Capiti, Pontifici Maximo Pio IX., episcopis, presbyteris, nec minus omnibus Christi fidelibus.*

Animi levitas, impietas et abalienatio a vera fide, contemptus et fastidium omnium, quae pollent nomine catholico, tantos progressus fecerunt, ut praeposito catholico triplicetur difficultas officiis suis ita satisfaciendi, ut aliquando coram Deo de iis rationem reddere possit.

Posebnost Zupanova je bila ta, da je v svojih pridigah tako rad in tako pogosto o Mariji govoril. Če govor tudi ni bil naravnost o Mariji, vendar je znal o njej kaj primernega vplesti. Leta 1858 je pri šmarnicah vsak dan o Mariji pridigoval; Marijino čast je posebno še na njenih svetiščih, kakor na Šmarni gori, na Dobrovi, pri D. M. v Polju, v Kropi pri kapelici, na Brezjah, na Jezeru oznanjeval in povzdigoval. K temu ga pa ni priganjalo le njegovo veliko zaupanje, katero je od mladega do Marije imel, ampak še posebna obljuba, katero je naredil 20. majnika leta 1858. Tistega dné bi se bil pri zajutruku kmalu zadušil. Z kruhom vred zaužije veliko buciko (iglo). Naenkrat ga nekaj prav hudo v grlu zbode, on vzdihne k Mariji, začne se daviti in srečno spravi buciko iz grla. To je ohranil v vedni spomin in zraven

Talibus temporibus et circumstantiis animum erigit roboratque exemplum atque respectus in episcoporum maximum, qui inde a quattuor saeculis Ecclesiam Labacensem gubernabant, in episcopum scilicet heroëm Thomam Chrön, qui et ipse temporibus periculis et procellis plenis baculum pastorem gerebat, quique apostolico suo animi robore, ardenti zelo, nec non magnanimo suo proverbio: »Si terret labor, aspice praemium«, fidem catholicam carissimae nostrae patriae conservavit, ac »laetitia et amor Carnioliae« nuncupatur.

Clerus Dioeceseos nostrae in atroci hoc serioque momento ardentem exoptat, ut stella praedicta, quae inter maximas et lucidissimas in gyro ecclesiae Labacensis coruscat, praeclarum nempe hoc exemplum, nec non insigne specimen magni episcopi ecclesiae Lavantinae, veri apostoli Slovenorum, Antonii Martini Slomšek, ejusque memoria dignum dictum: »Negotium, de quo contendimus, aeternitas est,« Celsitudinem Tuam continuo comitetur, in laboribus autem, curis et angustiis potenter confortet, muniat et erigat.

Idem Clerus fervidas ad Deum preces fundere nunquam omittet, ut Tibi, nostro Pastori, vivam fidem, assiduam charitatem, coelestem sapientiam ac inconcussam animi constantiam largiri dignetur, ut tenens baculum pastorem super egregia Dioecesi nostra — innixus Petrae, super quam Christus Ecclesiam suam aedificavit, id est, Sedi apostolicae Romanae, confisus potenti praesidio Immaculae Dei Genitricis Mariae, Matris D. N. J. Christi et nostrae Matris, S. Josephi, patroni universae Ecclesiae catholicae, Ss. Herma-gorae et Fortunati, patronorum nostrae Dioeceseos, S. Nicolai, patroni ecclesiae nostrae Cathedralis, S. Joannis Chrysostomi, patroni Tui, Celsissime, per multos et plurimos annos in honorem omnipotentis Dei, in munimen defensionemque S. Ecclesiae catholicae earumque sacerdotum, in salutem quasi quinties centenorum millium animarum ita gerere possis, ut aliquando in fine dierum Tuorum cum gentium apostolo exclamare: »Bonum certamen certavi cursum consummavi, fidem servavi,« divino autem Iudici dicere audeas: »Domine, neminem horum perdidisti, quos tradidisti mihi.«

nje obljubo zapisal, da hoče iz hvaležnosti Marijino slavo za naprej še bolj poveličevati. In da je besedo držal, kažejo ravno njegove pridige.

Kako je rajni Zupan res bil iz srca udan Mariji, cerkvi in papežu in kako je o teh predmetih navdušeno znal govoriti, naj kaže ta nekako posneta pridiga, katero je imel na praznik Marijinega oznanjenja leta 1868 in katero smo že zgoraj omenjali. Povod pridigi je bil naslednji: Ko so bili l. 1868 liberalci na krmilu, mudilo se jim je odpraviti konkordat, to je pogodbo našega cesarja s papežem Pijem IX. (z dné 18. avgusta 1855), v kateri pogodbi se katoliški cerkvi v avstrijskem cesarstvu pripoznava in določuje potreben vpliv, ki naj ga ima zlasti na sv. zakon in na odgojo mladine. Ravno te določbe v konkordatu pa so najbolj presedale liberalcem, ki so hoteli večjo prostost (?), in zato niso nehali, kar je le mogoče počenjati, da je konkordat nazadnje v obeh državnih zbornicah padel (21. in 22. marca 1868). Nad tem je bilo v liberalnem taboru neznansko veselje; vsa večja mesta so bila vsled te velike sreče (?) razsvetljena in Ljubljana — no Ljubljana tudi ni hotela zaostati, ker sicer bi bila prišla ob ime, da je liberalna. Ljubljančani so tedaj tudi svoje mesto 24. marca leta 1868 razsvetlili: ali razsvetljava ni bila splošna. Kakor »Novice« pišejo, izmed 950 hišnih številk je bilo razsvetljenih samo 64. Svetile so se le hiše znanih liberalcev, ali le takih, ki se liberalcem niso hoteli zameriti; druge hiše, katerih je bila večina, bile so v toliko večji temi. — Koliko so liberalci s tem dosegli, menda sami ne vedó; toliko pa je gotovo, da táko početje ni lepo in da je razžaljivo do drugih, ki niso enakega mišljenja. Zato je celó znani liberalec pa značajni časnikar Warrens o takem počenjanju takrat pisal: »Kadar bodo drugi premagani in ne naši sodržavljani, takrat bomo tudi mi razsvetljava naredili. Taka razsvetljava, s katero ena stranka čez drugo v državi zmago obhaja, ni lepa ne spodobna. Kdor je zares liberalen, časti tudi v svojem nasprotniku prepričanje, če je tudi lastnemu naravnost nasproti.«

Zdaj si pa mislimo položaj stolnega župnika Zupana, ki je ves gorel za cerkev in papeža, ki je bil ves prešinjen pravičnega katoliškega navdušenja: kako ga je moralo boleti, ko je videl in slišal o razsvetljavi ljubljanskega mesta, tistega mesta,

ki je bilo od nekdaj znano kot izredno katoliško mesto! Mutast čuvaj bi bil moral biti stolni župnik Zupan, da bi o takih pri-likah molčal. In res, précej drugi dan, v praznik Marijinega ozna-njenja je Zupan na prižnico stopil in v odločnih pa ginljivih be-sedah Ljubljančanom táko početje očital.

Za rek si je izvolil besede preroka Miheja (6, 3), ki je ne-hvaležnim Judom klical: *Moje ljudstvo, kaj sem ti naredil, ali s čim sem te razžalil, povej mi!* Po krasnem uvodu o Marijinem oznanjenju napové obseg svojega govora, ki ima dva dela, namreč

1. zakaj so papež tridnevno pobožnost ukazali,

2. kakšne stiske trpé papež in cerkev na Laškem, pa tudi v našem cesarstvu!

V govoru razlaga govornik krivice, ki se godé papežu po-sebno s tem, da so Lahi večji del njih posestva, tako imenovane papeževe dežele, že odvzeli in da jim nameravajo tudi Rim ugra-biti. Iz tega namena so papež napovedali tridnevnicó s popol-nimi odpustki za celi katoliški svet, da bi Bog odvrnil pretečo nevarnost. In res so bili Lahi pri Mentani s pomočjo Francozov in papeževih prostovoljcev premagani. Ali nevarnost s tem ni bila odpravljena, sovražniki so bili le za nekoliko časa ustavljeni in zadržani. Vsled papeževga poziva so hiteli iz vseh krščanskih dežel prostovoljci v Rim, drugi so pošiljali papežu mile darove, vsi pa so za papeža molili. Papež so tedaj storili, kar je bilo v njih moči: ali oboroženi sili celega laškega kraljestva se niso mogli ustavljati, pač pa so pravice papeštva vedno in pred celim svetom poudarjali in oznanjevali. — In sedaj pravi govornik od besede do besede tako:

»Laško kraljestvo naj papežu še tako dokazuje, kako po-trebno mu je rimsko mesto in ostale papeževe dežele: papež ne morejo reči: Če potrebujete, pa vzemite, ampak reči morajo: Ne smem tega dati, ker moje ni; če silo rabite, naj se zgodi, kar Bog pripusti, jaz pa povem pred Bogom in pred celim sve-tom: Vi grešite nad resnico in nad najsvetejšimi človeškimi pra-avicami!

Pa kakor je imenitno papežovo posestvo, še bolj imenitno pa je, kar zadeva vero in postavo božjo. Papež ne morejo reči: Privoljujem, da se ravna z zakonom, kakor s kakšno navadno posvetno rečjo. In škofje tudi ne morejo tako reči. Naš božji

Zveličar je povzdignil zakon v zakrament, in kdaj je zveza moža z ženo zares zakrament, to določiti smejo le nasledniki aposteljnov, ne pa poglavarji tega sveta. Katoliška cerkev pozna zakon le kot zakrament; ako ni zakrament, tudi zakon ni; tako imenovani civilni zakon, posvetna zveza, je pred Bogom in katoliško cerkvijo le očiten velik greh zoper šesto zapoved!

To pa zadeva tudi družbinsko srečo. Že sedaj ni vse v zakonih, kakor bi moralo biti: kaj bi se še le godilo, ko bi izginil cerkveni blagoslov iz zakonov in bi se z ločitvijo zakona vsem strastem odprla vrata! In kaj bi bilo potem z ubogimi ženami, katerih nekatere se zdaj veselé? Potem bi pač spoznale, da bi bilo bolje jokati se. In ravno to želé in zahtevajo današnji liberalci, da bi se zakon smel razdreti; in ker cerkev tega ne pusti in nikdar pustila ne bo, zato so jim cerkvene postave trn v peti.

Ravno tako je z očitnim poukom. Papež ne morejo privoliti, da bi katoliško mladino smeli po nekatoliško odgojevati. Škofje tudi ne morejo tega privoliti. In to je čisto po pameti. Kdaj se je še kaj takega slišalo, da bi se bil kdo v protestantovskih deželah upiral tudi protestantovski odgoji tamošnje mladine? — Katoliškega zakona in katoliške odgoje pa se nasprotniki tako dolgo ne morejo lotiti, dokler obstoji konkordat; zato jim je tako na poti.

Konkordat obstoji sedaj nekoliko čez 12 let. — Jaz pa sedaj vse in vsakega izmed vas vprašam: Komu je prizadejal konkordat kakšno škodo, kakšno krivico? Vsakdo mora odgovoriti, da none! Jaz opravljam farne posle te stolne fare že 24 let, 12 let pred konkordatom in 12 let potlej: pa nihče se mi še ni o tem pritožil; malokdo je še vedel, da konkordat obstoji!

In vendar, kaj se vse govori in piše zadnje mesce o konkordatu, kakor bi bil povzročil vojsko, kugo in lakoto in tisoče družin pahnil v nesrečo! Po časnikih in knjižurah se skoraj vsak dan čez našo osemnajst sto let staro vero zaničljivo piše, o papežih, škofih in duhovnih grdo in lažnjivo govori! — In pri tolikem zasramovanju naše cerkve naj bi jaz molčal? To bi se reklo vero zatajiti in cerkev izdati!

In sedaj, ko se vidi, da bo ta slovesna pogodba (konkordat) ob veljavo, kaj vse počnó, kakšno veselje uganjajo nasprotniki! Razsvetljave napravljajo v nekaterih mestih, tudi v naši Ljub-

ljani! Kakor bi bilo naenkrat milijonov ljudij srečnih postalo, kakor bi bili davki na pol znižani, kakor da bi bile vse nadloge odvezte! — Pa kakor sedaj v 13. letu obstanka lahko vprašamo: komu je konkordat kakšno krivico storil? tako bomo lahko čez 12 let po odpravljenem konkordatu vprašali: komu je odpravljenje konkordata prinesel dobiček? (O da: judom in brezvercem! Opazka pisatelja.) Zakaj torej tak hrup zoper konkordat? Saj vsakdo vidi in čuti, da to ne velja samo konkordatu, ampak katoliški cerkvi. Večina se veseli in vriska iz sovraštva do katoliške cerkve in njenih postav in služabnikov; drugi delajo to iz nevednosti, ali pa ker se bojé ljudij, ker je to času primerno. In kateri so ti, ki tako sovražno zoper cerkev govore in pišejo? Večjidel so to lastni otroci katoliške cerkve. Ali ni to sramota? Judje ne zaničujejo, ne zasmehujejo, ne črtijo postav in obredov svoje judovske vere, razkolniki ne svoje razkolne, protestantje ne svoje protestantovske vere! Le katoličani grdé, črtijo in zaničujejo postave svoje katoliške cerkve, in bi najraje meč porinili v srce svoji lastni materi, katera jih je rodila in vzredila: Kako je vendar prišlo v navado in v znamenje olike, nič več ne verovati in sramovati se vere, katero sta imeli mati in stara mati!

Koliko morajo pa nasproti prestat tisti, kateri si upajo katoliško cerkev in njene pravice braniti in zagovarjati! Za neumneže in bedake nas imajo. — Da, tudi najdražje osebe, pobožna mati, ljubezniva žena, morajo umolkniti, če bi si upale kakšno dobro besedo za katoliško cerkev izpregovoriti! Le z zaničevalci svete vere se nekateri radi pajdašijo, s takimi se zgovarjajo o veri, pa ne, da bi jo bolj spoznali, ampak da bi jo nepoznano grdili in obsodili. Za bukve in časnike, ki katoliško cerkev branijo, ne marajo, pač pa z veseljem in slastjo požirajo vsak spis, v katerem se cerkev grdi in blato meče na služabnike svete cerkve.

Po pravici smejo pri takih okoliščinah mili in ljubi papež Pij IX., sme sv. mati katoliška cerkev reči in vzdihniti: Moje ljudstvo, kaj sem ti naredila, s čim sem te razžalila, povej mi? Enako sme duhovščina ljubljanska, ki vendar ni nikoli trdo ravnala in v zakonskih rečeh kolikor le mogoče polajševala, in ki zdaj vidi, kako obhaja Ljubljana oprostitev od te dozdevne trdobe z razsvetljava, reči: Moje ljudstvo, kaj sem ti naredila, ali s čim sem

te žalila, povej mi! Tedaj tudi ti, moj sin, moja hči, na strani naših nasprotnikov?

Posebno jaz, kot najstarejši duhovni pastir tega mesta, smem tako tožiti. V tisoč in tisoč potrebah ste k meni prihajali, vselej ste me pripravljene našli; v teku toliko let sem vselej najprisrčnejše sočutje skazoval pri veselih in žalostnih dogodbah v vaših družinah in sedaj, ko je naša mati, katoliška cerkev, ponižana, in smo mi, njeni služabniki, užaljeni — sedaj pa se ravno te družine veselé in od veselja svoje hiše razsvetljujejo! Po pravici sem pričakoval, da se bode te na našo žalost ozirali, in zato s prežalostnim srcem kličem: Moje ljudstvo, kaj sem ti naredil, ali s čim sem te razžalil, povej mi? Tedaj tudi ti, moj sin, moja hči, se veseliš, ko mi žalujemo!*

V tej pridigi je rajni Zupan zares pokazal in razlil svoje veliko, za katoliško cerkev in papeža razvneto srce. Nasprotniki so mu te odločne besede zamerili, in so ga hoteli celó pred sodnijo pripraviti; ali ni šlo. Neki imeniten gospod, ki se z Zupanom v nazorih sicer ni strinjal, vendar se mu je za to pridigo zahvalil in ginen rekel: Vi veste, da sem načelno vaš nasprotnik; ali duhovnu, ki ima v teh časih srčnost, brez obzira na dobiček ali na izgubo, da, naravnost zoper svojo osebno korist, le v zavesti svoje dolžnosti pravice svoje cerkve tako možato zagovarjati, odreči svojega česčenja in priznanja ne morem! — In ta pridiga je res imela blagoslovljen uspeh. Niso nasprotniki zavoljo nje Zupana v ječo spravili, marveč on jo je v tisočih iztisov dal na svetlo in čisti dohodek porabil za veliki altar Matere božje pri kapelici v Kropi!

VI. Zupan — in Kropa.

Ljubezen do rojstnega kraja je človeku že prirojena. Kakor lastovka rada prileti nazaj v tisti kraj, kjer se je izlegla, tako vleče tudi človeka nekaj skrivnostnega v tisto vas in hišo, kjer mu je tekla zibelka. A kristijan ima poleg tega naravnega nagnenja še višji razlog: zavoljo sv. krsta mu je domači kraj nad vse mil in drag. Tako je sv. Ludovik, francoski kralj, raje hodil v kapelo, kjer je bil krščen, kakor v remsko (Rheims) katedralo, kjer

je bil venčan za kralja. — Tako je tudi rajni Zupan ljubil Kropo, svoj rojstni kraj, ne le zato, ker je bil ondi rojen, ampak še bolj zato, ker je ondi prejel sv. krst in tudi pel, kakor smo slišali, svojo novo mašo! Vlekla pa ga je v Kropo še posebno kapelica s podobo device Marije, kateri je bil od mladih let udan z otroško ljubeznijo. Zupan se nikoli ni sramoval svojega rojstnega kraja, rad je o njem govoril, skrbel za njegov napredek, potegoval se za njegov dušni in časni blagor, pa tudi po svoji moči — veliko storil.

Posebno obe cerkvi domačega kraja sta mu bili pri srcu; obema je veliko pomagal k olepšanju, pa tudi naklonil drugih dobrotnikov. Naj tukaj poglavitne dobrote navedem, katere sta cerkvi in pa trg kroparski od Zupana naravnost ali po njegovem posredovanju prejeli.

1. Kaj je storil Zupan za kapelico ali romarsko cerkev Matere božje v Kropi?

Razun tega, da je tej cerkvi daroval dragocen mašni plašč, plačal je tudi l. 1868 večjidel sam stroške za popravo velikega altarja.

Posebno pa je Zupan na to delal, da bi nekaj slovečo božjo pot Matere Božje milostnega srca »pri kapelici« v gozdu bolj oživil in utrdil. V ta namen je napravil dve slovesnosti, kateri ostaneta Kroparjem nepozabljeni.

a) Božja pot pri kapelici v Kropi se je namreč začela leta 1707, ko je sedem nedolžnih fantičev (39. jun.) našlo podobo Matere Božje, katero podobo so v nalašč za to iz zelenih vej napravljeni kapelici častili. Ker se je pri tem čudež zgodil, da je mutast fant začel govoriti, so postavili (1712) pobožni tržani najprej zidano kapelico in pozneje s pomočjo okoličanov prijazno cerkev, katera je bila leta 1729 od ljubljanskega škofa Feliksa Sigismunda pl. Schrattenbacha posvečena in je ohranila ime »pri kapelici« do današnjega dne. — Ko so leta 1868 veliki altar popravljali, hotel je Zupan tudi čudodelno podobo bolj olepšati in ozaljšati. Zato jo je izročil gospem Uršulinkam v Ljubljani, in ko je bila okusno popravljena, nesel jo je sam s častjo in veliko slovesnostjo v Kropo dne 8. avgusta, spremljan od dveh kroparskih bogoslovcev. Kroparski srenjski in drugi odlični možje so se pripeljali naproti v kočijah do Podnarta in so

tako spremili dragoceno podobo. Pravi sprejem pa je bil še le na cesti, deset minut od Krope, pri znamenju Matere Božje. — Do tje sta prišla naproti domača duhovna v cerkveni opravi in z zastavami. Pobožnega ljudstva je bilo vse polno na cesti in po bližnjih travnikih. Šolarji in šolarice so imeli šopke in vence; veliko jih je držalo prižgane sveče. In ko sedaj Zupan podobo odgrne, poljubi in dá poljubiti navzočim duhovnom, ko jo potem pokaže zbranemu ljudstvu, padejo vsi na kolena in zakličejo z enim glasom: »O naša preljuba Mati Marija! O Mati milostnega srca!« Možnarji zagromé, zvonovi pri obeh cerkvah se oglasé, Marijine pesmi se veselo razlegajo, — in procesija z Marijino podobo se počasi pomika proti trgu, kjer je vse v zastavah in vencih. Podobo nesó najprej v farno cerkev, kjer je Zupan v navdušeni pridigi razložil pomen te slovesnosti in vso dogodbo Marijine podobe. Podoba pa je bila izpostavljena na stranskem altarju škapulirske Matere Božje, kjer so jo verni do polnoči obiskovali in neprenehoma prepevali pesmi v čast Marije.

Zvečer je bil ves trg Mariji v čast krasno razsvetljen; stolnemu župniku pa so trški pevci napravili podoknico, kar ga je ginilo do solz. Pri tej priliki ni mogel zamolčati velikega razločka med to razsvetljavo in med razsvetljavo v ljubljanskem mestu 24. marca ravno tega leta. »V Ljubljani so razsvetljavo napravili kakor iz veselja, da je mati katoliška cerkev nekako ponižana; tukajšna razsvetljava pa kaže veselje nad tem, da je Mati Marija tako povišana.«

Drugi dan, 9. avgusta (v nedeljo), so prenesli Marijino podobo v slovesni procesiji v popravljeno in zeló okrašeno kapelico, kjer je Zupan najprej prenovljeni veliki altar blagoslovil, potem pa tako milo in pretresljivo o Mariji, o papežu in cerkvi govoril, da se je vse po cerkvi solzilo. Po pridigi je bila postavljena Marijina podoba na svoj kraj v altarju, zatem pa se je darovala slovesna sv. maša; z zahvalno pesmijo je bila nenavadna slovesnost končana. — Da bi se spomin te slovesnosti toliko dalje ohranil, dal je Zupan dogodke teh dveh dnij in svojo pridigo dné 9. avgusta pri kapelici v mnogih iztisih tiskati in razdeliti brezplačno med tržane. Tudi je napravil na svoje stroške novo ploščo za jekloreze Marijine podobe v Kropi in jo kapelici daroval, da ji je takó pripomogel k obilnišim dohodkom.

b) Druga imenitna slovesnost, vršeča se na prizadevanje Zupana, ki je bil med tem postal stolni dekan, bila je pri kapelici 1. julija 1872 v god obiskovanja Marijinega. Ko se je v Kropi božja pot h kapelici začela, zavezali so se prebivalci kroparski z obljubo, da bodo prvi Marijin sopraznik po najdenju čudodelne podobe praznično obhajali. Tak dan pa je bil ravno sopraznik Marijinega obiskovanja. In ta dan praznujejo Kroparji res kakor kak zapovedan praznik in mu zato pravijo: »Za obljubljeni kovaški Šmaren.« — Ker so se godili tistega leta po želji papeža Pija veliki shodi vernega ljudstva k Marijinim svetiščem, zato je stolni dekan Zupan vseh deset takrat živečih, v Kropi rojenih duhovnov povabil na dan 2. julija v Kropo h kapelici, da bi v vsodbudo svojih rojakov počastili Mater milostnega srca v domačem kraju.

Na to povabilo so se zbrali omenjeni dan pri kapelici s stolnim dekanom Zupanom še trije kroparski duhovni (drugi so bili iz službenih ozirov zadržani), pa par duhovnov iz okolice, tako, da je bilo z domačo duhovščino vseh skupaj osem duhovnov. Slovesnost se je kaj lepo vršila. Zjutranje opravilo s pridigo je imel Simon Zupan (nečak stolnega dekana), takrat kapelan v Dobu; ob deseti uri pontifikalno mašo in pridigo stolni dekan; popoldne pa je pridigoval pisatelj teh vrstic, takrat kapelan pri D. M. v Polju. Če tudi se je nekdo v ljubljanskem »Tagblattu« ujedal čez to pobožnost (kam se neki ne vtikajo liberalci!), bili so vendar kroparski prebivalci v svoji večini tega praznika tako veseli, da so se po srenjskih možeh stolnemu dekanu in vsi pričujoči duhovščini prav srčno zahvalili in posebno poudarjali, kako jih veseli, da so v domači romarski cerkvi na jeden dan pridigovali in maševali trije rojaki, in da je stolni dekan celó daroval pontifikalno mašo! Tudi ta praznik ne bo Kroparjem takó kmalu izginil iz spomina.

2. Kaj pa je Zupan storil za farno cerkev v Kropi?

Na to lahko kratko odgovorim, da še več, kot za kapelico. In sicer so posebno trije veliki darovi, katere ima kroparska farna cerkev od rajnega Zupana, namreč:

a) Veliki in krasni križevi pot, posnet po onem v šenklavški cerkvi in naslikan od Planka na Dunaju. Blagoslovljen in po-

stavljen je bil 4. oktobra 1868. Dasiravno se nekaterim zdi ta križevi pot za to cerkev neprimerno velik, ker pokrivajo posamezne podobe skoro celo prosto steno, vendar dela skupno prijeten vtis na vstopivšega in celo cerkev nekako praznično povzdiguje.

b) Druga velika dobrota, cerkvi sv. Lenarta in celi fari storjena, pa je sv. misijon, katerega je Zupan na svoje stroške od 1.—10. maja 1869 preskrbel. Koliko dobrega je s tem svojim rojakom storil, kolikim je dušni mir in srečno zadnjo uro pripravil, to vé le sam Bog.

c) Najlepši dar pa je brez dvoma veliki zvon, katerega je Zupan leta 1885 kroparski farni cerkvi daroval. Ta zvon tehta čez 32 starih stotov, je od Hilcerja v Dunajskem Novem mestu vlit in stane z vsem skupaj okoli tri tisuč goldinarjev. S tem zvonom je hotel rajni Zupan svojo veliko hvaležnost skazati na več strani: najprej Mariji, ki ga je tako materno vodila in varovala, potem sv. Lenartu, v čigar cerkvi je bil krščen in pel svojo novo mašo. Zato sta podobi Marije in sv. Lenarta na zvonu vlit. Nadalje se je hotel hvaležnega skazati s tem darom domačemu trgu, posebno spodnji Kropi, kjer je bil rojen in kamor se poprejšnji lahni zvonovi niso slišali. — Hvaležnega se je hotel skazati tudi rajnemu kroparskemu župniku M. Grosu, ki je s svojim prigo-varjanjem največ pripomogel, da je šel v šole in postal duhoven; hvaležnega se je hotel slednjič skazati rajnemu škofu Wolfu, ki mu je bil vedno tako dober. Zato je dal na zvonu vlit opomin, da kadar bodo tržani po angeljevem česčenju molili zanj in za njegove stariše, naj se spominjajo še dveh njegovih največjih do-brotnikov.

Ko je daroval Zupan ta zvon Kropi, stavil je med drugimi te-le pogoje: da se smé s tem zvonom le ob nedeljah in praznikih in pa v sabotah k angeljevemu česčenju zvoniti. Posebno naj se zvoni dné 3. avgusta vse trikrat pri Marijinem zvonjenju v spomin, da je bil ta dan v mašnika posvečen. — Pri pogrebih pa se smé s tem zvonom le takrat zvoniti, kadar umrjó papež, škof, cesar, domači farni ali pa v Kropi rojeni duhovniki, in še nekateri drugi osebno imenovani. — Sicer pa se smé ta zvon pri pogrebih le takrat glasiti, kadar se plača deset goldinarjev; in od teh naj bo polovica za farno cerkev, polovica pa za kro-

parske reveže. Tako je tedaj ta zvon neusahljiv studenec vednih dohodkov za cerkev in za reveže. Zares krasen spomin, ki si ga je Zupan postavil! — Zupan je želel, če bi bila božja volja, da bi bil obhajal v Kropi svojo zlato mašo, in da bi novi veliki zvon povikševal to slovesnost: ali Bog je drugače obrnil. Zupan je sicer res dočakal svojo petdesetletnico, pa le na mrtvaškem odru: novi veliki zvon je res tudi pel ta dan, pa ne k zlati maši, ampak k pogrebu!

Z ozirom na ta dar se bo pa Zupanov spomin posebno v Kropi ponavljal stoletja, in kadarkoli bo ta zvon zapel, lahko se bo reklo o pokojnem Zupanu:

Ko trombe glas, ko zvon doni
Od vrlega moža spomin!

3. Še nam preostaja omeniti, kaj je Zupan posebej storil za kroparski trg!

Tu je v prvi vrsti njegova hitra in velika pomoč ob času kolere meseca avgusta l. 1855. Takrat so bili res žalostni časi za Kropo, kakor se pisatelj teh vrstic še dobro spominja. Grozna morilka je neusmiljeno gospodarila med gosto naseljenimi in z živežem slabo preskrbljenimi kovači. Posebno s šnopsu udanimi je opravila navadno prav hitro; v štirih do osmih urah. Pri nekateri hiši sta oče in mati oba en dan zbolela, ali pa tudi oba en dan umrla. Delati se nikomur več ni ljubilo. Ljudje so klavrno okoli tekali in pri Mariji pomoči prosili, pa k spovedi hodili, ne da bi jih bil kdo silil. Bila sta takrat dva zdravnika v Kropi zraven domačega župnika Kahla, ki je dajal homeopatiška zdravila. Ali vsi trije so komaj zadostovali vsem bolnikom, katerih je bilo celi čas okoli 150. Umrlo jih je čez 50 za kolero, tedaj dobra tretjina zbolelih. Kakšen dan je bilo po pet do sedem mrličev. Za kraj s 1300 prebivalci res grozno število!

Ker je bil poglavitni uzrok, da se je kolera tako strahovito širila, pomanjkanje zdrave in zadostne hrane, pokazal se je v tej splošni bēdi kakor angelj rešnik domačin in rojak Zupan, takrat kanonik in stolni župnik. Nekaj je sam dal, še več pa pri dobrih ljudeh po Ljubljani izprosil in nabrane darove pošiljal kroparskemu župniku Kahlu (navadno po 100 gld. in čez). Tudi od svetne gosposke so takrat Kroparji dobivali izdatno pomoč. Vsak teden so po tri do štiri vole pobili in kovačem brezplačno

delili meso in druga jedila. To in pa blažilni vpliv sv. vere sta pomogla, da se je veliki strah polegel in da so se ljudje počasi pomirili. Čez dobre tri tedne je kolera odšla, za sabo pustivši grozen sled in žalosten spomin na hudo obiskovanje božje. — Pokazal je pa ta žalostni čas Kroparjem tudi njih prave prijatelje in med temi v prvi vrsti kanonika Zupana, katerega so od tistega časa še posebno čislali in njegovega prihoda se vselej veselili.

Pa ne samo o koleri, ampak tudi pri vsaki drugi priliki je Zupan svojim rojakom pokazal dobro srce. V vseh stiskah se je obračala kroparska srenja do njega za svet in pomoč, in navadno ne zastonj. Tudi za kroparske dijake se je Zupan zanimal in revnejšim tu in tam hrano ali kako drugo pomoč preskrbel, pa tudi iz svojega žepa kaj pomolil. Koliko je pa vsa leta po duhovnih in po svojih sorodnikih kroparskim revežem izdajal, to se ne dá v številkah zapisati; zapisano pa je gotovo v bukvalih življenja, zapisano pa tudi v srcih hvaležnih rojakov, ki tega svojega največjega dobrotnika nikoli ne bodo pozabili. Dokler bo stala Kropa, stalo bo tudi s zlatimi črkami zapisano ime Zupanovo kot slavnega rojaka in največjega dobrotnika. — Zato je tudi kroparska srenja Zupanu k izvolitvi za stolnega prošta častitala in med drugim tudi to poudarjala, da jo veseli, ker je že sedaj drugi srenjan dosegel čast ljubljanskega stolnega prošta: prošt Kaspar Bobek pred dvestoinpetdesetimi leti je bil tudi rojen Kropar!

VII. Zupan — in Radovljica.

Radovljica je prijazno mestice na Gorenjskem. Največja znamenitost radovljiška je razun velike grajščine prelepa gotiška cerkev, ki nima daleč para in se po pravici šteje med najlepše cerkve te vrste na Kranjskem. — Tik mesta je Rudolfova železnica, ki s prvega tu ni imela postaje. Ker pa sedaj nekaj let sèm ostaja železnični vlak tudi v Radovljici, pomudimo se še mi nekoliko v tem mestu, dasiravno bi se iz mnogih ozirov raje kar mimo peljali. Z Radovljico je namreč tesno skleneno zadnjih deset let Zupanovega življenja in ta popis bi ne bil popoln, če bi o Radovljici kar molčali.

S tem namreč, da je bil rajni Zupan imenovan ljubljanskim stolnim proštom, postal je tudi »župnik radovljiški«!

Po ustanovi cesarja Friderika IV. (iz Gradca 6. dec. 1461) po štiristoletni pravni navadi in tudi po najnovejših določbah je vsak stolni prošt ljubljanski ob enem tudi pravi župnik radovljiški. — Ko je cesar Friderik IV. imenovanega leta ustanovil ljubljansko škofijo, in postavil stolni kapitelj z desetimi kanoniki (med njimi stolnega prošta in dekana), imenoval je za prvega prošta tedajnega radovljiškega župnika in višjega duhovna (Erzpriester) za Gorenjsko, Lenarta pl. Jamnicer-ja, s tem pogojem, da mora on in vsak njegov naslednik v prošnji radovljiško faro z vsemi njenimi prihodki obdržati, to se pravi: da se radovljiški župniji še odpovedati ne sme drugače, ako se ob enem ne odpove tudi ljubljanski stolni prošnji. Radovljiška fara je tedaj, kakor učeni pravijo, z ljubljansko prošnjo kanonično zedinjena, ali jej je vtešena (incorporatio). — Po tej ustanovi, ki je bila od papeža Pija II. 10. sept. 1462 potrjena, nihče ne postane drugače stolni prošt ljubljanski, ako ni od cesarja imenovan in v Rimu z lastnim papeževim podpisom in tako imenovanim ribičevim pečatom (sub annulo piscatoris) potrjen. V papeževem pismu pa natančno stoji, da mora ljubljanski stolni prošt tudi svoje dolžnosti kot »radovljiški župnik« zvesto izvrševati, ali sam, ali pa po sposobnem namestniku (vikariju). In na te besede mora vsak novoimenovani stolni prošt pri slovesnem umeščevanju tudi priseči in je res tudi do sedaj skozi vseh 400 let vsak prošt (razun Ladenika) prisegel. — Stolni prošt dobiva po ustanovi in pravni navadi vse dohodke radovljiške fare in iz teh plačuje svojega namestnika, hrano za enega ali dva kapelana ter poprave pri farovžu in davke itd. V radovljiškem farovžu, ki se imenuje še sedaj prošnja, ima prošt prihranjeno lepo in veliko stánovanje, kjer stanuje, kadar hoče sam izvrševati svoje dolžnosti kot radovljiški župnik. V prejšnjih časih so res tudi ljubljanski prošnje pogosto prihajali v Radovljico, tukaj se vedli kot pravi župniki in o posebnih prilikah in praznikih opravljali pontifikalno božjo službo, obdani od radovljiške in bližnje duhovščine. V ta namen so bile pri radovljiški farni cerkvi do novejšega časa (do 1800) shranjene (inventarske) prav dragocene pontifikalije (škofovska mitra in palica). Ker so pa prošnje zavoljo kapiteljna večji del

leta morali v Ljubljani biti, imeli so v Radovljici svojega stalnega namestnika, katerega so imenovali Radovljčani in ljudje po Gorenjskem sploh le gospoda »vikarija«. — Še le leta 1854 se je ta jasna razmera s tem skalila, da je o priliki birmovanja knezoškof Anton Alojzij tedanjega vikarja Simona Vovka v radovljiški cerkvi za radovljiškega župnika umestil, vpeljal in postavil. Od takrat torej kličejo Radovljčani proštovega namestnika le župnika, dasiravno se s tem dejanjem in imenovanjem ni nič premenila pravna razmera med proštom in župnikom. Tudi Vovkov naslednik Jožef Bononi je bil leta 1858 umeščen za radovljiškega župnika in ker so vsi stolni proštje (razun Laddenika) pri svojem umeščevanju tudi kot župniki radovljiški obljubo storili: sta bila tedaj za radovljiško faro vedno po dva župnika, eden (prošt) v Ljubljani, drugi (pravilno le namestnik) pa v Radovljici.

In ravno ta nekoliko čudna, nenavadna a vendar lahko umljiva razmera je imela prav žalostne nasledke in je dala povod obžalovanja vredni borbi med proštom Zupanom in tedanjim župnikom. Vso to borbo je natančno (žalibog še preveč natančno!) rajni Zupan sam popisal v nemški knjižici imenovani: »Das Verhältnis der Domprobstei Laibach zur Probstei-Stadtpfarre Radmannsdorf in Oberkrain.« Prvi del te knjižice, ki pripoveduje zgodovino radovljiške fare, je prav zanimiv in poučen, o drugem delu pa, ki se celó preveč spušča v osebnosti, splošna je sodba ta, da bi bilo bolje, ko bi bil ostal netiskan.

V posameznosti te knjižice in v njej popisane borbe se ne moremo spuščati; toliko pa lahko rečemo, da so gosposke skoraj v vseh točkah priznale pravico Zupanu, da so bile prav vsled te borbe pravice ljubljanske proštije vnovič pojasnjene in natančneje določene. Črka pravice bi torej bila za Zupana. Pač pa ne tako duh pravice, ki mora biti tudi duh ljubezni, zlasti med duhovni. Kakor smo priznali Zupanu, da se je držal črke, moramo pa tudi izreči, da način njegovega postopanja proti njegovemu namestniku ni bil pravi. Vsa zadeva naj bi se bila izročila duhovski oblasti v preiskavo in razsodbo, saj je gosposka v to postavljena. Tako bi se ne bil kalil mir, ljubezen bi se ne bila rušila in ako bi obsodba tudi ne bila Zupanu po volji, zmagal bi bil on s tem, da bi se bil udal. Res je, da umešče-

vanje (installatio) vikarja v Radovljici ni bilo do cela pravilno. Toda, oni, ki je to dovolil, bil je škof in s tem je vse rečeno. Vsakdo tudi vé, da se razmere s časom preminjajo. Škoda, da je ta oblak temnil sicer jasno življenje in delovanje Zupaňovo.

Da je pa ta posebna razmera med ljubljanskim proštom in njegovim namestnikom, radovljiškim župnikom, že zaradi premalo jasnih določeb imela v sebi kal razpóra, razvidi se iz tega, da se je enaka pravda leta 1668 med tadajnim stolnim proštom Kristofom grofom Herberstein-om in radovljiškim njegovim namestnikom Gašperjem Cernetig-om vnela in s tem končala, da se je Herberstein raje ljubljanski proštiji odpovedal in sprejel ono (slabšo) v Novemmestu.

Da bi take in enake čast duhovskega stanu rušeče razprtije v prihodnje preprečilo, tirja sedanje ljubljansko škofijstvo prav v novejšem času od prošta in njegovega namestnika v Radovljici, da se morata z lastnim podpisom zavezati, da se podvržeta vsemu, kar bodo duhovske in posvetne oblasti sklenile v tej zadevi.

Sicer je pa Zupan tudi za Radovljico veliko storil. Na njegovo vneto priganjanje se je ondi obhajal sv. misijon in vdeleževal se je slovesnosti, ko se je ponovila božja pot svete Krvi. Kratek popis te božje poti bi vtegnil marsikaterega zanimati, zatorej ga podamo čitateljem.

V mestu Bejrutu na Sirkem je okoli leta 240 kristijan svojo hišo prodal judu, pa izselivši se, popustil ondi sv. razpelo. Ko jud zagleda to podobo, pokliče še drugih svojih rojakov skupaj in sedaj začnó judje s Kristusovo podobo prav tako grdo ravnati, kakor so njih očetje ravnali s pravim Kristusom. Bijejo ga, pljuvajo vanj in napadajo ga tudi z noži. Ali glej čudo, nankrat priteče iz lesene podobe obilno krvi, katero judje vjamejo in nesó v svojo shodnico. Potem zberejo vse svoje slepe, kruljeve ali sploh bolne rojake in pravijo: Če je to res Kristusova kri in če ta kri res čudeže dela, kakor trdijo kristijani, ozdraveli bodo ti bolniki, ako jih ž njo poškropimo. Ako se to zgodi, potem sprejmemo tudi mi krščansko vero. In ko se ta čudež res zgodi, držali so judje svojo besedo, pristopili h krščanski veri in spremenili svojo shodnico v krščansko cerkev. Od te krvi, ki se je strdila, zanesli so potem več ostankov v Carigrad in Benetke in

še v druge kraje (tudi k sv. Krvi na Koroškem). Nekaj te svete Krvi so imeli tudi v Radovljici že od starodavnih časov. Ko je namreč slavni ljubljanski škof Tomaž Kren pisal proštu Bobku v Radovljico (1625), da naj pride kmalu v Ljubljano h kapiteljnu, odgovoril je ta, da zavoljo mnogih romarjev, ki prihajajo na že več stoletij slovečo božjo pot sv. Krvi, ne more nemudoma priti. Iz tega vidimo, da je morala biti ta božja pot v Radovljici silno stara in da je bila zelo obiskovana. Cesar Jožef je pa tudi to božjo pot, kakor mnogo drugih, (1784) odpravil in skoro bi se bilo že pozabilo, da je kdaj taka božja pot v Radovljici bila, ko ne bi bila o tem pričala stara podoba, shranjena za velikim altarjem. To podobo je videl leta 1876 tudi baron Pilat, avstrijski konzul v Benetkah, in je obljubil, da bode preskrbel nekaj ostankov te sv. Krvi iz Benetek, kjer se v ondotni patrijarhovi cerkvi še shranjuje. In res je dobil nekaj drobtin te sv. Krvi, ter jo v dragoceni, močno pozlačeni svetinji poslal v Radovljico s patrijarhovim pismom vred, da so to res ostanki prave sv. Krvi. — In tako je bila starodavna božja pot k sveti Krvi v Radovljici zopet obnovljena. Slovesno pa jo je zopet uvedel sam stolni prošt Zupan 13. maja 1877 (6. nedeljo po binkoštih). — V svoji pontifikalni obleki, spremljan od mnogih duhovnov je pod nébesom v procesiji nesel drago svetinjo, katero sta dva levita neprenehoma kadila. Procesija je šla po mestu, kakor je sv. Reš. Telesa dan navada, z banderi med zvonjenjem in streljanjem. Ko je duhovščina prišla nazaj v cerkev, postavil je stolni prošt svetinjo s sv. Krvjo v tabernakelj stranske, navlašč zato opravljene in olepšane kapele. Slovesnosti primeren govor, iz katerega smo te vrstice navedli, imel je kroparski župnik Kapuz. — Mnogi romarji, ki pridejo na Brezje, pomudé se tudi mimogredé radi v Radovljici pri sv. Krvi, in takó bode ta že skoro pozabljena božja pot postala zopet bolj znana.¹⁾ Pa tudi že kapela sama, v kateri se sv. Kri shranjuje, budi človeka nehoté k pobožnosti. Velikanski misijonski križ, katerega je Zupan dal popraviti in 14. oktobra 1877, 21. nedeljo po Binkoštih, navlašč prišel blagoslovit, visi za altarjem na steni, ki je vsa s črnim žametom prevlečena, in neka mirupolna tema obdaja sveti kraj, tako, da vsak obiskovalec lahko res prav iz srca ondi moli.

¹⁾ Kaj več o tej slovesnosti beri v »Danici« v štev. 21, 23 in 24 l. 1877.

L. 1878 je prošt Zupan bival osem tednov v Radovljici in je ves ta čas, kakor kak drug župnik, opravljal vsa cerkvena opravila. Hodil je k bolnikom in v spovednico, pa tudi pridigal je vsako nedeljo in praznik. Ko je bila 30. julija tistega leta v Radovljici sv. birma in škofovo obiskovanje, peljala sta se prošt Zupan in župnik Bononi škofu v Begunje naproti in ga spremila z vso častjo v mesto. Škof Krizostom se je čudil lepoti radovljiške cerkve. Ne le, da je gotiška stavba posebno lepo izvedena, tudi vsa notranja oprava je slogu primerno uravnana; posebno pa razlivajo krasno slikana okna po cerkvi čarobno svetlobo. Da pa je radovljiška farna cerkev danes tako krasna, zasluga je večjidel župnika Bononija, ki je v zvezi z domačim umetnikom, letos prezdodaj umrlim Vurnikom, delal vsa leta tako neutrujeno za lepoto in okusno popravo te cerkve. — Za tlak iz belih in črnih čveterovoglatih ploščic pa si je prizadeval tudi prošt Zupan, ki je nabral veliko denarja v ta namen, pa tudi sam posodil večjo svoto brezobrestno. Tudi je poškodovano streho na zvoniku iz svojega dal popraviti. Tako je hotel zadoščevati nalogi »radovljiškega župnika«.

VIII. Zupan — in njegovi križi.

O priliki 600letnice, odkar je sklenena kranjska dežela z habsburško vladarsko hišo, ko so presvetlega cesarja Franca Jožefa tako navdušeno sprejemali v Ljubljani in po deželi (l. 1883 julija meseca), bili so odlikovani nekateri posebno zaslužni možje na Kranjskem z različnimi redovi in križci. Vendar med odlikovanimi prošta Zupana ni bilo, dasi smo smeli kaj takega pričakovati gledé na dinastično udanost in zvestobo, katero je tako odkritosrčno skazoval Zupan pri vsaki priliki. Opomnimo le na vojskini leti 1859 in 1866, ko se je v svojih šmarničnih pridigah tako goreče potegoval za pravično reč, za čast in slavo avstrijske domovine; ali pa na njegove pridige l. 1878 v Radovljici, ko je iz zgodovine dokazoval, kako so bili Habsburžani za vero in cerkev, posebno pa za Marijo brez madeža spočeto vneti, in kako tudi sedanji cesar Franc Jožef po teh stopinjah hodi in kako se, kolikor more, v hudih časih in zadregah poteguje za papeža.

Če pa tudi prošt Zupan takrat ni dobil križca, vendar je dobival križe od drugih. Vedno namreč mu jih je kralj nebeški pošiljal

v prav obilnem številu, posebno v času njegovega duhovskega življenja. Ni mogoče vse male križe njegove tu posamezno naštet; dovolj je, da navedemo le pglavitne.

1. Bolezen se šteje po pravici med križe; Zupan je imel te vrste križev posebno mnogo. Slišali smo že, da je precej v začetku duhovskega življenja, komaj da je bil pol leta kapelan, dobil hudo mrzlico, katera ga je prisilila, da je iskal v svojem rojstnem kraju pomoči in zdravja. Leta 1863 pa se ga loti huda bolezen na čutnicah, katere se ni iznebil nikdar več popolnoma. Hodil je po toplicah (posebno na Bled), popraševal marsikaterega zdravnika, poskušal razna zdravila: ali pozdravil se vendar ni. — Najhujša pa je bila še zadnja bolezen, ki je čez pol leta trajala in mu proti zadnjemu prizadevala neznane muke.

Pa tudi s svojimi ljudmi je imel veliko prestati zavoľjo bolezni. Kadar je zbolel kateri njegovih sorodnikov, bolelo je tudi njega. Naj so že ležali bolniki v Kropi, ali pri njem: pglavitni stroški za zdravnika in zdravila so zadeli le njega. Kakor zares hvaležen sin preskrbljeval je svoje stariše v njih zadnji bolezni z vsem potrebnim, in ko sta mu umrla (oče 18. maja 1844 v Kropi, mati pa 10. avgusta 1861 v Ljubljani kot 80letna ženica), spravil je oba s častjo in materi odločil še poseben grob pri sv. Kristofu za velikim altarjem, kjer je po smrti tudi sam želel počivati, kar se je res zgodilo. Pa tudi sestro Lenko je pri sebi imel enajst let, in ko je šest let neprenehoma na postelji ležala, skrbel je za njo z veliko potrpežljivostjo. — Enako je nečaka Šimna Zupana, ki je l. 1875 zbolel kot dobrovski kapelan, vzel v Ljubljano in mu v hudi osemnajtmesečni bolezni bil na strani s skrbno postrežbo.

2. Bolezen še ni največji križ. Ko so ga leta 1863 odstavili od gospodarstva šenklaške cerkve, bolelo ga je to v srcu in takrat je postal bolan na živcih. Od takrat se je jel tudi nenavadno debelo oblačiti, da je vlačil vselej, tudi poletu, veliko zalogo obleke na sebi in s sabo. Vedno ga je namreč nekaj mrazilo. — Ker je Zupan vselej in povsodi resnico branil in jo tudi včasih naravnost povedal duhovni ali deželski gosposki, nakopal si je tu in tam nasprotnikov, zaradi česar je imel marsikatero grenko uro in marsikatero noč brez spanja. — Skušal je tudi on, kaj se pravi: resnica oči kolje.

3. Po latinskem izreku: honores sunt labores, prinese vsaka nova čast tudi novo breme. Tudi Zupan je to občutil. Kolikor više je prišel v duhovski časti, toliko več križev si je naložil; največji križ pa mu je prišel s prostijo. Ni tajil, da si je sam želel tega odlikovanja, ali ravno tako je pozneje sam spoznal, da bi bilo bolje zanj, ko bi ne bil nikoli prijel za proštovalo palico. — Tako si včasih človek zelo želi kake reči: ko jo je pa dosegel, vidi, da se je nataknil.

4. Precéj nadlog so rajnemu Zupanu prizadeli nekateri njegovi sorodniki s tem, ker so ga čez mero nadlegovali za denarno podporo in za posojila. — Duhoven je res dolžan pomagati svojim sorodnikom poprej in pa bolj, kakor drugim, ako so v potrebi. To pa zopet ni res, kakor nekateri mislijo, da mora samo za sorodnike delati in služiti. Pač težava je v tej reči, in marsikateri duhoven zgreši v tem oziru pravo srednjo pot. Napačno je, če jim je predober, ker s tem le sebi velike preglavice in skrbi napravlja, sorodnikom pa vendar le malo koristi ali pa nič. Tako je bil tudi Zupan s prvega predober svojim ljudem. Ker sam ni imel toliko, da bi bil zadostil vsem zahtevam, jemal je denar na posodo in se zapletel tako v velike zadrege. Še le kot kanonik, čez 20 let svojega duhovskega življenja, plačal je zadnji dolg, ki ga ni naredil za-se, ampak za svoje sorodnike. — O tem je pozneje večkrat tožil, ne kakor bi mu bilo hudo po denarjih, ampak zato, ker se je bal odgovora pri sodbi. Mislil je, da bi bil denar moral koristnejše drugam obrniti, in da je to, kar je sorodnikom preveč dal, odtegnil cerkvam in revežem.

Kakor pa ima vsak križ nekaj zdravilnega v sebi, tako so tudi Zupana vedne denarne zadrege priganjale k pridnosti in varčnosti. Enkrat ni šel cela tri leta nikamor iz Ljubljane. Bil je posebno zmeren v jedi in pijači. Kot stolni župnik, in tudi pozneje kot dekan in prošt, je obedel vedno sam; le malokdaj je kak poseben prijatelj prisédel k njegovi mizi. — Le tako je bilo mogoče, da je pri njegovi smrti vendar še precejšnja svota ostala za reveže, katerim je poprej, kakor toži, zavoljo sorodnikov dajal premalo.

A vendar je imel nad enim izmed sorodnikov tudi veliko veselje, in to je bil njegov nečak, katerega je vzgojil za duhovski

stan: v tem deluje sedaj prav vrlo. Iz tega se učimo, kako dobro je, pomagati revnim pa pobožnim mladeničem v duhovski stan. Taka miloščina nese največ obrestij. Kdor je namreč komu pomagal v duhovski stan, vdeležuje se potem vseh dobrih del, kar jih je storil ta duhoven v svojem življenju.

IX. Zupan — in mrtva roka.

Cerkveno imetje se imenuje včasih tudi imetje mrtve roke. Zakaj tako, ni mi znano. Morebiti to spominja na mrtvo roko sv. Štefana, ogerskega kralja, ki je zavoljo velike dobrotljivosti tudi po smrti nestrohnena ostala. To pa vém, da sovražniki cerkve in njenih naprav o cerkvenem imetju mislijo in govoré, kakor bi bilo to imetje mrtvo, brez koristi za občni blagor. S takimi izrazi in pregovori hočejo zabraniti pobožne ustanove, oporoke in darila za cerkve in cerkvene naprave. — V resnici pa ni nobeno imetje tako plodnosno in rodovitno, kakor cerkveno. Vzemite cerkvam njih premoženje, in vzeli ste kruh raznim umetnikom in rokodelcem, ki živé večjidel le od cerkvá; odpravite samostane, in izročili ste neznani bedi mnoge reveže, ki sedaj vsaj še pri samostanskih vratih dobivajo jedi za prazni želodec. In kam gré denar, kateri dobivajo duhovni od raznih ustanov ali od cerkvá, če ne večinoma zopet za dobre namene: za podporo revežem, za nove pobožne ustanove, za odgojo mladine in za novi duhovski naraščaj? — Dokazov za to nam ni malo. Povejte, čegave so mnogoštevilne ustanove skoraj pri vseh farnih cerkvah, če ne od duhovnov! Povejte, kdo je naredil največ dijaških ustanov, če ne duhovni! Povejte, kdo je postavil pri nas Alojzijevišče, ali ne škof Wolf? Povejte, kdo je pomagal zidati hiralnico, Marijanišče in druge dobrodelne zavode: ali ne v prvi vrsti duhovni? Kdo vzdržuje dijaško kuhinjo? Kdo podpira največ mladino, kdo pospešuje narodovo omiko: ali ne največ in najbolj duhovni? Kdo je zapustil toliko tisoč za gluhoneme, ali ne dekan Holzapfel? . . .

Pa naj bo dosti teh izgledov. Saj tudi ne more biti drugače. Kdor je zares duhoven, vé pač dobro, čemu je denar, in kam ga mora po vesti obrniti, ako mu ostaja čez stanovske potrebe!

Kaj hočemo v tem oziru reči o rajnem Zupanu? — On bi ne bil tisti vrli in pravi duhoven, kakoršnega popisujemo,

ako bi v tej reči ne bil storil svoje dolžnosti. Pa storil jo je — da, še več; kakor se zdaj po njegovi smrti kaže, odlikoval se je v tem še posebno.

Dobrodelnosti in usmiljenja do revežev se je že od svoje milosrčne matere navzel, kakor smo videli; imel pa je tudi že rahločutno in usmiljeno srcé od narave. Vendar bi vse to njegovi dobrodelnosti nobene prave veljave ne dajalo, ko bi tega ne bil delal iz ozira do Boga in sploh iz krščanskih nagibov. Pa ravno tukaj se kaže zares veren in pobožen mož. *Pravični namreč iz vere živi* (Rim. 1, 17.), in tako je delal rajni Zupan. Vera ga je učila, da smo le hišniki božji in da bomo morali dajati odgovor od vseh nam izročениh rečij, torej tudi od denarja. Zato po nepotrebnem še krajcarja ni zavrgel; in denarna izguba ga je le zato pekla, ker si je vest delal, da je s tem oškodoval reveže.

Zlasti zadnjih dvajset let svojega življenja je izdal prav velike svote za dobre in pobožne namene, posebno pa za reveže. Kakor se iz zapuščenih zapiskov spozna, šlo je v take namene vsako leto iz njegovih rók od 500—1000 gold. in še več. In kar mu je o smrti še ostalo imetja, zopet je skoraj vse zapustil revežem ljubljanskega mesta.

Ker je iz svoje mnogoletne skušnje kot stolni kapelan in župnik vedel, kako boli revščina posebno take, ki so živeli kdaj v boljših razmerah, pa se sramujejo prositi: nameraval je z vsem svojim imetjem narediti ustanovo za šenklovke kapelane, da bi podpirali posebno gospóske revne bolnike, kadar bi bili v boleznih k njim klicani. Sevéda takim ni pomagano s par krajcarji. Ko so mu pa opomnili, da to, kar on namerava, dela že družba sv. Vincencija, izročil je poglavitni ostanek svojega premoženja tej družbi. Pa tudi to, kar je zapustil še svojemu nečaku, dal je s pogojem, da obrne vse za dobre namene, ako bi sam ne prišel v kake stiske in potrebe.

Zdaj pa naj kdo reče, da tak mož ni blaga duša in zares vrl duhoven! Od njega se pač smé tudi reči, kar psalmist pravi: *Dispersit, dedit pauperibus* (111, 9.): Vse je med uboge raztrosil in razdal!

In ta njegova dobrodelnost se sveti sedaj toliko lepše, ker v življenju ni bilo dosti slišati o njej. Zupanova roka je bila res nekako mrtva, ki je na tihem, brez hrupa dobro delala. Le veliko

takih mrtvih rôk nam Bog daj, kakor je rajnega Zupana bila, in revežem bo izdatno pomagano.

Za svojo osebo pa si ni želel imetja. Ob svojih mnogih in večasih zeló dragih izletih k raznim slovesnim opravilom po deželi ni hotel sprejeti nikoli nič odškodovanja, dasitudi se mu je ponujalo in je imel pravico tirjati tako odškodovanje. Torej se je tudi tukaj vresničilo in pokazalo, da ga razjeda gorečnost za hišo božjo, za čast božjo. Vemo tudi, da je Zupan mnogo storil za novi cerkvi v Bohinjski Bistrici in v Želimljah.

On, ki je toliko dobrega storil, toliko revežem pomagal, toliko koristnih početij podpiral: on pač ni mogel nikomur (vsaj hoté ne) storiti kaj žalega ali kaj škode. Svojim služabnikom in poslom je bil bolj oče in prijatelj, kakor gospodar in zapovednik. Postrežnicama, ki sta mu stregli v zadnji bolezn, zagotovil je stalne obresti do smrti. In kakor ga je nehvaležnost pekla, tako bi tudi sam ne bil trpel takega madeža na sebi. Za vsako mu skazano uslugo se je skazal tako ali drugače hvaležnega.

To je gotovo, da je Zupan podpiral in pospeševal vsako hvalevredno početje, če že ne v denarjih in v dejanju, pa vsaj z dobrim svêtom.

X. Zupan — in njegova smrt.

Duhoven je zato posvečen, da daruje. Pa ne samo Jezusa mora darovati pri sv. maši njegovemu nebeškemu Očetu, ampak tudi samega sebe. Lahko se reče, da življenje pravega duhovna je neprestan dar, vedna daritev. Že ko vstopi v duhovski stan, daruje mašnik Bogu svojo voljo, svojo prostost, svoje telesne moči. Ali ta daritev je še le začetek mnogih žrtev, katere ga čakajo v njegovem stanu, in neprenehanim daritvam stori konec še le smrt. Kolikim prijetnostim se mora duhoven odreči, kolikokrat jed in pijačo pustiti, kolikokrat iz spanja vstati, koliko drugih težav prestati, kolikokrat tudi svoje zdravje in življenje zavoljo stanovskih dolžnostij v nevarnost postavljati: to le tisti vé, ki skuša; posvetni ljudje o vsem tem večasih še pojma nimajo.

Da se je rajni Zupan iz celega srca posvetil Bogu in njegovi službi, o tem smo se do sedaj lahko zadostno prepričali. Poglejmo pa še zdaj, kako je opravil zadnjo daritev, katero je Bog od njega tirjal: daritev zdravja in življenja!

Kakor ima starost sploh svoje nadloge in je nekako neprestana bolezen, tako je tlačila tudi rajnega Zupana, posebno pa mu jemala tudi za zdravje tako potrebno spanje. Njegove čutnice so bile razdražene, njegov duh vedno nategnen, le njegovi močni naravi se je bilo treba zahvaliti poleg milosti božje, da ga bolehnost še preje ni podrla in vrgla na posteljo. Ali slednjič je tudi on omagal; hrast, ki je tako dolgo trdno stal v sredi hudih viharjev, nagnil se je slednjič. Sv. Matije dan zvečer (1886) je zadel Zupana mrtvoud na jezik in na desno stran. Vendar ni izgubil zavednosti. Udan v voljo božjo se je hitro pripravil na odhod. Še tisto noč je bil za smrt previden. Ali Bog še ni tirjal zadnje daritve, ampak mu je hotel dati še priložnost k večjemu zasluženju. Še pol leta ga je Bog z boleznijo in hudim trpljenjem poskušal, in priznati moramo, da je Zupan dobro prestal tudi to poskušnjo. Zlezel je sicer še iz postelje, ali do dobra se ni več popravil. Komaj je po sobah nekoliko še hodil, ali iz hiše ni več prišel. Dobro je vedel, kaj je navadni konec take bolezni, zato se je pripravljaj še bolj skrbno na smrt. Prav pogosto je prejemal svete zakramente in je tako potrdil tudi s svojim vzgledom, kar je v zdravih dneh tako gorko priporočal drugim. Na svet ni bil nikoli posebno navezan; pa še tisto nagnenje, katero je morebiti imel do posvetnega, raztrgala je popolnoma zadnja bolezen. Razun svojega nečaka, kateri ga je vsak teden enkrat ali dvakrat obiskal iz Loke, najbližjih sorodnikov in nekaterih posebnih prijateljev, ni puščal drugih k sebi. Bil je najraje sam s svojim Bogom. Njemu je tudi daroval svoje veliko trpljenje, ki je bilo proti koncu silno hudo. Pa ni bilo slišati posebnega pritoževanja iz njegovih ust. Reči moram, da sem Zupana občudoval na prižnici: vendar pa se mi je sedaj še večji zdel, ko je tako udano in potrpežljivo ležal na smrtni postelji, kakor da bi hotel reči: Glej, Gospod, pripravljen sem, zgôdi se tvoja sveta volja! Pri tem ginljivem prizoru so mi na misel prišle besede sv. Pavla, s katerimi je Zupan tako rad kako pridigo sklenil in katere bi bil smel tudi sedaj o sebi reči: *Dobro sem se vojskoval, tek dokončal, vero ohranil; zdaj mi je prihranjena krona pravice, katero mi bo dal Gospod, pravični sodnik tisti dan.* (2. Tim. 4, 7. 8.)

Proti koncu meseca avgusta je tudi Zupanovo življenje šlo h koncu. Dr. Schiffrer, njegov stari prijatelj, rekel mu je dné

17. avgusta, da so ure že soštete. Nič se ni ustrašil tega naznana, ampak le dvojno željo je še imel, kateri sta se mu obe izpolnili. Obiskala sta ga namreč pred smrtjo še dva — seveda različna gospoda — knezoškof Jakob, ki mu je dal svoj blagoslov, in škof naših duš, Jezus Kristus sam, katerega mu je v podobi kruha za popotnico prinesel kanonik g. Jeran. V soboto večer 28. avgusta je nastopila smrtna borba. Zupanov nečak in drugi domači so klečali okoli postelje in molili; Zupan pa je popolno pri zavesti v duhu sledil molitvam in opominjal, naj le še molijo, ako so včasih prenehali. Ob treh zjutraj je prišel stolni kapelan g. Erker, da je opravil še molitve za umirajoče, in ravno, ko je po ljubljanskih cerkvah angeljevo česčenje in dan zvonilo, ločila se je njegova duša od sveta, 29. avgusta (11. nedeljo po bink.), torej prav tisto nedeljo, na katero je pel pred 50. leti v Kropi svojo novo mašo. Dočakal je svojo 50letnico, a zlate maše, kakor je želel, tukaj ni pel, upamo pa, da jo je še bolj veselo obhajal v nebesih.

Drugi dan, 30. avgusta, popoldne so ga pokopali. Knezoškof Jakob sam je vodil spreved, in duhovnov iz Ljubljane in dežele ga je blizo sto spremljevalo k sv. Krištofu. Začele so se namreč ravno tisti dan duhovne vaje in jih pripeljale mnogo v Ljubljano. Marsikateri duhoven in znanec Zupanov z dežele bi bil še prišel, da je ob času zvedel o njegovi smrti; nekateri so zvedeli, ko je bil že pokopan.

Sedaj počiva torej blagi mož zraven svoje matere, katero je tako presrčno ljubil, na pokopališču sv. Krištofa, za katero je toliko storil in kamor je sam spremil toliko mrličev. Če se trudnemu popotniku po dolgi poti počitek prileže, potem pač tudi Zupanu veljajo besede »Skrivnega razodenja« (14, 13.), *da počiva sedaj od svojega truda; njegova dela pa gređo za njim!* Bog dal, da bi se izpolnile besede, katere je govoril za slovo ob koncu svetega leta 1875: »Kadar se bomo ločili od tega sveta, Bog nam daj v nebesih pred sedežem božjim skupaj priti! O preljubi bratje in sestre v Jezusu in Mariji! tamkaj vas želim pričakati, če bom pred vami šel iz tega sveta; tamkaj pa želim tudi vas zopet najti, kateri bodete sli morebiti pred menoj v večnost. Tam bomo prihodnje sveto leto z našim preljubim svetim Očetom Pijem skupaj v nebesih obhajali in klicali: *Misericordias Domini*

in aeternum cantabo — *usmiljenje božje bom prepeval vekomaj.*
(Ps. 88, 2.)

Sklep.

Obraze slikati je velika umetnija. Slikar je le tedaj dovršil svojo nalogo, ako je slika vsaj v glavnih potezah izvirniku podobna. — Tudi jaz sem v teh listih narisal podobo slovečega moža; v koliko pa da sem ga zadel, sodijo naj blagovoljni čitatelji. Vendar pa upam, da bo vsakdo, ki je poznal pokojnika, spoznal ga v tej sliki: ako tudi ni popolna, gotovo mu je podobna. Pomisliti treba, da se ena in ista podoba kaže različno, ako jo ogledujemo od raznih strani. Ako postavimo podobo v senco, vidi se nam temna in mračna. Ob jasnem vremenu in v svetlobi se vse lepše, pa tudi bolje vidi. Naj mi torej nihče ne zameri, da sem postavil podobo na svetlo. K temu sta me priganjala spoštovanje in hvaležnost do pokojnika, pa tudi osebno prijateljstvo, katero naju je vezalo kot rojaka in enako misleča duhovna. Vendar me pa hvaležnost in prijaznost nikdar nista toliko premotili, da bi ne bil videl slabostij svojega junaka. Omenil in naštel sem jih v tem spisu zaradi resnice, katero sem mu razodeval tudi v življenju brez obotavljanja. Pisal pa sem te vrstice še posebno iz tega namena, da bi ohranil trajen spomin slavnemu rojaku in podal lep vzgled sedanji in poznejši duhovščini. Naj je že sodba o rajnem Zupanu taka ali drugačna, toliko je gotovo, da je bil rajni goreč kapelan, izvrsten župnik, imeniten prelat, sloveč pridigar, dika in ponos ljubljanske škofije; rojstnemu kraju, ljubljanskemu mestu, slovenskemu narodu in habsburški hiši zvesto in iz srca udan, odločen in možat v svojem prepričanju, pa tudi silno milodaren do revnega človeštva. In takemu možu se spodobi časten in trajen spomin. Torej še enkrat rečem:

Ko trombe glas, ko zvon doni
Od vrlega moža spomin!

Na Dovjem, o veliki noči 1889.

Janez Ažman,
župnik.

Ivan Belec, župnik in pisatelj.

Rad bi otel pozabljenosti moža, ki ni sicer izvršil velikanskih del, tudi ni bil kak veleum, tudi ne velik učenjak, tudi ne bogataš: vendar je imel zanimivega duha, in zanimivo je bilo tudi njegovo kratko življenje in delovanje. In pisatelj si zelo rad poišče kaj zanimivega, ker vé, da tudi čitatelj najraje sega po zanimivih spisih. Tudi pri životopisih ni drugače. Utegnem imeti pred seboj moža, ki je bil poštenjak skozi in skozi, v svojem življenju lep vzgled vsem, ki so ga poznali. A če je bilo njegovo življenje le »tako navadno«, in bi opisujoč ga ne mogel povedati nič drugega, nego kar so pisatelji zopet in zopet pred menoj pisali, težko, da bi se odločil pisati o njem. S tem pa nisem rekel, da bi ne hotel pisati o posebno vrlih in dobrih možeh ali ženah. Kajti že to, da so bili posebno vrli, dela jih zanimive in čitatelja morejo pač zaradi tega dovolj mikati. Da, tudi jaz se držim načela v životopisih, da naj se opisujejo najprej vzgledne in zaslužne osebe.

Toda z ozirom na pokojnega Ivana moram poštovati še nekaj drugega: tesno prijateljstvo, ki je naju oklepalo, odkar sva se spoznala. Ali mi bode zameril prijazni čitatelj, ako priznavam prijateljstvu nekoliko pravice, ako poslušam tudi svoje srce? Ako morejo vrstice pisateljeve postaviti možu stalen spomenik, kaj je bolj naravno, nego da ga prijatelj pokojnemu prijatelju res postavi! In postaviti ga hočem tebi, dragi Ivane, izklesati hočem kip ne iz bronu, ampak iz besedij, in v te bodem vлил tvojega duha, onega duha, ki se je razkrival pred menoj v dnevih in v srečnih urah skupnega bivanja. — Dostavljam še, da ne bodem popisoval vseh posameznostij, zlasti ne iz otroške in dijaške dôle, ker ta je bila prav navadna, marveč samo one strani, ki so znamenitejše iz njegove zrele dôle. Toliko manj mi je na mislih obdelovati njegove domače razmere, ker živé še njegovi stariši, in njegovi znanci se tudi še ne štejejo k starim ljudem.

Rodil se je naš Ivan dné 3. aprila l. 1856 v Radomljah, v mali vasi poldrugo uro od Kamnika proti jugu. Tu imajo lično cerkvico sv. Marjete s pokopališčem in navadno tudi svojega duhovnika, kakega starejšega gospoda v pokoju. Kraj je lep; blizu Ivanove rojstne hiše teče hladna Bistrica, ob kateri se je kot deček rad igral, kot dijak in mašnik pa rad sprehajal. Tu je preživel zdravi dečko srečna leta.

Prva učitelja sta mu bila mati in pa ded; zadnjega se je dečko oklenil z največjo ljubeznijo, enako je pa tudi ded nad vse ljubil svojega vnuka. Ker ga je ta rad pridrževal pri sebi in mu vcepljeval več resnobe, nego je sicer navada pri dečkih, navzel se je tudi Ivanek nekake resnobe in se ogibal otroških družeb in iger. A če je na eni strani to imelo za Belca dobre nasledke, da je ostal nedolžnega in nepokvarjenega srca, imelo je pa h krati to slabo stran, da je v rasti in v telesnem razvoju zaostajal in bil ves čas svojega življenja slaboten in krhkega zdravja. Bil je tudi — odkar sem ga poznal — vedno bled in suh, dasi tudi ni bil sploh bolehen. Tako se vidi, da pretirano zadrževanje otroka v hiši ni koristno; treba mu je dovoliti svobode, da léta in se igra ter si okrepi telo, a seveda paziti, da si ne pokonča duše, kar se žalibog tako pogostoma že zgodaj dogodi — jako zgodaj.

V ljudsko šolo je hodil doma in v Kamniku, bil zeló priden ter imel za učenje veliko veselja. Zato so ga odločili, da ide v latinske šole v Ljubljano, kamor je tudi šel ter vstopil v jeseni l. 1867. Iz te dóbe nimam nič zanimivega poročati. Šolanje mu je šlo s srednjim napredkom izpod rók. Deloma namreč ni bilo nikogar, ki bi ga bil prav vzbudil, deloma pa si tudi ni mnogo prizadel. Hodil je po tisti široki poti, po kateri hodi večina dijakov, da namreč dela samo za dovoljen uspeh, za „prvi red“, za drugo ji ni brige. Naš Ivan sam mi je pozneje mnogokrat tožil, da je bil »len« v latinskih šolah. Pridnost morajo v dijakih buditi učitelji, vnemati jih morajo za delo in užigati za prave vzore. Tako pade mnogokrat iskra na dobra tla. Mehansko opravljanje službe, pedantno izvrševanje črk učnega načrta mori duha učencev, ali ga vsaj pušča v nemarnosti. — Zaostajal pa ni v šoli Belec nobeno leto. Nevarna nezgoda se mu je pripetila v četrti šoli po zimi. Vleklo ga je drsati se na »Kern«, kakor mnoge

druge: a tu se pridrše na mesto, kjer je bil led šibek: udere se mu, in takoj je ves premočen od vode. Sicer ni bilo nevarnosti, da bi se pogreznil, hitro je bil zopet vrh ledú, toda silno se je premrazil in si nakopal dolgo, čez en mesec trajajočo bolezen. Okreval je sicer do dobra, a vendar mu je tudi od te nezgode ostala telesna slabost, zlasti v glavi. Ko je imel dovršiti l. 1875 zadnji gimnazijski razred, ni delal zrelostnega izpita. Takrat namreč ga niso strogo zahtevali za vstop v semenišče, in naš Ivan tudi ni hotel biti med prvaki. O tem se je mnogokrat govorilo in tudi nekoliko pisalo, ali naj bi zrelostni izpit bil nena-domestljiv pogoj za duhovsko semenišče, ali ne. Ni težko razvideti, da se na to vprašanje ne dá splošno odgovoriti. Vsaka škofija ima drugačne okoliščine in tudi drugačne potrebe. Nazadnje pa tudi vsakdo vé, da spričevalo samo ne daje človeku še nikake zmožnosti ter je odvisno od mnogih slučajev.

H kratu z Ivanom je vstopilo mnogo drugih mladeničev v semenišče, vrlih in navdušenih za duhovski poklic, pa tudi za vedo in za narodni napredek. Semeniško življenje naklada bogoslovcu sevéda mnogo zatajevanja, saj se pa tudi mora pripraviti bodoči dušni pastir na težave svojega stanú. A prav to življenje donaša semeniščnikom mnogo dobička za um in srce, prav to življenje ponuja prijetnostij — čistih in nedolžnih, kakoršnih zastonj iščeš v poznejšem življenju. Za našega Ivana je bilo semenišče res kraj, kjer se je vsejalo v njegovo srce seme za poznejše njegovo delovanje. Nekateri, ki poznajo semeniško življenje le iz zabavljic uličnih pobalinov ali časnikarskih grdunov, pač mislijo, da se v semenišču samo lenari in tēma jé kar z veliko žlico. Pa ravno v semenišču se vzbudé oni duhovi, ki pozneje v duhovskem stanu odločno in vstrajno delujejo za vero in narod. Našega Ivana je vzbujalo najprej učenje nekaterih šolskih predmetov in nekoliko tudi predavanje, katero je slišal v učilnici, potem čitanje, posebno pa občevanje z nekaterimi tovariši, ki so se z mladeniško vnetostjo poprijeli delovanja za bodoči poklic. Tako se tudi sam ni mogel ustavljati splošnemu toku in dasi prvo leto ni bil kaj priden, kakor mi je sam pravil, bil je pa zeló goreč drugo leto bogoslovskega učenja. Toda ta njegova gorečnost in njegovo delovanje je imelo poseben značaj, hodilo je po posebni poti, zato je treba o tem nekoliko več povedati in natančneje razložiti.

Lahko umevamo, da prinesó dijaki v semenišče onega duha, katerega so se navzeli že poprej v latinskih šolah. Ta duh pa ni vselej oni duh, ki naj bi prešinjál bogoslovca, bodočega mašnika, marveč je včasih precèj necerkven in napolnjen z vsakovrstnimi napačnimi nazori. Življenje v semenišču, poučevanje in pa duhovne vaje delujejo sicer na to, da bi se svetni, s predsodki in tudi škodljivimi nagnenji zvezani duh osvobodil in povzdignil v ono prostost in v ono krščansko oliko, katero mora imeti pravi, značajni, vseskozi utrjeni duhovnik. Žalibog pa, da vselej nima semeniška vzgoja tega uspeha. Nekaterim semeniščnikom ostanejo nazori, katerih so se navzeli v gimnaziji, in vzemó jih seboj tudi v pastirsko službo. Pomislimo pa nekoliko, kakšnega duha se navzamejo dijaki na gimnazijah in presodimo ga s cerkvenega stališča. Klasični jeziki navadno najmanj škode napravijo, a vse drugače je z novejšimi, pri nas z nemškim in slovenskim, z zgodovino. Zlasti v nemščini se trudijo profesorji pokazati vse-mogočnost nemškega slovstva, blagodejni vpliv protestantovstva in liberalnih načel, nemški pesniki se jim stavijo pred oči kot pol-bogovi. Tudi v zgodovini se zagovarjajo enaka načela. Katoliška cerkev se popisuje kot sedaj že obrabljená in zastarela naprava, ki se nikdar ni vjemala z napredkom človeštva in se najmanj vjema dandanes. Res je, da ne morejo taki nauki udušiti vernosti v srcih vseh dijakov, zlasti v onih ne, ki so od doma prinesli bogat zaklad verskega trdnega prepričanja in ki se navadno odločijo za duhovski stan, a vendar ona moč živega prepričanja je izpodkopana, ljubezen do cerkve in duhovskega stanú je ohlajena, in semenišče nadomesti le težko, kar je bilo že zgodaj tako poškodovano. Pa to še ni najhujše. V največjo škodo so dijakom časopisi. Kako hudi so boji onih môž, ki se potezajo za svojo stranko, to vidimo le prepogostokrat v javnem življenju. Toda kdor méni, da so ti boji samo tukaj, moti se zeló. Mnogi dijaki čitajo z večjo slastjo in z večjo pazljivostjo politične ali pol-politične časopise, kakor svoje šolske knjige. Taki mnogo-krat zaostajajo v šolskem nauku, napredujejo pa zeló v politični strasti, v strankarstvu, ki jim pozneje ostane. O sedanjih raz-merah ne govorim. A ob času Ivanovega šolanja se je bil ravno pričel oni pogubni razdor, ki bode ugonobil naš narod, ako ga snovatelji njegovi še ob pravem času ne popustijo. V letu 1873,

1874 in 1875 je bil Ivan v zadnjih treh gimnazijskih razredih, in takrat je jel »Slovenski Narod«, dnevnik, izhajajoč v Ljubljani pisati zoper duhovščino in katoliške naprave. Vsled tega so ustanovili rodoljubi dosedanjih verskih načel drug političen list z imenom »Slovenec«, ki naj bi branil narodovo svetinjo proti svobodni politiki. Ta list je nalagal zlasti duhovščini velika bremena, kar jasno kaže, da jej je bilo za stvar, ne za kako korist. To gibanje se je zaneslo takoj med dijaštvo, ki je »Narod« pridno čitalo in se takó do cela navzelo njegovih nazorov o narodnosti, o napredku i. t. d. Nasprotno stvar zagovarjati, veljalo je kot sramotno, in prijatelji Slovenčevi so morali vedno slišati: čemu ta . . . list, dosti je en list za naš mali narod, novejši list dela razdor, duhovščina išče prepira, ne mara za spravo. Tako je bilo takrat, na takih valovih smo se gibali dijaki. A v čast dijaštvu morem opomniti, da največ Narodovih prijateljev vsaj očitno ni odobravalo napadov na duhovščino in cerkev, in tako nismo nikogar proglašali za »heretika«, ki ga je čital, ali pa bil v krogu kake petorice, ki je zlagala svoje krajcarje za »Narod«. Slabega vpliva in slabega namena nismo poznali ter delali veliko ali malo politiko kar na svojo roko.

Kdo bi se čudil, da se je zaneslo tako politikovanje tudi v semenišče, da so prejšnji prijatelji »Naroda« — rekel bi: bona fide — ostali mu prijatelji tudi v semenišču, drugi so bili »Narodu« hudo nasprotni, — torej levica in desnica, kakor v državnem zboru; a nekaj jih je bilo »objektivnih« — posredovalnih, ki so menili, da ima vsak nekoliko prav: »Slovenec« v verskih in cerkvenih zadevah, »Narod« pa da je boljši v narodnih zadevah. Prišlo je včasih do prepиров, v katere pa se ni vodstvo mnogo vtikalo, a nazadnje bilo primorano zaradi neznosnega pisarjenja »Naroda« proti duhovščini. Pozneje se je »Narod« spametoval in vhod v semenišče mu je bil zopet prost. To zadnje je bilo v poslednjih letih Ivanovega semeniškega življenja. Ivan sam — hotel je biti nevtralen ali nepristranski, hotel je biti nad obema strankama, obema ustrezati in za oba lista delovati za to, da bi se nasprotje zravnalo in dovršila sprava. Pač lepa — a nezrela — ideja! A Ivanu, kakor tudi nekaj drugim izmed njegovih tovarišev, zdela se je ta misel izvrstna. Vsaj Ivan je sklenil, da bode deloval na obe strani in s tem na Narodovi

strani zabranil zlo, na Slovenčevi pa deloval v prav slovanskem smislu.

L. 1876 in 1877 je dobival »Slovenec« mnogo podpore iz semenišča, pa tudi »Narodu« je marsikaj došlo iz rok pridnih semeniščnikov, bodisi izvirnega, bodisi prevedenega. »Narodov« urednik Jurčič sam se je tu pa tam zatekel k semeniščanom za pomoč, in tako sem našel tudi med papirji pokojnega Ivana listek s prošnjo in podpisom Jurčičevim, naj bi mu iz ruskega lista članek poslovenil. V drugem in tretjem letniku je bil naš Ivan jako delaven. Učil se je slovanskih jezikov, drugega za drugim, in hitro je napredoval. Sploh je imel dar, da se je hitro naučil. Nekaj tednov je premetoval slovnico in kmalu je začel čitati v priučenem jeziku. Vendar je bil ruščine prav dobro vešč in je za silo tudi rusko pisal, enako tudi hrvaščino. Poleg tega učenja pa je pisal marljivo za liste. Šlo mu je tudi pisanje neznano hitro od rok; bavil se je navadno s slovansko politiko, podajal iz slovanskih listov poročila.

Pač si lahko mislimo, da je to delovanje pobralo bogoslovcu mnogo časa in je zato zaostajalo dolžnostno učenje. Zaradi tega nikakor ne odobrujem tega ravnanja; to je bilo gotovo proti namenu semenišča in proti njegovemu poklicu. Vendar je tudi v dolžnostnih predmetih toliko napredoval, da ga niso grajali. Naj bi bil storil dolžnost popolnoma, pri tem pa ne pozabil svojega postranskega namena, to bi bilo ravno pravo. A nihče naj ne misli, da je bil naš Ivan Bog vé kak prekucuh, neprijatelj svojega poklica in upornik proti prednikom: nikakor ne. Bil je pohleven, mirna duša, ki ni zalil tovarišev in je kako ostrejše besedo prednikov rad prenesel. Mislil je, da je zato poklican, da bode s tem koristil dobri stvari, in zato je imel mirno vest. Sploh moram posebno povdarjati, da je imel Belec tanko vest in tega nikakor ni hotel storiti, kar je bilo strogo prepovedano; v malenkostih pa je ljubil svobodo.

Kar sem pisal do tu, to vem največ iz njegovega pripovedovanja in iz pripovedovanja drugih. Ko je bil pa v četrtem letu svojega semeniščevanja, zvezalo je naju prav tesno prijateljstvo, ki je ostalo trdno do njegove smrti, dasi tudi sem je moral sam zaradi obilnega posla zadnji čas nekako popustiti. Naj

se mi ne zameri, da omenjam te osebne odnošaje, a brez teh ni mogoče umevati tega životopisa.

Že kot gimnazijec sem bil opazil med drugimi bogoslovci bledega, suhega mladeniča, ki je delal velike korake, in kadar je bil zunaj mesta, imel je tudi dolgo smodko v ustih. A dalje nisem imel prilike brigati se zanj. Ko pa sem bil nekaj dnij v bogoslovju, tedaj, ko še sam nisem poznal vseh tovarišev po imenu, pride neko popoldne — prizor mi je živo pred očmi — k meni oni znanec. Govoril nisem z njim nikdar preje. Pravi mi, da se hoče učiti francoščine, naj mu posodim kako knjigo in mu povém sicer, kako naj bi se učil najlože in najhitreje. Kar me je pa pri tem najbolj zanimalo, bilo je nekaj zvezkov Condillac-a, katere mi je ponudil, češ, da jih on ne bode čital. S tem sva se seznanila in jela prijazno med seboj občevati. Najprej sevéda sva se bavila s tem, kar je on želel od mene, a zaupnost in odkritosrčnost sta se vedno bolj razvijali, in tako se je razvilo samo po sebi tesno prijateljstvo, opirajoče se na prizadevanje obeh, da bi krepko napredovala v védi in dospela do temeljitega znanja. Spoznal sem ga kot ponižnega in blagega mladeniča, ki je imel najboljše srce, a nekoliko zmedene, nejasne nazore. To sem kmalu opazil, a nisem ga zaradi tega manj spoštoval. Njegova ponižnost je delala, da se mi je nekako udal, kakor bi me hotel slušati in se ravnati po mojih nasvetih. Popraševal me je mnogokrat in o raznovrstnih stvareh: nasvetom in nazorom drugih ni rad oporekal, k večjemu se je nekoliko ponorčeval ali sam seboj, ali s kako stvarjo. Opazil sem takrat iz njegovega učenja, da ga zanima posebno vprašanje: kako so se Grki odcepili od latinske cerkve, in, kako bi se dali zopet združiti z njo. Tudi sva se o tem mnogokrat pomenkovala. Kazal je precéj obširno znanje, a zdelo se mi je, da ni prav prebavljeno, čital je mnogo, a tudi mnogo prehitro. Iz ruskih knjig in deloma časopisov se je poučeval naravnost o stanju ruske cerkve in razkolniške vere. Takrat je čital s posebnim veseljem sedanjega kardinala Hergenrötherja veliko delo: »Photius, Patriarch von Constantinopel«, ¹⁾ ki nam predočuje onega nesrečnega, oholega in brezobzirnega moža, ki je odtrgal od cerkve Gospodove skoro polovico ter velik del vzhoda pahnil v razkol. Kolikor bolj se je zanimal za Rusijo, toliko bolj je ob-

¹⁾ To delo je izšlo v Regensburgu, 1867—1869 v treh zvezkih,

žaloval njene žalostne socialne in še bolj njene cerkvene in verske razmere. In navstajala mu je želja, kako bi kaj storil, da bi se zopet zedinila grška cerkev z latinsko, z edino zveličalno rimsko. Kdo bi neki ne bil gojil takih vzorov, takih näd! Občudovali smo one, ki so preje in takrat delovali za ta namen ¹⁾, po Slomškovem opominu in vzgledu molili ter se vnemali za njegovo bratovščino, občudovali pa zlasti Strossmayerja, djakovskega škofa, ki deluje že dolgo z vsem svojim vplivom za ta namen. Pač ni bil Belec toliko kratkoviden, da bi se bil nadejal vspeha tudi od najneumornejšega delovanja. Vedeli smo takrat dobro, da nima katoliška cerkev bolj zagrizenih nasprotnikov, nego so Srbi, in da na Ruskem še vedno traja preganjanje katoličanov. A tisti, ki smo se navduševali za to idejo, rekli smo: »Ako stori vsak nekoliko, ostalo bode to vprašanje vsaj živo, ohranilo se bode to zanimanje, in kadar bode volja božja, zgodilo se bode to hitro, le pripravljati je sedaj treba narode slovanske za to idejo.« Kako lepe misli, pač tudi le misli! Gotovo je, da so se kdaj v srečanju marsikaterega slovenskega in neslovenskega duhovnika vzbujale te misli in želje, in se je prav s to željo pečal z ruskim jezikom. Gotovo je tako mišljenje čisto katoliško mišljenje, ki prevzema tudi sedanjega sv. očeta, ki je v tem oziru mnogo storil in se približal za precejšnji korak grški cerkvi z vabilom, naj se povrnejo, od koder so se nekdanje ločili v svojo nesrečo. Tako mišljenje bi pač lahko našli še vedno pri marsikaterem duhovniku slovenskem. Vse drugačno pa je mišljenje nekaterih slovenskih in sploh slovanskih razumnikov, ki nikakor ne želé, da bi se približala ruska cerkev latinski in se vanjo povrnila, ampak narobe, da bi se rimska cerkev ali premenila v pravoslavno, ali razcepila v posamezne narodne skupine, najraje pa, da bi nastala izključno

¹⁾ Acta et scripta quae de controversiis ecclesiae graecae et latinae saeculo IX. composita extant. Ex probatissimis libris emendatione edidit, diversitatem lectionis enotavit, annotationibus instruxit Dr. Corn. Will. Praecedunt prolegomena de controversiarum inter Graecos et Latinos agitarum ratione, origine et usque ad XI. saeculum progressu. Lipsiae et Marburgi, 1861. Elwert. — Harmonie der morgenländ. und abendl. Kirche. Ein Entwurf zur Vereinigung beider Kirchen v. H. J. Schmitt, Pfarrer. Mit einer Vorrede von Friedrich Schlegel, zweite Auflage. Würzburg 1863. Stahel. — Confutazione di Antimo patriarca schismatico constantinopolitano. Roma 1854. Civiltà cattolica. — Prim. tudi: Zlati vek itd. 1863. Str. 145—229, kjer so omenjeni še drugi viri.

slovanska in obče-slovanska cerkev s staroslovenskim obrednim jezikom in se stavila v ostro ter odločno nasprotje proti germanskim in romanskim narodom. Da ni tako mišljenje kar nič katoliško, ampak nasprotno, da je tako delovanje v velik kvar razvoju katoliške cerkve med Slovani, to je razvidno vsakemu, ki kaj misli. Toliko nevarnejše je tako mišljenje, ker se tako rado opira na idejo narodnostno, češ, narodnost to zahteva, in narodi slovanski bodo s tem rešeni ter poveličani. Bilo nam je bogoslovcem takrat to jasno in v tem smislu smo se razgovarjali o vprašanju slovanske liturgije. Dasi je bilo to vprašanje takrat še bolj »odprto« ali prosto, nego dandanes, ni bilo nikogar, ki bi se potezal za take želje nekaterih prenapetnežev.

Tako mišljenje je prevévalo takrat tudi Belca, in te želje so ga gonile na znanstveno in na slovstveno polje. Vendar ni imel niti takrat, niti pozneje pred očmi popolnoma jasnega smotra in zares neupogljive ter nepremagljive volje, da bi izvrševal svoje načrte.

Takega sem Belca spoznal. Zanimalo me je to na njem, kar sem omenjal, zanimala njegova idealna stran, vleklo njegovo dobro srce, njegova priprostost ali naivnost, njegova pridnost.

A nečem opustiti, kar mi je še sicer znanega iz te njegove dóbe, zlasti ne njegove resnobne priprave za duhovski stan. Opomnim še enkrat, da je bil v četrtem, torej v zadnjem letniku, ko sva se spoznala.

Naš Ivan ni sicer mnogo potoval, a vleklo ga je mnogokrat na pot. Bil je bister ópazovalec. V septembru 1877, torej o počitnicah med II. in III. letom, udaril jo je z nekim tovarišem najprej do Štajarske meje in od tod je potoval dalje v Zagreb in Karlovec. Na tem potovanju si je zaznamoval znamenitejše dogodke in opazke, in iz tega zapisnika podam tukaj čitateljem nekatere stvari.

Torek, 18. sept. Od Zidanega mosta do Vidma. — »Ljudje so prijazni. Pozdravljali so naju zmerom, véasih tudi nemški. Vnanji značaj v Sevnici in Rajhenbergu je najbolj nemški. Letina je bila sploh slabeja, nego pri nas. Vino po 7—8 soldov. Cerkve so navadno slabeje. Irhastih hlač nij nikjer, a ženske so baš tako napravljene, kakor pri nas. Otročičev nisem dosti razumel zavoljo njihovega zatezanja. Daljava se meri po uri, tri četrti ure i celó

dve uri. (Resnično.) Na Kranjskem je dosti gradov, na Štajarski pa ne, razun v Loki, Sevnici in Rajhenbergu.«

Od Krškega do Leskovca. »V Krškem prav lepa hiša za nemški zavod. V Leskovcu zanemarjena dekanijska cerkev s tremi altarji. Samo — prvega dne — preveč nemščine povsodi.«

Od Leskovca do Brezic. »Kaže se, da ne bode spolnjen celi moj program do Karlovca. — Govorica počasna, zatezanje nekoliko moravško. — Sedaj le v vinograd! V vinogradu toliko grozdja, da bi počil . . . Od Leskovca se je bela obleka skoro čisto zgubila. Moški je imajo še nekaj, ženske pa čisto nič. Torbe tudi nij videti. Hrvatske meje nijsem zapazil.«

»V Samoboru samo dva fratra Hrvata, drugi sami Slovenci. Pokleknili so z razpetimi rokami. Samostan je na štiri vogle.«

Četrtek, 20. sept. »V zapuščenem samostanu sva bila pri maši. Od tu sva šla eno uro peš, potem sva se peljala pri ,starem Bedenku, kojega svaki znade.«

Zagreb. (Ob 11. uri.) »Skoro ves prejšnji, razun nekaterih novih stavb, kakor ,pučka učiona'. Na Jelačićevem trgu v ,velikoj kavani' štirji eksemplari »Neue Freie Presse«! Potem pohajkoval od ekonomu (semeniškega) do ravnatelja (a ni bil menda sprejet, da bi smel v semenišču ostati, zato se izraža nekoliko nevoljno nad ravnateljem in dostavlja njegov odgovor:) »Kod nas nije ovakov običaj« (da bi namreč smel ali mogel potujoči semenišnik v semenišču ostati kot gost). Zvečer v »gostioni kod krune« dobil Ambrožića i Spindlera.«

Petek, 21. sept. »V stolni cerkvi pri maši. Više popova nego ljudi. — Sabor. Miškatović izvestitelj o adresnem načrtu tičočem se spojitbe Krajne s Hrvatsko. Folnegović z drugimi veli, da je ,spojitba conditio sine qua non.' Odmah zakon! Aut zakon, aut šutiti! Kukuljević — star mož, brkast, proti Ogerski. Jakić (Starčevićanec) proti Folnegoviću, Merić, plešast, dolgega, drobnega obraza. Ban veli početkom, da sada nije shodno, a će biti, kada bude uravnava medju Ugarsko i Avstrijo dovršena. On želi to iz svog srдца.«

Od 2— $\frac{1}{2}$ 5. ure v Stopnik. »Hiše skoraj vse lesene iz porozanih plohov. Tu niso tako ometane, kakor na kranjsko-hrvatskej meji.«

Sobota, 22. sept. »Pot v samih šumah do Zdenčine. Vročje, da sem bil ves premočen. — V Karlovcu nasip in zid. Kosil pri Frančiškanih, koji so večinoma Slovenci. Čitalnica pri ‚gradu Zagrebu‘ ima dosti časnikov. Izmed slovenskih sem videl »Narod«, »Brencelj«, »Zvon«, »Zora«, »Vrtec«, »Novice«. — Nad Dubovcem je stari grad uže skoraj v razvalinah. Notri je bosanska raja — okolo 80. Kako tužno je njihovo stanje! Govoril sem z nekaterimi. Kako malo se loči jezik v Bosniji od hrvatskega! Zanašajo se na ‚pravoslavnega‘ cara. Neka ženska mi je ponosna rekla: Jaz sem Srbkinja.«

Nedelja, 23. sept. »V Dubovci pri maši. V cerkvi nas je bilo 34. Deževna pot. Na Netretiči, kjer se kranjska in reška cesta strinjata, je 829' nad morskim površjem. Zemlja slaba. Redka stanovališča. Ob štirih v Metliki.«

Ponedeljek, 24. sept. »Kako je lep razgled na poti do Gorjancev! Sami vinogradi na prijaznih hribcih in gričih, na katerih je dosti cerkvic. Opoludne v Novem mestu. Kapiteljska cerkev je zakrivljena, »Narodni dom« nedovršen. Pot ob Krki. Fužine, Žužemberk.«

Torek, 25. sept. »Čez Krko na Višnjo goro. To je pravo ‚majsto‘! Polža nisem videl, pač pa slišal o njem pripovedovati.«

»V sredo doma.«

Izpisal sem te črtice iz zapisnika (ki je spremljal potovalca in ima vsa znamenja na sebi, da je prišel v dotiko s prahom in potom) zato, da spoznajo čitatelji Belčevega duha. Posebno mu je pri srcu narodnost: kjer opazi narodno zavest, tam mu je ljubo, a odurno, kjer je kak tujčev sled. Ta vnetost mu je ostala celo življenje. V onih letih je pač to stran svojega mišljenja pretiraval, češ, da se mora narodnosti razun vere klanjati vse drugo. Toda, kolikor ni tega mišljenja očistilo semenišče, poravnal in popravil je pozneje sam, ko je spoznal potrebe istinitega življenja. Največ pa so mu pokazale njegove studije, da samo narodnostno vprašanje ni glavno vprašanje niti človeštva sploh, niti sedanjega časa posebej.

Radovedno pač poprašuje čitatelj, kako je neki naš Ivan mislil o duhovskem stanu, kako se je zanj pripravljaj. Lahko in rad rečem, da mu je bil ta stan res svet in se mu je zdel vzvišen nad časne zadeve, nad narodnostne in druge prepire, najprej za

dušni blagor človeštva ustanovljen, in še le v drugi vrsti za časno pomoč in srečo vernikov. Zato je pozabil na vse drugo, ko se mu je bilo treba pripravljati za sprejem sv. mašniškega posvečevanja. Skrbelo ga je, kako bode mogel opravljati svojo službo, ali ne bode morebiti pri tem delal napák, ker je čutil tu pa tam v svojem bogoslovnem znanju kakšno nedostatnost. Zlasti se mu je zdelo, da zna premalo nravoslovja, t. j. nauka o našem življenju, kakoršno mora biti po božji nravni postavi, in obetal je, da se hoče v tem še pred službo svojo izpopolniti. V tem, kar zahteva cerkvena postava, bil je zeló natančen in vesten. Tako n. pr. je bil nakupil več izdaj sv. pisma novega zakona v raznih jezikih, katerih se je učil: rusko, poljsko, francosko, laško i. dr. Pa te izdaje so bile od angleške biblijske družbe, ki razširja protestantovske biblije prav po nizki ceni. A čital je v neki učni knjigi, da so katoličanu te izdaje prepovedane. Začne ga skrbeti, pride k meni, pripoveduje, ter me vpraša, kaj bi bilo storiti. Takrat sem bil še premalo izveden v teh vprašanjih, da bi mu bil mogel temeljito odgovoriti. Naš Ivan pa si je mislil: najbolje, da si izberem, kar je najvarnejše, in najvarnejše je, ako nimam več teh knjig. In ne gledé na slovansko njih vsebino, pahnil jih je brezobzirno v — peč. — Tudi je v onem času, ko sem imel priliko opazovati ga, rad molil, pri službi božji obnašal se spoštljivo in zapominjal si natančno sv. obrede, o čemer pričajo zapiski, ki jih imam v roki. Njegovi predniki so ga imeli zaradi njegove odkritosrčnosti radi. Tudi sam jih je cenil, le včasih se je za šalo malo ponorčeval — a tudi sam sebi ni prizanašal. Le en kamen izpodtike je bil pri našem Ivanu, in tu je bil neupogljiv: pušil je rad tobak. Bilo je nekoliko čudno videti bledega in suhega (res belega) Belca s kako dolgo pipo, obdanega z gostim dimom. Tu mu ni bilo mogoče priti do živega po nobeni ceni. Pravili smo mu, da je preslab in presuh, da bi bil za tako umetno sušenje, da je že tako blede, kakor zid, droben, kakor igla: vse ni nič pomagalo. Tudi vodstvo je polagalo svojo ostro, pa tudi prijazno in milo besedo pred njegov sodnji stol, in včasih je dobil on h krati s pipo potrebni ukor, — a vse je bilo brez vspeha, tako, da si sam ta pojav težko razlagam. Včasih po zimi, ko je napolnil svojo sobo z dimom, odprl je okno in bil potem v mrazu. A nič mu ni bilo neprijetno, ker mu je pušenje vse osladilo

Naj mi ne zameri tega čitatelj, da razgrinjam to slabo stran svojega Ivana. Prepričan o škodi, katero je on imel na zdravju, odvrnil bi rad zlasti mlade čitatelje od te nepotrebne in škodljive navade, ki postane polagoma železna srajca, kakor bomo videli tudi pri Belcu. Izgovarjam ga edino s tem, da si je poživil ali razdražil s kajenjem živce, kadar se je učil po noči, ali kaj pisal. S tem se mi je mnogokrat tudi sam izgovarjal, kar sem mu sevéda verjel. A kar sem mu napovedoval, zgodilo se je tudi: spomin njegov je pozneje bolj slabel in jela ga je močnejše in močnejše glava boleti. Sevéda s tem svojega dobrega prijatelja ne obsojam Bog vé kako. Dandanes ni prepovedan tobak odraslim, in torej se ne pregreši mož krepkega zdravja zoper kako zapoved — vsaj naravnost ne —, ako preganja kakoršne koli muhe z dimom.

Po navadnih, večdnevnikih duhovnikih vajah je bil Ivan posvečen v mašnika dné 26. julija 1879. Prejel je red mašniški z veliko resnobo in pobožnostjo, česar sem bil sam priča.

Veliko veselje je to bilo starišem, drugim domačim in znancem. Veselil bi se bil tega dneva morebiti najbolj stari ded, ki ga pa ni doživel. Domači so pripravili Ivanu slovesno »novo mašo«, to se pravi zunanje priprave itd. so bile velike, gostov veliko. Obhajal jo je dné 24. avgusta v Radomljah, gostovanje je bilo na domu.

Doma je čakal novomašnik, kam ga bode poklical glas višjega pastirja, pa tudi na malo potovanje se je zopet podal, da bi ta čas pričakovanja in negotovosti tem hitreje potekel.

Prva njegova služba je bila v *Starem Logu* na Kočevskem, skoro tri ure od Kočevja, kamor je šel meseca oktobra. Šel je, kakor se umeva o dobrem duhovniku, rad in brez obotavljanja. Nemščina ga je nekoliko skrbela, a če so prebili drugi, mislil si je, zakaj bi ne mogel jaz? V *Starem Logu* je dobil prijaznega, izvrstnega župnika, rekel bi milega očeta, ki sedaj na drugem mestu še krepak in zdrav duše pase, med tem, ko njegovega tako pridnega kapelana krije hladni grob. Stari Log je dokaj razhodna fara; sama vas je precej prijazna. Tla niso prav dobra, kakor sploh ne na Kočevskem, a pridnost si pridobiva dokaj potrebnega živeža. Ljudje so dobri in mirni, vsaj takrat so bili. Dandanes je menda drugače, ker delujejo razni vplivi,

da ljudi begajo in od duhovščine trgajo. Tu sèm spada zlasti delovanje »Schulverein-a«. Ivanov župnik je imenoval rad svojega kapelana pridnega. Bil je pa priden v dvojnem oziru: opravljal je namreč vrlo in natančno svojo službo, v prostem času se je pa učil in pisal. Pravil mi je, da je vstajal vsak dan ob štirih in je hodil po sobi sem in tje. Ko je šel kam maševati ali koga previdet, imel je nevarno navado, da je hodil silno hitro. Pravil je tudi, da hodi zeló lahko, da mu ne stori nič, ako preleta po hribih in dolinah celo dopoldne. Pridiganje mu je bilo sprva pač nekoliko težko in tudi v šoli se je moral sprva truditi, a polagoma se je privadil ljudstva in jezika. Zanimivo je to, da ni maral nemških tiskanih pridig, da bi iz njih kaj povzel, ali se po njih ravnal, ampak je najraje po slovenskih izvornikih prirejal nemške govore. Ker je bil vedno pohlevnega in prijaznega vedenja, priljubil se je ljudem. Zato mu ni bilo kaj težavno bivanje v Starem Logu. Dela pač ni bilo malo. Bila je takrat izpraznjena Warmberska župnija in treba jo je bilo oskrbovati iz Starega Loga, tako, da sta imela z župnikom, kakor je pisal sam, »čez tri tisoč Kočevarjev v svojem varstvu.« Ker je hodil večkrat gori na Warmberg, postal mu je prijeten in mikalo ga je tu ostati. Rad bi bil sam, in zato je sklenil počasi pripravljati se za poskušnjo in potem prositi za kako samostojno mesto.

Ker je rad hitro — pač prehitro — hodil in se mnogokrat utrudil, a ne privoščil si počitka, zlasti ne dovolj spanja, začela ga je že tukaj boleti glava, in to zlo mu je odslej ostalo. Včasih je bilo posebno hudo. Prihajalo je to gotovo iz nereda, redu se namreč ni mogel nikdar prav ukloniti. Župnik ga je opominjal, a pomagalo ni mnogo.

Pa vse to ne zanima toliko čitatelja, dasi moram omenjati kot vesten životopisec, pač pa utegne druga in glavna zadeva bolj zanimati, s katero se je tudi Belec največ pečal, namreč njegovo slovstveno ali časnikarsko delovanje.

Nekoliko sem omenil o tem že preje. Živo zanimanje za gibanje slovenskega naroda je dalo Belecuro pero v roko. Kdor ga je opazoval zunanje, bil bi komaj slutil, da tiči v tem mladeniču kaj pisateljskega genija. Ako si se pa bavil z njim dalje časa in pridobil si njegovo zaupanje, odprla se ti je njegova globoka duša, spoznal si njegovo veselje do mišljenja in preiskovanja, in prepričal

si se, da ima res sposobnost za pisanje. Zato je bila njegova pisava večinoma živa in krepka.

Zato se ni čuditi, da ga je zelo vleklo k pisanju, da se je želel izvežbati, in izpopolniti in tako enkrat kaj koristiti svojemu narodu. Omenjal sem tudi, da je pisal za oba slovenska večja politična časopisa že v semenišču, česar seveda nikakor ne odobrujem, niti na eno, niti na drugo stran. Ako se tu pa tam mladenci kak spis posreči in ga potem kak izvedenec pregleda ter spozna za vrednega, da se priobči: zoper to bi ne bilo nič reči, ako ni drugih razlogov zoper tako priobčevanje. Čitatelj naj pogleda na str. 144 te knjige, da vidi, kaj pravi sv. Frančišek Saleski o zgodnjem pisateljstvu. Tudi uči zgodovina, da so dobri pisatelji jako zgodaj pokazali svojo zmožnost ali vsaj svoj pogum. Torej pač ne morem kar na kratko obsoditi našega Ivana, toliko manj, ker bi sicer moral še preje obsoditi urednika, ki je sprejemal njegove spise, ali pisatelja celó vspodbujal, naj piše pridno in vstrajno. Pa naj si je prav ali ne: Belec je pisal in sicer prav mnogo, in radi so sprejemali njegove spise na obeh straneh. Torej je naravno, da mu ni zarjavelo pero, ko je postal samostojen, marveč toliko obširnejše in odločnejše je hotel stopiti na pozorišče slovenske »žurnalistike«. Da, imel je prav to željo in tako se je tudi izrazil naravnost proti prijateljem. A ob drugi priliki ga je zopet prijala druga misel, da naj pusti pisanje, — pa le včasih in mimogredé. Kdo je vedno stanoviten v svojih sklepih! Sam o sebi tako-le piše prijatelju: »Veliko več bi ne vedel povedati, kakor bi povedal moj g. župnik, ko bi ga kdaj vprašal: Ne gré nikamor razun na sprehod, knjigo pestuje zjutraj od štirih do devetih zvečer, pa zdi se mi, da včasih dopisuje. Nekaj mu je, pa Bog vé kaj, bržkone je kaj bolan. Tako-le nekako bi se glasil posnet referat o mojem početji.« Ob onem času, ko je tako pisal, dopisoval je največ v »Narod« in sicer je pisal »Slovenska pisma«. Torej se moramo vprašati, v kakošnem duhu je pisal Belec, da ga je vleklo k temu listu? Predočimo si, kakega mišljenja je bil Belec gledé na politična naša vprašanja takrat, ko je stopil iz semenišča. Kratko se dá izraziti z besedo: slovenskega. Slovanstvo mu je bilo res vse. V tem smislu je rekel, da mu je za Bogom in za vero slovanstvo najvišje — torej nad domovino, nad Avstrijo. Dasi tudi mu ni bilo jasno, kaj hoče s

tem, vendar znači nam to dovolj njegovega duha. Tako tudi umevamo, zakaj je tako cenil idejo narodnosti, zakaj je posebej list »Narod« vedno imel dosti moči, da ga je držal ob svoji strani. Spominjati se pa moramo, da je bil takrat listu urednik še pokojni Jurčič, ki je postopal še dokaj zmerno ter imel v vseh krogih veliko osebnih prijateljev. K tem je pripadal tudi Belec. Vendar — navzlic temu — preteklost tega lista se ni dala izbri-
sati in polnega zaupanja tudi Jurčičevo ime ni moglo pridobiti listu, zlasti, ker je pazen čitatelj mogel opazovati, da doslednosti v listu ni, ni prepričanja, ni določenega smotra. To je Belec sam najbolje čutil in reklo mu je včasih srce, pa tudi prijatelji so ga opominjali, da naj raztrga te vezi. A izgovarjal se je: »Ko bi se res posrečilo« — pisal je proti koncu l. 1880 — »sedanji ‚Narod‘ zatreti, potem pride list — in tega sem trdno prepričan —, katerega bi se tudi jaz bal, kateri bi utegnil bolj stvari več škodovati, kakor pa deset ‚Slovencev‘ v njih naivnosti pomagati.« To nam odpira njegovo notranjost. Strah — pred hujšim listom, nego je bil »Narod«, ta ga je zadrževal. Mislil si je, kakor jih je že mnogo drugih mislilo in jih še misli: »Ako smo duhovniki kot naročniki in sodelovalci pri listu, bode se pač oziral na nas in se ogibal vsega, kar bi nas žalilo. Ako ga pustimo vsi in mu začnemo odločno nasprotovati, premenil se bode v protiversk list, ki bode napravil med narodom grozno škodo.« Kaj naj rečemo o teh Belčevih nazorih? Teoretično bi se dalo govoriti za in proti, a praktično se stvar sama po sebi odločuje. Praksa namreč uči, da se uredniki, ki nimajo verskega prepričanja, ne ozirajo na peščico duhovnikov, ko bi morebiti hotela jim biti na strani. Danes morebiti utegne omenjati »častito duhovščino«, — da zamaši predale — govoreč o kaki cerkveni slovesnosti, drugič pa govori o papežu, o zadevah cerkvenih tako, kakor bi bilo to na Kitajskem — uredniku deveta briga. Poleg tega moramo to-le pomisliti: Ako mi vest pravi, da kaka stvar ni dobra, ne morem in ne smem se pečati ž njo, češ, ako se odtegnem, potem bode še hujše. Kako bode potem — tega ne vemo, a to pa vemo, da se slabega ne smemo nikdar vdeleževati. In kako malo zaupanja na dobro stvar, katero mora zastopati duhovnik, kaže to, ako se boji hujših napadov, in zaradi tega prijenjuje! Ali je morebiti naša vera in naše delo samo sleparija? Ali se moramo

bati, da nam ne vzemó vsakdanjega, po krivici pridobljenega kruha? Kdor tako misli, ta nima pojma o veri, niti o cerkvi in njenem poklicu. Pravi učitelj katoliške vere, in naj si bode še tako velik oportunist, ne smé nikdar tako govoriti. Dolžnost storiti, govoriti in delati za dobro, ne se družiti s slabimi — to mora biti vedno načelo katoliškemu politiku.

S tem ni rečeno, da moramo nasprotnika zaničevati ali sovražiti. Da, ljubimo ga in molimo vsak dan za njegovo spreobrnjenje: nikdar pa ne smemo odobravati zmot, nikdar ne slabega početja hvaliti ali z vdeleževanjem celó javno častiti. In kar je tudi važno: ne smemo zabiti, da je tudi duhovnik človek, kateri se dá tako na nasprotno stran spraviti in v svojem srcu na slabo pot obrniti, kakor drugi ljudje. Tudi za duhovnika velja in bolj nego za druge vernike, da naj se ne brati z nasprotniki vere in cerkve. To se je videlo tudi pri našem Ivanu. Zašel je tudi sam vedno bolj v to mišljenje, še bolj, nego je bil v semenišču, odtujil se je deloma svojim duhovskim bratom, kakor tudi listu »Slovcu«, v katerega v tem času ni skoro nič pisal. Misli njegove so bile tu pa tam dokaj čudne. Tako n. pr. piše nekje v onem času: »Kdor se odrvnelo drži črke kakega pojma ali principa, ta ne vé za skrivnost zvestosti, stanovitnosti in npravne stalnosti.« Ako še tako hočem, vendar ne morem v teh besedah najti pametne misli. In s takimi si je, žal, Ivan pomagal v oni dôbi. Zato ne morem tajiti, da je bil v nekaterih vprašanjih Belec takrat dokaj liberalnega mišljenja. A kolikor bolj se je tega zavedal, toliko bolj je to tudi skrival, ker mu pač ni vsega odobralo njegovo srce, kar je storil in pisal. Zato moramo pač to temnejšo dôbo le prehodno dôbo imenovati, ki je bila sicer nevarna zanj, a prebil jo je srečno. Vendar pa moram tudi tukaj dostaviti, akoravno ne morem hvaliti nazorov in načel svojega junaka, da se je Belec le motil, nikdar pa ni delal popolnoma proti svoji vesti. In to, da je delal za svoje navidezne vzore, odpustljivo je bolj, nego da bi bil svoje darove in svoj čas obračal v nemarno vsakdanje kratkočasje. Kdo je, ki se ni nikdar motil? Čim bolj hrepenimo, da bi dospeli naravnost do smotra in vzora svojega, tem lože zaidemo.

Tako mu je potekalo zlasti l. 1880. To leto se je učil tudi bogoslovnih tvarin, čital pisatelje v drugih jezikih, n. pr. Petrarco pa le zaradi jezika.

Slutil je, da bode kmalu prestavljen, in res dobi že jeseni l. 1880 dekret za Ig, kamor pride že po zimi. Bil sem tega zelo vesel, češ, da bodeva bliže drug drugemu. Jaz nisem bil na njegovi novi maši, a on je prišel na mojo in bil izredno dobre volje. Jeseni l. 1881, ko so bile zrele češplje, pošlje mi jih canjico s povabilom, naj jih pridem k njemu okušat. Rad sem šel, kakor sem bil prejšnje leto pri njem en dan v Starem Logu. To je bilo morebiti najlepše shajanje v mojem življenju. Bil je pa tudi res zadovoljen na strani izkušenega župnika in skrbnega predstojnika, ki je jako rad imel svojega pomočnika in mu še pozneje dopisoval. Tudi ta župnik, sedanja novomeški kanonik, preživel je pridnega kapelana. Belec je nadaljeval tukaj svoje prejšnje življenje; zgodaj je vstajal, čital, pisal, naglo hodil, pušil — kakor v Starem Logu. Za njegove nazore o cerkvi pa in tudi deloma za zunanje vedenje njegovo je imel veliko vpliva njegov temeljito izobraženi, za svojo osebo strogi, proti drugim pa prijazni in dobri župnik. Ako se ne motim, jel je tudi tukaj redno čitati list »Vaterland«, a čitati natančno in spoznavati duha, ki mu je čim dalje bolj ugajal. Ta list mu je bil pozneje silno priljubljen, ob vsaki priliki mi ga je hvalil in izražal svoje spoštovanje do sodelavcev. Le v nekaterih vprašanih narodnega gospodarstva se ni mogel strinjati z njim, kar nam kaže, da ni bil slep čitatelj. Vendar je na Igu še dalje pisal za »Narod«, dokler ni meseca maja l. 1881 smrt prestrigla niti življenja njegovemu uredniku Jurčiču. Je-li še potem pisal za list, ni mi znano za trdno, a mislim da ne, vsaj nobenega dokaza nimam za to, da bi bil še po Jurčičevi smrti pisal. Pač pa je pristopil k drugemu listu, »Ljubljansk. Zvonu«, ki je od početka do sedaj ostal v tesni zvezi z »Narodom«, in je tisto leto (1881) bil počel izhajati vzbudivši velike nade slovenskega razumništva in opirajoč se na veliko, bodisi duševno, bodisi gmotno podporo Slovencev. Že poletu 1880 napovedal je »Narod« ta list in naznanil veliko število njegovih sotrudnikov. Med te je stopil Belec še le konec l. 1881, tako, da se nahaja imenovan med sotrudniki v II. l. kot »kapelan v Žiréh«. To pa naznanja sam tako (dné 2. jan. 1882): »Prof. Levec me je naprosil, da sem se zapisal med Zvonarje. Naročil mi je, da naj objavljam novosti z ruskega književnega polja itd.« A že takrat ga ni vleklo, da bi mnogo pisal. Koliko je vendar storil, tega

ne morem preiskovati. Govoril ni rad o tem, vsaj z mano ne. Znano je, da glas tega zvona ni vselej čisto in miloglasno donel po slovenskih livadah, in da je imela posebej slovenska duhovščina dovolj vzroka, ne se strinjati s takim zvonjenjem. Kaj je vendar Belca zadrževalo pri »Zvonu«? Poznam dovolj ljudi in se ne motim, ko trdim, da največ zunanji sijaj in dovolj zvoneča imena, katera je navajal ta list med svojimi sotrudniki. Tudi se mu ni zdelo neprimerno sodelovati pri listu, ki je imel tako lepo svrhu. Ali se je pa morebiti bal, da bi postal list vse drugačen, ko bi se mu on z drugimi duhovskimi sodelovalci odtegnil?

Ko se je trudil, da bi kaj napisal, čutil je vedno, kako nedostatno je bilo njegovo znanje. Čitajoč »Vaterland« je spoznal, da je treba za dobre spise obilnih studij in resnobe. Tako se je začelo v njem polagoma preminjati, mladeniška lahkotnost se je umikala in nastala neka praznота v duši, za katero je iskal pomoči v natančnejših studijah. Segel je po nasvetovanih knjigah, seznanil se polagoma z Walterjem (Naturrecht), Perin-om, Cosso itd., ki so mu razjasnili duševno obzorje in mu razbistrili duha. H krati pa so mu ti spisi pokazali nekaj drugega, namreč moč in pomen sv. cerkve za človeško družbo. Kakor smo videli, bilo mu je dosedaj slovanstvo vse. Poznal je sicer katoliško cerkev po njeni uravnavi in zgodovini, a nikakor ni vedel, kako velikansk je njen pomen za človeško družbo. Mislil si je cerkev — kakor večina katoličanov, ki ne mislijo — kot nekako zunanjo uravnavo, kot nekako slučajno družbo, ki vodi ljudi po naukih Kristusovih do zveličanja. A da bi imela cerkev za človeštvo več pomena, nego narodnost, da bi imela moč urejevati in osrečevati družbo človeško, da bi cerkev imela veljavo tudi za politiko, tega do takrat ni mislil, in ako mu je kdo rekel, ni umeval. Tako nam je jasnejše, odkod tolika navdušenost za slovanstvo in za vse, kar je ž njim v zvezi, in odkod precejšnja hladnost za cerkev in velika cerkvena vprašanja. Belcu se je sedaj začelo daniti, in njegovi nazori so se polagoma, ne da bi bil sam vedel, preosnovali. Katoliška cerkev s svojo močjo, s svojo zgodovino, s svojo veljavo mu je stopala vedno živeje pred oči, prevladala druge ideje, zlasti idejo golega slovanstva, gole narodnosti, in zato je moralo postati tudi njegovo delovanje in pisanje polagoma

drugačno. Ne morem dovolj povdarjati, kako važen je v celem katekizmu nauk o cerkvi, kako imenitno je posebno dandanes, da se ljudje v pridigah in krščanskih naukih poučé temeljito o katoliški cerkvi, kako važno je zlasti v bogoslovju, da dobé bodoči duhovniki prave misli in pojme o cerkvi. In prav od tod utegne izvirati, da so nekateri, ki bi pač morali goreti za cerkev, svojo mater, več kot dovolj mlačni, ker ne poznajo cerkve. Duhovnika mora prešinjati to prepričanje, da je cerkev »steber in trdnost resnice«, hiša božja, telo Kristusovo, da je prava cerkev edino zveličalna, da mora biti kristijanu več, nego vse drugo na zemlji, da je namenjena za vse ljudi in za vse čase. Kolikor bolj se vnamajo ljudje za čisto politične zadeve, toliko manj jim je za cerkev mari. Belec se je bil postavil polagoma na popolnoma cerkveno stališče, in zaradi tega obžalujemo toliko bolj njegovo prerano smrt. Čital je tudi pridno »Christlich-soziale Blätter«, katere urejuje Vogelsang na Dunaju, in na katere je bil sam naročen dalje časa; je-li bil do svoje smrti, ne vem. Jako jih je čislal in visoko cenil njih izdajatelja.

Tako je prestopil Belec na vse drugačno polje. Pustil je jezikoslovje, pustil jezikovna vprašanja in podal se je na polje krščanskega družboslovja, krščanske socijologije.

Tudi na Igu ni bil dolgo. Želel si je sicer biti sam, a ni se mu izpolnila želja. Spomladi leta 1882 je bil prestavljen v Žire, precej razprostrano faro na Notranjskem. To je bilo najtežavnejše mesto za našega Ivana in največja poskušnja zanj. Bil je vedno bolj slaboten, glava ga je bolela pogosteje, in v Žiréh so bile vse razmere zanj kaj neugodne. Z nobenega kraja se ne glasé njegova pisma tako žalostno, kakor iz Žirov. »Gotovo ni nobene kaplanije na Kranjskem, ki bi bila zame nepovoljnější nego je ta. Poleg marsikaterih vzrokov je poglavitni ta, da moram jaz slabotnej prevzeti 4000 duš (kajti v največ ozirih vse kapelan oskrbuje). — Zategadelj se bojim, da bi me Žiri telesno in duševno ne uničili.« Tako je tugoval, a samo proti dvema prijateljema. Udajal se je pač v voljo božjo: »Moja edina tolažba je volja božja.« (Z dné 10. jul. 1882.) Pojasnjuje nam to drugo pismo malo poprej pisano, ki posebno lepo kaže, v kakšnih veselih razmerah živé mnogokrat duhovniki na deželi: »Moje stanovanje je v farovži v 2. nadstropji; kaj ne, to je lepo, da v graščini stanujem! Samo

stanovanje ni tako lepo, da ne bi moglo lepše biti. Zid je ves razpokan, vnanje stene so se znatno odmaknile, v jednej mojej sobi je strop s stebrom (pa ne z gotičnim, nego z najbolj primitivnim kolom) podprt, in jedna soba mora biti prazna, ker se je v njej strop udrl. To so le malenkosti, o katerih bi Ti jaz najbrže še črhnil ne bil, kakor o mnogih drugih ne. A nekaj drugega je: nikdo ne more garantirati, da bi se po zimi, ko bi palo kaj več snega, naša palača ne prekopicnila ali sesedla, in da bi jaz ne mogel biti Jerala II. Kaj naj storim? Potoži župniku, utegnil bi reči, naj toliko in toliko vatlov dolgo uradno prošnjo pošlje sem, pa bo dobro. Tudi jaz sem tako mislil, dokler mi ni župnik povedal, da je bil že pred tremi leti tu okrajni stavbeni inženir Ž., ki je spoznal potrebo poprave in cenil stroške od tri do štiri tisoč. Župnik je o vsem tem vže večkrat poročal županstvu, deželnej vladi in ordinarijatu, ali brez uspeha, večjidel brez odgovora. Zdaj se več ne méni in tudi ne more, ker vidi, da je vse bob v steno«. Temu dostavlja še ta zanimivi pripis: »Na Igu sem si kupil skledo in dvanajst krožnikov; mislil sem, kakor veš, ž njimi kaj ongaviti, pa mi je spodneslo, kakor tudi veš. Tu nisem vedel kaj ž njimi začeti. A ni še minulo sedem let. Zadnjo soboto, ko je bil Jupiter Pluvius (t. j. bog dežja) precej radodaren, nastavlil sem skoro vse po sobi in primaruha tudi precej vjel. Vidiš, kako pride vse prav. Ko bi bil burklje kupil, gotovo bi jih bil uže tudi rabil.« Stanovanje je bilo res od dne do dne slabše. Po zimi pa začne pretiti nevarnost, kakor je slutil Belec že preje. Tako-le piše: »Danes, na sv. treh kraljev dan (1883) je prišel odlok, da nama (župniku in meni) mora župan preskrbeti v osmih dneh druga stanovanja. Zapustiti bova morala slavni farovž. . . . Kaj zdaj? Kje dobiti stanovanje v hribovski vasi, kjer je v vsaki čednejši hiši gostilna? Da bi bila oba z župnikom skupaj, je menda absolutno nemogoče. . . Morebiti denejo mene v to vas, župnika pa v drugo. Nekaj bo skoro gotovo, ali bom imel vsak dan priliko grešnike (pijance) svariti, ali pa muziko (otročjo) poslušati. In to utegne trajati celo leto, kajti proračun za popravo se glasi blizo na 4000. Ljudje se bodo z vsemi štirimi branili tako drage poprave, in kdaj se bo začelo, je zategadelj dvomljivo.« V istem pismu toži britko o svojem zdravju. Želi si druge službe, zlasti take, kjer bi bil sam in imel

mir. A vendar ga ni zapustila dobra volja. Mesec pozneje piše: »Zdaj pa še nekaj žirovskih za predpust, ki je zame v resnici pust. Stanovanje so nama že naznanili: meni v žandarski kosarni, župniku pa v gostilni. Drugi teden bo menda exodus (selitev). V Žiréh še nisem imel ni pipe v ustih, niti nisem igral: sedaj bode pa menda že treba, da ne bom skaze delal. Spodobilo bi se, da bi imel kaj denarja — vsaj do velike noči za komis, tobak in igro. Ljudje se puntajo na vse načine. Vizitacija (škofovsko obiskovanje) letos? Bode-li vse v gostilni in kosarni po cerkvenih pravilih?« Pač britka ironija, a na resnični podlagi! Tudi drugodi se včasih pripeti kaj enakega, a takrat ni nikogar, ki bi se potegnil za duhovnika; a da po njem udrihajo, za to imajo vedno priliko in najboljšo voljo.

Tako je bilo za Belca vzroka dovolj, da si je želel pomagati kam drugam. Po glavi mu je rojila Bukovšica — takrat izpraznjena, in tudi drugo mesto, kjer bi bil sam za-se. Njegova želja se mu je tudi izpolnila. Določen je bil že za beneficijata v Kropi, a določba kmalu potem ustavljena, in dobil je drugo mesto, namreč izpraznjeno faro Fužine (Weissenfels) za administracijo (oskrbovanje). Tako mu je odleglo in zopet se je poživil.

Slovstveno ni deloval v Žiréh. Za to ni bilo časa in ni bilo veselja. Le kak kratek dopis je morebiti zagledal beli dan. Nadaljeval je pa svoje učenje: pridno je opazoval gospodarske razmere Žirovcev in tako segal v resnično življenje; med drugimi knjigami je imela poseben vpliv nanj: »Die Sozialpolitik der Kirche«, katero je spisal pod imenom Albertus znamenit katoliški družboslovec. Spoznal je, da ga kliče notranji glas na to polje, na delo v prid krščanske družbe, krščanske družine.

Tudi v Žiréh je zaradi mirnega svojega značaja lahko shajal z ljudmi in s svojim prednikom.

Jeseni leta 1883 se je preselil v Fužine. Stanje ni bilo tukaj najprijetnejše, a bil je sam svoj, uravnal si vse po svoji volji, in to mu je bilo poglavitno. Fužine so mala fara, prebivalci so po večini Nemci, dasi tudi Slovencev ni malo. Že to dela položaj siten, ker so Nemci jako sumnjavi ob vsaki priliki, ako tudi čisto brez potrebe. Belec se ni ljudem zameril menda ves čas svojega bivanja. Držal se je dóma in svojih dolžnostij, ter deloval, kar je mogel, za duševno zboljšanje faranov. Mirnim

potom je mnogo dosegel. Lep, zdrav kraj je vplival sprva blagodejno na njegovo zdravje. Okrepil se je ter začel pridno učiti za farni izpit (konkurz). Seveda so mu delale razne stvari preglavico, katerih poprej ni bil vajen, zlasti gospodariti mu je bilo tolika teža, ker je bilo treba natančnosti, ako ni hotel pičlih dohodkov zagospodariti.

V začetku maja 1884 naredi farni izpit, prosi za faro, katero je upravljal, ter jo tudi dobi. Dne 9. septembra je umeščen na faro — torej pravi župnik. Bil je on najmlajši župnik med svojimi sošolci, 28 let star.

S tem, da je postal župnik, ni se spremenilo njegovo delovanje. Glavna skrb mu je bila, ne storiti nikakega pogrška. »Da mnogo storiti ne morem, to vém«, dejal je včasih, »a zato se hočem skrbneje varovati napak.« Vendar ga je vleklo, da bi uvedel neko novo — ali bolje, obnovil staro — navado. V Fužinah so sicer farani Nemci, a tudi Slovenci. Zdela se mu je očitna krivica, da ne bi zadnji nikdar slišali besede božje v svojem jeziku. Zato je sklenil prositi škofjsko oblast, da bi smel včasih pridigati slovensko. Kolikor vém, dosegel je nekoliko. Še večja skrb mu je bila, da bi obhajal sv. misijon, da bi tako poživil cerkveno življenje. In res se je obhajal na jesen še istega leta in marsikaj dobrega se je zasejalo. A vendar je Belec tudi pozneje tožil, da so ljudje za vse mlačni, kar je cerkveno. Tožil je tudi, kako slabo vpliva na nramnost ljudstva bližnje Koroško. Trudil se je sam, kolikor je mogel storiti, da bi odvrčal pohujšljive družbe in zveze, tu pa tam pripravil take ljudi do zakona. Marljiv je bil v šoli, postrežljiv vsakemu. Zopet mu je zacvetla sreča. Veselje do pastirstva ga je navdajalo z zadovoljnostjo. »Brez pastirstva bi mi bilo zelo dolg čas«, je pisal. In zlasti naslednji izrek je resničen, pa tudi zanimiv: »Kakor mož v družini, tako dobiva duhoven v zvestem spolnovanji svojega poklica navdušenost in energijo za javno življenje.«

Iz tega vidimo, da se je Belec zavedal svojih dolžnostij in jih tudi ljubil. Prvo — duhovska služba, najprej dušni pastir, potem še-le delavec za narod, potem še-le pisatelj! In ker mu je ostajalo dokaj časa za lastno porabo — fara šteje samo 756 duš —, obračal ga je za učenje in pisanje. To učenje pa se je oziralo edino le na socialno polje, na današnja silna in težavna dru-

štvena vprašanja. Marljivo je čital »Vaterland«, nabral si dokaj knjig in poleg tega tudi marljivo opazoval. Najprej se je pečal s kmečkim stanom. Odkod prihaja neprestano propadanje kmetijstva v sedanjem času? vprašal se je in iskal odgovora. Kar mu je pa polnilo srce, to mu ni moglo ostati zaprto, sililo je na dan, in tako se je rodil večji spis: »Kmetom v pomoč«, priobčen najprej v »Slovincu« l. 1885, ki je pa izšel tudi posebej z naslovom: »Kmetom v pomoč. Narodno-gospodarska razprava. Spisal Ivan Belec, župnik.« V mali osmerki ima knjiga 142 strani. V štirih večjih oddelkih obdeluje pisatelj stroške, dohodke in dolgove kmetov. In kot pomoč predločuje čitatelju »stalni dom«. Tu ni prostora, da bi strokovnjaško ocenjevali knjigo. A lahko rečem, ozirajoč se na druge spise enake vrste, da ta knjiga ni med zadnjimi. Vseskozi veje zdravi krščanski, da, strogo krščanski duh, ki je pa h krati tudi praktičen. Pisava je zato prav lahka in mična; vzgledi pojasnjujejo in dokazujejo navedene teorije. Sevėda posameznik bi se ne mogel zeló mnogo okoristiti s to knjigo, ampak glavna naloga bi pripadala zakonodajstvu, vendar bi nikomur ne škodilo, da vé nekoliko tudi z obširnejšega stališča o kmetijstvu, njegovi podlagi, sreči in nesreči. Dasi je knjiga velikega pomena, vendar je spis našel malo priznanja. Konservativna stranka se je malo nanj ozirala, češ, ali more priti iz Galileje kaj dobrega, ali more duhovnik kaj dobrega napisati; nasprotna stranka je pa najraje molčala. Belec ni bil več oni, ki je bil še pred tremi leti. Pač menim, da tudi duhovniki sami mnogokrat prezró, kar pride izmed njihove srede, iz duhovskih rok. Zato izpolnjujem ne samo prijateljsko dolžnost, ampak dolžnost pravičnosti, da na to delo zopet opozorujem in je otmem pozabnosti.¹⁾

Omenjam pa tukaj to delo s tem večjim veseljem, čim odločnejši je duh, kateri je preveva. In ta duh je pravi krščanski duh. Na čelo svoji razpravi stavi najvažnejše resnice o delu, in na to pravi: »To so krščanske resnice. Kjer so se po njih rav-

¹⁾ Dobiva se v »Katol. Bukvarni« v Ljubljani po 25 kr. Morebiti bi utegnila č. duhovščina na to delo ljudi opozarjati. Sevėda kmet gleda pri kupovanju na krajcar, kakor sem sam enega videl v neki prodajalnici. Hotel je kupiti knjižico, a predraga mu je bila. Desetico bi bil še dal, a raje bi bil pustil »Pomoč« nego 25 kr.

nali, tam so bili ljudje srečni, tam ni bilo nezadovoljnežev. Kjer se je po njih ravnalo, tam sta zginila trnje in osat, tam se je po pridnem delu in po blagoslovu božjem puščava spremenila v rodovitno zemljo, v raj. — V srednjem veku, ko je bila živa vera pri mogočnih in nizkih, ni bilo nemaničev, to je takih, ki nič nimajo. Ker je krščanska družina steber človeški sreči, zato se je skrbelo, da je imela vsaka družina podlago v zemlji . . .*

To pač dovolj priča, da je ta spis vrlo-krščanskega duha. Belec je bil premagal svoje predsodke, popustil neplodno, ker pretirano, narodnostno politikovanje ter so oprijel istinitega temelja človeške družbe sploh: krščanske družine.

Da, krščanska družina, to je smoter, okoli katerega naj se vrti mišljenje narodovega osrečevalca, zlasti duhovnika. Kakor je začel pisatelj, tako pa tudi sklepa, poudarjajoč krščansko družino: »Ko dobimo krščanske postave, se bo tudi vera oživila in otroci se bodo v strahu božjem odgojevali. Kjer je živa katoliška vera, tam se tudi evangeljski sveti spolnujejo, tam je tudi devišstvo v časti. Ko bo revež videl, da se tudi taki, ki imajo vsega v izobilji, popolnoma Bogu darujejo, se bo tudi on prostovoljno daroval . . . S tem končam svoj spis; želim, da bi ne bil glas vpijočega v puščavi. Bog daj, da bi mogli kmetje kaj kmalu to, kar si v potu svojega obraza pridelujejo, sami uživati!« Sedaj, ko mi je ta knjižica pred očmi in se radujem njenega duha, trga mi srce bridka žalost, da je pisatelj njen zgrudil se komaj ob začetku svojega pota. A prav ta duh knjige vliva mi tolažbo v srce, da je Kristus svojega hlapca spoznal pred nebeškim Očetom, ker je tudi hlapec tako vrlo spoznaval v tem spisu Kristusove nauke.

Pa ni samo tega pisal takrat. Prav mnogokrat se je oglasil v »Slovincu«, posebno v »Listku«, in v zdravo-šaljivi besedi šibal ali gorenjske ali pa splošne politične razmere. Prav radi so čitali njegove »Listke«, podpisane navadno z »S-n«. Tu pa tam jo je kam mahnil; v družbi je bil kaj vesel in rad kaj povedal za šalo. Milo mi je pri sreč, ko se spominjam zadnjega obiska svojega na Fužinah. Mirno in tiho življenje mu je tukaj potekalo. Sestra njegova mu je gospodinjala, kravica mu je dajala mleko, mali vrtič zelenjave, nekaj dreves prijetnega sadja; bival je v

sicer majhnem, pa trdnem in lepem župnijskem dvorcu, imel majhno cerkev blizu, in v krasni prirodi —: »ljubo je tukaj«, rekel sem si in blagroval Ivana. A on sam ni bil vesel. Deloma ga je tlačilo slabo gmnotno stanje, a on sam ni bil Bog vé kak gospodarski umetnik, da bi znal iz malega narediti veliko. Posebno pa mu je nagajala njegova bolezen v glavi. Proti koncu l. 1885 se je močnejše ponavljala in tudi sicer se je čutil slabejšega. Iskal je pomoči pri zdravnikih, kakor že mnogokrat poprej, a kaj mu je, ni bilo mogoče določiti. Tako je prišla zima; zdravje se mu ni zboljšalo, ampak še poslabšalo, kajti ob neki priliki (a ne spominjam se več dobro, kateri) prehladil se je močno. Pravil je, da čuti vsled tega svojo bolezen veliko huje. Proti veliki noči je vedno bolj tožil in začel na to misliti, kako bi vsaj za nekaj časa dobil odpust. Tudi želodec mu je jel odpo-vedovati svojo službo, tako, da je bilo njegovo stanje vedno žalostnejše. Ker je zelo rad o tem govoril, kadar sva se videla, mislil sem, da je bolj v domišljiji bolan, nego v resnici, kakor je tudi mnogo takih, ki povečujejo zelo svojo bolehnost z domišljijo. Ko pride neki dan spomladi l. 1886 v Ljubljano posvetovat se, kaj bi bilo storiti, svetuje mu mil. knezoškof sam, naj se odpové župnji in stopi v pokoj. Ako ozdravi, lahko poprosi za kako lahko faro. Belec je bil tega sveta in predloga zelo vesel in prišel to povedat na duhu vnovič poživljen. Po tem svetu je tudi storil ter zapustil Fužine, kjer je pastiroval dve leti in pol. Da bi se pač spominjali njegovi farani v molitvi svojega dobrega župnika!

Nekoliko težko sicer, vendar nadejaje se, da ozdravi, gré Ivan na svoj očetovski dom zdraviti se s počitkom in skrbno postrežbo. In res, bilo mu je polagoma bolje in bolje. Tu ga pridejo prosit iz Lahovič, iz prijazne soseske fare Cerkljanske, (spomladi l. 1887), naj pride k njim opravljat pri domači podružnici sv. Florijana božjo službo. Stanovitnim prošnjam se ni mogel ustavljati, ker se je čutil boljšega, in ker ni prevzel nikakega težavnega posla. — Lepo stanovanje, toliko dohodkov, da je mogel živeti brez skrbi, blizo doma — vse to ga je nagnilo, da je šel v Lahoviče. Bolehnost ni izginila popolnoma, poskušal je raznovrstna zdravila in razno zdravljenje. Pač mu je zlasti en zdravnik — še mlad in začetnik v praksi — dokaj pomagal, a bolezni

popolnoma ni pregnal. Vendar je doživel zopet tu prijetne dni — obsijalo ga je tu zadnjič solnce zemeljske sreče, predno je zašlo.

Ugodnejše telesno stanje vzbudilo je tudi duha, da je zopet jel pisati. Zopet smo čitali v »Slovincu« male šaljive spiske; tudi v nekak pisateljsk in prijateljsk prepir se je bil zapletel, in tako enkrat napové, da bode stopil nad črto, to se pravi, da bode pisal za drug političen del lista, in ne več za zabavni del. Tu zagledamo proti koncu l. 1888 res kmalu prvi članek z naslovom: »Obresti v socijalnem oziru«. ¹⁾ »Habent sua fata libelli — s knjigami je že križ«, reklo bi se pač lahko prav o tem delu. Nekateri čitatelji so zmajevali z glavo, drugi so hoteli skoro vprašati, je-li pisatelj pri zdravi pameti, tretji so mu živahno oporekali, četrti so šli na dnevni red mimo dolge vrste člankov, a uredništvo samo je dodajalo spisu svoje opazke, v katerih je izrekalo, v čem in zakaj se ne vjema s pisateljem. A pisatelj sam? Ko je dovršil ta spis, rekel je: »Še to sem želel spisati: sedaj pa rad umrjem.« Kolika razlika med sodbo občinstva in sodbo pisateljevo! Kaj pa naj rečemo mi?

Najprej treba pojasniti, kako je ta spis nastal. Vprašanje o obrestih je zanimalo Belca, odkar se je pečal z narodnim gospodarstvom. Polagoma se mu je utrdila misel, da je kapitalizem kriv vse bede, ki tlači dandanes narode. Tako je bil n. pr. ob onem času, ko je pisal »Kmetom v pomoč«, odločen sovražnik kapitalizmu, in še »Vaterland« z drugimi konservativnimi listi se mu ni zdel vseskozi dober, pravičen in dosleden v tej zadevi. Ko je pa iskal virov kapitalizmu, našel ga je v zakoniti navadi dajati in jemati obresti. Preiskoval je v tem oziru zgodovino, cerkveno pravo, npravoslovje, oziral se na naravno pravo in tako je nastal ta znameniti spis. Kakšen namen ima spis, pravi pisatelj sam: »Pisal bom najbolj o tem, kak vpliv imajo obresti v socijalnem oziru. Ker zdaj še nikakor ni čas zato, da bi se obresti odpravile, zato ima ta spis le akademično vrednost. Dokler ljudje ne bodo spoznali pogubnost obresti, toliko časa se kapitalizmu ne more nič zalega storiti. Ta spis bodi prispevek k razširjanju tega spoznavanja.« Čudno se mi zdi, kako je bilo mogoče pisatelja drugače umeti, nego je sam pisal. Pojasnjevat je hotel zgodovinsko,

¹⁾ Spis je izšel tudi posebej kot mala knjižica, katero je še pokojni pisatelj sam založil.

posebno pa z ozirom na današnjo družbo človeško, kako se javijo in kakšen sad rodé obresti. V tem dokazovanju je pač tu pa tam predaleč segel, včasih se ni oziral dovolj na vse razmere, na vse faktorje, katere je treba poštovati, posebno nekateri izrazi so prehudi: a delo kot celota se opira na resnico in pravico, opira na pamet in skušnjo, pisano je prepričevalno, in pripisovati mu moramo še več, kot akademično vrednost. Misleči in trezni opazovalec se mora preveriti, da bode kapitalizem posameznike in cele države oklepal le do neke meje. Vez preveč nategnena mora počiti, pretirano vojaštvo in državni dolgovi morajo uničiti države in konec je — prekucija prej ali slej, vsekako pa neizogibna. Zgodovina sama bode s silo svojo (kdaj — ne vemo) podpisala sodbo Belčevo ter dostavila: »Marsikaj si prav pisal.« Belec ne trdi, da bi se nikjer in nikoli ne smelo jemati obrestij, taji pa, da bi smel sam denar kot tak donášati čist dobiček. Prav dobro spodbija ugovor, da cerkev sama ta nauk praktično uči s tem, da se tudi cerkveni denar na obresti daje.

Tudi v tem spisu veje čisto krščanski duh. Oster nasprotnik je pisatelj današnjemu liberalizmu. To nasprotje izraža — rekel bi — rezko. Mimogredé pravi o nekonfesijonalni šoli, da je »protinatorsna«. Navaja in odobrava, da je imenoval papež Pij IX. naše nove šolske zakone »abominabiles — grozne«. »Prizadevati si moramo, da se odpravi zlo — — — nekonfesijonalna šola ni opravičena.« In ne samo to: ako bi pisatelju kaj ugovarjali, rekli bi, da je celo prestrogo tolmačil nekatere cerkvene določbe. A za nas tu zadostuje, da še enkrat poudarjamo: Belec se kaže tukaj prešinjena od verskega in cerkvenega duha, tega duha tudi očitno oznanja, spričuje; ljubezen do cerkve, do vere in do bednega človeštva mu je narekovala ta živahno pisani spis, prepričanje pa mu je dajalo pogum, da ga je obelodanil. Zato rad priznam, da mi je ta spis nad vse drugo dragocen spomin Belčevega duha in srca.

Čitatelj je lahko opazoval, kako se je razvijal duh Belčev, kako se je polagoma dvigal vedno više do čistega katoliškega mišljenja. Tako se je razvil do one višine, v kateri se mora gibati duh duhovnika, in ta duh je duh katoliške cerkve.

Napisavši to delo je bil miren, kajti zavedal se je, da je pisal, kakor naj piše katoliški pisatelj: za Boga, za resnico, za

srečo svojega bližnjega. Tega spisa se ni sramoval in s tem spisom v roki se ni bal priti pred večnega sodnika, zato je tudi rekel, da sedaj bi lahko umrl.

In tako je tudi sklenila božja previdnost. Določila mu je konec, kakor si lepšega komaj more želeli duhovnik: postati žrtev pokorščine, katero je obljubil svojemu škofu.

Ko je bolezen preteklo zimo hudo gospodovala na Dolenjskem in so dušni pastirji mnogo trpeli, polastila se je Ivana slutnja, da utegne tudi njega zadeti klic in ga poslati v potrebi na pomoč. Koze ugasnijo v začetku tega leta mlademu Francu Demšarju v Križevem delavno in bogoljubno življenje, kmalu na to pa tudi farnemu upravitelju pri sv. Duhu, Jožefu Merjašcu. Dokaj obširna fara (šteje namreč 1628 duš) ni mogla ostati brez pastirja, tem manj, ker so ljudje zelo bolehal in umirali. In res pride kmalu na to Belcu poziv, da bi sprejel tedaj v sili oskrbovanje fare sv. Duha. Moral je slutiti, da ga čakajo same neugodnosti in težko da ne tudi smrt, kajti bolehal je še vedno, tudi so mu to drugi stavili pred oči, toda: »pokoren moram biti želji škofovi,« odgovarjal je tudi tistim, katerim ni prikrival ničesar. »Ali ni to lepa smrt, če umrjem v pokorščini?« tako je tolažil svojo skrbečo in potrto sestro, ki mu je ljubeznivo stregla v hudih in dobrih dneh. Takoj je bil pripravljen iti, začel se odpravljati na pot, poslovil se od znancev in prijateljev — za vselej.

Dné 30. januarja t. l. se je pripeljal na svoje novo mesto k sv. Duhu nad Krškim. Ljudstvo, ki se je bilo tisti dan mnogobrojno zbralo pri cerkvi, pozdravilo je z velikim veseljem svojega novega pastirja. A kakor je ljudi spodbujala gorečnost, velika natančnost in pobožnost njegova, tako so se jeli kmalu bati za njegovo zdravje, ker so vedeli, da je bolehen in slaboten.

Cerkev in župnijska hiša pri sv. Duhu sta na višavi, odprta vetru in mrazu. Zato je to mesto že po svoji legi dovolj nevarno za bolehnega človeka. Poleg tega je bila takrat cerkev zanemarjena, okna je veter pobil in vleklo je po cerkvi, kolikor se je vetru ljubilo. Celo prižnice ni bilo in pridigoval je Belec izpred altarja. Polagoma je sicer popravil in poskrbel najpotrebnejše stvari, toda le pretrdo je moral takoj sprva občutiti ostro zimo. Tudi je bolezen še vedno gospodovala in opravila je bilo silno veliko. Po visokem snegu je moral večkrat daleč gaziti, da je

prinesel bolnikom sv. popotnico. Jel je še huje bolehati, čutil slabosti v glavi in v prsih, in tudi noge so začele odpovedovati svojo službo. O veliki noči je le z največjo silo mogel opraviti daljše poti. Pomagal si je nekoliko s tem, da je jahal, a za bolehnega je ta pripomoček le malo vreden. Na praznik Vnebohoda Gospodovega je zjutraj še maševal, a popoldne so mu odpovedale moči in legel je na posteljo, s katere ni več vstal. Nedeljo po Vnebohodu je prejel sv. obhajilo z gorečnostjo in veseljem. Naslednji teden je bolezen huje pritiskala, a vendar ni še upanja izgubil. Bil je pa popolnoma udan. »Rad živim in delam, ako je božja volja, ako ne, pa tudi rad umrjem.« Zupanje svoje je stavil le v Boga in se milo ter z otroškim duhom priporočal Materi Božji. Bolezen — pač jetika —, ki je napravljala notranje bolečine, prenašal je z veliko potrpežljivostjo. Bil je tu pa tam še dobre volje, tudi užival je še rad. A oni, ki so ga videli, spoznali so smrtno nevarnost in naznanili staršem. In prišel je oče še pred smrtjo. Binkoštno soboto večer je bolnika g. p. Jakob Jeršin spovedal in drugi dan mu podelil sv. popotnico, kakor tudi papežev blagoslov; opravil je pri njem še druge molitve. Videti je bilo, da ne bode dolgo več. Ker ga je večkrat žejalo, dajali so mu piti. Opoludne mu ponudi njegov poleg stoječi oče vode, a on odvrne: »Nič več ne bom pil.« Takoj potem začne počasneje (a vendar lahko) dihati; čez kakih 10 minut izdihne zadnjič, in Ivana Belca ni bilo več med živimi. Ono (binkoštno) nedeljo je bil pri sv. Duhu veliki shod in ljudij je bilo prišlo mnogo od vseh stranij. Ko zapoje zvon in naznani župnikovo smrt, prihiti množica, da vidi pokojnika. Redkokdaj lije toliko solz ob smrti duhovnikovi. Ko se je raznašal glas dalje in dalje, ponavljali so ljudje le: »Tako žalostnih binkoštnih praznikov nismo še doživeli.« (Dné 9. junija.)

Torek po binkoštih je bil pogreb. Prišla je — rekel bi — vsa fara izjokat svojo žalost nad bridko ločitvijo. Gosp. dekan dr. J. Sterbenc govoril mu je ganljive besede v slovo. Ko so nesli truplo iz cerkve, bilo je solnce visoko na nebu in je jasno svetilo. Okrog njega je bil širok svetel kolobar. Ljudje so gledali in se čudili. Kaj je to, niso vedeli; recimo, da je bil solnčni žar, kakor se sicer včasih pokaže, — recimo, da je bilo znamenje slave in časti, s katero je obdal Bog svojega hlapca. Padla je

prst na rakev in ga zagrnila v počitek do sodbe. Na prst pa padajo grenke solzice spoštuječih faranov sv. Duha . . . Dalje ne! Dragi Ivane, prijatelj ima za te tudi solzé, še sedaj. Da, solzé ima, a besedij več nima, da bi pisal o tvoji smrti . . .

Navzoči so mi poročali, kako lepo je umiral. Vedno je prosil le to: »Molite za me, jaz bodem pa tam za vas prosil Boga.« Svoji sestri je nujno naročal, naj se podviza opraviti vse, kar je določil zastran sv. maš zadušnic: to naj bi mu okrajšalo trpljenje v vicah.

To je bila smrt blagega katoliškega duhovnika.

Žalost in veselje — kako rada si podajata roke! Prijatelja Ivana je objemala bleda smrt, jaz pa sem se veselil njegovega ozdravljenja. (Ne zameri, čitatelj, da zopet osebnosti omenjam. Kako naj se ločim od njega?) Zakaj néki? Saboto pred binkoštni najdem nepričakovano v svoji sobi po železnici došli jerbas. Naslov ni bil pisan od Belca, a odpošiljatelj je bil on. Vsebina — so bila jabolka, sveža kakor jesenska. Pisma nobenega: kaj pomeni to? Kaj more pomeniti drugega, mislim si, nego da je ozdravel, in to je znamenje, naj se mi tukaj veselimo. Hotel sem se zahvaliti in mu na ozdravljenju želeti srečo, kar prinese »Slovenec« torek na večer vest, da je Ivan Belec umrl. In danes je že pokopan! — Pozneje sem zvedel, da so domači pozabili na znance. A prijateljsko srce niti pred smrtjo ni pozabilo prijatelja. O blaženo prijateljstvo: tebi veljaj spominek v teh vrsticah! Poleg molitve naj izpolnjujejo tudi te vrstice dolžnost, katero sem sprejel, prijemši prvič tvojo roko v prijateljsko zvezo. Tudi ti dolžnosti ne zabiš — in to je moja največja tolažba.

Nismo še pri kraju. Slika Ivana Belca še ni popolna. Zdi se mi, da nima še dovolj barve, ali morebiti tudi še nima prave svetlobe. Barva v sliki moža so — njegove kreposti. Naš Ivan se ni ponašal nikdar z najmanjšo stvarjo, a vendar ni bil prazen niti po umu, niti po srcu. Vedenja in govorjenja je bil priprostea, a vendar je bil bistrega duha, jasnega uma. Za govornika ga ni ustvaril Bog, tudi se ni trudil, da bi se ogibal govorniških napāk: zato pa je govoril naravnost, kratko, brez lepotičja, recimo: brez fraze. Toliko bolje pa je znal naznaniti svojo misel v spisih. Le škoda, da je premalo pazil na obliko, bodisi slov-

nično, bodisi stilistično. Sploh Belec ni bil »mož forme ali oblike«, neprestano se je ž njo kregal, ali pa ji je zabavljaj. To je čisto naravno: kdor gleda rad stvarjem, dejanjem in razmeram na dnó, pozabi in prezré površino. Oblikam v vedenju brez jedra je bil oster nasprotnik. — Kaj lepo sta dičili Ivana dve posestrimi čednosti: ponižnost in pohlevnost. Delali mu nista nikdar truda, poniževanje ga ni potrlo. Napuha ni sovražil, a zaničeval ga je iz dna srca. Prijetno je zabaval družbo, kadar se je pošalil s človekom, časti preveč željnim. Najbolje pa ga je dičila njegova rado darnost. Dal je rad do skrajne meje. Zlasti je rad pomagal dijakom. Enega je dolgo podpiral — celó na visokih šolah, drugemu je tudi mnogo pomagal. Za denar mu je šlo navadno zmerom trdo, le enkrat v — Lahovičah — si je nekoliko prihranil, da je potem tisto pri sv. Duhu kmalu porabil. — Na smrtni postelji je rekel: »Hvala Bogu, da nimam denarja! — Duhovnik mora biti pobožen: naš Ivan je bil res pobožen. Zlasti v zadnjih letih mu je bila pobožnost najvažnejša zadeva. On je spoznaval in pripoznaval, da duhovnik brez prave pobožnosti je samo zveneči zvonec — brez življenja. Kako natančen je bil v svojih duhovskih molitvah in pri daritvi sv. maše, mogel sem sam videti in se tega srčno veseliti. Tu pa tam se je zdelo, kakor bi hotel zaiti celó v tesnosrčnost. Bil je pač napolnjen — videlo se mu je — z živo ljubeznijo božjo, kakor je bil z živo vero in trdnim upanjem.

Ali ga naj obsodimo zaradi njegovih nepopolnostij? Obsojal jih je sam. Pa tudi trpel je zaradi njih. Rekel sem mu včasih naravnost, da si kvari zdravje, ker ne posluša pametnih svétov. Z naglico, tu pa tam z prevelikim duševnim delom, s pušenjem, si je res kratil življenje in vsaj pospeševal bolezen. Celó v zadnji bolezni je ljubil tobačni dim in pušil mu je znanec, da ga je s tem razvedroval. Zadnji dan pred smrtjo se mu je tudi to uprlo. »Sedaj je pa dosti«, je rekel in se za ljubav zahvalil. Tako spremlja nas uboge zemljane slabost po vseh naših potih. Odložimo jo, kadar odložimo svojo telesnost. Tudi Ivan je imel z drugimi potrpljenje, najraje je milo razlagal delovanje svojega bližnjega, in tako je razlagajmo tudi mi rekoč: človek je bil.

O zapuščini njegovi ne morem govoriti, niti o gmotni, niti o slovstveni. Spisavši »Obresti v socialnem oziru« ni pisal več.

Nekatere malenkosti iz prejšnjih let so komaj vredne, da jih omenjam. Načrte za daljno delovanje je nesel sabo v grob. Ž njim je izgubila naša domovina najboljšega socijologa, in škofija vrlo duševno moč. Govoril je poleg slovenščine in nemščine tudi hrvatsko in nekoliko italijansko, umel dobro ruščino, poljščino in češčino, umeval in čital francoske, španske, in angleške spise.

Onim, ki so ga malo poznali, zdi se morebiti čudno, da sem štel Ivana Belca za vrednega takega životopisa. Odgovarjam, da so Belca le tisti poznali, s katerimi je bil popolnoma prijatelj — in izmed teh sta, menim, le dva —, proti drugim se je delal raje nevednega nego pametnega. Dalje pa naj opomnim, da životopisec, ki se zaveda svojega pisateljskega poklica, ne gleda na svetno čast, ne gleda najprej na naslove in redove in druge služajne pritakline, ampak posluša glas svojega srca. Pisatelja teh vrstic je v popisanem tem življenju najbolj zanimal razvoj, katerega se je (pisatelj) zelo veselil, ko ga je mogel opazovati na Belcu, in ker je ta razvoj večinoma zasluga Belca samega, naj bode pokojniku ta spominek — zaslužno plačilo.

Čitatelj! Ako prideš na pokopališče pri sv. Duhu, poišči grob župnika in pisatelja Janeza Belca, ter moli za njegovo dušo!

Dr. Fr. Lampe.

Ljudevit Perona, magistratni svetovalec ljubljanski.

Ime, ki je tu zgoraj zapisano, imajo Ljubljanci še dobro v spominu. In ta spomin ni nikomur neprijeten, marveč častitljiv, drag in blažen. Perona je bil vrl mož, dober katoličan, izvrsten uradnik in velik dobrotnik ubožcev. Že kot dijak sem slišal, kako so imenovali Peronino ime vselej s spoštovanjem. Pet let počiva v grobu njegovo truplo, njegova duša — upamo — se veseli pri Bogu: njegov spomin pa naj se oživi še bolj med nami. Zakaj? Da bi se učila zlasti naša mladina, kako je mogoče in kako se mora tudi v svetnem stanu živeti lepo, živeti krščansko. Možje

svetnega stanú pa naj bi povzeli iz tega životopisa, da ni nečast omikanemu možu, ako živi kot dober katoličan, ampak prav narobe: čast in sreča.

Moža, ki ga opisujem, nisem poznal sam natančneje osebno. Nekaj znancev njegovih mi je podalo potrebne črtice, katere sem zbral v površno životopisno sliko. Prav zaradi tega je tudi krajša, kakor bi si sam želel. A životopisec mora govoriti resnico. Upam pa, da bode tudi ta mali životopis pokazal dovolj veliko spoštovanje do lepih značajev v svetnih stanovih.

Ljudevit Perona se je rodil v Novem mestu dné 27. avgusta l. 1827. Oba roditelja sta bila v resnici pobožnega duha: oče Andrej je bil klepar in imel v Novem mestu hišo; kakor že ime pravi, ni bil slovenski rojak, ampak rodom Lah iz Verone. Njegova mati je bila Ana, rojena Ehrenpreis, iz Novega mesta.

Izredila sta pa sina v katoliškem duhu, ki se mu je tudi trdno vcepil in najtesneje združil z njegovim značajem.

V Novem mestu je dovršil Ljudevit pet gimnazijskih razredov z odliko; ravno tako zadnje tri v Ljubljani. Najraje se je družil z izvedenimi in značajnimi možmi. Taka družba pomaga mladeniču, da dozori tudi njegov lastni značaj.

Po dovršenih srednjih šolah gre na Dunaj učiti se prava. Državne izpite napravi hitro in z odliko.

L. 1850 stopi že v državno službo in sicer k okrajnemu glavarstvu novomeškemu, kjer se je vpenjal od navadnega konceptnega ingrosista vedno više, dokler ga niso leta 1860 dali k c. kr. policijski direkciji v Ljubljano. Od tukaj ga premesté začetkom l. 1866 k c. kr. policiji na Dunaj kot konceptnega policijskega pristava; a tukaj ni ostal dolgo.

Perona je imel nenavadno veliko ljubezen do svoje matere. Bilo je, kakor bi ne mogla živeti drug brez drugega. Pa tudi domovino svojo je ljubil iz srca. Zato se povrne z Dunaja kmalu nazaj v Ljubljano, zamenja državno svojo službo z mestno, in tako je bil imenovan menda še isto leto za policijskega koncipista pri mestnem magistratu. Takrat je vodil redarstvo komisar Luka Svetec, ki je bil ob enem deželni poslanec. L. 1869 pa je prevzel vodstvo tukajšnje mestne policije — Perona sam, ker je bil Svetec umirovljen.

Od te dôbe je bil Perona posebno delaven za blagor mestne občine ljubljanske. Neutrjeno je skrbel za varstvene potrebe našega stolnega mesta; dasi je imel le majhno število stražnikov (12 môž) na strani, vendar je pokazal mnogokrat, koliko stori bistrumnost, odločnost in neustrašenost. V tej svoji službi je bil tudi I. magistratni svetovalec in županov namestnik. Imel je torej jako vplivno, pa tudi zeló težavno mesto. Da je dobro opravljal svojo službo, priča tudi to, da so ga predniki mnogokrat pohvalili, in nazadnje (1883) ga je svetli cesar odličil z vitežkim križcem Franc Jožefovega reda.

Da pa spoznamo moža natančneje, ogledati si moramo njegov značaj, opazovati njegovo delovanje od blizu.

Prva dolžnost vsakega človeka je, da je pokoren Bogu svojemu stvarniku, da ga časti in mu služi. Perona je bil ves čas svojega življenja dober katoličan z besedo in dejanjem. In ni storil samo tega, kar je bil dolžan po črki postave, ampak — rečemo lahko — storil je, kar je mogel. Vsako nedeljo je bil dopoludne pri pridigi, popoldne pa pri krščanskem nauku ter pri litanijah in sicer vedno v trnovski cerkvi. Pri sv. maši pa je bil vsak dan in sicer zjutraj zgodaj pri sv. Jakobu, ko je bilo izpostavljeno sv. Rešnje Telo. Sploh je sv. Rešnje Telo posebno častil: predno je šel popoldne na svoje delo v pisarno, obiskal je navadno kako cerkev, da bi tam počastil sv. Rešnje Telo. Kako mu je živela vera v srcu, kazal je tudi doma v zasebnem in skitem življenju. Pobožno je molil zjutraj in zvečer. Ako je prišel zvečer tudi v pozni noči domov, n. pr. ako je bil kot načelnik redarstva službeno navzoč pri kakem plesu ali pri kakem drugem opravilu, ni opuščal molitve, ampak predno je šel spat, pokleknil je pred svojo posteljo in mnogokrat ga je pozno v noč našla klečečega stara dekla njegova. Prav to postrežnico svojo, ki še živi in je te podrobnosti povedala, vprašal je večkrat, kateri svetnik se praznuje na prihodnji dan, da bi tistega toliko bolje častil in se mu priporočal. Tudi ni nikdar opustil angeljevega česčenja: kadar ga je kdo zadržal, da ni molil prav ob tistem času, ko je zvonilo, molil je gotovo pozneje. Torej se ne moremo čuditi, ako je ob vsaki priliki rad spoznaval očitno svojo vero, kjer je bilo seveda treba ali vsaj koristno. Pravičnik živi iz vere, pravi sv. pismo, in zato je bil Perona do vseh pravičen, ker je živel po veri.

V službovanju se je odlikoval z veliko natančnostjo. Malo pripomočkov je imel, a s tistimi deloval s toliko večjim vspehom za blagor mesta. »V vsem dolgem njegovem službovanju se ne dá dokazati, da bi bil kdaj le za eden krajcar po nepotrebnem obtežil mestno blagajnico,« piše mož, ki je dobro poznal njega in njegove razmere. V svojem težavnem poslu kot načelnik redarstva je skušal večkrat tudi po pravičnih in poštenih znancih dospeti do svojega namena ali doseči to, česar je bilo treba; včasih je najel in pridobil na svoje stroške kako zanesljivo osebo, da je poizvedel stvari, za svoje službovanje potrebne. Tako je n. pr. podpiral z denarjem več ubožcev, kateri nadlegujejo ljudi ob cestah ter jih prosijo milodarov. Ko je po svoji navadni poti zjutraj ob 6. korakal preko Vrtače na Dolnji Rožnik, izvedel je po teh svojih ljubljencih vse novice ljubljanske od zadnjega večera in cele noči.

Perona je bil temeljit pravoslovec, izveden v vseh pravnih zadevah. Zato so ga hodili zelo popraševati za svet in vsakemu je postregel z veseljem. A ni samo dal dobrega sveta, ampak je pomagal dejanjsko, kolikor se je dalo. Veliko posla ima redarstvo z ljudmi, ki so brez dela. Pač se lahko zgodi, da začnejo taki krasti in zaidejo na pot pregrehe. Perona je pri tem težavnem svojem poslu imel ne samo črko postave pred očmi, ampak krščansko usmiljenje, in zato je takim preskrbljeval dela, in tako jih je privedel do sreče, mesto pa obvaroval postopačev. Enako ali pa še večjo preglavico delajo redarstvu mladi ljudje, ali celo otroci brez varstva in brez posla. Res mora človeka, ki ima srce za bližnjega, zelo boleti, ako vidi trope takih mladeničev ali dečkov postopati po ulicah v raztrgani obleki, umazanih, divjega obraza: ako jih poslušas, čuješ grdo govorjenje in kletvino, v njih ustih vidiš kos smodke, morebiti tam na cesti pobran v blatu ali v prahu, morebiti imajo celo za drugačno porabo take ostudne ostanke. Duhovnika taki postopači radi grdiijo in psujejo, prav mladi dečki imajo silno predrznost, kar sem že sam mogel in moral skusiti.

Iz takih dečkov vzrašča največja nadloga poštenih ljudij, proletarijat najhujše vrste, vzraščajo hudodelci. Tudi tukaj v Ljubljani je takih dečkov veliko. Žal, da so postave, ne vem, ali proti starišem ali proti otrokom premehke in ne dajejo nikakega

pripomočka zoper te nesrečneže. Ubožnice ali sirotišča ne morejo storiti vsega. Za samo Ljubljano bi komaj zadostovalo veliko zavetišče. Kar se mi zdi najbolj čudno, je to, da policija pusti take otroke v miru, saj so vendar dolžni do 14 leta hoditi v šolo. Zakaj ne bi redarji prijeli takih dečkov in poizvedeli, kdo in čegavi so, kam morajo hoditi v šolo. To bi mnogo pomagalo. Rajni Perona je poznal to krvavo rano našega mesta, kakor tudi drugih mest, a ni držal pri tem rók križem. Prizadeval si je, da bi dečke pripravil do dela ali učenja. Zato je z velikim veseljem pozdravil sklep Vincencijeve družbe, da bi se ustanovila deška sirotišnica, in ostal je Marijanišču velik prijatelj do zadnjega izdihljeja. Nekoč pride varuh razposajenega dečka k Peroni, naj bi on pomagal dečka pripraviti k delu. Perona je poznal take tičke in zato je skušal v dečku vzbuditi najprej veselje, da bi vstopil v brivnico, češ, to delo je zelo prijetno. Priporočil je dečka mojstru, kajti vedel je, da ne bodeta zadovoljna niti učenec niti mojster. A da bi v obeh ohranil stanovitnost, hodil se je tje brit in tako je res svoj namen, ako tudi težko, dosegel.

Na druge strani je znal vplivati z drugimi pripomočki. Poznal je dobro ljudi. Veliko težavo je imel z malovrednimi ženskami. A obupal ni pri teh, marveč pripravljaj jih na boljšo pot. Ako so jih zaprli, prišel je Perona in jim govoril goreče, pa tudi krepko, budil vest in zaupanje do Boga. Najhujše je namreč s takimi ljudmi, ki so sami sebe — rekel bi — izobčili iz človeške družbe. Tudi takim osebam je segala beseda vrlega moža v srce, in rekle so potem same, da so jih bolj ganile besede Peronine nego kakega župnika.

Razne stranke imajo na magistratu razne opravke in razne tožbe. Tako pride k Peroni žena, ki je bila pobožna in poštena oseba, ter toži, da jo je neka stranka v hiši sramotila, tepla in celo opljuvala. Perona je imel sicer usmiljenje z revo, a vedel je tudi, da more redarstvo tu le malo pomagati, zato se obrne prijazno k ženi in ji reče: Kristusa so tudi sramotili, bili in vanj pljuvali; deli so nanj rudeč plašč, v roko so mu dali trst in na glavo bodečo krono. To je seglo ženi v srcé, lahko ji je postalo, odstopila je od tožbe in odšla potolažena.

Koliko ljudij je tako prihajalo k Peroni! Daleč na okrog so ga poznali, z zaupanjem se k njemu zatekali in nikogar ni

odpravil brez dobrega sveta ali vsaj dobre besede. Tolika je bila njegova veljava, da je mnogokrat pomagalo, ako se je kdo le skliceval na Perona. Koliko preprirov se je tako poravnalo kratko, in koliko nezadovoljnosti se je odvrnilo! Tako se je ravnal Perona po nauku aposteljnovem, da naj se pravde poravnajo, ali da naj se postavi kak moder brat, da sodi med brati.

Zato smemo gledé na službovanje našega Perone pač reči, kar piše zgoraj omenjeni dobri znanec: »Ljubljansko mesto more ponosno biti na takega županovega namestnika, kot je bil prerano umrli Perona, ki je vse le v blagor meščanstva brez svoje koristi delal in je bil nepresegljiv v svojih zmožnostih in nenadomestni vzor v svojem delovanju.«

A dober, veren katoličan ni samo zvest v svojih dolžnostih, on hoče nauke svoje vere tudi tam in tedaj izvrševati, kjer in kadar je sam svoj gospod — prost; taka prostovoljna dela imajo še večje zasluženje. Pokojni Perona je bil poln ljubezni do Boga, pa tudi do bližnjega. Redkokdaj je imel mož pravice in postave na svoji strani tako milo družico, kakor jo je imel Perona, namreč krščansko usmiljenost. Le nekoliko naj omenim.

Postave proti revežem so včasih ostre. Lahko umevamo, zakaj: koliko malopridnosti se skriva pod plaščem revščine! Perona je to dobro ločil in zato pomagal ter zopet pomagal. Ako je videl reveža, ki je prosil milodarov na javnem kraju, poizvedel je o njem, in če je bil potreben, ni prosil zastonj. Skrite in sramožljive reveže je podpiral deloma sam, deloma jih je priporočal družbi sv. Vincencija. Pravih revežev ni nikdar preganjal. Zato so ga ti tudi zelo ljubili. Vse dobrote svoje pa je delil na tihem in tako, da ni vedela levica, kar je dajala desnica. Zadnji čas svojega življenja je podpiral posebno dijake in imel nad njimi veliko veselje. V njegovi kuhinji se je kuhalo dan za dnevom tudi za uboge dijake. Ker je bil v boljših denarnih razmerah, mogel je tudi več dati in to so čutili dijaki prav dobro.

S kratka: povsod je skazoval in delil dobrote, vedno je poslušal svoje usmiljeno srce. Tako ni čuda, da si ni prihranil imetja, ker je sproti razdelil med trpeče someščane in potrebno mladino.

Ako je bil sploh proti vsem tako dober, bil je še bolj proti svojim souradnikom, posebej tistim, ki so mu bili podrejeni. Potegoval se je rad za nje in nikdar ni nikomur zavidal.

Zlasti pa je imel po smrti očetovi do ene osebe posebno ljubezen, kakor smo že zgoraj omenili: tista je bila njegova mati. Bil je proti njej najboljši sin. Zato mu je Bog ohranil mater dolgo, umrla je še le kakih šest let pred svojim sinom. Njej na ljubo se Perona tudi ni oženil: res lep, pa tudi nenavaden vzgled najblažje otroške ljubezni. Kako je bila ta družinica res vzgledna, priča nam tudi to, da je bila postrežnica, ki še sedaj živi in je marsikaj tega povedala, kar je tukaj zapisano, v tej družini 47 let, dokler namreč niso do Ljudevita samega pomrli vsi udje družine.

Vstajal je pokojnik redno vsak dan ob 5. uri ter šel najprvo k sv. maši, potem pa korakal počasi na njemu najljubši kraj — pod Dolnji Rožnik preko Gradišča čez Vrtačo in sicer ob vsakem vremenu enako. Reveži so dobro znali njegovo pot in so ga že pričakovali. Prav po očetovsko se je z njimi pomenkoval, krščansko jih tolažil in tako jim lajšal revo. Ob določeni uri je šel v svojo pisarno ter deloval, kakor smo deloma že opisali, vsestransko in neumorno.

Tako je deloval Perona najprej iz ljubezni do Boga, iz krščanske ljubezni do bližnjega, deloval v prosepah stolnega ljubljanskega mesta in svoje tako ljubljene domovine. Opomnimo še, da je Perona v mladih letih pesnikoval in je dal več svojih pesmij natisniti pri Milicu.

Preje, nego je bilo želeti, potrkala je smrt na vrata blagega človekoljuba. Zbolel je 1884 na plučih, in zdravniki so kmalu izgubili upanje, da ozdravi. Celó mesto se je zanimalo za to in žalovalo. Bolezen se je zeló vlekla. Prejemal je pobožno svete zakramente, bil popolnoma udan v božjo voljo. Večino svoje oprave je zapustil Marijanišču, kjer še sedaj spominja ude Vincencijeve družbe na blagega dobrotnika. Umril je dné 3. novembra omenjenega leta star 57 let. Žalovanje za njim je bilo splošno. Velika množica bodisi odličnega, kakor tudi drugega občinstva ga je spremljala od njegovega stanovanja iz »Virantove« hiše (Sv. Jakopa trg št. 2) do zadnjega počivališča — v lastnem grobu.

Dan po njegovi smrti se je spominjal ljubljanski župan v seji mestnega odbora v ganljivih in krepkih besedah pokojnega magistratnega svetovalca. »Med celim svojim službovanjem je bil vzgled zvestega, natančnega, neumorno delavnega uradnika: za-

radi tega mu bode magistrat in pa mestni zastop hranil časten in hvaležen spomin.« Vsi odborniki so vstali v znamenje sožalja. List »Slovenec« je na dan 4. novembra poročal: »Gosp. Ljudevit Perona, magistratni svetovalec, je sinoči ob 9. uri po dolgem bolehanji umrl. Bil je ranjki marljiv in izvrsten uradnik, zraven pa tudi veren katoličan, ki je sam dopolnjeval svoje krščanske dolžnosti, pa tudi gledal, da je pri drugih hudo zabranil, kjer je mogel. Blagi mož naj počiva v miru!«

Tako recimo sedaj tudi mi ob koncu tega kratkega životopisa. Pač je zaslužil blagi mož mnogo boljši, natančnejši in lepši životopis: a boljši je tak, kakor pa nobeden. Naj pomisli čitatelj, da je to v teh vrsticah le odsev raznih poročil, iz katerih je bilo dokaj težko sestaviti celotno podobo.

Pristavljam še to: Blagovoljni čitatelj naj sodi, ali je krepilo Peroni možati značaj kaj drugega kakor živa vera? Ako je značaj njegov hvalevreden, ali ni blaga in hvalevredna vera, ki ga je utrjevala? Ali ni vzrok tolike neznačajnosti, tolike nezadovoljnosti in tolikih nesreč dandanes neverska mlačnost, da, sovraštvo do vsega, kar diši po katoličanstvu? Videli bodemo, kateri izmed mlačnih in neznačajnih katerega koli stanú bode našel po smrti občudovalca, da mu bode spisal životopis v hvaležen spomin!

»Knjiga modrosti«¹⁾ pojasnjuje, kakor marsikaj drugega, tako tudi prejšnje besede: »Ker je bil Bogu všeč, postal je njegov ljubček, in ker je med grešniki živel, bil je odvzet . . . Zgodaj je končal, pa je izpolnil veliko let . . . Vidijo (hudobni) sicer konec modrega, pa ne umejo, kaj je Bog ž njim namenil, in zakaj ga je Bog vzel v svoje varstvo . . . (Hudobni bodo rekli ob sodbi o pravičnih): »Ti so, ki smo jih nekdanj imeli v zasmeh in v zasramljiv pregovor. Mi neumni smo njih življenje imenovali za nespamet in njih konec za nečast. Glej! kako so sedaj šteti med otroke božje, in njih del je med svetniki.« Dajte nam takih môž, bodimo tudi mi taki možje, kakor Ljudevit Perona: svet bode kmalu gledal več sreče, in pač tudi nam ne bode treba tega obžalovati.

Dr. Fr. Lampe.

¹⁾ 4, 10, 13, 17.; 5, 3, 4, 5.

Dostavek „životopisom“

»Hvalimo sloveče može in naše očake v njih rodovinah. Veliko slovečega je Gospod storil (nad njimi) v svojem veličastvu . . . Njih trupla so v miru pokopana in njih ime živi od roda do roda. Njih modrost pripovedujejo ljudstva in njih slavo oznanjuje srenja.« Kdo ne umeva, da nas opominja s temi besedami sveto pismo (Sirahove bukve 44, 1. 2. 14. 15), naj hranimo v spominu slavna imena! Spominjajmo se radi blagih prednikov, da nas vnamejo njihovi lepi vzgledi! Spominjajmo se jih tudi iz hvaležnosti, da ohranimo v zgodovini svojega naroda in človeštva sploh imena onih môž, ki so bili njegovi dobrotniki.

»Drobtinice« stare in nove so objavile že marsikak lep životopis. Tako bodo delale tudi zanaprej. A za to je treba, da poiščejo spretni pisatelji prave može in žene, da skrbno naberó, kar je znanega in resničnega o njihovem življenju, in tako nabrano gradivo spravijo v lepo obliko.

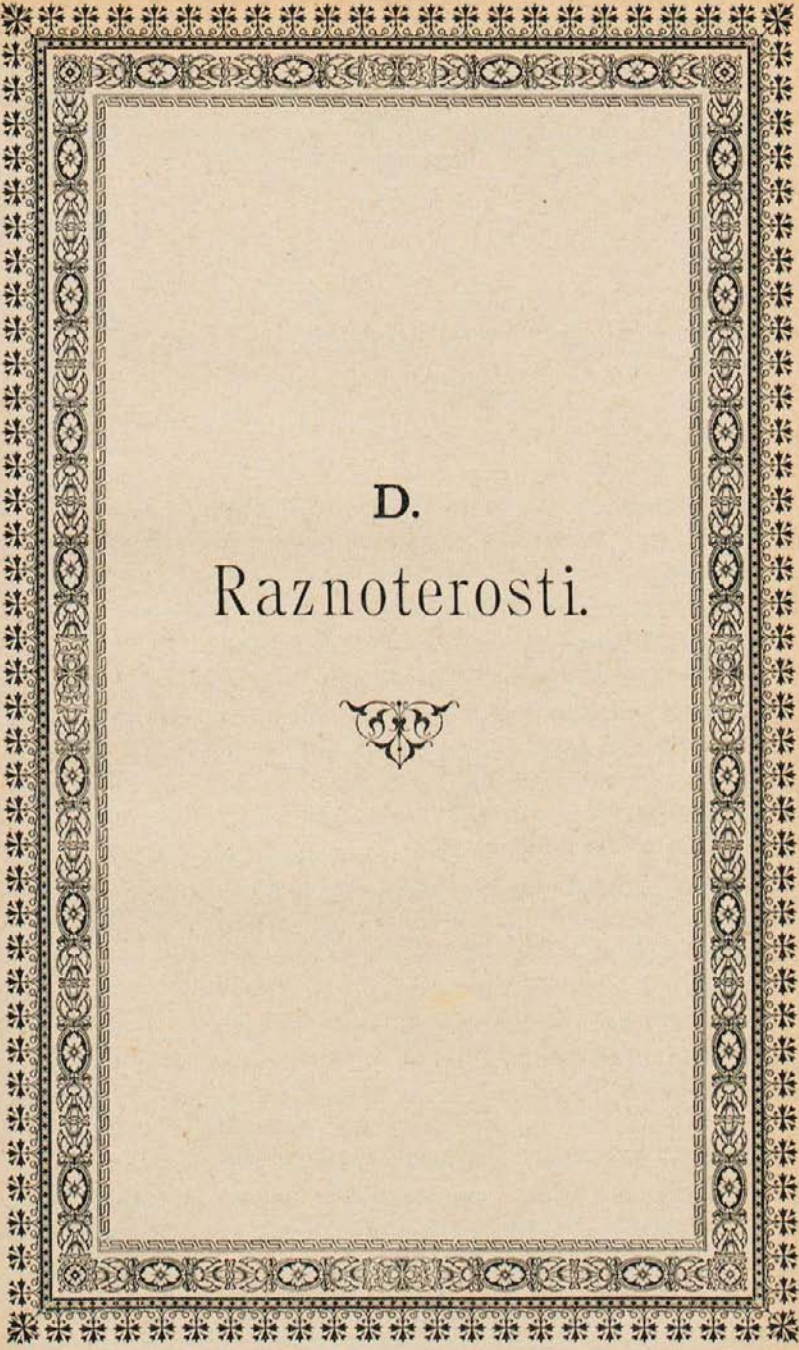
Ne samo v prid »Drobtinice«, ampak v prid našemu narodu prosim slovenske rodoljube prav vljudno, naj priskrbé in naj mi pošljejo primernih životopisov. Tudi izmed pokojnikov svetnega stanú jih je mnogo, ki zaslužijo spominek v »Drobtiniceh«; naj bi se gg. pisatelji na take ozirali.

V životopisih moramo podajati čitateljem resnico, slikati moramo podobe tako, da se vjemajo s pravim obrazom. Vendar naj se kaže podoba kot pravi umotvor: umetnost naj je v obliki, v zanimivih popisih, v lepih primerah, v mičnih vzgledih. Vse-skozi pa bodi slika celotna, da imamo celo in pravo osebo pred seboj.

Ako bode imel slovenski narod mnogo môž — vrednih životopisa, ako bode delovalo v slovenskem slovstvu mnogo spretnih in resnih životopiscev, srečen bode naš mali narod in lahko ponosen. Ta ponos ne bode prazen napuh, ampak opravičeno veselje.

Urednik.

D.
Raznoterosti.

Katoliški shod na Dunaju.

(Opisal *And. Karlin.*)

Krasna v resnici je bila misel, sprožena od nekaterih blagih katoličanov že lani, naj se namreč v prestolnici naši avstrijski osnuje shod katoličanov cele Avstrije. Lani vsled raznih zaprek ta lepa misel ni dozorela. Katoliški shod je bil preložen na boljši letni čas. Toda odloženo še ni pokazano. Kar se je lani preneslo na ugodnejšo bodočnost, izvršilo se je sijajno letos od 29. aprila do 2. maja. Bila je to katoliška slavnost v pravem pomenu besede.

Ali prej, ko jo čitateljem »Drobtinic«¹ nekoliko opišem, najprvo vprašanje: kaj pa je katoliški shod?

Nič drugega nego zbor množ katoliških, ki niso samo kimovci, ali pa katoličani le po krstnem listu, ki se zberó z namenom, da se posvetujejo o skupnih svojih težnjah, o nadlogah, ki jih tlačijo, pa tudi o pripomočkih, kako bi nezgode, preteče katoliškemu življenju, odstranili, bodisi v šoli, bodisi v družini ali sploh v društvenem življenju. Shodi katoliški nimajo sicer namena in moči, kovati nove postave, pristne za katolike, pač pa dajo priliko, da se pobožni verniki iz raznih krajev med seboj spoznajo, svoje bolesti si potožijo in se navdušé za nove boje v prihodnjosti. Tako je bilo tudi na Dunaju.

Iz raznih krajev cesarstva, raznih narodov in najrazličnejših stanov zbralo se je dné 29. aprila ob šestih popoldne kakih 1500 vdeležencev v prostorni dvorani »društva glasbenih prijateljev«. Ko si vstopil, prevzela te je okusna okrasba velikanskih prostorov. Od stebriča do stebriča se je vil krog in krog krasen venec iz zelenja in cvetja. Med vencu pa so bili vpleteni grbi

raznih dežel avstrijskega cesarstva. Na čelu dvorane je visela podoba križanega Zveličarja; pod njo ob desni in levi podobi papeža in cesarja, oviti z najkrasnejšim zelenjem. Nekoliko niže doli je bil odbran prostor za cerkvene dostojanstvenike, znamenite plemenitaže in odličnejše goste katoliškega shoda. Pa se jih je tudi mnogo vdeležilo, tako, da so bili pri slovesnih sejah ti častni prostori večinoma vsi zasedeni. Navzoča sta bila dva kardinala, okrog petnajst nadškofov in škofov. Izmed nam znanih videli smo nadškofa goriškega, knezoškofe: ljubljanskega, lavantinskega, sekovskega in krškega. Bilo je pa tudi mnogo drugih odličnih in učenih duhovnikov. Posvetne stanove zastopali so iz raznih dežel knezi, grofi, odvetniki, trgovci — tudi nekaj kmetov sem opazil. Vsi ti so našli svoj prostor v obširni dvorani ali pa na galerijah. Pri slovesnih sejah navzočih je bilo tudi mnogo odličnih gospej iz boljših krogov. Zastopana so bila razna katoliška društva: našo katoliško družbo za Kranjsko zastopalo je pet odbornikov in sicer: prelat dr. A. Čebašek, vodja Fran Povše, stolni vikar Mat. Kolar, kapelan A. Kalan in pa pisec teh črtic. Nebrojno telegramov od vseh strani obširne Avstrije je dospelo tekom shoda, kažóč v navdušenih besedah vzajemnost z ukrepi in edinost ter ljubezen z vdeleženci. Tudi Slovenci so se nas spomnili ter v domači besedi poslali več telegramov, kakor Katoliška družba, Vincencijeva družba, Tiskovno društvo itd.

Predsednik pripravljajočega odbora grof Pergen je pozdravil zborovalce navdušeno z besedo: *Deo gratias* — hvala Bogu! Izrekel je svojo radost, da se mu je posrečilo poklicati v življenje ta shod katoličanov, ki bo obudil zaspane in z novo vnemo navdal delavce v katoliškem vinogradu. Ker smo katoličani — dostavil je —, ravnali se bodemo pri tem zborovanju, kakor se nam spodobi, po stari prislovcici: *in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas*: v bistvenih stvareh edinost, v nebistvenih prostost, v vsem pa ljubezen . . . In tako je tudi bilo.

Na to je bil izvoljen za predsednika grof Blome, ki je v kratkem a krasnem nastopnem govoru poudarjal, da je shod sicer katolišk, a tudi avstrijsk. To dvoje — pravi — se pri nas dobro vjema. Avstrija nekatoliška ali brezverska bila bi nesmisel. Zgodovina naše države je katoliško vero tako tesno s seboj spojila,

da bi nam sosedje niti ne verjeli, ko bi se kdaj reklo: Avstrija je brezverska postala. V vseh prilikah, radostnih in žalostnih, sta papež in cesar med seboj edina, zato pa naj ju tudi nam ne ločijo v spoštovanju in ljubezni. — Burno odobrovanje je sledilo tem ognjevitim besedam.

Otroci zbrani med seboj se kaj radi spominjajo svojega očeta. Spomnimo se tudi mi — tako primeroma nadaljuje — očeta vseh vernikov, rimskega papeža, ki ima veselje nad udanostjo zvestih katoličanov, da, to mu je malone edina tolažba v žalostnih, hudih dnevih. — Predlaga na to, naj shod katoličanov sklene, da se odpošlje v Rim takoj telegram, ki naj priča svetemu očetu brezmejno udanost na dunajskem shodu zbranih katoličanov, ki zopet in zopet oporekajo in obsojajo to, da se nedotakljive pravice cerkvi kratijo, da se je papežu prostost vzela, in da je oropan svojega ozemlja, ki mu je potrebno v vseskozi prosto vladanje krščanskega ljudstva. — Z nepopisljivo navdušenostjo bila je sprejeta ta brzovjavka, viharno odobrovanje te odločne izjave za svetega očeta dolgo ni pojenjalo.

Sedaj so se volili predsedniki v posamezne odseke, katerih je bilo pet: za šolo, za socialna vprašanja, za znanost in umetnost, za društveno življenje, in za časopisje. Dolgo je moral delati pripravljajoči odbor, predno je uredil gradivo za posamezne odseke. In prav v odsekih je bilo zborovanje najzanimivejše in najživahnejše. Tu se je razpravljalo o resolucijah (predlogih), katere je pripravil že prej odbor; marsikaj se je dodalo, marsikaj premenilo, pri vsaki taki seji pa je smel vsakdo prosto svoje misli in nazore o posameznih predmetih izrekati. Kar se je v posamnih odsekovih sejah sprejelo, bilo je potrjeno še enkrat enoglasno v skupnih, slovesnih sejah, katerih smo imeli pet. Nemogoče bi bilo — pri ozko odmenjenem prostoru — podati obsiren popis delovanja v odsekih; v naši knjigi omenili bodemo le nekatere misli, nekatere drobtine.

1. Oglejmo si najprej odsek za šolo. Predsednik mu je bil državni poslanec prelat Karlon iz Gradca. Odmenjene bile so temu odseku samo tri seje, v katerih žal ni bilo mogoče porazgovoriti se tako obširno o šoli, kakor zahteva ta preimenitna

zadeva. Vendar se je slišalo mnogo zdravih mislij, težečih na to, da se preustroji šola, bodisi visoka, srednja ali ljudska. V prvi seji — o srednjih šolah — zahtevalo se je, naj se mladina v njih ne poučuje samo, nego tudi vzgojuje. Da se bodo vzgojili trdni značaji, naj oskrbujejo poduk učitelji po razredih, ne pa pojedini vsak svojo stroko. Goji naj se v šoli pravi patrijotizem (domoljubje), ne pa mesto tega enostranski nacijonalizem (rodoljubje). V znanstvenem obziru naj se posamezni predmeti vrstijo drug za drugim, naslanjajo drug na drugega, ne pa, kakor se godi sedaj, najraznejše predmete siliti enega poleg drugega, tako, da slednjič dijaki, zapuščajoč i srednje šole, vedó povedati od vsake tvarine nekaj, stalnega, celotnega temlja pa nimajo. Nadalje se je poudarjalo, naj bodo tudi srednje — konfesionalne, verske šole. V vseh razredih naj se razlaga veronauk; učitelji naj bodo iste vere, kakor učenci; zopet naj se uvedejo križ, molitev, sv. maša, prejemanje sv. zakramentov, duhovne vaje. Pri sestavi knjig naj se ne gleda na to, kako iz njih iztrebiti vsaki sled krščanstva, marveč naj se ozirajo na to, da se odstrani vse, kar je protivno krščanstvu, torej tudi znanosti. V dobro uro trajajočem govoru je razvil te misli jezuit o. Abel. Živahna pohvala donela mu je pri sklepu od vseh stranij; navsveti njegovi so bili sprejeti vsi brez spremembe.

V drugi seji bil je razgovor o visokih šolah. Govorilo se je največ ob ustanovitvi katoliške univerze v Solnogradu. Vse bi šlo, toda denarja nedostaje. Ni pa še upati, da bi društvo za ustanovitev visoke šole svoj namen doseglo v kratkem času, kajti denarni pripomočki dohajajo prav pičlo. Nabralo se je doslej še le 72.000 goldinarjev, a rabilo se bo samo za zgradbo in uredbo pet milijonov, in za vzdržavanje vsako leto sto tisoč goldinarjev. A da bode lepa misel, katero priporočajo tudi sv. oče, tem lepše in zdatneje vspevala, naj zadevo katoliške visoke šole sprejmó avstrijski škofje v svoje področje ter naj po svojih škofijah kolikor moč priporočajo to prepotrebno ustanovitev, da bodo katoličani, katerih radodarnost je itak znana, tem hitreje s svojimi denarnimi doneski omogočili zgradbo in obstanek katoliške visoke šole. Obžalovalo se je ob tej priliki, da se izpraznjena mesta profesorjev oddajajo često osebam nekatoliškim, celo brezverskim. Izrekla se je tudi želja, naj se utemelji na vsaki visoki šoli stolica

za aristotelo-tomaževsko filozofijo, ter naj se pod vodstvom škofov ustanovi zavod za vzgojo mladih učiteljev, ki bodo temeljito znanost strinjali s trdnim krščanskim prepričanjem. Lepo je te stavke pojasnil in branil državni poslanec dr. Fuchs. Daj Bog, da bi jih bilo skoro mogoče uvesti v življenje! Dokler je na vseučiliščih za mladeniče toliko nevarnosti za vero in čednost, ne moremo upati, da bi nam z visokih šol dohajali zavedni katoliški možje, — in dokler takih nimamo, kdo bode katolikom branil pravice v deželnih in v državnem zboru, kdo delal postave, pristojne in koristne za nas, ki po številu daleč presežamo vse drugovernike v cesarstvu?

Posebno zanimiv je bil razgovor o ljudski šoli. Dunajski katehet monsignor Panholzer je dokazal v jedrnatem govoru, kako je borba za šolo v resnici borba za obstanek katoliške cerkve. Ljudska šola je preznamenita za državo, cerkev in družino. Katoličani morajo zahtevati konfesionalno šolo, to jim je sveta dolžnost. Šola brezverska je dete francoske prekucije, hči bogotajstva. Ker pa se šolsko vprašanje ne more rešiti, nego po postavnem potu, zato naj se ob vsaki priliki opominjajo katoliški državljani, naj ne volijo nikogar v državni in deželni zbor, ki ne obljubi, da bode delal z vsemi silami na to, da se za vse katoliške otroke uvede zopet verska šola. Zbor je izrekel tudi zahvalo onim državnim poslancem, ki so se doslej tako toplo potegovali za zopetno priboritev katoliške šole. Pri vsem zborovanju je vladala neka posebna živahnost, kar kaže, kako zelo je preosnova ljudske šole državljanom pri srcu, in to ne samo pri nas, nego tudi drugod. Mnogi bi bili še radi izpregovorili katero o ljudski šoli, toda zaradi pičlosti časa je moral predsednik skleniti sejo, ko so bile nasvetovane resolucije sprejete. Upajmo, da je katoliški shod utrdil pri vseh navzočih željo po verski šoli; onim možem pa, ki se tako stanovitno poganjajo za katoliško šolo, vlil je poguma za nadaljno bojevanje, dokler ne dobimo, kar nam gré po božjih in človeških pravicah.

2. Mnogo obsežne bile so razprave za znanost, umetnost in slovstvo pod predsedništvom barona Helferta. Med drugim se je izrekla želja, naj bi se izdajala zgodovina posamnih farâ, cerkvâ in samostanov, da tem prej dojdemo do zgodovine raznih škofij. — P. Bauchinger, redemptorist, je naglašal po-

trebo, učiti se današnji čas krščanskega modroslovja in apologetike, ker se bolj in bolj pojavljajo napadi na cerkev, češ, da se protivi znanosti. Resnica pa je, da je cerkev vednost in umetnost zmerom gojila in v ta namen ustanovila najslavnejša vseučilišča. Ni ga samostana brez velike knjižnice, in ali ni ravno cerkev rešila pogube stare klasike? Vzrok neveri je nevednost, le-te se cerkev boji, temeljita vednost pa je in bode katoliško cerkev utrjevala. — V izvrstnem govoru je priporočal nadalje docent dunajskega vseučilišča dr. Pernter predlog, naj se ustanovi papežev zavod za prirodno znanost, kateri bo najbolje in najložje pobijal trditev, češ, prirodna znanost je v nasprotju s cerkvenim naukom. Govornik je dokazal z mnogimi primerami, da izhaja ta smela trditev od tod, ker se ali cerkveni nauk krivo obrača, ali pa prirodna znanost slabo razumeva in zlorabi. Izrekel je slednjič upanje, da bode sveti oče Leon XIII. izvestno zadovoljen s to idejo in bode vse storil, da se zavod ustanovi. In zares, brzojavno vprašan, sprejel je rimski papež ta predlog in je pripravljen prositi vernike po celem svetu, da z denarnimi doneski pomorejo uresničiti to krasno misel. — Tudi o cerkveni glasbi se je razgovarjalo. Iz cerkve naj se zapodi vse, kar je posvetnega, vse, kar diši po gledališču in koncertu. Cerkev je hiša božja, razločuje se od drugih navadnih hiš, zato naj bo tudi glasba v cerkvi različna od posvetne glasbe. Resnobna naj bode in kor bodi vedno v zvezi z mašnikom pri oltarju. Gojitev gregorijanskega korala, pristnega cerkvenega petja se toplo priporoča. V ta namen se naprosijo škofje, naj pripomorejo, da se bodo ustanovljala — kjer jih še ni — glasbena društva v povzdigo cerkvenega petja. Prav tako naj bi duhovnik svoj domači pevski zbor podpiral z dobrimi nasveti in vspodbujanjem, kajti le kjer bo duhovnik — goreč za čast božjo — podpiral cerkveno petje, ondi bode napredovalo v pravem cerkvenem duhu.

Toliko ob odseku za znanost, umetnost in slovstvo.

3. Posebnega pomena zdi se mi delovanje odseka za socialno življenje pod predsedništvom grofa Belcredi-ja. Socialno vprašanje! Kdo ni še o njem slišal? Kdo še ni bral kratkih in dolgih razprav, kako podati družbi človeški zopet stalni mir in tako zaželeno blaginjo? Prekucija prejšnjega stoletja je prevrgla malone povsod ves državni in družabni red; kdaj se

bode človeška družba zopet stalno umirila? Od kod zdravila za to drvenje in vrvenje med delavci tovarniškimi, od kod hladila trpečemu kmetu, katerega razne uime v silni propad uboštva bolj in bolj pritiskajo? Čujmo, kako rešuje katoliški shod socialno vprašanje!

Najprvo je govoril kaznilniški kurat Lorenz o nedeljskem počitku in praznovanju. V jedrnatih besedah dokazuje iz lastne skušnje, da kjer se dela v petek in svetek, ondi vera bolj in bolj peša; kjer pa ni vere, ni čednosti ni moralne kreposti. Zato — pravi — me skušnja uči, da so kaznjenci, ki niso marali praznovati nedelj, večinoma izgubljeni. Na vrata njihove ječe bi se smelo zapisati: *Lasciate ogni speranza! . . . za nje ni več upa, da se še poboljšajo.* — Drugi govornik se je spuščal bolj v družinsko življenje in trdil, da je z nedeljskim delom vse prijetno življenje okrog domačega ognjišča pogašeno. Oče ne vidi in ne more občevati s svojimi otroci. Dasi je država v tem oziru en korak že storila in v nedeljo zabranila obrtne posle, predlagalo se je, naj bi se ta zakon resnobneje izvrševal, izjeme naj se tesneje omejijo, in naj se postava razširi tudi na cerkvene praznike, počitek pak naj se raztegne tudi na uradnike javnih in zasebnih uradov, posebno na osebe, ki delajo v javnih podjetjih za promet (železničarji in brzojavniki). — Ker je za zdravje in življenje, za ljudstvo v obče in osobito za rokodelce zelo pogubno, ako so stanovanja za prebivanje nezdrava, pretesna, premajhna, skupna za oba spola, shod tudi te rane našega društva zanemariti ni smel. Občinski svetovalec *Adam Latschka* je branil in pojasnjeval predloge, v katerih se vlada pozivlje, da nadzira to vprašanje z večjo pozornostjo, akoravno bi v prvi vrsti imeli za to skrbeti delavci in njih gospodarji. Shod zahteva, naj prisili vlada gospodarje, da sezidajo dovolj stanovanj za svoje delavce, naj točno pazi, da stanovanja ne bodo v kvar zdravju in nrvnosti, naj država sama podpira zidanje malih zgradb v stanovanje revnikom, nikakor pa naj ne pripušča, da kakorkoli padejo take zgradbe v roke špekulantov. Razen tega pozivlje katoliški shod vse somišljenike, naj skrbno podpirajo vse težnje stanovališkega vprašanja, naj delajo z vso silo na to, da se priredé delavcem zdrava stanovališča, ki ne bodo osobito ženskemu spolu v nevarnost za pregrešno življenje.

Na to je razpravljajal v stvarnem, korenitem govoru delavsko vprašanje jezuit P. Kolb. Najlaglje — trdi — bi se to vprašanje rešilo z mednarodnimi postavami, za katere si prizadeva sedaj Švica. In če ta ne bode kdo vé kaj dosegla, naj Avstrija gleda na to, da postavno zabrani obrtna podjetja, ako se ne dokaže poprej, da imajo stalen temelj, da je podjetnik na dobrem glasu in da s podjetjem ne izgubé dela in kruha cele vrste ljudij. Čas za vsakdanje delo naj se omeji in natančno določi; uvedejo naj se branilne sodbe, delo po noči naj se za ženske popolno odpravi, za možke kar le mogoče omeji. Zabрани naj se nadalje v službo jemati dninarje mesto izučenih pomočnikov. Kjer je delavcev mnogo, gleda naj se na njih lepo vedenje; нравnost podložnih bodi vsakemu tovarničarju imenitna skrb. Delavci delajo naj po spolu ločeni, in podjetniki naj se prisilijo uvesti otroške varovalnice, kjer je delo omoženih ženâ še v navadi. — Avstrijska država se je jela brigati tudi za obrtnijo in rokodelstvo. Treba le, da na tem potu napreduje ter omejuje ono vsestransko svobodo, kjer se vsi boré proti vsem, kar je obrt privedlo na kraj propada. Osobito se priporoča vladi, naj podpira ustanovitev in razvoj obrtnih zadrug. Obrtnikom naj se dopušča največja prostost in vpliv pri ustanavljanju zadrug; vsak obrtnik naj pokaže spričevalo sposobnosti, podpirajo naj se zadružna podjetja v namen, da se bodo obrtniški izdelki lože in boljše razpečavali. Posamne zadruge naj se družijo v obrtni zbornici, sestoječi iz prosto izvoljenih udov zadruge.

Da pa je najbolji in najgotovejši pot rešiti socijalno vprašanje ravno ustanavljanje zadrug za ude istega poklica, to učeno in temeljito dokazuje dr. Schindler, profesor na dunajskem vseučilišču. Takovo združevanje se mora izvesti na temelju pravega krščanstva; saj imamo sijajno primero v sestavi katoliške cerkve, po kateri bi se morale ustanoviti zadruge, pa bi gotovo vspevale.

Sedaj pride na vrsto imenitno kmetsko vprašanje. Zastopnik mu je bil dr. Ebenhoch, mladi, nadarjeni državni poslanec iz Gorenje - Avstrijskega. Z živimi barvami slika govornik, kako so ravno liberalne državne postave zakrivile, da je kmetski stan propal, da mu je posestvo obremenjeno z dolgom, katerega ne bode mogel plačati. Skrajni čas je, da se pomore kmetu, to pa mora storiti vlada, ki ga je strmoglavila v brezdno. Zato naj

izreče katoliški shod prepričanje o najnujnejši potrebi, da pri-skoči država kmetu na pomoč, ker je za vse življenje politično, gospodarstveno in nravno najvažnejše to, da kmetski stan obstoji in se razcvita. Zato pa naj se omeji svoboda, neomejeno deliti zemljišča, naj se določijo meje, do katerih se sme posestvo za-dolžiti. Dolgovi, doslej nakopičeni, naj se po pravičnem, s krščan-skim duhom navdahrenem potu polagoma poravnajo; domači pridelki naj se zavarujejo proti tuji konkurenciji. Ustanavljajo naj se kmetске zadruge, ki naj varujejo kmetu samosvest in ne-odvisnost, ter naj si mejsebojno pomagajo in branijo kmetске zadeve in koristi.

Podali smo tu le nekaj črtic iz odseka za socijalno življenje. Čitatelj je izprevidel, kako se možje, zreli in plemeniti, z vso resnobo oprijemajo socijalnega vprašanja ter je skušajo rešiti na podlagi vedno enakih božjih zakonov naše vere. Daj Bog, da tožni glasovi o bedi delavcev in kmetov najdejo odmev tam, kjer se delajo postave!

4. Živahno je bilo delovanje odseka za časopisje. Ni čuda! Vdeleževali so se sej možje, ki vedo s peresom in jezikom svoje prepričanje ob pravem času in v pravi obliki razširjati v dežel, možje - časnikarji, ki imajo navadno duševno obzorje svoje mnogo širše od čitateljev svojih. Z nepopisno spretnostjo je vodil odsekov seje prof. dr. Schindler, kateri je v resnici veliko pripomogel, da se je odsekovo delovanje pri pojavih raznovrstnih vprašanj, pri ognjeviti vzbujenosti nekaterih navzočnih vendar le točno in z majhnimi izpremembami sprejelo. Kakor na zvon je udaril predsednik takoj v svojem nastopnem govoru slikajoč v izborni besedi pomen časnikarstva, ki je jezik, ki kliče na zgoraj in spodaj in zaspane drami k delovanju. Vsem nam je odmevalo v srcu, ko je poudarjal, da je katoliško časopisje še prav daleč od svojega cilja, da doslej ni doseglo teh vspehov, po katerih težimo. V resoluciji, ki jo je zagovarjal, priporoča se ustanovitev tiskovnih društev v posamnih škofijah in za celo Avstrijo. Taka društva omogočijo izdajanje katoliških časopisov, katere vsakemu vernemu katoličanu treba podpirati z naročevanjem in dopiso-vanjem. Časopisi, ki jih imamo doslej na Dunaju in po raznih deželah, nikakor ne zadostujejo; treba, da se pomnože, da bode katoliška novina prodrla v kmetsko hišo in palačo. Posebno na

Dunaju se kaže živa potreba ustanoviti list, ki bo po svojem obsegu in obliki mogel kosati se z velikimi židovskimi listi. V ta namen naj se doslej vrlo priznani list »Vaterland« razširi, da bode v večji obliki in daljšem obsegu izhajal po dvakrat na dan. Živahen, sem in tja skoro buren razgovor se je vnel pri tej točki. Več veljavnih glasov se je izreklo proti temu predlogu; ali slednjič je bil vendar sprejet z veliko večino. Nasprotoval sicer ni nihče tej blagi misli, ali mnogo jih je, ozirajoč se na obstoječe razmere, svojo bojazen izrekalo nad tem, češ list mnogojezičnim narodom ne bode mogel ustrezati. Bog daj le, da list, kateri premnogo katoličanov v deželi tako rado bere, v novi obliki povečan in razširjen skoro zagleda beli dan! — Nadalje se je sklenilo, naj bi časnikarji v svojih listih osebo papeževo in škofov, kadar govoré o njihovem cerkvenem vladanju, imenovali z dolžno spoštljivostjo. To pač velja tudi nekaterim slovenskim časnikom, ki le preradi pozabljajo v svojih spisih, da v osebi svojih višjih pastirjev katoličani spoštujemo namestnike Kristusove.

5. Pregledati nam je še v kratkem delovanje petega odseka za katoliško življenje in katoliška društva pod predsedništvom grofa Chorinskega, deželnega glavarja v Solnogradu. Najprvo se je razpravljalo o katoliških društvih dijakov na vseučiliščih, kjer je njihovo versko prepričanje dostikrat v največji nevarnosti, kakor uči žalostna skušnja. In ker zavzemajo kasneje dijaki važna mesta v družbi, treba, da se ohranijo kot dobri, skrbni, nravni katoličani. Zategadelj pozivljajo se vsi krogi, naj priporočajo, da se dijaki vpišejo v taka katoliška društva. Kot pogoj za vspešno delovanje se kaže potreba, da se na srednjih šolah uvedejo Marijine kongregacije, da se zopet nastavi akademiška služba božja ob nedeljah in praznikih, da se ustanavljajo korporacije dijakov ali vsaj akademiška bralna društva pod vodstvom dobrega katoliškega moža.

Zeló zanimive so bile razprave o katoliškem življenju, kako naj se namreč utrdi in povzdigne. Skušnja uči, da so se načela naše svete vere v javnem življenju le preveč pozgubila. Poglejmo le, kako se deca vzgaja, kakšne so veselice za mladino, kako se sklepajo zakoni, kako se skrbi za postrežbo bolnikom in umirajočim, kako se celó mrličí pokopujejo z nekim prevelikim vnanjim bliščem, ki ni v smislu naše vere. Vse to vpliva na

notranjo trdnost naše vere, in torej mora biti vsakemu katoličanu živa skrb, da se tem in enakim društvenim zlom ustavimo. Kaj storiti? Katoliški shod priporoča: Katoliški stariši in oskrbniki naj ne izročajo svoje dece nekatoliškim šolam in zavodom; naj ne podpirajo naredeb, ki imajo pod plaščem človekoljubja protiverske namene. Nihče naj ne hodi na zabave, kjer dotičniki ne morejo izpolniti svoje nedeljske in prazniške dolžnosti, kakor se to godi n. pr. pri neke vrste zabavnih vlakih po železnici. V Avstriji naj se prostozidarstvo kar najstrože mogoče zabrani in ta prepoved tudi izvršuje. Shod pozivlje vse katoličane, naj po svoji moči priporočajo in pospešujejo cerkvene družbe in bratovščine, kakor tretji red sv. Frančiška in dr. Romanja naj se uvajajo, posebno na grob sv. Petra in Pavla. Ustanavljajo naj se družbe za posamne stanove, kakor za katoliške mladeniče, dekleta, matere, delavce, mojstre, trgovce. V časti naj ima vsakdo in podpira cerkvene redove in kongregacije. Obhajajo naj se večkrat sv. misijoni ali duhovne vaje; podpirajo naj se društva za zidanje cerkvâ in pa deška ter bogoslovna semenišča. Pri obilnem vnanjem sijaju ob priliki pogrebov ne pozabljammo del usmiljenja za dušo pokojnika. — O koliko boljše bi bilo na svetu, da proderejo te zlate želje med ljud! Podpirajmo vsak po svoji moči sklepe in priporočila katoliškega shoda! Tu izgovor nič ne velja. Vsakdo naj se pokaže katoličana ob vsaki priliki, vedno in povsodi, pa bo katoliško življenje skoro zopet v majnikovem cvetju.

Prelepo je nadalje razvijal ustanovitev in razširjanje društev krščanske ljubezni. Nikdo ne taji, da se posebno zadnji čas revščina v silni meri širi po svetu. Nasledek revščini pa je duševna propast. Posebno želeli je, da bi se ustanavljalo in razširjalo povsodi društvo sv. Vincencija, ki podpira onemogle, bolne, revne, zraven pa si prizadeva ubogim podati tudi dušne pomoči. Mnogo konferencij je že nastalo v Avstriji, še vedno je želeli, da bi se to prekoristno delo krščanske ljubezni bolj in bolj širilo, posebno po krajih, kjer se shaja mnogo tovarniških delavcev. Ti zaidejo v revščino — dostikrat po nesreči: kmalu na to pa tudi nravno propadajo. Kolika dobrota za nje, če jih Vincencijevi bratje dvignejo na pot poboljšanja! Koliko milosti za delavne ude družbine, če pripomorejo revčekom ne le do telesnega, marveč tudi do dušnega kruha!

Živahna je bila razprava o katoliških političnih društvi h. V ognjevitom govoru je poudarjal potrebo takih društev spodnje-avstrijski deželni poslanec, monsignor K n a b. Odkar je naš presvetli cesar začel težko vladarsko opravilo deliti s svojimi narodi, treba je vsakateremu državljanu brigati se za imenitna dnevna vprašanja. Taka pa se razjasnjujejo v društvenih shodih. Velike pomembe za nas je tudi, da si volimo v deželni in državni zbor možé, ki bodo v našem katoliškem smislu zastopali naše zadeve in se potegovali vsak čas za pravice katoličanov. Ravno v zborovanjih političnih društev pa nam je dana lepa prilika seznaniti se z možmi, ki so dobre volje in poštenih mislij, ter povedati in priporočati jim naše želje. Shodi katoliških političnih društev so najboljša priprava na volitve. Ondi se lahko pojasni volilnim možem, da nimajo le pravice kot državljani, marveč, da imajo kot katoličani dolžnost vdeleževati se volilnega gibanja ter delati vsigdar na to, da si izvolijo može verskega prepričanja za svoje zastopnike v postavodajalnih zborih. Pri nas na Slovenskem nekateri tako radi očitajo duhovnikom, da se preveč vmešavajo v politično življenje. Kolikrat beremo po nam sovražnih listih: duhoven naj deluje na prižnici in v spovednici, politiko naj pusti pri miru. Na katoliškem shodu pa so govorili možje posvetnega stanú vse drugače. Poudarjali so, kako vesel je narod, kako navdušen za vse blago, ako ga uprav domači duhovnik poučuje o raznih političnih vprašanjih. Skušnja uči, da ravno tam, kjer se duhovniki brigajo tudi za delovanje v političnih društvi h, taka društva vspevajo in krive nazore in protivavstrijsko rovanje razpršujejo na daleč okrog. Zato pa so posebno vdeleženci posvetnega stanú toplo izrekli svojo željo, naj katoliški shod živo priporoča duhovnikom, da bi mimo svojih stanovskih opravil delovali vstrajno tudi v političnih društvi h. Duhovnik je voditelj naroda v cerkvi in zunaj cerkve; on je pravi prijatelj ljudstva, katerega ne bo zavodil na opolzlo pot liberalne politike. Duhovni tovariši! Oklenimo se sklepa katoliškega shoda!

Slednjič so izrekli zborovalci prepričanje, kako potrebni so katoliški shodi posebno današnji čas. Zato se je izvolil zaupni mož, ki naj s svojimi somišljeniki ukrene vse potrebno, da se tretji katoliški shod snide takoj prihodnje leto (1890). Tak za-

upni mož je vsestransko delavni grof Pergen, kateremu se je enoglasno ta zadeva izročila. Ob enem se priporočajo katoliški shodi tudi po posamnih deželah. Kdaj bomo Slovenci doživeli radost, da se tudi pri nas katoliško življenje pokaže na javnem shodu?

To bi bilo nekaj glavnih potez, najbolj zanimivih za naše razmere, iz delovanja posamnih odsekov. Uvidiš pa že iz teh črtic, ljubi čitatelj, da je bilo delovanje resno, da so bili sklepi globoko premišljeni in pa prav jasno osvetljeni od svete vere Kristusove. Ni mi mogoče popisati, kako navdušeno so jih vdeleženci v glavnih sejah še enkrat potrdili in sprejeli. Dostikrat po prebranih posamnih resolucijah odobravanje in ploskanje ni hotelo pojenjati. Ni čuda! Koliko so morali zadnja leta katoličani po raznih deželah prestat zaničevanja in psovki ravno zaradi svojega živega katoliškega prepričanja! Tu pa se je pokazalo, da katoliška navdušenost za vse dobro, pravo in lepo še ni pojenjala, ter da imamo še môž v naši Avstriji, ki pogumno dvigajo kvišku zastavo: Vse za vero, dom, cesarja!

Omeniti mi je slednjič še nekaterih govorov, katere smo čuli pri skupnih, slovesnih sejah. Takoj prvi večer je govoril dr. G. Müller prekrasno, — rekel bi na kratko — o položaju katoličanov avstrijskih. Pojasnjeval je od raznih stranij, kaj smo doslej dosegli in kazal, po čem nam je v bodoče težiti. Dandanes — omenjal je — se vse uči, vse bere in študira. Študirajo osobito socialno vprašanje, ker stojimo na pragu socialnega prevrata. Da bi se pač tudi katoličani globlje in globlje utapljali v premišljevanje Kristusovega nauka! Ko bi možje hoteli v roko prijati knjigo katoliške vede in apologetike, potem bi se kmalu prepričali o stalni trditvi papeža Leona XIII., da namreč prava veda ne nasprotuje veri. Pohvalno omenja nadalje trudoljubivost Avstrijcev in njih vstrajnost, s katero podpirajo razna katoliška društva: politična in strogo verska. V javnem življenju in v cerkvi se kaže posebno zadnji čas lepa navdušenost in neomahljiva katoliška zavest. Vse to — sklepa — nam je porok, da se bližajo boljši časi, v katerih bomo tudi mi klicati mogli: Kristus zmaga, Kristus vlada, Kristus zmago slavi.

Ni mi treba omenjati, da je bil ta čez eno uro trajajoči govor sestavljen in prednašan tako lepo, da nimamo prilike pogosto slišati kaj tako jedrovitega, — da je bil sprejet z burno pohvalo; govorniku se je večkrat med govorom navdušeno »slava« klicala.

Za njim nastopi državni poslanec dr. Kathrein, ki je pregovoril nekaj divno nadahnenih besed o katoliškem tisku. Kolika je moč tiska! Tem večja pa je krivda onih, ki nečejo podpirati katoliškega tiska in naročajo nam sovražne časnike. Imamo vsakovrstnih katoliških listov, uredovanih z nenavadno bistrumnostjo in marljivostjo. In vendar! Rajše greš podpirat sovražni list, rajše ga bereš, kakor list svoje gore. Pa v čem se ločita? Vse zanimivosti iz življenja prinašajo ti katoliški listi, v vsem so si enaki z nam nasprotnimi časniki, le v tem se od njih razlikujejo, da lažnivih poročil vsaj vedoma ne donošajo. In vendar! — Gospôda! Častna reč nam mora biti, odmikati se tiskarijam, ki blatijo, kar je nam najsvetejše, in grdijo našo mater, sveto cerkev. — Toda tudi katoliški tisek ima svoje dolžnosti. Brani vero in pravico, bori se za resnico in pravico, za versko in politično svobodo, za pravice bogatinov, kakor tudi za pravice siromašnih delavcev. Socijalno vprašanje se ne more niti rešiti brez krščanstva; katoliško časnikarstvo ne podžiga mržnje naroda proti narodu, zahteva pa, da se vse naredbe in postave državne klanjajo in naslanjajo na zapovedi božje. Katoliški tisek mora imeti vedno pred očmi, da živi v Avstriji več enakopravnih narodov in da je temelj državi stroga pravičnost. (Dobro.) Nikdar se ne smé oddaljiti od temelja sv. katoliške cerkve, vedno mora pripoznati veljavo papeževo in škofov. Zato pa mora v vseh zadevah cerkvenih v smislu in po želji škofov postopati, ne pa poučevati škofe, kako naj branijo in zastopajo blaginjo katoliške cerkve. Katoličan zametuje misel, češ, ljudstvo je neodvisno, kajti vemo, da je cerkev katoliška nastala od zgoraj, ne od spodaj. Kristus je odbral aposteljne, ne pa oni njega, ter je le aposteljnom in njih naslednikom izročil svojo oblast. Tega ne smemo pozabiti, sicer bi podirali, ne pa zidali. Prvo bodimo pravi katoličani, pa bodemo najboljši patrijoti in najkoristnejši člani družbe človeške. Da, vzvišena je naloga tiska: za cerkev, za dinastijo, za državo mu se je boriti. — Skrbimo pa, da pri časnikarstvu pogodimo

vedno pravi ton in takt; krščanska ljubezen naj nas vodi pri zavračanju neprijateljskih navalov. Posebno pa mi sami bodimo složni. Da, ako se resnobno hočemo boriti za dobro stvar, ako hočemo napredovati, ter si zaslužiti blagoslov božji, bodimo složni, složni, složni!

Iz tega kratkega poročila že izprevidiš, da je bil govor živahen, pa je tudi ognjevit vplival na poslušalce. Živa beseda iz navdušenega srca je v primeri z mrtvo črko, kakor solnce in mesec.

Zadnja seja je bila gledé sijajnih govorov najbogatejša. Najprvo naslikal je dunajski advokat dr. Porzer življenje in delovanje kapucina Marka d'Aviano. Omenjal je posebnih zaslug, ki si jih je pridobil za cesarsko našo hišo, ter sklenil svoj govor z željo, naj bi se skoro podvzeli potrebni koraki, da se Marko d'Aviano slovesno prišteje med »blažene«
nebeščane.

Na to vstane — burno pozdravljen in živahno izzivan od cele zbornice — knez Liechtenstein ter govori nad eno uro o socijalnem vprašanju. Dokazuje, kako so se današnje socijalne razmere približale neznosnim razmeram v nekdanjem poganskem Rimu. Na kratko našteva, kaj zahteva od državnikov socijalno vprašanje. Radostno pripozna, da po malem tudi v Avstriji napredujemo, ker se vračamo h katoličanstvu. Toda mnogo dela nas še čaka, kajti ne borimo se za kak poseben stan, tudi ne za posamične narode, marveč za gospodarsko neodvisnost in prostost vsega krščanskega naroda.

Ne dá se popisati, kako lepo je knez govoril. Stavkom smo poslušali z izredno pazljivostjo. Le včasih ga je ustavilo burno odobravanje . . . ; mnogo navzočih mi je reklo: Da nismo slišali na katoliškem shodu nič drugega, nego edino le Liechtensteinov govor, zadovoljni smemo biti. To je mož, ki zna svojim temeljitim študijam dati primerno obliko, svojim mislim pravo besedo in primeren izraz. Daj Bog blagemu možu obilo sadú za tako plemenito delovanje!

Tudi škofovski glas čuli smo ta večer. Učeno govoril je krški knezoškof dr. Kahn o šoli. Naglašal je potrebo verske šole, ki edina more vzgojiti dete. Z dokazi iz dušeslovja in modroslovja poudarja, da tako versko šolo moramo vedno in vedno zahtevati.

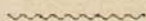
Za njim, dasiravno o pozni uri, govoril je še škof brnski, dr. Bauer, poudarjajoč in dokazujoč iz modroslovja in bogoslovja, da je človeška družba osnovana na avtoriteti. Kolikor bolj se otimlje temu načelu, tolikanj bolj pada nazaj v poganstvo. Leka tem društvenim ranam najdemo le v krščanstvu. Sveti oče Leon XIII. ponuja nam to zdravilo v svojih prekrasnih enciklikah. A tudi njemu treba popolne neodvisnosti in samostalnosti, kar bodo zahtevali neumorno vsi pravi katoličani toliko časa, da priboré svojemu vrhovnemu glavarju to, kar mu gré, dobro vedoč, da se bo s tem ob enem ojačila tudi veljava posvetnih vladarjev.

Z navdušenimi »slava«-klici na papeža in cesarja, kateri izzovejo v poslušalcih veličasten, viharen odmev, sklene učeni govornik, in takoj na to — kajti že je deseta ura odbila — sklene predsednik sejo s krščanskim pozdravom: Hvaljen bodi Jezus Kristus!

Po zborovanju smo se sešli mnogi vdeleženci — okrog tristo — k skupni večerji v takozvani »mali sobani«. Godba nam je igrala, Dunajčani so nam izvrstno postregli, navdušene napitnice so se glasile; dasi smo bili iz raznih dežel in raznih narodov posajeni k eni mizi, vendar nas je takoj približala in seznanila zavest, da smo katoliški Avstrijci. Razšli smo se z veselo nado, da se k letu osorej zopet snidemo.

Ali bo katoliški shod kaj koristil? Gotovo. Navzočim in nenavzočim. Boriti se je dandanes katoličanom v Avstriji za vsako mrvico svojih pravic, ker so nas brezverske vlade na steno pritiskale v šoli in javnem življenju. Brezversko časopisje po koncu nosi glavo in se bahato šopiri, češ, jaz delam javno mnenje v Avstriji. Zares posebno po mestih treba že mnogo poguma, da se kdo kot zaveden katoličan pokaže javno. Mnogo jih je sicer v srcu najboljšega prepričanja, ali na dan si ne upajo, boječ se, da bodo takoj liberalnim kričačem v zasmeh. Žal, mnogo je pri nas Nikodemov. Po noči bi se s Kristusom pogovarjali, po dnevu na javnem trgu — ne upajo si ga spoznati. Upajmo, da mnogo takih se je na katoliškem shodu vzbudilo. A tudi onim, ki samo beró poročila, bode radosti vskipelo srcé, spoznavšim, da je še

mного môž, ki se ne strašijo javno pripoznati: Katoličan mi je ime, za Avstrijca me kličejo. In to bode vzbudilo, predramilo, oživilo in utrdilo marsikoga, ki je doslej mislil: Kaj hočem sam, sam nič ne premorem . . . Ne, nismo sami, le javno stopimo na pozorišče, zahtevajmo, kar smemo zahtevati pred Bogom in ljudmi, skupno postopajmo v javnih zborovanjih, delajmo vsak po svoji moči, vsak po svojih razmerah, in vspehi bodo obilni, obilnejši, kakor mislimo. Shajajmo se tudi v posamnih deželah v katoliških shodih: za slovenske dežele bi bilo kaj želeti, da se ob priliki pogovorimo, kaj in kako delovati v prid katoliškemu našemu narodu. Delajmo na to, delajmo!

Žalostni in veseli dogodki v sedanjosti.

I. Suženjstvo v Afriki.

Ni še dolgo, kar smo menili, da je že davno konec nečloveške sužnosti v Afriki; a temu ni tako. Ravno v našem stoletju gospoduje z vso svojo krutostjo nad ubogimi zamorci tako, kakor morebiti še nikdar. Sv. oče Leon XIII. je izjavil v svojem pisanju do braziljanskih škofov svojo veliko žalost, da se ubogi ljudje tako grozovito mučijo. Med drugim omenja, da se vsako leto nad 400.000 zamorcev proda kakor živina. Polovica jih obleži na poti, tako da njih kosti kažejo pot skozi puščavo.

A tako ne more in ne sme ostati, dokler še bijejo v Evropi usmiljena srca. Bog je tudi že vzbudil v afričanskem škofu kardinalu Lavigerie-ju drugega sv. Bernarda, ki je hodil letos po Evropi in prosil pomoči za drugo križarsko vojsko proti brezsrčnežem, ki kupčujejo s sužnji.

Da izvemo, kako se dandanes v Afriki godi, povzemimo samo nekaj sporočil že imenovanega kardinala.

On pravi, da so vsako leto po vseh mestih notranje Afrike veliki trgi ali sejmi, na katerih si Turki nakupujejo te uboge človeške živine ali blaga. Saj drugače se tudi ne godi ubogim zamorcem, kakor živini, nobeden, tudi še tako trdosrčen

gospodar ne ravna pri nas tako neusmiljeno s svojo živino, kakor prodajalci zamorcev s temi ubogimi stvarmi.

Najgrozovitejše lové sužnje mestici (Mestizen), to so ljudje, ki so evropejskega in indijanskega rodú h krati. Tem je največja radost, da vidijo ulete može umirati v svoji krvi, da ženejo zvezane otroke in žene s težko slonovo kostjo obložene skozi puščavo. Možje, kateri spremljajo sužnike, trdega so srca kakor železo. Njih žrtve, ubogi zamorci, dobivajo komaj toliko živeža, da morejo živeti. Peščica surove kaše in požirek vode je vse, kar dobivajo na dan za svoj trud in težko hojo po vročem pesku. Če pade sužnik ves utrujen na tla, navadno tudi ne vstane več — žalostna smrt ga reši.

Vajeno oko prodajalčevo spozna takoj, bode li zamorec mogel do trga priti; ako ne, tedaj bi bilo škoda, hrane mu dajati: en močen udarec z debelo palico ali s kopitom puškinim podere ubogo stvar na tla. Hijene in volkovi požró trupla in pusté kosti za kažipote v trge.

Še huje kakor v puščavi se godi zamorcem v notranji Afriki. Tukaj so tla rodovitnejša in kraji so lepši, kakor na obalih. Na leto morejo ljudje štirikrat žeti. Nikjer tudi ni bilo toliko lepih in velikih vasij, kakor tu. Pred 25 leti so prišli prvi misijonarji v te kraje oznanovat sv. vero. V največjo nesrečo so izvedeli tudi kupci sužnikov za te kraje in našli pot do njih. Posebno grozoviti so že imenovani mestici, ljudje brez vesti in srca, da se o njih v Afriki pravi: »Beli so od Boga ustvarjeni, črni so od Boga ustvarjeni, mestice pa ustvarja hudobni duh sam.«

V notranji Afriki je bilo veliko slonovih zôb in ravno ti so bili vzrok strašnih grozovitostij. Zamorci so morali svoje lastne, a sebi ugrabljene slonove kosti sami nositi na trg in tam so bili prodani sami s slonovino vred.

Dandanes nam sporočujejo misijonarji iz mesta Tanganika, da tam ženejo vsak dan velike trume teh nesrečnežev mimo, kakor črede živalij. Med njimi so posebno žene in otroci. Može, kateri se ustavljajo, pomoré brez usmiljenja. V nekaterih krajih se dobi žena za eno kozo, otrok za malo soli. Velikokrat se rabi človek kakor denar, da se ž njim kupujejo najmanjše reči. Pogostoma napravijo lov na zamorce. Kako se pri tem godi, je težko opisati. Črni prebivalci, kateri čujejo o nevarnosti, po-

skrijejo se v gozdih in visokih travah. Grozoviteži se postavijo okolo njih in zažgó visoko suho travo, da se nesrečni ljudje ali sežgó ali pa priženó v roke neusmiljenih rabeljev. Tako preminjajo veliko rodovitnih krajev v osrčju Afrike v puščavo. Ne more se več dolgo tako goditi, da ne bi vsi zamorci bili pomorjeni in njih lepe domačije premenjene v pustinjo.

»Kdo bode za to odgovoren?« vpraša kardinal. »Tisti, kateri morejo pomagati, in to so Evropejci. Pomagati pa je treba kmalu, ker sila je, kakor smo izprevideli, velika. V Afriki je mnogo poglavarjev, ki imajo po 100, 1000, da, še več žen. O, koliko morajo te trpeti! Za vsak še tako majhen pregrešek morajo revice življenje dati, — včasih po tri, štiri ali še več na en dan. Kaj pa ljudje, ki gledajo njih strašne muke? Kdo bi verjel? Z glasnim smehom odgovarjajo v hudih bolečinah stokajočim. Tako visoko je prikipela divjost! Kako bi se moglo to odvrniti? Le s silo! — Zato pomagajmo, dokler je še mogoče. Saj so ravno te dežele, v katerih se prelije toliko nedolžne krvi, pod evropejsko oblastjo. Pazimo, — tako končuje kardinal svoj govor — da ne pride ta kri čez nas Evropejce! Naj bi Bog rešil del sveta, kateremu preti strašno pogubljenje! Naj ga reši s tem, da vzbudi v srcih vladarjev veliko usmiljenje do afričanskih revežev, da storé z močno roko konec vsem nadlogam. Vsi podložniki pa naj se odlikujejo z radodarnostjo in pogumom.«

Sloveči prirodopisec Kameran piše: »Tri leta, kar sem v Afriki, bil sem priča takemu trpljenju, ki se izrazi le težko z besedami. Videl sem ujete zamorce na ladjah. Bili so tako zvezani, da so imeli kolena pri obrazu; polni ran in otekline so umirali lakote in žeje. Živi so bili zvezani z mrtvimi.«

Poglejmo še, kako se godi na trgih, kjer prodajajo sužnike. O tem nam piše P. Vincke, misijonar pri jezeru Tanganika, mož, ki je bil sam na somnju v Udsidši. Velik prostor je bil pokrit s sužniki, ki so stali v dolgih vrstah: možje, žene in otroci — zvezani in v strašni gneči. Nekateri so bili zvezani z vrvmi, drugi z verigami, zopet drugi so imeli skozi prerezana ušesa tanke vrvi, da so se tako vkup držali. Po cestah so hodili že na pol mrtvi sužniki, katere so izpustili, ker niso mogli uteči. — O, kako krvavi srce misijonarja pri takem pogledu, ker vé, da te uboge stvari nimajo nobenega upanja za boljše življenje na onem

svetu. O koliko duš se pogubi, ker ni dosti delavcev v vinogradu Gospodovem in ker ni pomoči, da bi jih oteli grozovite sužnosti. Še huje, kakor na trgu, bilo je zunaj mesta. Povsod, kamor se je človek obrnil, bilo je polno mrličev. Na vprašanje, zakaj je tukaj toliko mrtvih, rekel je prodajalec sužnjev tako mrzlo, kakor bi govoril o navadni reči: Poprej smo imeli navado, da smo metali sužnje na take kraje, kjer so po noči prišle hijene, da so jih požrle; letos pa imamo toliko mrličev, da že ni dosti živalij, da bi jih odnesle; menda so se že preobjedle človeškega mesa!

Takih in enakih prizorov imamo še mnogo, pa naj zado-
stujejo ti. Gotovo čuti vsak čitatelj v svojem srcu glas, ki pravi:
»Tako ne sme dalje biti. Pomagati moramo!« Kako pa naj po-
magamo? S tem, da podpiramo taka društva, ki so se ustanovila
za rešenje sužnikov, s kakoršnimikoli darovi. Tudi na Dunaju
je tako društvo, ki se obrača do Avstrijancev za darove.¹⁾ Treba
bode seveda tudi, da se bodo zbrali pogumni možje in šli z
orožjem v roki nad nečloveške prodajalce. To bode križarska
vojska! Taki možje — vojaki — bi izurili zamorce same za boj.
Tako bi si mogli potem ti sami pomagati. Zdaj se ne morejo braniti,
ker ne poznajo drugega orožja, kakor lok in sulico. Kaj je to
proti smodniku napadnikov?

Evropa ima mnogo takih môž, in že slišimo, da se zbirajo
v Belgiji. Tudi na Nemškem se vse giblje. Nastale so že družbe,
ki bodo podpirale osvoboditelje zamorcev. Švica je bila takoj
sprva vneta za to lepo misel. Angleška ne zaostaje in tako je
upati lepih uspehov.

Na dan 18. novembra 1889 je določen veliki shod proti-
suženjski v Bruselju (congrès antisclavagiste). Oni pa, ki ne mo-
rejo pomagati s kakim darom, prosijo naj Mater Božjo, naj se
usmili ubogega zamorskega roda.

¹⁾ Pošljejo se darovi lahko ali uredniku »Zgodnje Danice« v Ljubljani,
ali škofijski pisarni, ali pa naravnost na Dunaj: »Chevallier F. de Salles,
Wien I., Grünangergasse 8.«

II. Stiskanje katoličanov na Rusko-Poljskem.

Kako se godi katoličanom na Ruskem, kako trdi so Rusi proti katoličanom in kako malo vredni one hvale, katero jim dadó nekateri narodnjaki, kaže to-le pismo, ki ga je objavil večji katoliški list:

Varšava, 8. septembra 1889.

Tukaj imamo veliko vojaško bolnišnico, »Ujazdovska« imenovano po mestnem delu, ki se je zval nekdam »Ujazdov«. Pri zidanju bolnišnice se je skrbelo, da so dobili katoliški vojaki svojo kapelo. Za verske potrebe vojakov so skrbeli dosedaj s tem, da so jim pripuščali vojaškega kapelana, tudi posli so bili večinoma katoliške vere. Meseca junija letošnjega leta so jim vzeli kapelo, kapelana premestili in oskrbovanje bolnišnice so izročili — seveda brez dohodkov — župniku cerkve sv. Aleksandra. To ravnanje samo na sebi bi morebiti imeli za precèj nedolžno, ako bi ne poznali drugih razmer. Sedaj oskrbujejo bolnike takozvane »Elizabetinke«, to je neki razkolniški narodni odbor gospâ. Odkar je postal Gurko predsednik v Varšavi, načeluje žena njegova, Marija Andrejevna, imenovanemu odboru in ne pripušča, da bi se sprejemale katoličanke v društvo.

Če želi kak vojak duhovnika, odvisno je od razkolniške postrežnice, ali ga hoče poklicati, ali ne. Navadno pokliče razkolniškega popa, kateri skuša vojaka prepričati, da je najbolje, ako je ruski vojak iste vere, kakor njegov gospod in car. Ako se mu to posreči, podeli posvetna vlada »Elizabetinki« iz tako zване »verske zaloge« 25 rubljev nagrade. Ta verska zaloga je nastala iz imetja katoliških cerkvâ, katerih so se Rusi polastili. Ako se pa bolnik ne dá pregovoriti, vendar ne nehajo upati, da se bode isti »spreobrnil«, kajti izguba lepe odškodnine jih neizmerno peče. In ako bolnik še celó slišati neče o pravoslavni cerkvi ter odločno zahteva katoliškega duhovnika, tolažijo se, češ, da je vspeh dvomljiv. Ako se primeri, da zadene bolnik v takem slučaju na kako rahločutnejšo dušico, potem gré služabnik iskat katoliškega duhovnika. Pot do cerkve sv. Aleksandra je dolga čez kilometer. Predno služabnik tja in zopet nazaj z duhovnikom pride, preteče najmanj ena ura.

Župnija sv. Aleksandra šteje 22.000 duš, katero oskrbuje pet duhovnikov. Primeri se tudi čestokrat, da so samo štirje duhovniki: tako je lahko umljivo, da imajo vsi polno dela. Mogoče je torej, da mora véasih služabnik čakati in da tako bolnik umrè, predno duhovnik pride. Kaj se pa zgodi, če katoliški vojak ni pri zavesti in duhovnika poklicati ne more? — Potem pride pop, previdi bolnika s sv. zakramenti za umirajoče, zaznamuje ga kot razkólnika in ga kot takega pokoplje.

Razkólniški nadškof se po tem takem lahko ponaša v svojih letnih poročilih, da se vidno razširja pravoslavna cerkev med vojaki. Temu nasproti smo mi brez moči.

III. Vojska zoper versko šolo.

Laška vlada napenja vse svoje moči, da bi odvrnila kogar koli od cerkve. Lotila se je sedaj z nova verske šole. Dosedaj je skušala škodovati papeževim šolam s tem, da je pri vsaki priložnosti, kakor pri javnih skušnjah itd. šla na roke takim, ki so se učili v njenih šolah. Toda trudila se je zaman, kajti še toliko ni premogla, da bi papeževim šolam zmanjšala število učencev. Sedaj poskuša to na drug način. Zadostovalo je dosedaj, da je imel le voditelj šole patent ali javno pravico, v prihodnje si morajo preskrbeti tudi drugi učitelji to pravico; tako bode papeževa šolska komisija v veliki zadregi, ako bode morala razpustiti veliko skušenih učiteljev ter zvikšati nagrado. Stroški, katere ima sv. oče papež za svoje zasebne šole, narastejo vsako leto do pol milijona frankov.

V Rimu se je osnoval odbor, kateri skuša dobiti denarja, da bi obdaroval otroke in stariše — a kakšne? Pridne, ki se radi in dobro učé? Ne: take, ki bi mogli dokazati, da se že eno leto niso učili krščanskega nauka. Odlikuje se v tem prizadevanji posebno radikalec Tavani. — Kdo ne vidi, da je to res satansko delo?

Ali ne toži sv. oče po pravici?

Tudi v Avstriji zeló delujejo in ščuvajo zoper versko šolo. Skoro najbolj se v tem boju odlikujejo učitelji. Žalostno je v

tem oziru po večjih mestih, na Češkem, v nemških delih Koroškega in Štajarskega. Tudi na Slovenskem ni vse v redu. Čujejo se po celi Avstriji žalostne reči o neveri učiteljev. Mnogi se kar nič ne brigajo za cerkev, kadar ni ravno zapovedano, da gredo z učenci v cerkev. Kadar pa gredo z učenci, vedejo se čudno, včasih spodtikljivo. — Verni Slovenci naj pristavljajo svojim molitvam prošnjo: Bog nam daj versko šolo!

IV. Posvečevanje prvostolnice v Sarajevu.

(*Spisal J. L.*)

Prelepo in preimeditno slavnost so obhajali 14. in 15. septembra t. l. bosenski katoličani: posvetila se jim je krasna prvostolna ali škofovska cerkev v glavnem mestu srebrne Bosne, v Sarajevu. Pridejana slika kaže Ti, dragi čitatelj, njeno pročelje ali fasado.

Slovenci smo se spominjali revnih Bošnjakov že tedaj, ko so še zdihovali pod turškim jarmom. Še bolj pa smo se začeli za nje zanimati, ko so prišli leta 1878 pod varstvo avstrijskega orla. Naši vojaki so prelivali kri za svobodo krvnih bratov, mnogo naših uradnikov, profesorjev, rokodelcev i. t. d. je delovalo in še deluje v gmotnem oziru na korist posestrimi naši. Pa tudi v duševnem oziru smo storili Slovenci že mnogo za brate naše po veri, bosenske katoličane: dali smo leta 1882 v Sarajevo vrlo moč, velečastitega gosp. kanonika dr. Antona Jegliča. Z vsem navdušenjem pomaga ta gospod neumornemu tamošnjemu prvemu nadškofu dr. Josipu Stadler-ju, ki je leta 1881 zasedel vrh-bosensko nadškofovsko stolico.

Katoličani v Bosni so imeli svojo škofijo že v 11. stoletju. Tri stoletja pozneje so bosenski škofje dobili od hrvatskega vojvode Kolomana veliko posestvo v Slavoniji, namreč djakovsko, ter so od časa do časa tudi tam stanovali. Ko so bili Turki zasedli te dežele, naselili so se bosenski škofje stalno v Djakovu. Zato ima vsakokratni djakovski škof tudi še sedaj naslov bosenskega škofa.

Ker so bili torej bosenski škofje vedno zunaj dežele, bila je uprava katoliške cerkve v Bosni in Hercegovini izročena ta-

mošnji frančiškanski provinciji, ki je vodila skrb za katoliško prebivalstvo po vikarjih ali škofovskih namestnikih.

Po osvobojenju Slavonije izpod turskega jarma je bila bosenska škofovska stolica ustanovljena v Djakovu, toda oblast njena ni bila razširjena tudi na Bosno, ki je ostala še turška dežela. Katoliško dušno pastirstvo v Bosni pa so oskrbovali samo oo. frančiškani, oziroma škofovski namestniki, ki so bili odvisni od Propagande v Rimu. Cerkvena uprava je bila torej tako uravnana, kakor v misijonskih deželah.

Ko je leta 1878 Avstrija zasedla Bosno in Hercegovino, počeli so takoj v Rimu in na Dunaju misliti, kako bi v onih deželah uredili dušno vodstvo kakih 270.000 katoličanov. Hrvatsko-srbski narod v Bosni in Hercegovini je namreč po veri razdeljen v dve skupini: krščansko in mohamedansko. Prva je zopet razdeljena v dvoje veroizpovedanj: rimsko-katoliško in grško. Po popisu leta 1885 je bilo prebivalcev v obeh deželah 1,336.091; kristijanov 837.038, in sicer 571.250 »pravoslavnih«, 265.788 katoličanov in 492.710 mohamedancev, 5805 judov in 538 drugih veroizpovedanj. Krvava potreba je bila torej, da so dobili katoličani svoje škofove. Ustanovila se je leta 1881 nadškofovska stolica »vrhbosenska« v Sarajevu. Tej sta se podredili škofovski stolici v Banji Luki in v Mostarju. Tretja škofija, trebinjska namreč, dosedaj še ni dobila lastnega škofa, opravlja jo škof dubrovniški v Dalmaciji po provikarju veleč. g. Lazar Lazarović-u.

Ko je bila v Sarajevu ustanovljena nadškofovska stolica, nastalo je vprašanje o zidanju primerne cerkve. Sarajevo ima po popisu leta 1885 vkupe 26.268 prebivalcev, od teh je katoličanov 3326, pravoslavnih 4431, mohamedancev 15.787, judov 2618, drugih 206. Že za Sarajevske katoličane, ki so imeli dosedaj le malo kapelico iz lesa, opeke in ila sestavljeno, bilo je treba primerne cerkve, ki naj bi bila ob enem škofovska, in se je torej z ozirom na to morala primerno zgraditi gledé prostora in sijaja.

Ko je premil. nadškof dr. Josip Stadler došel v Sarajevo, jel je takoj pripravljati vse potrebno za zgradbo nove prestolnice, nabirati denarje, iskati umetnike i. t. d. V mladem hrvatskem umetniku Josipu pl. Vancaš-Požeškem je našel po priporočilu njegovega učitelja, dunajskega nadsovetnika barona Schmidta,

moža, sposobnega za vodstvo takega dela. Po načrtih in pod vodstvom g. Vancaša se je postavila torej v petih letih Bogu Vsemogočnemu dostojna hiša božja v zgodnji gotiki. Dné 25. avgusta 1884 so bili jeli kopati temelje, in 20. novembra istega leta so položili temeljni kamen. Proti koncu leta 1887 je bilo zidanje od zunaj dogotovljeno. Zunanja daljava cerkve znaša 41·9 m, širine 21·3 m, pri oratorijih pa 24·3 m. Razdeljena je v tri ladije, stranski sta nižji od srednje. Stolpa sta visoka do 43·2 m.

Sredi meseca julija 1887 sta dobila stolpa šest krasnih zvonov iz Albert Samassove tovarne v Ljubljani. Darovala jih je bosenskim katoličanom ljubezen slovenskega naroda na Kranjskem, vneta po njegovih nadpastirjih, knezoškofih Janezu Krizostomu in Jakobu. Prvi je bil zvonove obljubil, drugi je obljubo izpolnil ter pokazal takó sveto navdušenje za čast božjo, ob enem pa tudi prijateljsko srce nasproti milemu tovarišu iz bogoslovskih let — premil. nadškofu Sarajevskemu. — V slovesni pridigi dné 15. septembra zahvalil se je nadškof Slovencem za dragoceni dar tako - le: »Kadar nas blagoglasni zvonovi v naših stolpih vabijo k službi božji, kadar z nebeškimi svojimi glasovi napolnjujejo dobrim srce z neko nebeško radostjo, grešnike pa spominjajo strašne sodbe božje; kadar kličejo vernike k molitvi, kadar plakajo za mrtvimi, kadar priprostim brez besed oznanjujejo besedo božjo, kadar pretresajo celó odrvenela srca ter jih odpirajo milosti božji, ali nas ne spominjajo one mile ljubavi, ki je nagnila siromašne vernike po Kranjskem, da so si na ljubeznivi poziv svojega višega pastirja grizljeje od ust odtrgavali, da so jih mogli v dar prinesiti za Sarajevske zvonove?«

Leta 1888 in 1889 izdelovala in krasila se je cerkev od znotraj. Dobila je lepa okna iz barvanega stekla, izdelana v Innsbruški tovarni za slikanje na steklo. Okrasila se je s slikami od Aleksandra Zajca, ki je med delom umrl, in Alb. pl. Rhodena. Da se je moglo misliti na slikanje cerkve, je provzročil škof dr. Andrej Raess, ki je iz nemškega Strassburga parkrat poslal znatne svote. Stalo je slikanje cerkve okrog 13.000 gld.

V tem času so se postavili v cerkev tudi trije altariji. Za veliki altar presv. Srca Jezusovega, ki je stal do 11.000 gld., pripomogli so mnogo Hrvatje. Levi stranski altar brezmadežnega

spočetja Device Marije je velikodušni dar našega predobrotljivega cesarja Franca Josipa I. Stal je 5500 gld. Moravani in Čehi zložili so okrog 5000 gld. za desni stranski altar slovanskih apostolov ss. Cirila in Metoda. Gospa pl. Kallay, rojena grofica Bethlen, oskrbela je nadškofovski prestol in kanoniške stole v svetišču, ki stojé 4000 gld. Orgle, delo zagrebske tvrdke »Heferera udova i sin«, je omogočila z nabiranjem prostovoljnih doneskov gospa baronica Appel. Orgle so leta 1885 na razstavi v Pešti vzbujale občo pozornost. Imajo dva manuala, 22 registrov, pa 8 kolektivnih pedalov. Plačali so zanje 9300 gld. Vseh troškov je bilo do sedaj do 260.000 gld., in vendar manjka v cerkvi še tega in onega.

Koncem avgusta t. l. je bila nova prvostolnica toliko dodelana, da se je mogla posvetiti ter izročiti službi Gospodovi. Dottična velikanska slavnost se je vršila dné 14. in 15. sept. t. l. z velikim sijajem ob krasnem vremenu. Iz srebrne Bosne pa kamnite Hercegovine in iz slovanskega juga sploh so bili došli cerkveni dostojanstveniki ter veliko število duhovnikov in na tisoče vernikov iz Bosne, vdeležit se prelepih slavnostij. Biskup djakovski Jos. Juraj Strossmayer, knezoškof ljubljanski dr. Jakob Missia, biskup senjski dr. Juraj Posilović, biskup banjaluški Marijan Marković, kapitularni vikar mariborski Franc Kosar, stolni dekan mariborski Ignacij Orožen, opat in superijor usmiljenih sestrá Fidelis Höppinger iz Zagreba z mnogimi duhovniki iz djakovske škofije in zagrebske nadškofije so bili došli od severa v Sarajevo že 12. septembra. Od južne strani so bili došli: biskup hvarski (Lesina) o. Fulgencij Carev iz reda sv. Frančiška, biskup kotorski dr. Trifon Radoničić, biskup mostarski o. Paško Buconjić frančiškan, in provikar biskupije trebinjske Lazar Lazarović. Vseh duhovnikov iz Bosne, Hercegovine, Hrvatske, Slavonije in Dalmacije bilo je prisotnih gotovo do 120, mej njimi štirje Slovenci, dva Kranjca in dva Štajarca, največ pa seveda bosenskih in hercegovskih frančiškanov.

Posvečevanje cerkve se je vršilo 14. septembra od 8. ure zjutraj do 1/2 1. popoldné. Cerkev in glavni altar presv. Srca Jezusovega je posvetil biskup Paško Buconjić, desni stranski altar ss. Cirila in Metoda biskup Marijan Marković, in levi stranski altar knezoškof ljubljanski dr. Jakob Missia. Slovesno sv. mašo je pel ta dan in imel nagovor do vernikov pred cerkvijo

biskup Buconjić. Med slovesno sv. mašo sta imela tihi maši posvetitelja stranskih altarjev škofa Marković in Missia.

Vtisek sv. ceremonij na bosenske katoličane, pa kaj pravim samo katoličane, reči moram na vse Bošnjake, je bil velikansk. In ni čuda, saj take slovesnosti Bosna prej še ni doživela.

Še ginljivejša pa je bila slovesnost prihodnjega dné. Po ulicah nekdanjega turškega Saraja so kazali katoličani živo vero v Gospoda v presv. zakramentu navzočega. Preneslo se je namreč ob 9. uri zjutraj v slovesnem sprevodu presv. Rešnje Telo iz stare revne cerkvice v novo krasno prestolnico.¹⁾ V lepem redu so se pomikali za križi in banderi odposlanci raznih dekanij škofije banjaluške, mostarske in vrhbosenske; na to dolga vrsta šolske mladine, in sicer najprej dečki ljudske šole, potem mladež trgovinske učilnice, učiteljske pripravnice in gimnazija. Za temi so stopali gojenci nadškofovskega deškega semenišča v Travniku.²⁾ Za temi je prišla ženska šolska mladina, meščani sarajevski, vojaška šola, vojaki z glasbo; na to belo oblečene deklice pod vodstvom »belih«³⁾ in

¹⁾ Stara cerkvice se je prepustila sedaj čč. oo. Frančiškonom v porabo.

²⁾ Semenišče to je ustanovil tudi že nadškof Stadler. Velikansko poslopje, največje v Bosni, pozidalo se je deloma s pripomočki deželne vlade, večinoma pa z milimi darovi, katerih velik del je daroval velikodušni rimski grof Lilienthal v Gradcu. Na velikanskem dvorišču (poslopje je zidano v četverokotu) stoji prijazna cerkev, posvečena sv. Alojziju. Semenišče vodijo in v šolah poučujejo čč. oo. Jezuitje avstrijske provincije. Rektor kolegiju je Slovenec o. Franč. Slavič, minister tudi Slovenec o. Jakob Verhovc. Tretji Slovenec, prejšnji rektor, o. Aleksander Hofer, poučuje v svetovni zgodovini in se mnogo bavi tudi s staro bosensko zgodovino. Spirituval kolegija in veroučitelj je tudi naš rojak, namreč o. Tomaž Lempl. Dijakov imajo okrog 120. Gimnazija je sicer zasebna, a vsprejemati morajo bosenske rojake vsakega veroizpovedanja, če hočejo vstopiti. Mohamedanec se dosedaj še nobeden ni oglasil, ker se baje bojé tu »izgubiti svojo vero«. Prihodnje leto bodo imeli tu tudi prve bogoslovce, in sicer tako dolgo, da se bode sezidalo bogoslovsko semenišče v Sarajevu, za katero imajo že kupljen jako pripraven prostor prav blizu nove prvostolnice.

³⁾ »Bele« sestre so usmiljene sestre sv. Vincencija Pavljanskega iz materne hiše zagrebske. Tu vodijo večrazredno deklinško šolo in otroško zabavišče. Že pred zasedenjem Bosne in Hercegovine po Avstrijeih jih je bil uvedel na več krajih njih superijor veleč. g. opat Fidelis Höpperger. Sedaj imajo zagrebske »bele« sestre na slovanskem jugu 48 hiš, po katerih skazujejo dela telesnega in dušnega usmiljenja. V zasedenih deželah imajo zasebne šole s pravico javnosti, kolikor vemo, v Sarajevu, Mostarju, Livnem, Banji Luki,

»črnih«¹⁾ sester in slednjič mašniki v kazulah, z gorečimi svečami v rokah, dekani, provincijali in definatorji frančiškanski, 3 opatje in 8 škofov z mnogobrojno asistenco, zadnji celebrant s presv. Rešnjim Telesom. Za nebom (baldahinom) je stopal deželni poglavar baron Appel z meščanskimi in vojaškimi oblastniki. Ljudstva stoječega po ulicah, skozi katere se je spreved pomikal, večinoma seveda razkolniki in turki, bilo je na tisoče. Vedenje, ne samo katoličanov, ampak tudi razkolnikov in turkov je bilo dostojno. Videlo se je, da jih vzvišena slavnost močno gine.

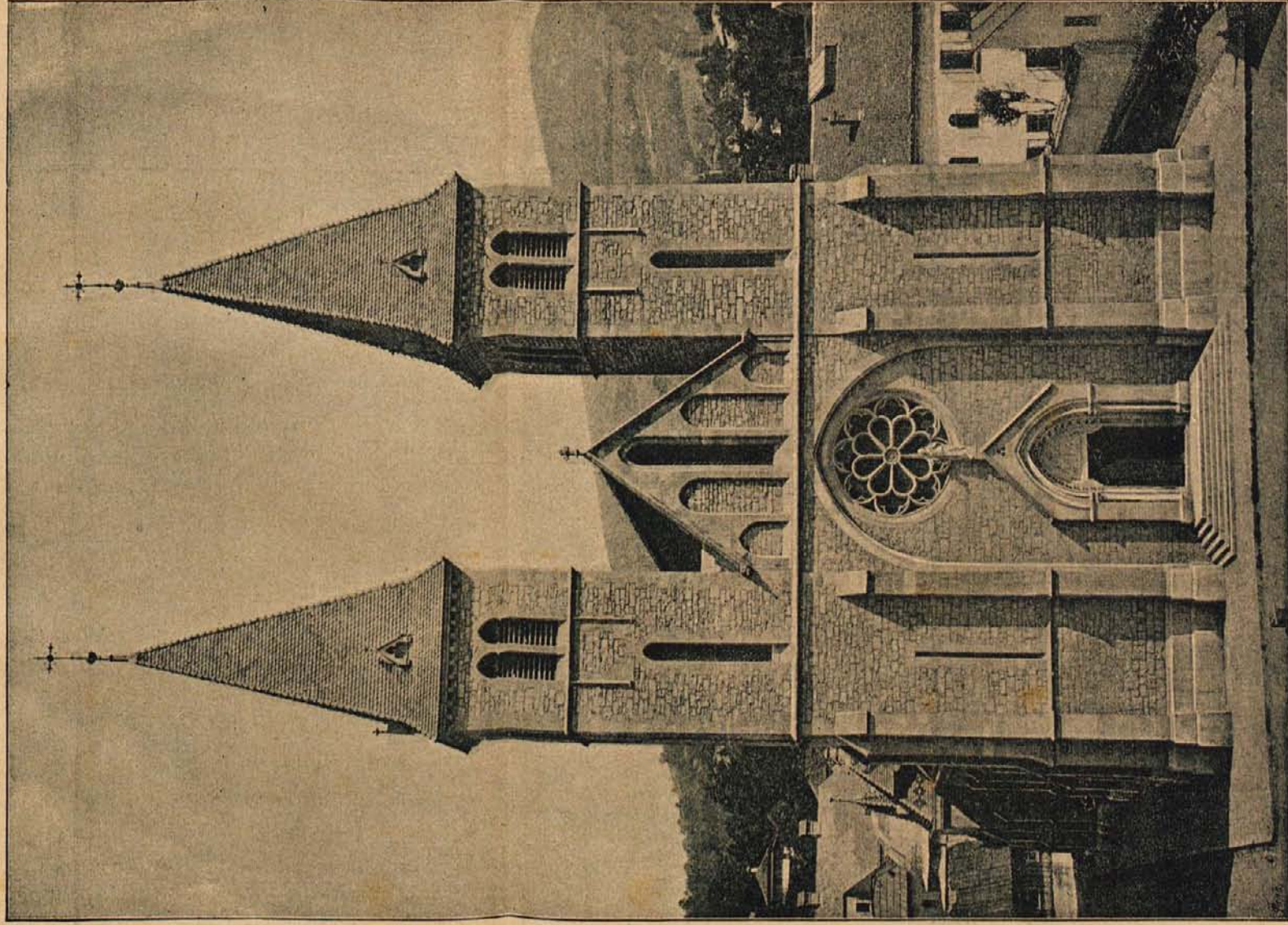
Prišed v krasno novo cerkev, zasedli so dostojanstveniki odkazane jim prostore. Pevci so odpeli »Tantum ergo« in »Genitori«, odpela se je molitev »Deus qui nobis sub sacramento« itd., in po danem blagoslovu s presvetim Rešnjim Telesom je služil nadškof Stadler slovesno sv. mašo, med katero so jako lepo pevali dijaki nadškofovskega deškega semenišča. Med sv. mašo (po evangeliju) je stopil domači nadškof v krasnem škofovskem ornatu na prižnico ter imel do navzočih prelep in navdušen govor, kateremu je bila glavna misel: »Zakaj smo novo cerkev posvetili Srcu Jezusovemu?« Povedal je vrli pridigar, da mu srce ni dopustilo drugače ravnati, ker je prav ljubezen do Izveličarja našega pozidala to cerkev. Vse v cerkvi to spričuje, rekel je govornik, ker vse je dar ljubezni, vse nam poslano, nam darovano, da služi v češčenje Srca Jezusovega.

Lahko si je misliti, kako navdušeno se je pel po taki slavnosti »Te Deum laudamus«: Tebe Boga hvalimo. Veličastno je odmevala krasna skladba po divnih cerkvenih prostorih.

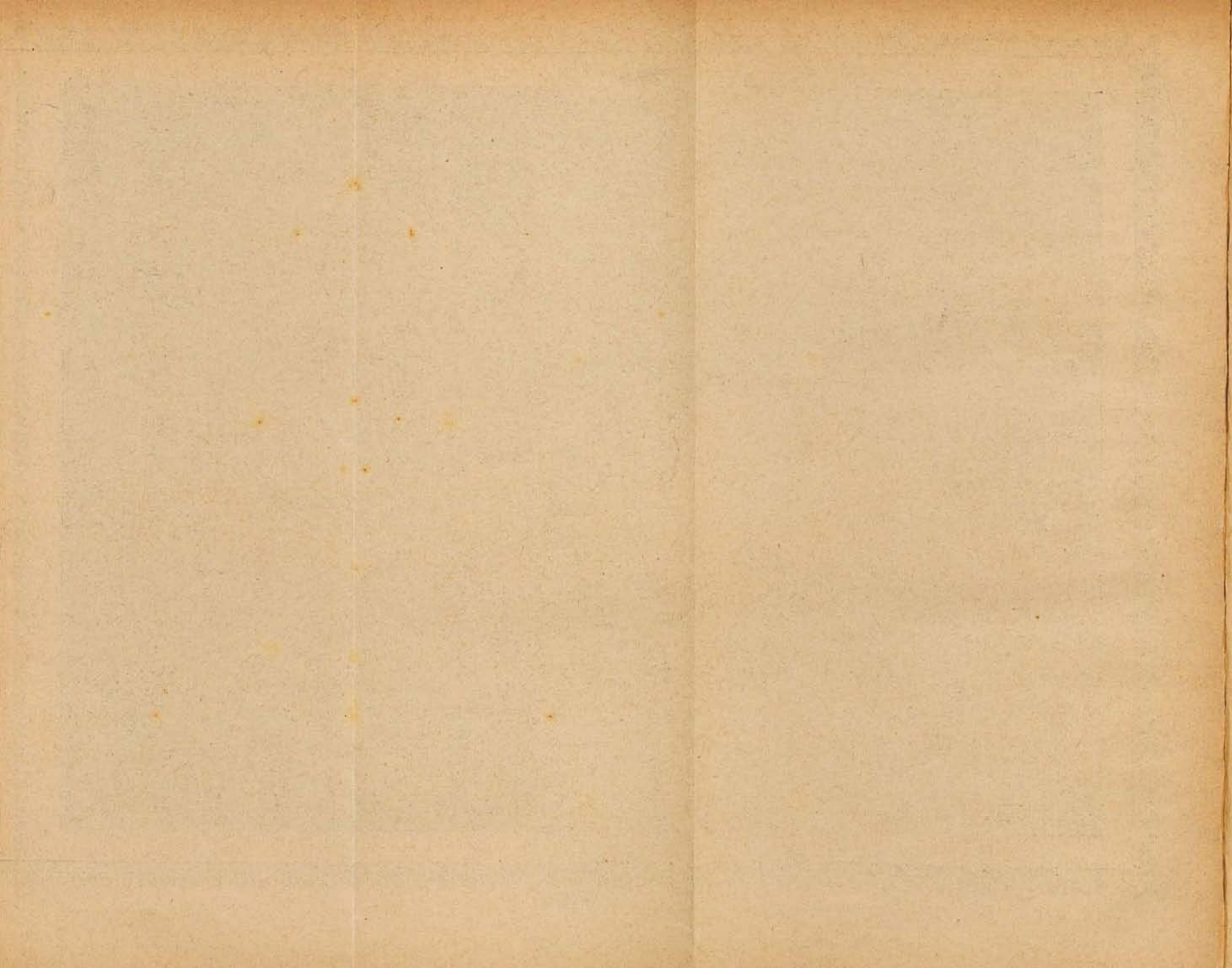
Presunljiv pa je bil sklep svečanosti: blagoslov, podeljen na prostem pred cerkvijo od osem navzočih škofov. Vsa duhovščina

Travniku, v Dolcu pri Travniku, Derventu, Maglaju, Zenici in v Brčki. Njih delovanje za razširjenje katoliške vere na slovanskem jugu se ne dá preceniti. Bog blagoslavljaljaj njihov trud in vzbujaj jim velikodušnih podpornikov!

¹⁾ »Črne« sestre so »hčere božje ljubezni« iz matrne hiše dunajske, katero vodi č. prednica S. Frančiška Lechner. Dušni voditelj v Sarajevu jim je naš rojak preč. g. kanonik dr. Anton Jeglič. Tudi te sestre se pečajo s poukom mladine. Njih delokrog v mestu Sarajevu je večji kot oni »belih« sester. Drugo hišo imajo v Doljni Tuzli. — Pri »belih« in »črnih« sestrah našel sem mnogo Slovenk, ki z velikim navdušenjem, pa tudi z veliko požrtvovalnostjo delujejo katoliškim Bošnjakom v korist.

Pročelje prvostolne cerkve „Jezusovega Srca“ v Sarajevem.

postavila se je bila po trgu ob desni in levi cerkvenih vrat. Vrh stopnjic pred vrati stopili so v polukrogu vsi škofje in prelatje v mitrah. Pred njimi na trgu so stali vojaški in civilni dostojanstveniki ter ljudstva vse natlačeno: katoličanov in tudi drugovercev. Veličastno se je pod milim nebom razlegalo: »Sit nomen Domini benedictum . . . !« Ko se je podelil blagoslov, oglasijo se mili glasovi slovenskih zvonov, vojaki ustrelé, topovi zagromé, da je odmevalo od Krna in Romanje, oznanjujoč: »Benedicite montes et colles Domino . . . Benedictus es, Domine, in firmamento coeli: et laudabilis et gloriosus et superexaltatus in saecula: Častite Gospoda goré . . . Slavljén bodi Gospod v nebeških višavah, hvaljen in slavljen in povikševan na veke!«¹⁾

Tako se je končala znamenita slavnost sarajevska. Kdor jo je videl, ne more njenega vtisa nikdar pozabiti. Naj bi slavnost tudi dobro vplivala na bosenske katoličane, da bi bili potrjeni v pravi veri, da jih ne bi nasprotni vtisi, katere dobivajo od raznih strani, pohujševali, da bi marveč v sveti navdušenosti z lepim nravnim vedenjem vabili v naročje katoliške cerkve tudi razkolnike in mohamedance! Naj bi bila katoliška stolnica sarajevska svetilnik, v kateri naj obračajo pozorno oči slovanskega juga katoličani in nekatoličani, da eni kot drugi gledajo osrečujočo luč prave vere, ki jim sveti s tega svetilnika. In naj za to lučjo hité katoličani in nekatoličani, da priveslajo čim prej tem bolje v varno pristanišče katoliške cerkve, oziroma domovine nebeške!

¹⁾ Natančen opis cerkve in njenih posamnih umetnin in svečanosti najdeš v prelepi hrvatski knjigi: »Spomenica o posveti prvostolne crkve Srca Isusova v Sarajevu«, izdal kapitol vrhbosenski. Knjigo diči 16 krasnih helijotipskih slik, katerih eno, pročelje cerkve, so si tudi »Drobtinice« izposodile. Dobiti je »Spomenica« pri upravnistvu »Vrhbosne« v Sarajevu in v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani po 1 gld. izvod.

Zmotnjave in zmote.

(Govoril v „Katoliški družbi“ Anton Kržič.)

Torej ni moglo drugače biti, kakor da sem tudi jaz moral na vrsto priti, in to celó na pustno nedeljo! Vém, da bi radi nočoj kaj veselega slišali. Ne rečem, da bi semtertje res ne prišlo danes kaj veselega, čeravno se rad ravnam po pravilu nekega staroveškega pogankega pesnika, ki je rekel, da jo je tisti najbolje zadel, ki zná veselemu tudi kaj koristnega primešati. Začnem naj z neko dogodbo, ker se tako lože ume in zapomni.

Dva človeka sta šla na božjo pot. V soboto zvečer prideta do trga pod ono goro, na kateri je bila romarska cerkvica. Da bi se bolje odpočila, gresta prenočit v najboljšo gostilno. Tudi za večerjo si kaj boljšega privoščita in gresta že dobro pozno k počitku. Da bi sladko spala, izvolita si v zgornjem nadstropju lepo sobo za dva popotnika; da bi ju nič ne motilo, zapreta pri oknih vse zatvornice, ki so bile narejene na plošč, tako, da bi bilo še po dnevu čisto tema, kaj še po noči!

Na mehkih posteljah ju objame prav sladak in trden spanec, zato spita dolgo dolgo. Slednjič se vzbudi starejši in pokliče mlajšega in pravi: »Ti, meni se zdi, da že dolgo leživa; vstani, pa pojdi pogledat, ali je že dan!« Tovariš vstane, nekoliko še zaspan pritava do omare in misleč, da odpira zatvornice pri oknu, odpre vrata pri omari. Pogledavši skozi, splazi se ves vesel zopet nazaj v posteljo rekoč: »Le brez skrbi še spiva, vse je še temno zunaj, kakor takrat v Egiptu, ko je Mozes čudeže delal.« Zopet zaspita in smrčita dolgo dolgo.

Slednjič se jima vendar zdi noč le vse predolga; zato vstane zdaj starejši tovariš in gré gledat. Ta gré sicer res k oknu, odpre ploščate zatvornice in pogleda skozi okno: zvezdice se lepo lesketajo na jasnem nebu; o dnevu pa še ni nikakoršnega znamenja. Ne moreta se dovolj načuditi, kako je vendar to, da sta se že več ko preveč naspala in da je ta noč tako silno dolga. Lačna sta že zopet zeló, a dneva le ni čakati. Toda ne preostaja jima drugega, kakor počakati dneva na pol čuječ, na pol spěč.

Po dolgem čakanju se slednjič začne zoriti. Zdaj se napravita in možko mahata po strmem hribu proti romarski cerkvi.

Čudno se jima zdi, da sta sama, da ni nič romarjev. Še bolj pa se čudita, ko zagledata cerkvenika, ki tam pod cerkvijo kosí travo. Začneta ga kregati in zmerjati, češ, kakšen kristijan je, ker kosí v nedeljo. Cerkvenik se nič ne zmeni za tujca, kar naprej maha s koso in le bolj tihoma sam pri sebi zagodrnja: »Ta dva ga pa že imata!«

Ali ste že zapazili, koliko zmot je bilo v le-tej povesti, ki sem jo vam povedal? Nič menj kot stiri. Le pogledjte: prvi in najbolj se je zmotil mlajši romar, ker je šel v omaro gledat, mesto skozi okno, bode-li kmalu dan; drugi se je zmotil njegov tovariš, ki je menil, da skoz okno vidi prvo — sobotno noč, pa je bila že druga — nedeljska; iz teh dveh je sama ob sebi nastala tretja zmota, ko sta oba menila, da vstaneta v nedeljo zjutraj, pa sta vstala v ponedeljek, ne vedoč, da sta spala en dan in dve noči; četrta zmota pa je bila, da ju je imel cerkvenik za pijanca, čeravno sta bila lačna in trezna. Kaj sta potlej storila, ko sta se zavedela svoje gorostasne zmote, tega nam zgodba ne pové. Tudi nam ni treba vedeti; kajti to, kar sem vam povedal, je že zadosti debela nit, da nanjo navežem nadaljni govorček o samih zmotnjavah in zmotah, katerega — prosil bi — pazno poslušajte.

Vi se smejete tema romarjema, češ, kako sta bila strašno neumna, da sta se tako zeló zmotila. A po naši zemlji hodi milijone romarjev in romaric, ki se še hujše motijo, ki so popolnem preslepljeni na duši in ne vedó, kaj je noč in kaj je dan.

Saj se je bila že prva romarica na svetu — po imenu Eva — tako strašno zmotila. Kaj nam pravi sveto pismo o njej?! »In žena je videla, da je drevo dobro v jed, torej je vzela od njegovega sadú in je jedla.« (I. Mojz. 3, 6.) Huda zatožba: Eva je videla, da je sad dober. Kuharice! vas na pričo kličem: povejte, ali se z očmi pokuša, je-li juha slana, ali je kava sladka? Pokušati se mora vse drugače; to se godi navadno tako-le: nekoliko se odreže, odščipne, odlomi, odtrga, odlušči — potlej dene na jezik, nekoliko drži in z obema ustnicama nekoliko posvalka ali pomamlja — no, saj veste kako — kaj bi vas še le učil! Eva pa kar z očmi! Rad bi vedel, kako je pokusil Adam — morebiti celó z ušesi ter je Evi na besedo verjel in jedel.

Prvi greh pa je bil vzorec (ali »mušterček«) za vse poznejše grehe. Malo grešnikov je tako zlobnih, da bi greh delali samo zavoljo greha, da bi Boga nalašč žalili, marveč navadno ljudje grešijo, ker se dajo poprej skušnjavi premotiti ali preslepiti. Zato se tudi skušnjave imenujejo zmotnjave: človeka moti hudo nagnenje, moti sleparski svet, pa moti ga tudi satan. Grešniki se mi zdijo, kakor tisti otroci, ki »pisker bijejo«. Najprej nasadijo kak star lonec na pokoncu postavljen drog, potem zavežejo oči onemu, ki je na vrsti, dajo mu palico v roko ter ga peljejo od nastavljenega lonca daleč proč in še nekolikrat okrog zasučejo na vse štiri vetrove ter pravijo: zdaj pa pojdi in pisker ubij! Velik je smeh, ako gré kdo ravno na drugo stran, in misleč, da je pri piskru, na vso moč zamahne ter po — zraku mahne. Enako strasti in druge skušnjave zavežejo grešniku, ki se ž njimi igra, oči, preslepé ga in premotijo, da zgreši pravo pot in ne doseže namena svojega. V nebesa hoče priti, pa jo maha po široki cesti proti peklu.

Tega se kaj lahko prepričamo, ako le količkaj pogledamo okrog po svetu. Sevéda se tu ne morem na vse raznovrstne zmote ozirati, sicer bi moje govorjenje bilo enako dolgo, kakor spanje onih dveh romarjev. Omenim naj vam le dve ali tri reči.

Zeló razširjen greh sedanjega časa, takorekoč modérni greh, je liberalizem, brezverstvo. Liberalci so dvojni: učeni in napol učeni. Zakaj so mnogi učeni gospodje liberalni? Upam, da ne iz hudobije, marveč zapeljani so, zmoteni so. Ko so bili še mali, bili so jako dobri, radi molili, radi v cerkev hodili; a prišli so v višje šole, tam niso imeli molitve, tam niso slišali nič pobožnega, nič svetega, pač pa veliko hudega in lažnjivega zoper sveto cerkev in njene služabnike; pozneje jim ni bilo mar poslušati nauke sv. evangelija, ne brati katoliških knjig ali časnikov, marveč poslušajo in prebirajo le pogubne nauke židov in framasonov ter poznajo in ljubijo le noč in sicer dvojno noč starega, pa tudi novega poganstva; za prelepi dan, ki ga obseva in ogreva nebeško solnce Jezusa in njegove cerkve, ne vedó in ne marajo vedeti. Ti sirotki le v temno »omaro« gledajo in okna nočejo odpreti, marveč še drugim oči zavezujejo in kričé: »Narod bo takrat srečen, kadar ne bo več duhovnov poslušal, kadar se znebi spon, v katere ga vera uklepa in si otrese jarem, ki mu ga sv. cerkev

naklada; šola bo le tedaj dobra šola, ako je brezverska, ako duhoven nima v njej ničesar zapovedovati itd.«

Druga jako škodljiva zmotna sedanjega časa je preveliko hrepenenje po veselica, po zabavah, po grešnem uživanju. Ljudje se ne znajo nič več prav premagovati in zatajevati in se mnogokrat ravnajo po tistem krivem nauku, da se skušnjava najbolje premaga, ako se jej udamo. Vedno je le vprašanje: kje bomo bolje jedli in pili, kje se bomo bolje razveseljevali . . . Strastni lahkoživci sedanjega časa se mi zdijo kakor tisti pijanec, ki je tam nekje pri Ribnici, ali kje je že bilo, pijan za plotom ležal, ko je vas gorela. Ljudje so od vseh stranij skupaj hiteli in klicali: »Vode! vode!« On pa se je hripavo zadiral za plotom: »Vina, vina!« Tako tudi raznovrstni lahkoživci nočejo z vodo zatajevanja in premagovanja gasiti ognja pogubne strasti, marveč ga še netijo z omotno pijačo zapeljevanja v pregrešnih shodih, pri plesih in drugih zabavah lepega imena.

Posebno veliko jih premoti ona nečastna strast, ki je v šesti zapovedi prepovedana. Prav posebno v tej zadevi imajo ljudje navado reči, da se je zmotil, kdor je kaj pregrešil. Že pred 35 leti sem znal neko narodno pesem, ki nam to pojasnjuje in je zlasti za mlada dekleta jako poučljiva. Dve kitici še zdaj znam, — zapel je ne bom, le z besedo jo povem, da dokažem, kar sem namenjen:

Vsaka taka
Tebe čaka,
Ti krščanska deklica:
Če boš ti ta svet ljubila,
Če boš nanj navezana.

In kaj da čaka, pové druga kitica:

Prav po koncu so hodile
Nekatere deklice:
K' so se bile pa zmotile,
So b'le močno žalostne.

In tudi sicer, ne gledé na greh, premoti ta strast premnoge, da se spustijo v nesrečne zaveze, katere svoj živi dan obzalujejo. Če le katera strast preslepi človeka, se mora reči, da ga ta. Najlože se boste prepričali, če vam povem izgled:

Mlada deklina — ime jej je bilo Rotija — ki se je prištevala še med boljše, dogovori se z nekim mladeničem, ki pa ni

bil veliko prida, da ga bode vzela v zakon. Mladeniču je bilo ime Matija. Rotija in Matija, to se že po imenu nekako veže.

Predno pa stori Rotija ta prevažni korak, gre poprej še gospoda župnika vprašat za svēt, ali naj vzame Matijo ali ne. Gospod župnik, moder mož, jo poučē, da je zakon sicer spoštovan stan, v katerem se jih je že veliko zveličalo, vendar samski deviški stan je pred Bogom bolj čislan, ter sklenejo: »Rotija, jaz ti svetujem, nikar ne jemlji Matije; vidiš, Matija je pijanec, igravec, ponočevalec, bodeš se še hudo kesala, ako ga vzameš.« Rotija pa pravi: »O, gospod duhovni oče, pa je le dobro, če ima človek kako pomoč; pravijo, da če sta dva, varnejše je živeti; če eden pade, lahko mu drugi pomaga vstati, in če kihne, ima mu kdo reči: Bog pomagaj!« — Gospod župnik pravijo: »No, pa se omoži!« — A Rotija zopet ugovarja: »Pa me vendar skrbi, morebiti bi se pa res ložje zveličala, če tako ostanem.« Gospod župnik: »No, pa tako ostani!« — Pa Rotijino srce še ni mirno, in zopet začne zakonski stan hvaliti: »Pa je vendar le dobro, če ima človek na stare dni kam iti pod svojo streho.« — Iz tega župnik previdijo, da tukaj se ne dá nič svetovati, vendar pridenejo še en svēt, rekoč: »Rotija, še ta-le svēt ti dam: pojdi in poslušaj v soboto popoldne, ko bodo zvonovi delapust zvonili, le na uho vleci, kaj ti porekó.« — Rotija komaj čaka sobote in sobotnega zvonjenja. V nedeljo zopet pride h gospodu župniku, ki jo vprašajo: »No, kako so zvonovi peli?« — »O, tako lepo so peli, v eno mer je slo: Rotija, vzemi Matijo! Rotija, vzemi Matijo!« — Gospod župnik sedaj rekó: »Če so pa zvonovi tako dejali, potem ti seveda ne morem več braniti.« — Še tisti predpust so najeli godce in tudi vozniki so imeli dober zaslužek.

Kmalu po veliki noči g. župnik slučajno srečajo Rotijo in jo vprašajo: »No, mati Rotija, ali zvonovi še zmerom tako lepo pojó?« — »Oh, častiti gospod duhovni oče, sedaj pa vse drugače; tako milo pojó, da mi kar solze iz očij uhajajo: Matija tepe Rotijo, Matija tepe Rotijo.«

Pa še ene zмотo moram nocoj omeniti, ki bi jo skoro imenoval »sveto« zмотo, to je tista zмотa, s katero nekateri sami sebe slepijo, misleč, da so sveti, pa niso še popolnem. Najlože boste zopet to zмотo spoznali, ako vam vzgled povem, in sicer

ne iz Ljubljane, marveč v nekem drugem mestu se je to zgodilo, kar bom povedal.

V tistem mestu je živela pobožna devica, po svojem stanu šivilja in perica, ter je preskrbovala tudi cerkveno perilo. Ta dušica bi bila rada izvedela, ali ima pravo pobožnost, ali ne; zato prosi nekoč svojega spovednika, predstojnika ondotnega samostana, naj jo kako denejo na poskušnjo, da bi izvedela, pri čem je neki. Gospod pater, moder mož, pravijo: »To bom že storil o drugem času, pozneje.« Ali kakor so že ženske nepočakljive, vedno poprašuje, »kdaj bo poskušnja?« Vselej jej gospod odgovarjajo: »Bo že, bo že; le počakaj!«

Nekega dné prinese altarno pregrinjalo, ki so ga bili predstojnik naročili, a blago sami dali. Tudi pri tej priliki vpraša: »Duhovni oče! kdaj bo že vendar tista moja poskušnja, kdaj?« Zopet jej odgovorijo: »Le počakaj, nič se ne mudi.« Ob enem pa pokličejo brata zakristana in pravijo: »Vzemi to-le pregrinjalo in deni na altar; poprej pa ga še dobro poméri.« — Niso še pater pri koncu s svojim poveljem, ko ona kot rak rudeča zavpije: »O gospod pater, kaj pa mislite? Ali ménite, da sem jaz tatca, jaz, ko vsak teden k spovedi grem, saj ste Vi moj spovednik . . .« Ko ploha preneha, mirno rečejo pater: »Nikar se tako ne jezi, danes je bila poskušnja, in ti si jo jako slabo prestala.« Same sramote ne vé, kam bi oči obrnila, in skoro jokaje reče: »I, zakaj mi pa tega niste poprej povedali?«

Kaj ne, ta dušica je tudi nekoliko v omaro pogledala.

Da bi pa še sam sebi ne nakopal očitanja, češ, da sem začel tudi jaz v omaro gledat, ker ne najdem konca svojemu govoru, naznanim ponižno, da bom sedaj sedaj pri kraju. Le še eno prav kratko povem, pa nauk ji pridenem, pa bo vèn.

Neki oče je imel štiri sine. Ukaže jim, naj gredó pšenico sejat. Hitro gredó; ali naglost ni nikjer pridna; v preveliki gorečnosti se zmotijo in na sosedovo njivo gnoja navozijo, izorjejo in sejejo. Še le sedaj opazijo zmoto. Kaj je storiti? Taka zmota in pa nič — hitro skočijo vsak na en vogal njive, zgrabijo vsak za svoj vogal, in kakor bi bila rjuha, iztresejo na domačo njivo gnoj in setev.

Hehej, porečete mi, ta je pa že godčevska, prav za pred-pust; to ne more biti res. Tudi jaz tako pravim. A četudi je

godčevska za predpust, vendar nam daje prekoristen nauk, da so nekatere zmote, katere se pozneje ne dajo več popraviti, ako se o pravem času ne popravijo. Take zmote nam sv. pismo popisuje, ko govori, kako bodo pogubljeni pri sodbi osupnili in zaklicali: »Tedaj zmotili smo se!! O mi neumni! po težkih potih hudobije smo hodili, za pot čednosti pa nismo vedeli. Poglejte jih, katere smo nekdam zaničevali in zasmehovali, kako so med otroke božje prišteti, in med svetniki je njih delež«. — Če je tedaj tukaj med vami kateri tak ali taka, da bi bil v tako nevarni zmoti, brž brž naj se predrami, naj ne gleda več v omaro, marveč urno na delo, dokler je dan, kajti Kristus sam pravi, da potlej ne bo več mogoče delati, ko pride noč.

Naše nabožne pesmi.

U v o d.

Naše vrlo verno ljudstvo ima premnoge lepe pesmi pobožne vsebine, ki se pogostoma prepevajo. Marsikatere imajo globoko čustvo v sebi, a oblika njihova nam nikakor ne ugaja. Sploh moramo priznati, da so naše svetne pesmi daleko bolj dovršene nego pobožne. Zato bi kak spreten pesnik-prvak veliko uslugo storil slovenskemu ljudstvu, ako bi dobro popravil vse pesmi, ki se tako rade pevajo med nami.

Skušajmo po svoji slabi moči tukaj popraviti nekatere takih pesmij.

Popraviti bode treba dokaj. Pred vsem treba vsaj nekoliko poklestiti tiste suhe veje, ki delajo skazo zalim drevesom, ménim tiste zagoltnice ali apostrofe, ki jih kar mrgoli po pesmih. V drugih jezikih so potrebnejše, ker jih tudi v navadni nevezani besedi trebajo, tako v francoščini, češčini, tudi v nemščini: a slovenščina jih čim dalje bolj odpravlja. Res, da zopet ni treba tako silno raztegovati besede, kakor nekateri delajo, kakor dela z zlatom zlatar. V sredi — v zlati skledi!

Enako pazimo bolj, kakor so dosedaj mnogi pobožni pesniki, na rimo. Saj vendar vemo, da ni vse prava rima, katerih zadnji

ali dva zadnja zloga se enako zapišeta ali celó samo zadnja črka. Nikar naj nam naslonice (enklitike) ne rabijo za rime, razen, ako rimamo še pred njo eden ali dva zloga. Ne naglašujmo naslonic ali vsaj ne tolikokrat! Torej naj se rime ne končujejo na: *me, te, se, jo, ga* i. t. d., razun po nekateri izreki s predlogi: *za-mé, za-té*, dasi se mi dozdeva, da je bolje: *zá-me, zá-te* i. t. d. Od začetka, ako je le kako možno, ne pišimo enklitik.

Rime morajo imeti svoj pravi naglas, ne nenaravnega ali nepravilnega. Ako se le dá, naj ima prva beseda v verzu in tudi zadnja poseben naglas. Lepo je, ako vsaka vrsta eden ali dva stavka ravno skonča, ali ako je vsaj v eni ali v več zaporednih vrstah po en sam nepretrgan stavek. Tudi vemo, da samoglasniki ne doné v vseh besedah enako, zatoj pazimo v rimah! — V daktilih so dolge take enozložne besede: *žé, káj, kár, kám, bóm, bós, bó, ní, tí, mí, ví, glás, vrát, tát* in sto drugih, torej jih ne smemo smatrati za kratke. Še manj sta kratka oba zloga dvozložne besede, kakor se bere v neki pesmi:

»Kdor [↓]méne | [↓]iščé [↓]dans | itd.«

To velja za stare klasične jezike, grški in latinski. V obče je pravilni daktil ena izmed težavnejših rečij. Zato se greši po mojih mislih prepogosto zoper to pravilo. Jaz sem se v svoji slabosti trudil delati čiste daktile.

Pazimo tudi na durativne in iterativne glagole, in na pravilni prihodnji čas pri imperfektivnih glagolih v postranskih stavkih. Torej ne: „*Jutri je vsega konec*,“ temveč: „*bo konec*“. Ne: „*Ko bom prišel*,“ le: „*Ko pridem, ko se naučim, bom pisal*.“

Slovnica, kar se dá, kaže naj se povsod pravilna in gladka. A to je težko povsodi v pesmih, praviš. Vem, da je — saj sam čutim, pa tako mora biti. Za to si vsaj prizadevajmo. Pa kaj se vse vidi in sliši! Tu imajo nekateri tako čudne in čudno mešane ideje in te vežejo skupaj tako čudno z raznimi vezniki, kakor bi vezal otrobe.

Kdor je naše pobožne pesmi ne samo peval, ampak tudi pazno čital in premišljeval njih vsebino, pritrditi mi mora, da ne pretiravam. Ne velja to o vseh, pač pa o mnogih. Mnogi zlagatelji pobožnih pesmij niso pomislili, da prav v teh pesmih, ki imajo najlepši in najvišji namen Boga častiti, mora biti vsebina tudi v spodobni, v čisti in popolnoma dostojni obliki. Pomislimo le, koliko skrb imajo za lepo obliko zlagatelji posvetnih pesmij! Kako pilijo, kako čistijo, kako se trudijo, kako natančno sodijo kritiki o takih proizvodih: ali ni treba take skrbi imeti za pesmi, ki se pojó v hiši božji? Ali je za pobožnost vse dobro?

To me je nagnilo in vspebudilo, da sem sklenil v »Drobtinicah« priobčiti — nekaj letos, nekaj v prihodnjič — več pobožnih ali »svetih« pesmij in sicer v popravljeni obliki. Izbiral

sem pa take, katere so se mi zdele boljše in vredne, da se nanje ozremo. Jaz nekaj, drugi nekaj, tako pridemo polagoma do boljšega pobožnega pesništva. Priznavam rad, da so pesmi v »Ceciliji«, izdani po družbi sv. Mohora, dokaj očiščene in popravljene, in gospodje, ki so urejevali besedni del, pridobili so si za to lepih zaslug, ti so: Luka Jeran, Janez Bilc in Anton Dolinar. A težko, da bi s tem bilo že vse storjeno.

Da me bodo čitatelji laže umeli, naj pojasnim dosedanje razkladanje na izgledu, na znani pesmi.

Naslov ji je: »Slava Mariji«. Ne vem prav, kdo jo je zložil, glasi se pa tako-le:

Tebi, Marija, o Mati premila!	Divje zverine naj Tebe častijo,
Rad bi jaz pesmico novo zapel,	Voda v potoku naj Tebi šumljá,
Rad bi razlil Ti vsa srčna čutila,	Tički preljubi naj Ti žvrgolijo,
Revež ne vem le, kako bi začel.	Vetrič po gozdu naj Tebi pihljá.

Hribje, planine, gorice, doline,
Travniki, logi, široko poljé,
Gozdi, ravnine in strme meline,
Vsi naj Te z mano, o Mati slavé.

V tej pesmi pravi pesnik, da bi »rad Mariji razlil vsa srčna čutila«, potem takem mu je srce polno raznih čutil ali čustev: Kako je torej v zadregi, da se izgovarja: »Revež ne vem le, kako bi začel?« To ni mogoče, ker že po pregovoru: »Iz polnosti srca usta govoré«, bi usta gotovo naglo rada vse povedala, kar je v srcu. Pravi: »Vsa srčna čutila«, — a vendar se dá iz pesmi povzeti, da eno samo čustvo je pesniku v srcu, namreč čustvo ali želja česčenja Marije. — »Rad bi jaz zapel« — zaimki naj se rabijo kolikor mogoče redko. — »Rad bi novo pesmico zapel.« To je že obrabljena fraza. Res je, kraljevi pesnik — prerok tudi dé: »Cantate Domino canticum novum — Zapojte Gospodu novo pesem!« A ta pesnik je David, on je že mogel zapeti ljudstvu novo pesem in ljudstvo jo je pelo za njim. Sedaj pa ne more lahko reči kak domač pesnik, da poje novo pesem. To ne sme biti.

Ker naš pesnik vendar mora tako ali drugače začeti, začenja Marijo častiti koj z najgroznejšimi izrazi: »Divje zverine naj Tebe častijo«. Ako ne zna začeti z boljšimi besedami, naj bi raje molčal. Res, da pravi i sveto pismo (himna treh mladenčev v ognju): »Benedicite bestiae et pecora Domino — Častite zveri in živali Gospoda!« Toda pesem začenja z angelji, našteva vse stvari posebej, ima pravi red. Naš pesnik pa meša — ne vem po kakem vzoru — živali, zverine, vodo, potem zopet živali, tičke, vetrič, nato hribe in doline, travnike, gozde itd. Vprašamo: Ako navaja

nekaj iz živalstva, potem iz rudninstva: zakaj pa ne ničesar iz rastlinstva? Ali se ne rabijo sosebnostno mnoge krasne cvetke, da ž njimi častimo duhovno rožo — Marijo? — Izmed neživih stvari navaja pač preveč predmetov: dvanajst izrazov ali pol drugo kitico jim je posvetil. Vrhu tega rabi besede, ki eno in isto zaznamujejo: za same vzvišene kraje rabi štiri besede: »hribje, planine, gorice in strme meline«. Potem zopet »log in gozd« — s kratka: preveč je besedij, premalo pa pesniških izrazov, ki bi kaj pomenili. Pesniške lepote in vrednosti ne morem najti mnogo v tej pesmi.

Trudil pa sem se — da bi jo popravil. Pogled moje duše se obrača najprvo kvišku, potem čem dalje niže in naposled se povrne proti višavi. Tudi sem uvel — zdi se mi — prikladnejše izraze in nekaj oblike sem dostavil.¹⁾

Tako-le bi se glasila:

Tebi, Marija, o Mati premila,
Pesmico zopet prerad bi zapel;
Srčna razkrival bi rad Ti čutila,
Čuj me, o Mati! ko bodem Ti pel.

Griči prijazni, visoke pečine,
Vrti, livade duhtečih cvetic,
Gozdiči zali, prekrasne ravnine,
Naj Te častijo, Devico devic.

Ljubke naj tice Ti vse žvrgolijo,
Vetrič po gozdu naj Tebi pihlja,
Dične živalice naj Te častijo,
Hladna vodica naj Tebi šumlja.

Najbolj častite jo hčere in sini,
Vedno ljubite iz vsega srca:
Ti pa k nebeški nas vseh domovini
Vodi jih Mati, mogočna Gospa.

Tako in enako sem se trudil še nekatere druge popraviti. Zboljševal sem pa le tiste, ki imajo 1. ali več lepih mislij, 2. ali tudi večjidel lepše kitice; nekatere kitice sem opustil, a nekatere tudi dostavil.

Nazadnje priobčim, ako Bog dá, še zbirko najlepših mislij iz pobožnih pesmij, ki se prepevajo, to pa v prvotni, še ne popravljeni obliki. To je takorekoč *cvetje* iz pobožnih pesmij, katere tako radi prepevajo, škoda, da nekaterih melodija ni dovolj okusna. Prav bi bilo, da bi melodijo tudi hotel kak glasbenik popraviti.

Drugi bi morebiti še boljše in lepše izvršili tako nalogo, a storil sem, kar sem mogel: vse pa naj bode v čast božjo.

J. M—č.

¹⁾ Morda ima prvotna pesem še več kitic, a jaz je zdaj ne najdem. Saj sem najlepše misli ali kitice si prepisal in sicer že zdavno. Mnoge pesmi so še slabše.

Mati Božja po mislih sv. Alfonza.

Ljuba Mati Božja svéta,	Glej preljubo Mater milo!
Mati milosti si Ti.	Nje ne plaši velikost —
Duša vsaka bo otéta,	Niti hudobij število;
Če se Tebi izroči.	Njej nebeška je radost,
Grešnik ni tako zabrédel,	Ako grešnik le se trudi,
Da bi Nje moči ne zvédel,	Da vsak greh se res mu studi,
Če se resno žalostí,	Ter se ves Nji izroči:
Svoje grehe zapustí.	Ona milost mu dobí.

Slava Mariji.

O preblaga, mila, draga	Brez števila duš rešila
Si Marija Deva Ti!	Si sovražniku iz rók.
O čistejše in svetejše	Pridi k méni in me déni
Nikdar bilo ni stvarí.	V Tvojih zvestih sinov króg.
To obličje, lepotičje —	O častímo Ga, molímo,
Milost zgolj je in sladkóst;	Da to Mater je izbrál,
Ni človeško, je nebeško,	In iz srca Ga ljubímo,
Zmaga angeljsko svetlóst.	Ker je tako čast Nji dál!

Pred sv. obhajilom.

Kot po mrzli studenčnini	Ti, Gospod! si mi zdravilo,
Žejen jelen hrepení,	Dušnih preskelečih ran,
Ki hladilo je v vročini	Ti neskončno tolažilo,
In moči spet oživi:	Ko sem v stiskah zakopan.
Tako revna duša môja	Srce vedno mi vzdihuje
Skoro omaguje žé,	Le po Tebi, Jezus moj!
O moj Jezus, milost Tvoja	Mir, sladkost ga napolnjuje,
Naj ji spolni zdaj željé!	Kadar sklene se s Teboj.

* * *

Obljubim Te ljubiti,
 Te z grehom ne žaliti,
 O Jezus mili mój!
 Ko se znebim telesa,
 Daj priti mi v nebesa
 Obraz tam gledat Tvój!

Po sv. obhajilu.

Raduj se duša srečna!	Srce Ti posvečujem,	Le to Te milo prosim,
O hvala Tebi večna,	Vsega se Ti darujem,	Naj v srcu Tebe nosim,
Premili Jezus moj!	Ko Ti zdaj ves si moj.	O Jezus sladki moj!
Zdaj v srcu mi prebivaš,	Le za-Te čem živeti,	Daj Tebi mi živeti,
Sladkost po njem razlivaš,	Za Tvojo čast goreti:	Daj Tebi mi umreti,
O sladki Jezus moj!	To sklep je trden moj.	Da tam boš večno moj!

* * *

Zdaj o duša moja pevaj:	Zdaj vesela glas zaženi:
Jezus Tvoj	Jezus moj,
Je s Teboj,	Res si moj!
Zdaj vzdihuj,	Bodi zdaj
Izročuj	Meni raj,
In v ljubezni se ogrevaj!	Vedno moraš biti v meni!

Nebesa.

Povzdigni se žalostna duša v višave,
 Zapusti en hip to dolino solzá.
 Ozri se v deželo zveličanske slave,
 V nebo, kjer otroci so božji domá.
 Glej trume izvoljenih tam neštevilne,
 Vtopljene v radosti neizmerno morjé,
 Pred kratkim pod težo bridkosti še silne
 Na zemlji točile so grenke solzé.

Tu večni so dnevi; nikdar ne zakrije
 Več solnca radosti viharni oblak.
 Tu rajske lepote bliščava le sije,
 Pri kateri so solnce in zvezde le mrak.

Vsem ena je volja: Ljubezen ljubiti,
 Le ena vsa nova se pesem glási,
 In v srcih neskončno Ljubezen slaviti,
 Te želje ognjene nič ne ugasí,
 Vtopljeni v valovje so luči bleščéče,
 Osrečeni svatje so kralja Bogá,
 In sladki glasovi se godbe donéče
 Razširjajo kakor valovi morjá.

Njih pesem v soglasju predivno je vbrana,
 Ko godbe donéče razlega se šum,
 Veselje, radost, aleluja, hosana:
 Kdo ne bi prepeval v številu teh trum?

O srečna, presrečna dežela ti sveta!
 Dom rajske lepote, kraj večnega dné,
 Izvoljena hiša Boga si Očeta,
 Kako hrepeni mi po Tebi srcé!
 Peroti bi angeljske hotel imeti,
 Da kvišku na hip čez obnebje zletím,
 Da rajnike svoje pri svatbi tej sveti,
 In Tebe, o Jezus! med njimi dohím.

O večno minule za vse so bridkosti,
 Le večna zdaj vigred med njimi dihjá.

Pogubljeni.

Kapljo vode dajte v moje grlo,	Kapljico tolažbe v mojo dušo,
Milijone let trpi pekočo žejo,	V moje srce po pravici pogubljeno,
Prosi v brezdnu večno pogubljenje,	Ki na veke vzdihá, obupuje,
V večnosti odmeva glas prestrašni: »Trpi!«	»Nikdar! zamujen je čas rešitve!«

»Vendar«, pravi angelj maščevalni,
 »Ljubi zdaj Boga in dvigneš se v nebesa«:
 In prekleti v brezdno se pogrezne:
 »Ne, ljubiti več ne morem — nečem!«

Druge pesmi.

Dve Jožef-Virkovi.

(Priobčil Vid Janžekovič.)

I. Župniku Fr. K. ob godu.

Bratje! pimo na zdravico,	Zdaj se v drugič čašo pimo,	Tretjič čašo natočimo,
Naše družbe veselico,	Zdravje mnogo let želimo:	In to željo izrecimo,
Na Franceta ljubega,	Koljkor kaplic, toljko let	Da bi nosil se naš brat
Zvestega prijatelja!	Daj Ti, France! Bog živet!	V čast in slavo križec zlat.

Še četrto čašo, mili	Zdaj se eno zadnjo čašo
Bratje! bomo bratu pili,	Na ljubezni slogo našo,
Da bi zlato mašo pél	Da nas, brate, Bog živi
V družbi bratovski vesel.	V večno zvesti ljubavi!

II. Vezilo pošteni kmetici,
mašnikom zlati materi, pridni Slovenki,
2. julija 1874.

Veselico na zdravico	Naj v radósti in blagósti
Pevaj moj slovenski rod,	Ptičice Ti žvrgolé,
Da se Mice Sternadice ¹⁾	Zvezde jasne, rože krasne
Lepše bo obhajal god.	Venčajo Tvoje srcé!
Bog Te žívi v nevenljívi	Angelj zvesti naj nevesti
Sreči, Mica ljubljena!	Plete venec limbarski,
In Marija, tovaršija	In Marija Te ovíja
Naj po rožah Te peljá!	S krono slave in častí!
Brez viharja rujna zarja	Ko ločíla, veselíla
Naj življenja tek zlatí,	Duša se v nebesih bo,
Na stezice pa cvetlíce	Še Slovenci bodo z venci
Mati Slava naj sadí!	Ti rahljali zemljico.

Torej Mica Sternadica!
Žívi, žívi Bog Te zdaj,
Tam pa v díki med svetníki
Se veseli vekomaj!

¹⁾ Sternád — Sternádovka — Sternadica — pri Sternádovih = hišni priimek.

Ne obupaj!

Ne obupaj!
Če tudi tare te gorjé,
Bolesti joka ti srcé;
Saj stalnosti na svetu ni,
I hudo večno ne trpí;
Ne obupaj!

Ne obupaj!
Če tudi ti v pokop nesó
Zdaj stariše, brata, zdaj sestró;
Rojeni nismo za ta svét,
V nebesih vidimo se spet;
Ne obupaj!

Ne obupaj!
Če bolno tvoje je telo,
Pravico svet tepta z nogo;
K nebesom zri: mogočni Bog,
On rešil bode te nadlog;
Ne obupaj!

Ne obupaj!
Čeprav za borni kruh skrbán
Potiti moraš se nevgnán;
Povej: kdo hodi tod lahko?
Truditi mora se vsakdo;
Ne obupaj!

Ne obupaj!
Če vzore svete, nade vse
Osode roka ti zatre,
Ko duh telo ti zapusti,
Nebo ti vzore dopolni;
Ne obupaj!

Nesreče naj besni vihar,
Naj tepe te osode vdar:
In vendar vedno hrabro stoj,
V Boga zaupaj, se ne boj;
Ne obupaj!

Janko Leban.

Le Ti si moja nada!

Upognen starček sivih las
Počasi seta se solzêč
Pred križ — povzdigne mili glas,
Lepo Zveličarja prosêč:

Zveličar, Ti ljubezen si,
Tolažba, nada vseh sirot:
Iz reve, stisk, otožnih dni
Pokaži mi rešilno pot.

Potr, preganjan siromak
Po svetu tavam zapuščen,
Oh, kruhek moj, ta je grenak,
S solzami večkrat napojen.

Ostal sem, ko obsekan dob,
Pod milim solncem revež sam,
Zakril mi drage tamni grob,
Nesreča vzela hišo, hram.

Bolan in star, brez pomoči,
Brez vse podpore — — ah hudó
Prositi druge je ljudi,
Mrmranje slušati — težko.

Na svetu — skušam — srca ni,
Da bi ljubilo me, zdaj več,
Le Ti si moja nada mi,
O Jezus križani, trpêč!

I Tebe črtil zlobni svet,
Te nehvaležno je izdal,
Za grešni svet — na križ razpet
V ljubezni si življenje dal.

Pod Tvoj križ prišel sem, trpín,
Olajšat si bridkost srca;
Pod križem Tvojim, Božji Sin!
Se čutim, revež, srečnega.

Ti ljubiš me — in Tebe jaz,
Le k Tebi, Jezus moj, želim,
Obrni mili svoj obraz
Kot v Dizma — v miru naj zaspim ...

Le Ti si moja nada, Ti!
Izreče še, — objame križ,
»Še danes,« — s križa se glasi,
On méni — »tvoj bo paradiž.«

Fr. Silvester.

Nagrobnice.

1.

V hladnem grobu sladko snivaj
Brez trpljenja, brez ovir;
Pri Očetu večno vživaj
Za plačilo dušni mir.

2.

Ako tudi ta gomila
Zdaj mi je v samotni dom,
Večno me ne bo ločila,
Z vami združena spet bom.

3.

Dján v zemljice hladno krilo
Snivaj mirno kratek čas,
Kmalu skliče na plačilo
Te trobente božje glas!

4.

Narod svoj zvestó ljubila,
V veri stala si trdnó;
Ubožcem rada si delila:
Vživaj tam sveto nebó!

S. Bonaventura.

